

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 503
Παρασκευή
18 Σεπτεμβρίου
Δρχ. 250

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΙΝΑΙ ΓΥΜΝΗ !

ΒΟΣΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥ
ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΟΥ «ΑΝΤΙΛΕΞΙΚΟΥ»

● ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ / ΑΦΙΕΡΩΜΑ ● ΟΙ ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ
ΤΟ ΧΑΟΣ, ΤΟ ΓΕΛΟΙΟ ● ΚΑΙΓΟΜΑΣΤΑΝ ΑΝΙΔΕΟΙ ΚΑΙ
ΧΟΡΤΑΤΟΙ ● ΤΟ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΔΟΚΙΜΑΖΕΤΑΙ ΣΤΗ
ΓΑΛΛΙΑ ● ΥΠΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΡΟΣΙΑ ●

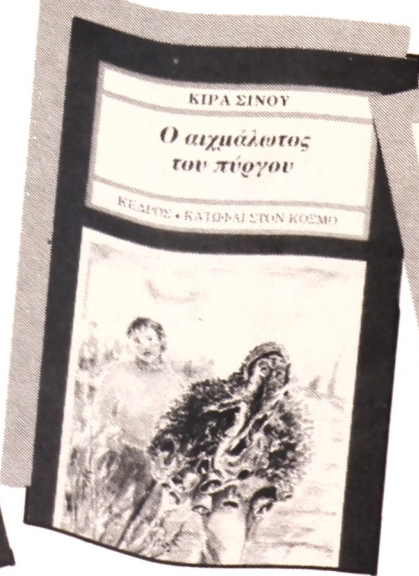
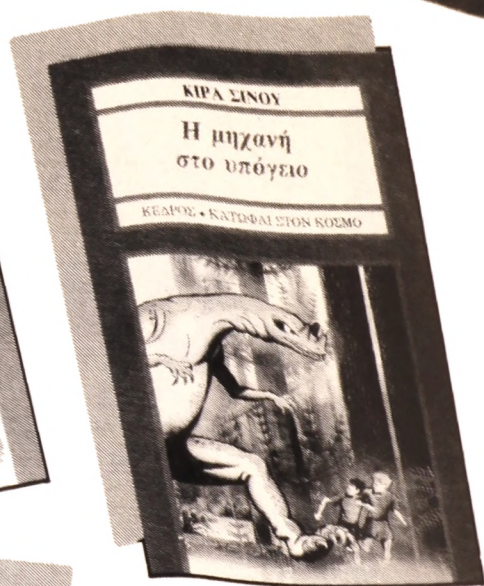
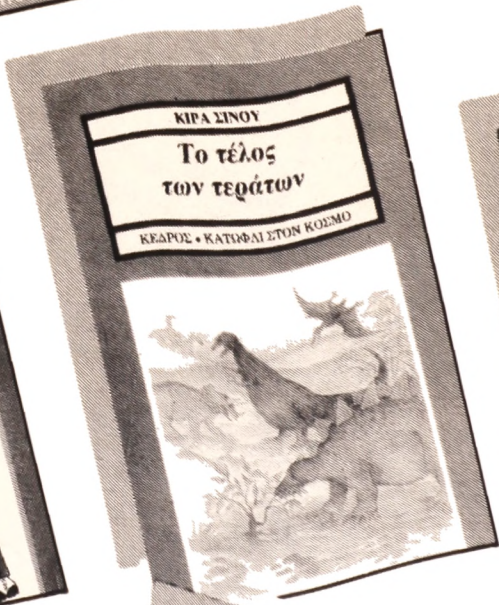

Εκδόσεις Κέδρος

Γ. Γενναδίου 3. Τηλ. 36.02.007-36.09.712

ΚΙΡΑ ΣΙΝΟΥ

- Στη χώρα των μαμούθ. Παιδικό μυθιστόρημα από την προϊστορική Ελλάδα
- Η μηχανή στο υπόγειο • Τα διαμάντια της μαϊμούς
- Το αίνιγμα του πύργου. Μυθιστόρημα • Το συμβόλαιο του πύργου • Ο αιχμάλωτος του πύργου
- Το μεγάλο πείραμα • Το τέλος των τεράτων
- Στην πόλη του Αϊ-Δημήτρη. Το χρονικό της Θεσσαλονίκης
- Μια χαραμάδα φως. Μυθιστόρημα

ος Β'
ς 19ος
ς 503
υή 18 Σεπτεμβρίου 1992

**ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
ρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
ς: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
6.107 - TELEX: 214179 ANTI

της:
ΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
κράτους 131
Αθήνα

μίσεις:
ΓΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

ιατεία-Λογιστήριο:
Α ΡΟΥΜΠΟΥ

οποίηση, Μοντάζ:
Α ΛΕΒΟΝ
Α ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

στοιχειοθεσία —
παραγωγή φιλμς:
ΥΤΥΠΟ»
άρους 60
2.49.300

ωση:
ΥΠ Α.Ε.
5 - Περιστέρι
Αθήνα
722201

ενυπόγραφο άρθρο
ζει τις απόψεις του
αφέα του.
γραφα δεν
εφρονται.

ΥΝΔΡΟΜΕΣ

κού
00 δρχ.
400
ργανισμών,
', κτλ.: 20.000 δρχ.
η ετήσια: 4.800

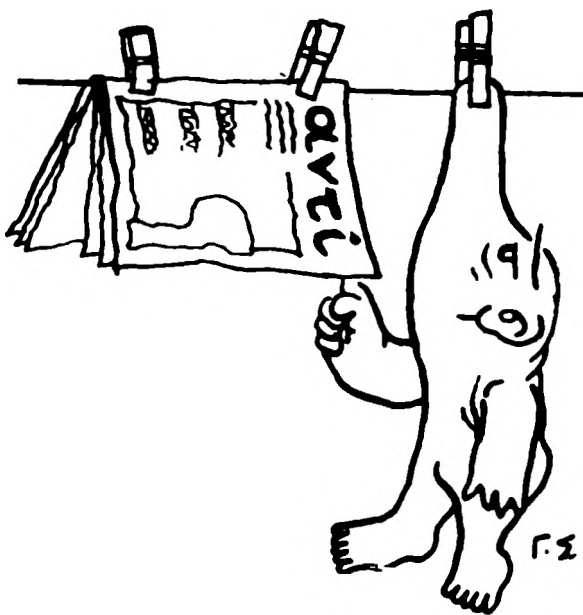
κού
Μεσογ. χώρες:
..... δολ. 27
..... δολ. 54
Καναδάς - Αν. Ασία -
Α - Ωκεανία:
..... δολ. 30
..... δολ. 60

ματα, επιταγές:
ΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
άρους 60
ΑΘΗΝΑ

ΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
ημοδικό «ΑΝΤΙ»
ημοχάρους 60
2.32.713 - 72.48.240
τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
τρο του βιβλίου.
ουκτοή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
..... (031) 285.857
22 Θεσσαλονίκη

Α Δ Α Δ Σ Ο Υ Μ Ε :

Αλλάζουμε. Σας το είχαμε υποσχεθεί, άλλωστε, στο τεύχος 500.
Βεβαίως, μην περιμένετε εντυπωσιακά ή θεαματικά άλματα.

Τούτο το περιοδικό, άλλωστε, εξ αρχής ήταν αντίθετο με τη
θεαματική διάσταση που δίνει στα γεγονότα το σύνολο σχεδόν
του Τύπου. Τα δικά μας όπλα συνεχίζουν να είναι "παράδοσιακά".
Για μας συνεχίζουν να μετράνε τα κείμενα, η νηφάλια κριτική,
η τεκμηριωμένη ενημέρωση, η αντιπαράθεση και ο διάλογος που
υποκινούνται από θέσεις αρχών.

Ζωντανός σε μια κοινωνία που συνεχίζει να κινείται και που χρέος
μας είναι να δώσουμε κατεύθυνση στην κίνησή της. Παρεμβατικός,
σ' έναν κόσμο όπου κληθαίνουν οι σειρήνες που κηρύσσουν τον
εφησυχασμό και την απόσυρση. Αριστερός, χωρίς δογματικές μονο-
μέρειες, αλλά και με διακηρυγμένη τη θέση μας για έναν κόσμο
καλύτερο.

Αλλάζουμε. Όπως αλλάζουν πολλά γύρω μας. Όχι πάντα στην ίδια φορά
του συρμού, όχι πάντα όπως υποδεικνύει το ρεύμα... Αλλάζουμε
για να αποδεξούμε (πρώτα στους εαυτούς μας) ότι συνεχίζουμε
να είμαστε νέοι -όπως τότε που ξεκινούσαμε. Αλλά και επειδή εί-
μαστε -πιστεύουμε- πάντα χρήσιμοι, επειδή τίποτα δεν έχει τε-
λειώσει, τίποτα δεν έχει χαθεί. Στο κάτω κάτω, ποτέ εμείς δεν
είχαμε τίποτα.

Τελευταίο τεύχος, αυτό που κρατάτε στα χέρια σας, με τη γρασμένη,
παλιά φωτοσύνθεση του "Πολύτυπου". Για μας είναι ένας σταθμός.
Από το επόμενο τεύχος θα στοιχειοθετούμε την ύλη μας σε μια
σύγχρονη μονάδα -στο "ΙΒΘΑΤΟ" της Βίκης, του Παναγιώτη και του
Φραγκίσκου. Οι δυνατότητές της, πολλαπλάσιες των όσων είχαμε ως
σήμερα. Σιγά σιγά, η εμφάνισή μας θα βελτιωθεί. Υπολογίζουμε
παράλληλα να βελτιωθεί και η σύνθεση της ύλης μας -συνεχίζουμε
άλλωστε να δουλεύουμε εντατικά προς αυτό το στόχο.

Ελπίζουμε πως με τη στήριξή σας, αγαπητοί αναγνώστες, αγαπητές
αναγνώστριες, θα καταφέρουμε να γίνουμε πιο κεφάτοι, πιο ζωντανοί,
πιο φρέσκοι χωρίς να υποστείουμε κανένα μέτωπο.

Ελπίζουμε πως, στις δύσκολες μέρες που έρχονται, θα συνεχίζουμε
να είμαστε το δικό σας **ΑΝΤΙ**.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ

Ενώ οι Γάλλοι ουσιαστικά απο-
φασίζουν για την τύχη του
Μάαστριχτ, στην Ελλάδα το
κυβερνών κόμμα αντιμετωπίζει
ολοπνέν αυξανόμενη κοινωνική
αναταραχή, αλλά και τους
εσωκομματικούς "αντάρτες"
που φαίνεται ότι πληθαίνουν.
Στο μεταξύ, ο κοινωνικός
ιστός αποσθρύνεται όλο και
πιο πολύ, ενώ φαινόμενα όπως
αυτό του δημοσίου εξευτελισμού
πρώην οδηγών της ΕΑΣ από
συναδέλφους τους που δια-
φώνησαν με την επιλογή τους
για προσωπικό βόλεμα, της στά-
σης μερίδας του Τύπου σ' αυ-
τό το θέμα αλλά και της απο-
φύλωσης της Αττικής από
μεγάλες πυρκαγιές εν μέσω
γενικής αδιαφορίας επιτείνουν
το κλίμα ζόφου που επικρατεί.
Στο μεταξύ, όπου να 'ναι,
εισάγεται προς ψήφιση στη
Βουλή το νομοσχέδιο για τη
δημόσια διοίκηση -που προ-
διαγράφεται άτολμο και χωρίς
να δίνει ριζικές λύσεις.
Για όλα τα παραπάνω θέματα
θα βρείτε ενδιαφέροντα κείμενα.
Τέλος, μην ξεχάστε να διαβάσετε
στο "Επιστημαίνουμε" το μεγάλο
αφιέρωμα στον Θ. Βοσταντζόγλου,
στον οποίο η γλώσσα μας
χρωστάει πολλά.

ΤΟ ΕΛΑΦΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ

ΟΙ ΑΠΕΡΓΙΕΣ στο δημόσιο τομέα από τα συνδικάτα των εργαζομένων συνεχίζονται εν μέσω μιας γενικευμένης κοινωνικής όξυνσης και αντιπαράθεσης μεταξύ κυβέρνησης και οργανωμένων επαγγελματιών συμφερόντων, ενώ η Βουλή με συνοπτικές και κατεπείγουσες διαδικασίες προχωρεί στην ψήφιση των νόμων για το ασφαλιστικό και τη Δημόσια Διοίκηση που επικυρώνουν την πολιτική της.

ΤΑ ΟΣΑ έχουν προηγηθεί στον τομέα της οικονομικής πολιτικής και τις συνέπειές τους τα γνωρίζουμε. Τα όσα θα επακολουθήσουν σύντομα με την κατάθεση στη Βουλή του προγράμματος σύγκλισης και του νέου προϋπολογισμού είναι ακόμα άγνωστα, μολονότι δεν είναι δύσκολο να συνάγει κανείς από τη γενικότερη «φιλοσοφία» της κυβερνητικής πολιτικής τις γενικές κατευθύνσεις.

Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ συνεχίζεται, αλλά όποια κι αν είναι η έκβασή της θα ήταν τραγικό λάθος να χαρακτηριστεί ως νίκη της κυβέρνησης (κι επομένως ως ήττα των συνδικάτων) κι απ' την αντίπερα όχθη ως «τακτική υποχώρηση» ή ανάκτηση της εμπιστοσύνης του λαού. Οι ψευδεπίγραφες αυτές εκτιμήσεις, αφού κοπάσει η λαίλαπα, δεν μπορούν να αποδώσουν μια πραγματικότητα που δεν είναι «άσπρο-μαύρο». Η «κυβερνητική νίκη» θα τονώσει τις τάσεις αυταρέσκειας, αυτάρκειας και αυταρχισμού, ενώ η «συνδικαλιστική νίκη» θα δημιουργήσει ψευδαισθήσεις παντοδυναμίας.

Η ΑΓΡΙΟΤΗΤΑ και ορισμένες αποκρουστικές όψεις των «οργάνων της τάξης» όσο και η βάρβαρη συμπεριφορά κάποιων συνδικαλιστών έναντι συναδέλφων τους, αποτελούν μόνο την κορυφή του παγόβουνου μιας γενικότερης κοινωνικής αποδιάθρωσης με πολλαπλές και διαπλεκόμενες συγκρούσεις. Κι αυτό ανησυχεί βαθύτατα την κοινή γνώμη. Δεν χρειάζονται οι δημοσκοπήσεις για να το επιβεβαιώσουν. Το αισθάνεται κανείς σ' όλους τους χώρους.

Στην καθημερινή ζωή. Ούτε τα κοινωνικά αιτήματα μπορούν να δικαιωθούν διαίως ούτε η λογική των αριθμών μπορεί να υποκαταστήσει την αναγκαία κοινωνική ευαισθησία.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ η χώρα να βαδίζει για πολύ ακόμα το δρόμο μιας τέτοιας άγριας κοινωνικής σύγκρουσης και πολιτικής πώλωσης. Αρκετά έχουν τραυματιστεί και ο κοινωνικός ιστός και το πολιτικό σύστημα και οι θεσμοί. Άλλα περιθώρια δεν υπάρχουν. Η κοινωνία και η πολιτεία δεν είναι πειραματικά εργαστήρια. Όσοι δεν αναλογίζονται τις συνέπειες της έκρηξης της κοινωνικής δυσaréσκειας και διαμαρτυρίας και τις επιπτώσεις μιας άκαμπτης, εξουσιαστικής και αυταρχικής τάσης διαπράττουν βαρύτατο και ασυγχώρητο σφάλμα.

Η ΚΟΙΝΗ γνώμη καταλογίζει ευθύνες για την έλλειψη διαλλακτικότητας, την απουσία θεσμοθετημένων τρόπων επίλυσης των κοινωνικών διαφορών και διαπραγμάτευσης των αιτημάτων. Και ευτυχώς μέσα σ' αυτό τον κυκεώνα υψώνονται φωνές και εκδηλώνονται συμπεριφορές που κατανοούν την αδήριτη ανάγκη αποκατάστασης των κοινωνικών ισορροπιών, την άρση των αδιεξόδων μέσα από συμπεφωνημένες διαδικασίες και λύσεις.

Πρόσωπα και φορείς αναζητούν μεθόδους ουσιαστικού διαλόγου και άμβλυνσης των ακραίων ρυθμίσεων. Και είναι πολύ σημαντικό το ότι οι παρεμβάσεις αυτές εντός και εκτός κομμάτων έχουν τη δυνατότητα να αποφέρουν και συγκεκριμένα και θετικά αποτελέσματα. Το πιο σημαντικό ωστόσο είναι ότι υπερβαίνουν και στο πολιτικό και στο κοινωνικό επίπεδο τη λογική που οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στην καταστροφική πώλωση και τη διάλυση. Προς ζημίαν όλων.

Δ/Τ

Ουί ου νοη στο Μάαστριχτ;

«ΤΟ» ΓΕΓΟΝΟΣ του Δεκαπενθημέρου, λοιπόν —αν δεχθούμε την άποψη ορισμένων σχολιαστών— δεν είναι οι συνεχιζόμενες απεργιακές κινητοποιήσεις ή η ομιλία του πρωθυπουργού στη ΔΕΘ ή η «ποιότητα» των ανακοινώσεων της αντιπολίτευσης, αλλά η διαφωνία των Μ. Έβερτ, Θ. Κανελλόπουλου και Στ. Δήμα στην κυβερνητική οικονομική πολιτική! Καθώς, μάλιστα, σήμερα Παρασκευή, έχει προγραμματισθεί η συνάντηση των «τριών» με τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας Στ. Μάνο, οι εκτιμήσεις, τα προγνωστικά, οι εικασίες παίρνουν και δίνουν! Ορισμένοι λ.χ. πιστεύουν ότι, με τη σημερινή συνάντηση «κορυφώνεται η ένταση στα κυβερνητικά παρασκήνια». Άλλοι υποστηρίζουν ότι «η πολιτική δύναμη των τριών ξεπερνά κατά πολύ τον αριθμό τους» και ότι, με τη συλλογική παρέμβασή τους, άνοιξαν ουσιαστικά το δρόμο στις «ομαδοποιήσεις» ή «τάσεις» μέσα στο κόμμα. Άλλοι, τέλος, προβλέπουν ότι —χάρis στους τρεις— το σύνολο της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής θα τεθεί «επί τάπητος», κατά τη συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής ομάδας της ΝΔ, στις 5 Οκτωβρίου.

ΩΣΤΟΣΟ, κανείς από τους σχολιαστές αυτούς δεν ισχυρίστηκε ότι η κυβέρνηση κλονίζεται ή ότι η θέση του κ. Μητσοτάκη είναι τώρα επισφαλής. (Το πολύ - πολύ, να υποχρεωθεί ο πρωθυπουργός να παίρνει υπόψη του συσχετισμούς κλπ.). Άλλωστε, η μεν κυβέρνηση —μέσω του κ. Μάνου— έσπευσε να δηλώσει, εκ προοιμίου, ότι η οικονομική της πολιτική είναι «επιδεκτική προτάσεων και βελτιώσεων», οι δε Έβερτ, Κανελλόπουλος και Δήμας να διευκρινίσουν ότι «σε καμιά περίπτωση δεν επιθυμούν να προκαλέσουν «ρήξεις» στην κυβέρνηση και την παράταξη».

ΟΠΩΣ ΑΝΑΜΕΝΟΤΑΝ, η διευκρίνιση εξόργισε τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ Α. Παπανδρέου, ο οποίος (ενθυμούμενος, προφανώς, κάποιους «δικούς του» τέως ή νυν αμφισβητίες) κατηγορήσε ανοιχτά τους «τρεις» για έλλειψη θάρρους. Είναι καριέριστες —είπε. «Στη ΝΔ είναι όλοι συνυπεύθυνοι και πρέπει να τελειώσει το παιγνίδι των λεπτών διακρίσεων». Ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, άλ-

λωστε, δεν απέκλεισε οι «διακρίσεις» αυτές να είναι μέρος της γενικότερης προσπάθειας της ΝΔ, να προετοιμάσει ορισμένες προσωπικότητες, αποστολή των οποίων θα είναι «να προβάλλουν την εικόνα μιας κοινωνικής και εκσυγχρονισμένης Δεξιάς» κλπ. Και η κατάληξη: «Αν έχουν το κουράγιο (οι Έβερτ, Κανελλόπουλος και Δήμας) ας την ρίξουν την κυβέρνηση. Εάν δεν το έχουν, να κάτσουν σπίτι τους».

Πόσο «επιδεκτική» προτάσεων;

ΠΟΣΟ «επιδεκτική προτάσεων και βελτιώσεων», όμως, είναι η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης; Και εξαντλούνται, άραγε, οι κυβερνητικές υποχωρήσεις με όσα ανακοινώθηκαν για το πετρέλαιο θέρμανσης ή την εισφορά 1% στις συντάξεις έως 100 χιλ. δραχμές ή τα τιμολόγια των ΔΕΚΟ («οι αυξήσεις θα είναι μικρές») ή τη διαβεβαίωση ότι η εισοδηματική πολιτική του 1993 δεν θα είναι (για τους δημοσίους υπαλλήλους) «μηδέν συν μηδέν»;

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ μπορεί να εξηγήσει, από το βήμα της ΔΕΘ, ότι «ξεπερνούμε τον κάβο», ότι για πρώτη φορά —από πολλές δεκαετίες— διαγράφεται η προοπτική για δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος στον προϋπολογισμό του 1992 και ότι ο πληθωρισμός, στο τέλος του 1993, θα είναι κάτω του 10%... Όλα αυτά, όμως, δεν αναιρούν τη γενικότερη αίσθηση ότι από την κυβερνητική πολιτική απουσιάζει η κοινωνική ευαισθησία ή —για να αναφερθούμε στην πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ— ή «κοινωνική δικαιοσύνη». Τα μέτρα μπορεί να είναι σκληρά, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι το βάρος τους έπρεπε να επωμισθούν κυρίως οι ασθενέστερες τάξεις.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, σημασία έχει πάντα η μεθοδολογία. Ένα σταθεροποιητικό πρόγραμμα δεν προωθείται «εν μία νυκτί και μόνη». Προϋποθέτει —παρά την πίεση των πραγμάτων— διάλογο, ενημέρωση, ικανότητα ελιγμών και, προπαντός, αποφυγή αδιεξόδων.

Περί «εναλλακτικών προτάσεων»...

ΕΣΤΩ, ΟΜΩΣ, ότι η κυβέρνηση προωθεί το σταθεροποιητικό - εξυγιαντικό της πρό-

γραμμα, κατά τρόπο κοινωνικά ανάλγητο και πρακτικά αναποτελεσματικό. Έτσι οι πρωθυπουργικές ανακοινώσεις, από Θεσσαλονίκη (για πλεόνασμα στον προϋπολογισμό και μείωση του πληθωρισμού κάτω του 10%) κρίνονται ανέφικτες. Τι αντιπροτείνει η αξιωματική αντιπολίτευση; Ποιες εναλλακτικές προτάσεις κατέθεσε λ.χ. η «μάχη του ασφαλιστικού»;

ΕΙΝΑΙ κοινός τόπος ότι, από πλευράς ΠΑΣΟΚ, δεν υπήρξαν εναλλακτικές προτάσεις (μάταια θα τις αναζητούσε κανείς στη πολυσέλιδη συνέντευξη του Α. Παπανδρέου στα «Νέα»). Υπήρξε, μόνο, το πόρισμα της Επιτροπής Τζουμάκα, το οποίο, όπως έχουν και τα νήπια ακόμα, «τσουβαλιάστηκε» από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ...

ΑΛΛΑ αντιπροτάσεις δεν υπήρξαν ούτε από πλευράς συνδικαλιστικού κινήματος. Εκτός αν, «αντιπρόταση» —στην περίπτωση λ.χ. της ΕΑΣ— ήταν η εμμονή στην απασχόληση οκτώ χιλιάδων εργαζομένων, αντί τριών χιλιάδων, στο όνομα της «συνδικαλιστικής καθαρότητας»...

ΤΟ ΠΑΣΟΚ αρνείται, βέβαια, ότι υπαίτιος θάλπει την κοινωνική αναταραχή, ταυτιζόμενο με ακραίες θέσεις (και λαθεμένους υπολογισμούς) συγκεκριμένων οργανώσεων του συνδικαλιστικού κινήματος. Αλλοίμονο, όμως, αν σε πρόσφατα ο Γ. Παπαντωνίου (πρώτος

ός του ΠΑΣΟΚ) αν το συνδικαλιστι-
νυμα ανέμενε παρότρυνση από τα
κά κόμματα, για να αντιδράσει σε
ολιτική που θεωρεί επιζήμια για τα
ροντά του. Μόνο που οι παροικούν-
ν Ιερουσαλήμ πολλά ξέρουν.

αιη «επέμβαση» του Εκτελεστικού
του ΠΑΣΟΚ στην περίπτωση του
του της ΓΣΕΕ, Λ. Κανελλόπουλου,
πολύ πρόσφατη, για να την αγνοήσει.
Και είναι κοινός τόπος ότι η επέμβα-
ή σήμανε το τέλος του διαλόγου, στο
ιστικό).

ΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, το δικαίωμα της απερ-
ναι ιερό. Μόνο που «απεργώ» δεν
ει ταλαιπωρώ, υποδουλώνω μια πό-
μικών μια ολόκληρη χώρα. Νά μια
της σημερινής Ελλάδας, όπως την έ-
Νίκος Πολίτης, στο «Βήμα» της
μένης Κυριακής: «Οι δρόμοι απο-
ται, τα οχήματα εγκλωβίζονται, οι
ταγιδεύονται, τα μαγαζιά κλείνουν,
τρικό κόβεται, τα τηλέφωνα διακό-
μ, οι υπηρεσίες παραλύουν, τα ερ-
μα σχολάζουν, οι εργασίες σταμα-
πόλη υποδουλώνεται. Έμποροι, υ-
λοι, επιτηδευματίες, βιοτέχνες, τε-
εργάτες, συνταξιούχοι... ένας κο-
ολόκληρος διαμαρτύρεται απελπι-
και υποτάσσεται απελπισμένος
ταγές τους».

ΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, το ΠΑΣΟΚ δεν διαλέ-
Και ο πρόεδρός του, όταν δεν αρνεί-
«σχολιάσει» τις δηλώσεις του πρω-
γού στην ΔΕΘ (η θέση τους, είπε, εί-
«κάλαθο των αχρήστων») ανακα-
ότι «η κυβέρνηση εκμεταλλεύεται
τερική κατάσταση, για να εκποιήσει
χικά δικαιώματα της χώρας μας».
περίπτωση του κυπριακού, μάλιστα,
ως συμπαραστάτη —στην
ση»— τον πρόεδρο Γ. Βασιλείου!).

ο λόγος της Αριστεράς;

ΠΟΥ θα ανέμενε κανείς κάποια δια-
τότητα θέσεων μεταξύ ΠΑΣΟΚ και
τισμού. (Για το ΚΚΕ δεν γίνεται λό-
ια και ανακαλύπτει τώρα ότι, ενώ
ελατεία Τιέν Αν Μεν δεν έγινε
—καμιά παραβίαση ανθρωπίνων δι-
κτων, στην Ελλάδα η παραβίαση γί-
ε την παρουσία ανέργων...). Ωστό-
διαφορετικότητα υπάρχει. Καταγρά-
άθε φορά που το ΠΑΣΟΚ απορρίπτει
τάσεις του ΣΥΝ για προεκλογική ή
ογική συνεργασία (παλαιά εκδοχή)
συντονισμό δράσης» (νεότερη εκδο-

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, ο ΣΥΝ συναγωνίζεται
επάξια το ΠΑΣΟΚ στην παράθεση αντικυ-
βερνητικών διακοσμητικών επιθέτων: ιδού
λ.χ. «ανθολόγια» κορυφαίου στελέχους του
ΣΥΝ από πρόσφατη ομιλία του: Η σημερινή
κυβέρνηση —είπε— είναι «κυβέρνηση κοι-
νωνικών προκλήσεων και χαμένων εθνι-
κών ευκαιριών, κυβέρνηση κοινωνικής
σκληρότητας, πολιτικής αδιαλλαξίας, αυ-
ταρχισμού και εξευτελισμού των θεσμών,
αντιευρωπαϊκού αναχρονισμού», κ.λπ.
κ.λπ. Αλλά με αφορισμούς και «διακοσμη-
τικά επίθετα», ο Συνασπισμός ούτε το ρόλο
του μπορεί να παίξει (σαν μία αυτόνομη,
πραγματικά ευρωπαϊκή και εκσυγχρονιστι-
κή τ ρ ι τ η δύναμη), ούτε να συμβάλλει
στην αντιμετώπιση των σημερινών αδιεξό-
δων.

(Ίσως θα πρέπει να διευκρινίσει ο ΣΥΝ-
γιατί θεωρεί τη σημερινή κυβέρνηση «κυ-
βέρνηση χαμένων ευκαιριών». Ο όρος είναι
πολύ βαρύς, επιδεκτικός πολλών ερμη-
νειών... Για την ιστορία, πάντως, αναφέ-
ρουμε ότι το δίτομο έργο του Ευ. Αβέρωφ
για το Κυπριακό, τιτλοφορείται «Ιστορία
χαμένων ευκαιριών». Τότε, η Αριστερά
(ελληνική και κυπριακή) πίστευε ότι το
«πρόβλημα των προβλημάτων» ήταν να μη
γίνει η Κύπρος «αβύθιστο αεροπλανοφόρο
του ΝΑΤΟ»...).

Ουί ου νοη στο Μάαστριχτ;

ΤΗΝ ΩΡΑ που θα κυκλοφορεί το τεύχος
αυτό του «ΑΝΤΙ», ελάχιστες ώρες θα μας
χωρίζουν από το δημοψήφισμα της Κυρια-
κής, ακριβέστερα από το «ναι» ή το «όχι»
των Γάλλων, που θα κρίνει όχι πλέον την ε-
πικύρωση της συμφωνίας του Μάαστριχτ
(από μια χώρα-μέλος της κοινότητας), αλ-
λά το ίδιο το μέλλον της ευρωπαϊκής ενο-
ποίησης. Η Γερμανία, που, ως χειρονομία
καλής θελήσεως, μείωσε τα επιτόκια, μπο-
ρεί να προειδοποιεί ότι δεν θα δεχθεί επανα-
διαπραγμάτευση της συμφωνίας, σε περι-
πτωση αρνητικής ψήφου. Και ο Πορτογά-
λος πρωθυπουργός, Ανίμπαλ Καβάκο Σιλ-
βα, να λέει στους Γάλλους ότι η Γερμανία,
χωρίς Μάαστριχτ, θα μπορεί ευχερέστερα
να ενισχύσει την επιρροή της στην
Ευρώπη... Όλα θα κριθούν, μεθαύριο Κυ-
ριακή. Και κανείς δεν αμφισβητεί ότι, τυχόν
αρνητική ψήφος, σημαίνει και το τέλος της
ενωμένης Ευρώπης. Κάτι που απεύχονται
και όσοι οραματίζονται μια σύγχρονη και
εκσυγχρονιστική Ελλάδα, σε μια καινούρια
Ευρώπη.

Αντήνωρ

ΑΠΑΝΤΑ ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ

Το Σόλο του Φίγκαρω

Το Σόλο του Φίγκαρω εί-
ναι, ενδεχομένως, το πιο πρω-
τοποριακό και τολμηρό μυθι-
στόρημα της Γενιάς του Τριά-
ντα, το σημαντικότερο δε πε-
ζογραφικό έργο του Γιάννη
Σκαρίμπα.

Με κυρίαρχο όπλο τη σάτι-
ρα ο συγγραφέας παρωδεί τον
υπερρεαλισμό και παράλληλα
στρέφεται εναντίον του παρα-
δοσιακού μυθιστορήματος,
φτάνοντας σε μια ακραία γρα-
φή με τη σύνθετη αφηγηματι-
κή του τεχνική και τον αναρ-
χικό του λόγο, με τη στρυφνή
του σύνταξη και την κατακερ-
ματισμένη του στίξη ανατρέ-
πει κάθε κανόνα αποδεικνύο-
ντας την ανεπάρκεια της γλώ-
σας να εκφράσει την πραγμα-
τικότητα.

Επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου

Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα
Τηλ. 3607744 - 3639962

Μήπως νιώθουν ανασφάλεια;

Η δημοσκόπηση της «Ελευθεροτυπίας» που πραγματοποιήθηκε μέσα στην αποκορύφωση του απεργιακού κύματος και της «πολιτικής πυγμής» που ακολουθεί η κυβέρνηση, καλύφθηκε με μια μεγαλοπρεπέστατη *σιωπή* από την πλευρά της Ν.Δ. και των εξαρτημένων ή προσκείμενων σε αυτήν μέσων ενημέρωσης.

Και είναι εύλογο: Η κοινή γνώμη του λεκανοπεδίου, συμπεριλαμβανομένων και σημαντικής μερίδας οπαδών της Ν.Δ., έδειξε ότι έγραψε στα παλαιότερα των υποδημάτων της την κυβερνητική παραφιλολογία περί «συντεχνιών», «πεζοδρομίου» και συμφερόντων του «μέσου πολίτη» που διατείνεται ότι υπερασπίζεται η κυβέρνηση. Τον άχαρο ρόλο του σχολιαστή των ευρημάτων της δημοσκόπησης ανέλαβε από πλευράς Ν.Δ. ο κ. Κασσίμης. Η θέση του δεινότατη. Γι' αυτό και αξίζει πλήρους κατανόησης ότι δεν σχολίασε κανένα εύρημα σχετικό με τη στάση των κατοίκων του λεκανοπεδίου. Το μόνο που επέλεξε να σχολιάσει ήταν το ποσοστό αυτών που είναι ικανοποιημένοι από τη μέχρι σήμερα απόδοση της κυβέρνησης. Και εδώ, όμως, ο κ. βουλευτής παραμόρφωσε την πραγματικότητα, προσπαθώντας με το στανιό να βγάλει κάτι θετικό για την παράταξή του. Κάνοντας μια διεθνώς πρωτότυπη πρόσθεση, έβαλε μαζί με τους πολύ ικανοποιημένους (6,9%) και τους αρκετά ικανοποιημένους (12,1%) με τους λίγο ικανοποιημένους (18,1%) και έβγαλε ότι 37% είναι ικανοποιημένοι με την κυβέρνηση, ποσοστό που θεωρεί πολύ ικανοποιητικό δεδομένης της «δύσκολης» συγκυρίας. Ασφαλώς δεν είναι έτσι, αφού το «λίγο ευχαριστημένος» περνά στο αρνητικό όριο των στάσεων και, οπωσδήποτε, δεν είναι θετική απάντηση, τέτοια που να ικανοποιεί και τον ολιγότερο απαιτητικό, έστω, πολιτικό. Καλό θα ήταν, λοιπόν, να «διάβαζε» ο κ. Κασσίμης και το 34,1% των οπαδών της Ν.Δ. που δηλώνουν λίγο (27,7%) και καθόλου (16,4%) ευχαριστημένοι από την κυβέρνηση.

Γενικότερα, καλό θα ήταν για τον κ. Μητσοτάκη και την παράταξή του να δώσουν κάποια προσοχή στις αντιδράσεις του κοινού. Και να δουν ότι το 60% των κατοίκων της Αττικής δεν είναι «καθόλου ευχαριστημένο» από την πορεία της κυβέρνησης της Ν.Δ.: ότι η μεγάλη πλειοψηφία τάσσεται υπέρ των

απεργών (με σεβαστό ποσοστό οπαδών της Ν.Δ. να τάσσονται υπέρ του κ... ..Κολλά – 15%!): ότι πολύ μεγαλύτερη πλειοψηφία συγκεντρώνει η άποψη ότι για τις κινητοποιήσεις φταίει η κυβέρνηση (ποσοστά από 52 έως 64%) και ότι αυτή η πλειοψηφία παρατηρείται εντονότερα στις κρίσιμες ηλικίες των 25-44 ετών, χωρίς η αντίστοιχη τοποθέτηση των άλλοτε φιλοσυνηρητικών ηλικιών (18-24 ετών) να τάσσεται υπέρ της κυβέρνησης. Θα πρέπει επίσης ο κ. Μητσοτάκης να ερμηνεύσει και σημαίνει το ότι μόνον το 22% του πληθυσμού είναι της γνώμης «να εφαρμόσει το νόμο που ψήφισε η κυβέρνηση για την ΕΑΣ», ενώ το 62% είναι αντίθετο (και, μεταξύ αυτών, το 22% των ψηφοφόρων της Ν.Δ.): όπως θα πρέπει να βγάλει τα απαραίτητα συμπεράσματα από την αντίθεση που εκφράζει η συντριπτική πλειονότητα του κοινού (: 63-64%) για το σύνολο των μέτρων της κυβέρνησης (και για την ιδιωτικοποίηση της ΕΑΣ και για το ασφαλιστικό και για τα φορολογικά μέτρα Μάνου) και ασφαλώς δεν είναι καθόλου καθησυχαστικό για την κυβέρνηση να διαφωνεί ή να μην εκφέρει γνώμη για τις ρυθμίσεις αυτές ενώ το ποσοστό των επιλογέων της Ν.Δ. που κυμαίνεται από 30-45%.

Τέλος, φαίνεται πως το ηχηρότερο ράπισμα εισπράττει η κυβέρνηση στην πτωχοαλαζονική όσο και στρουθοκαμηλική «πολιτική πυγμή»: το 74% του κοινού πιστεύει ότι η κυβέρνηση πρέπει να αρχίσει διάλογο με τους εργαζόμενους (49,3%) ή / και να υποχωρήσει στα αιτήματά τους (24,3%): μεταξύ των οπαδών της, το ποσοστό αυτό αγγίζει το 27% ενώ 10% δεν απαντά ή «δεν γνωρίζει».

Ας ξανασκεφτεί η κυβέρνηση, λοιπόν, αν οι εκτιμήσεις της ότι «οι υπεργίες σπάνε» ή ότι «το πεζοδρόμιο δεν μπορεί να κυβερνά» είναι ικανές να της εξασφαλίσουν κάποιες πιθανότητες αξιοπρεπούς επαναδιεκδίκησης της λαϊκής ψήφου, ή αν τις χρησιμοποιούν απλώς σαν προσχήματα για να διαβεί απλώς μέχρι το τέλος του μήνα τον «τρικυμισμένο κάβο», που έλεγε και ο κ. Μητσοτάκης. Κι αν μέσα απ' το πέλαγος ξαναβγαίνει φορματούνα; Τι θα γίνει; θα караβοτσακιστεί αὐτανδρὸ το πλήρωμα;

Διαβαθμίσεις αθλιότητας

Ο πρόσφατος πνιγμός 29 λαθρομεταναστών στα ανοιχτά της Χίου ήρθε για άλλη μια φορά να ταραξεί λίγο τα λιμνάζοντα ύδατα της αδιαφορίας και του κυνισμού που χαρακτηρίζει ολοένα και περισσότερο τη συμπεριφορά των «ντόπικων» απέναντι στους «ξένους». Κατά τους συντηρητικότερους και περυσινούς υπολογισμούς του υπ. Δημόσιας Τάξης οι λαθρομετανάστες στην Ελλάδα ανέρχονται σε 400.000 ψυχές. Ο κ. Υπουργός υπογράμμισε ότι ο προ εξαμήνου ψηφισθείς νόμος περί αλλοδαπών

πρόκειται να αναθεωρηθεί, ώστε να αντιμετωπίζεται «αποτελεσματικότερα» το πρόβλημα της αθρόας εισόδου ξένων. Λίαν ευγενής είναι η θέση του κυρίου Αναγνωστόπουλου, αν συγκριθεί προς την άποψη του κ. Κούβελα, ο οποίος ούτε λίγο ούτε πολύ ισχυρίζεται ότι για την ανεργία στην Ελλάδα φταίνε οι ξένοι που χτυπάνε τα μεροκάματα εις βάρος των Ελλήνων. Ούτε επικεφαλής ρατσιστικού ακροδεξιού κόμματος να ήταν ο και δεύτερος τη τάξει υπουργός στην κυβέρνηση της χώρας. Όμως ο κύριος Κούβελας δεν κάνει άλλο από το να συστοιχείται προς την πραγματικότητα

των αριθμών. Στη μαύρη αγορά εργασίας, λοιπόν, η διαβάθμιση της αθλιότητας έχει ως εξής: πρώτες στις... αποδοχές έρχονται οι οικιακές βοηθοί από τις Φιλιππίνες (σκαπανείς στο σκλαβοπάζαρο, κάτι... κέρδισαν στο τέλος): ύστερα έρχονται οι Πολωνοί που δουλεύουν οικοδομή, μετά οι γυναίκες απ' την Αιθιοπία που εργάζονται επίσης ως οικιακές βοηθοί και στο τέλος οι Αλβανοί και οι κοπέλες από την Κεϋλάνη. «Εξευρωπαϊζόμαστε» κι αν συνεχίσουμε να 'μαστε και πολύ «πατριώτες» όλο και κάποιος λεπενίσκος μπορεί να ελπίζει.

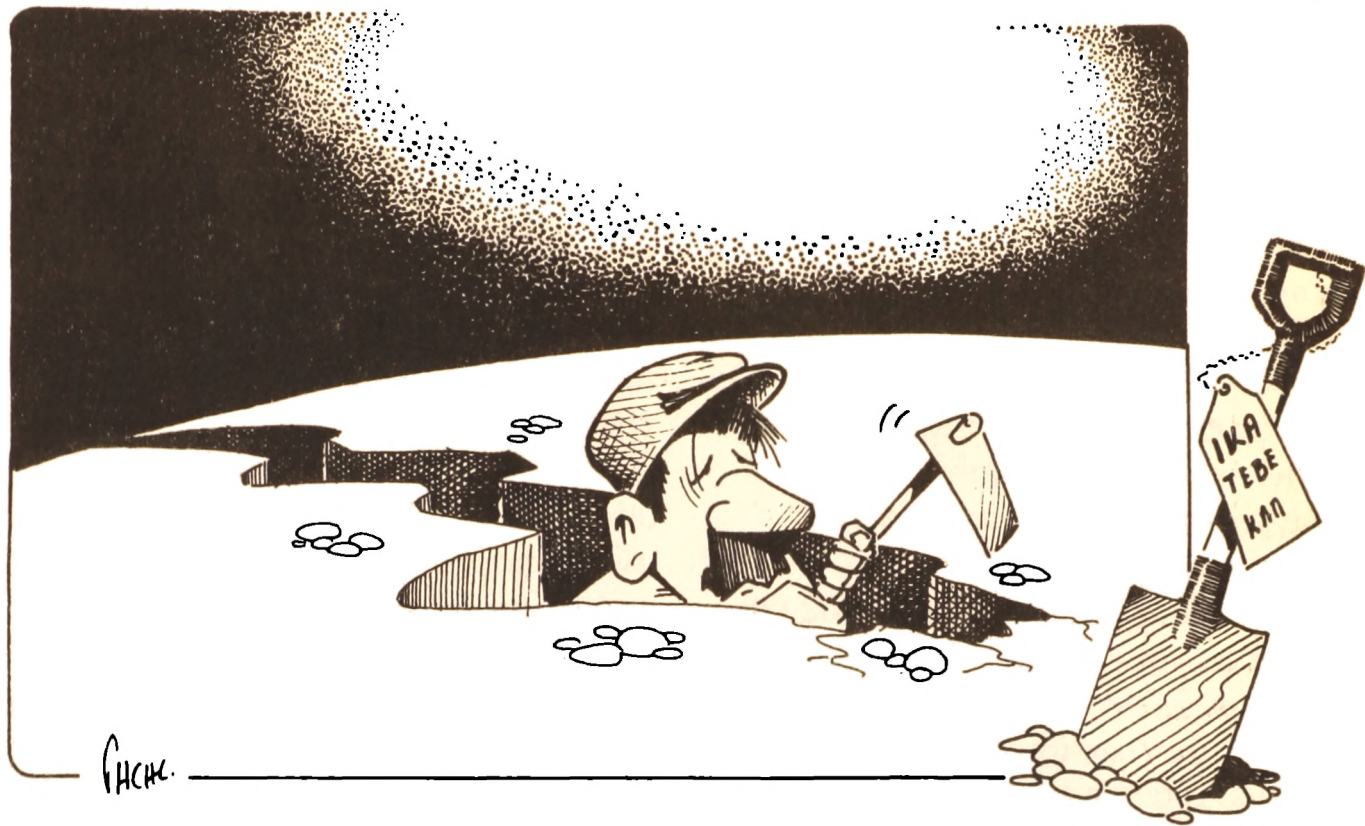
ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΙΜΗ τής μεταρρυθμίσεώς τους. Όλοι οι «φωταδιστές»¹ δίδουν τη μάχη για την τιμή —γαμώτο— τής —γαμώτο— σωτηρίου —γαμώτο— μεταρρυθμίσεως. Η Βαρβάρα είναι βαθιά συγκινημένη και πώς να το

άλλωστε... Τη δικαιώνουν τόσοι πανεακοί εργολάβοι στο «Βήμα» κάθε Κυ-Ο γιος του «Νεστόρου» τής γλώσσας του «Λενιού» (: της Ωραίας Ελένης) «Ψε» στο «Βήμα» πύρινες επιφυλλίες εκτός από τις πόλεις που ο Δίας, λέει, κεφάλισε» (= κατέλυσε κάρηνα), αετεροχρονισμένα στο λειτούργημα του ιατρού, με μια σκουριασμένη πένσα. Ο μονότονος, Δάσκαλος αυτός πανεπι-ός δεν καταδέχεται να απαντήσει στην ΠΡΙΑ Ελπίδα Βεκρή (1ο λύκειο Χο-που του απηύθυνε επιστολή, η οποία ύθκε στο «Βήμα» στις 30 Αυγούστου. σε όμως σε συνάδελφό του, κι ας μην α-ταν εκείνος σε αυτόν. Ελπίδα, κορι-ον, δεν έχουμε ελπίδα.

συνομηλική σου, πειραχτήρι πανέξυ-ρώτησε προσφάτως: «Παππούλη, πες παραμύθι απ' αυτά του Πολυτεχνεί-ι να μην ντρέπομαι, θα σου πω κι εσέ-του όλο μου 'ρχεται στον νου διαβάζον-ιρθρα των «δημοκρατικών» και «προο-ν» σωτήρων μας. Λοιπόν, ήτανε μια έναν καιρό είκοσι παλικάρια προοδευ-αναστάτες, της ΑΑΣΠΕ, ΠΠΣΠ, Ρήγα, ελλαδικής. Μετά από μια εξαντλητική ράθεση» στο αμφιθέατρο της Σχολής, πατάλησαν τη μέρα στα «διαδι-», πριν προχωρήσουν επί της ουσίας αγωνιστές άνθρωποι είναι— ομόφωνα η πρόταση» να φάνε. Πήγαν λοιπόν σε ήσιο εστιατόριο και κάθησαν. Ένας με για να δει τι έχει το κατάστημα. Επι-και τους λέει: «Συνάδελφοι, συναγωνι-σύντροφοι, έχουμε τρεις εναλλαχτικές ις: κοτόπουλο, φασόλια και παστι-κι αρχίζει να ρωτά: —Εσύ; —Κοτό-—Εσύ; —Παστίτσιο, —Εσύ; —Κοτό-—Εσύ; —Κοτόπουλο, —Εσύ; —Φα-—Εσύ; —Κοτόπουλο, —Εσύ; —Πα-

ρισσότεροι ήθελαν κοτόπουλο. Τότε ο φος» λέει: «Εντάξει, συναγωνιστές, η πέρασε», και απευθυνόμενος στο ι φωνάζει: «Είκοσι κοτόπουλα»... Αυ-ε, δυστυχώς, το παραμύθι μας. Κι ή-ε γώ εκεί μ' ένα κόκκινο βρακί. ήταν ο θρίαμβος των δημοκρατικών πών.

1. Χαρακτηρισμός του Κ. Ζουράρι.

ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΙΣ ΣΤΗ ΡΗΓΙΛΛΗΣ

Εν μέσω ενδοκομματικών τριγμών και αμφισβητήσεων, και με έντονα πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα στην προώθηση κεντρικών κυβερνητικών επιλογών (ασφαλιστικά, δημόσια διοίκηση, παιδεία), υπάρχουν σαφώς κύκλοι στη Ν.Δ. που σκέφτονται την «επόμενη ημέρα» και προωθούν κάποιες αλλαγές οι οποίες έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην έως τώρα διάταξη και συσχετισμό δυνάμεων στην πυραμίδα εξουσίας του κομματικού και, μέσω αυτού, του κρατικού μηχανισμού.

Για τον «Ελεύθερο Τύπο» οι στόχοι τής «ενίσχυσης του προσωπικού image του κ. Κ. Μητσοτάκη» και της «αποφασιστικής υποστήριξης στην προεκλογική περίοδο» είναι οι κυριότεροι στόχοι που οδήγησαν την κ. Μπακογιάννη-Μητσοτάκη στην πρόταση του κ. Πέτρου Παπαγεωργίου ως γενικού διευθυντή του πρωθυπουργικού γραφείου. Με δεδομένο ότι αυτή η θέση παράμενε επί μακρόν κενή και ότι ο πανίσχυρος άνθρωπος που ήλεγχε το νευραλγικό αυτό πόστο —έστω και με συγκρούσεις— ήταν ο και «εργολάβος» επονομαζόμενος κ. Γριβέας, αυτή η ενέργεια της κόρης του πρωθυπουργού μπορεί να σημαίνει πολλά περισσότερα από μια απλή κίνηση αλλαγής «στυλ» στο πρωθυπουργικό περιβάλλον και διασκέδασης κατηγοριών περί οικογενειοκρατίας. Πόσο μάλλον που ο μέχρι προ-

χθές πρόεδρος του ΟΑΣ και αναπληρωτής καθηγητής στο Παν/μιο Πειραιά κ. Παπαγεωργίου θεωρείται εκ των εμπίστων, στενών συνεργατών του κ. Έβερτ.

Οι συνέπειες αυτής της τοποθέτησης δεν σταματάνε στις ανακατατάξεις στην «κεφαλή» —με ενδεχόμενο περιορισμό των εξουσιών του γενικού διευθυντή της Ν.Δ. κ. Α. Σγαρδέλη και του οργανωτικού κ. Μπεχράκη, μάλλον όμως όχι και του κ. Δημητροκάλλη. Η τοποθέτηση του κ. Παπαγεωργίου μπορεί να επιφέρει αλλαγές στον κάθετο ιστό των δικτύων επιρροής, καθώς και στην πολιτικότερη και περισσότερο σχεδιασμένη στρατηγική του κόμματος και του πρωθυπουργού —αφού— 18 μήνες μέινανε.

Η ουσία, βεβαίως, δεν βρίσκεται στην αλλαγή των «στυλ» μόνον ή στις προθέσεις «ροκανίσματος» του κ. Έβερτ που αποδίδονται στο περιβάλλον Μητσοτάκη με την τοποθέτηση του κ. Παπαγεωργίου ως επικεφαλής του γραφείου του. Το στυλ ακολουθεί κατ' ανάγκην το αντίστοιχο ήθος και ύφος που εκπηγάζουν από το περιεχόμενο αποφάσεων και επιλογών τής κυβέρνησης. Και είναι βέβαιο ότι η μεταστροφή του πολιτικού κλίματος εξαιρετικά δύσκολα θα μπορέσει να γίνει με τη γνωστή συνταγή των πελατει-ακών και λοιπών παροχών.

Χ.Κ.

Οικολογικές αναισθησίες

Η σύλληψη 7 μελών της Παγκόσμιας Οικολογικής Οργάνωσης Greenpeace στη Θεσσαλονίκη και η παραπομπή τους σε δίκη με την κατηγορία της αντίστασης, δεν μπορεί να «περάσει» ως κάποιο συμβάν ρουτίνας. Τα μέλη της οργάνωσης, της οποίας η δραστηριότητα έχει πλέον καταξιωθεί σε ευρύτατα τμήματα της διεθνούς κοινής γνώμης, πραγματοποιούσαν μια ειρηνική κινητοποίηση στο λιμάνι της συμπρωτεύουσας, προσπαθώντας να απομακρύνουν δεξαμενόπλοιο που μετέφερε 2.000 τόννους τοξικού γρουβινυλοχλωρίδιου στα κρατικά διυλιστήρια της ΕΚΟ.

Η καταγγελία της Greenpeace αναφέρει ότι η χρήση του τοξικού αυτού υγρού έχει απαγορευθεί στις περισσότερες βιομηχανικές χώρες, αφού είναι αποδεδειγμένα καρκινογόνος για τον ανθρώπινο οργανισμό. Ακόμα καταγγέλλεται ότι, παρά την ύπαρξη αρνητικών μελετών από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Θεσσαλονίκης, η ΕΚΟ προτίθεται να επεκτείνει τη χρήση της ουσίας αυτής.

Μπροστά σε αυτά, η πολιτεία αποδεικνύει για άλλη μια φορά την αναισθησία της, δίνοντας σαν μόνη απάντηση τη σύλληψη και την παραπομπή των οικολόγων σε δίκη μετά από μια γραφειοκρατική εκδοχή και εφαρμογή του «κειμένου δικαίου».

ΧΗΜΙΚΑ ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ... ΑΛΒΑΝΙΑ!

Διασταυρωμένες πληροφορίες του περιοδικού μας προειδοποιούν ότι οι γείτονες έχουν αποθηκεύσει σημαντικές ποσότητες χημικών αερίων και, μάλιστα, μεταξύ των πιο επικίνδυνων, όπως υπερίτης. Ίσως αυτό θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη τόσο από τους υπευθύνους Άμυνας για περίπτωση χρήσης τους σε πιθανές μελλοντικές εστίες της περιοχής μας (π.χ. Κόσοβο), όσο και ως μέσο πίεσης π διάφορες διμερείς συμφωνίες...

Πάντως, πολλά βόρεια πληθυσμιακά κέντρα μας μπορούν εύκολα να πληγούν, και απ' όσα γνωρίζουμε δεν υπάρχει δυνατότητα παθητικής άμυνας πληθυσμού (λόγω ανυπαρξίας μασκών κ.τ.λ.). Το τελευταίο είναι «πρόκληση» για το ΥΕΘΑ όχι βέβαια να προβεί σε επείγουσα εισαγωγή μασκών αλλά να μεθοδεύσει την επιτόπια ανάπτυξή τους.

Κ.Χ.

ΚΟΥΦΟΙ ΚΑΙ «ΚΑΠΑΤΣΟΙ»

Σε άλλες σελίδες αυτού του τεύχους, ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης θα βρει ένα εκτεταμένο αφιέρωμα στα προβλήματα της δημόσιας διοίκησης. Με το παρόν σημείωμα, αρκούμαστε σε... διαδικαστικά ζητήματα. Συγκεκριμένα, ο Σ. Κούβελας έχει προ καιρού ολοκληρωμένο το νομοσχέδιο για τη δημόσια διοίκηση. Το φυλάει όμως κλει-

δαμπαρωμένο, και στέλνει σε

όσους αποτελούν φορείς διαλόγου κάποιες γενικές αρχές, ενώ λίγες ημέρες πριν τη συνεδρίαση της αρμόδιας Επιτροπής της Βουλής για τη συζήτηση του νομοσχεδίου του (Τρίτη 15.9) έβγαλε ανακοίνωση κατακεραυνώνοντας την ΑΔΕΔΥ στη δημαγωγία και αρνείται το διάλογο.

Έτσι ευνοεί το «διάλογο» ο σκοπευτής τού πρωθυπουργού και λοχαγός στην «επιχείρη-

ση ΕΑΣ»: καλός στις αντιπαρατάξεις, υπονομευτικός του κλίματος διαλόγου με εμπροστική συμπεριφορά, αλλά «καπάτσος» - με την κουτσουνηριά τού είδους: «εγώ σας κάλεσα, εσείς δεν ήρθατε. Υποπτευόμαστε ότι κάποιος έτσι «συζητάει» με τον αρχηγό του στο Υπουργικό Συμβούλιο: κάνει ό,τι Εκείνος αποφασίσει.

Ετοιμάστηκαν 4 ακόμα τόμοι του περιοδικού ANTI: Από το α' εξάμηνο του 1990 (32ος) έως το τέλος του 1991 (35ος), τεύχος 426 μέχρι 483.

Από τα γραφεία του ANTI μπορείτε να προμηθευθείτε τους τελευταίους και παλαιότερους τόμους του περιοδικού.

Οι τόμοι του ANTI αποτελούν το πληρέστερο χρονικό των ημερών μας.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»

ΑΓΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

δημοψήφισμα που γίνεται στη Γαλλία την Κυριακή για τη συνθήκη του Μάαστριχτ είναι στραμμένα έμβλημα της Ευρώπης. Η αγωνία για το αποτέλεσμα, το ΝΑΙ ή το ΟΧΙ κορυφώνεται καθώς οι δημοσκοπήσεις για τις εκλογές δείχνουν ότι οι φασίστες μειώνονται και η διαφορά μεταξύ του ΝΑΙ και του ΟΧΙ παραμένει στα ευνοϊκή υπέρ του

από τις επιπτώσεις του αποτελέσματος στην εσωτερική πολιτική της Γαλλίας, όπου κρίνεται περισσότερο η πολιτική ζωή του προέσπιτεράν και λιγότερο του κυρίου Σοσιαλιστικού κόμματος, έτσι κι αλλιώς δεν μπορεί να μπει μέχρι τις επόμενες εκλογές ος που έχει χάσει και, πέρα τεράστιο ενδιαφέρον που παουν από κοινωνική και πολιτική η οι παρατάξεις του ΝΑΙ και Ι που τέμνουν οριζοντίως κοινομάδες και πολιτικά κόμματα που απασχολεί τους εμπνευστές νέας αρχιτεκτονικής της, όπως διαμορφώθηκε με τη του Μάαστριχτ, είναι οι επιπτώσεις του ΟΧΙ.

και αν στις Βρυξέλλες δεν τολμήσουν εξωτερικεύσουν τους φόβους συνοχής και την πορεία της στην «επόμενη ημέρα» ενός

πιθανού ΟΧΙ, εντούτοις ορισμένα πράγματα είναι περισσότερο από σαφή. Το Μάαστριχτ θα έχει υποστεί βαρύτατο πλήγμα με πρακτική συνέπεια την έναρξη νέων διαπραγματεύσεων για τον καθορισμό του είδους της νομισματικής, οικονομικής και πολιτικής ένωσης, που θα είναι επιθυμητό και εφικτό.

Όσοι εκ των αντιπάλων της συνθήκης του Μάαστριχτ επιχαίρουν για λόγους που στηρίζονται κυρίως στη δημοσιονομική πειθαρχία και στους άλλους στόχους που θέτει η συνθήκη για την ΟΝΕ, υπολογίζοντας ότι η κατάρρευση της συνθήκης θα ελαφρώσει σημαντικά το βάρος που τίθεται στους ώμους των ασθενέστερων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, μάλλον θα απογοητευθούν.

Διότι η αντίδραση απέναντι στο Μάαστριχτ που εκδηλώνεται σε πάρα πολλές χώρες και αποκτά σημαντικά ερείσματα και σημαντική στήριξη στο εκλογικό σώμα, έστω με τη μορφή μιας δημοψηφιστικής τοποθέτησης, προέρχεται από έναν ετερόκλητο συναγωνισμό κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων με κοινό παρανομαστή το φόβο για την απώλεια εθνικής κυριαρχίας υπέρ υπερεθνικών, απρόσωπων και γραφειοκρατικών κοινοτικών οργάνων. Απλώς οι δυνάμεις δεν διαπνέονται από καμιά κοινή αντίληψη για το κοινωνικό και πολιτικό μέλλον της Ευρώπης και η αντίδρασή τους θα πέσει μάλλον στα χέρια εκείνων που αντιλαμβάνονται τη σημερινή Ευρωπαϊκή Κοινότητα κυρίως ως Κοινή Αγορά για τα προϊόντα και τα κεφάλαιά τους.

Μπορεί το όχι να μην έχει τα καταστροφικά αποτελέσματα που πολ-

λοί προβλέπουν ή εύχονται. Όμως, η φυσιογνωμία της Ευρώπης, που αγκομαχεί να διαμορφώσει σε πολλούς τομείς μέσα από πολύπλοκες διαδικασίες και συμβιβασμούς, δεν μπορεί να παραμείνει η ίδια. Ο άξονας Γερμανίας - Γαλλίας που ήδη δοκιμάζεται από τις διαφορετικές προσεγγίσεις σε θέματα εξωτερικής πολιτικής θα κλονιστεί επικίνδυνα. Ο ρυθμός και το περιεχόμενο της ενωμένης Ευρώπης αναγκαστικά θα αλλάξουν. Πώς και προς ποια κατεύθυνση αποτελούν ερωτήματα τα οποία θα δώσουν το έναυσμα για σειρά νέων σκέψεων, προτάσεων και σχεδίων.

Αλλά και η υπερίσχυση του ΝΑΙ, που αναμένεται να είναι οριακή, δεν πρόκειται στην ουσία να αφήσει ανεπηρέαστες τις πολιτικές ηγεσίες της Κοινότητας. Κάτω από την επιφανειακή ικανοποίηση θα υπάρξουν επαναθεωρήσεις της σκοπιμότητας του ρυθμού της ενοποίησης και διαφόρων ρυθμίσεων μπροστά στο φαινόμενο μιας τόσο σθεναρής αντίστασης. Η κοινή γνώμη μετρά στα δημοκρατικά πολιτεύματα. Μετά από ένα ΝΑΙ στη Γαλλία, μπορεί ο δρόμος για την επικύρωση της συνθήκης στις υπόλοιπες χώρες να γίνει πολιτικά πιο εύκολος, αλλά ταυτόχρονα θα πυκνώσουν οι σκέψεις για την αντιμετώπιση του «δημοκρατικού ελλείματος» και τη συμπίεση με ό,τι είναι ευφικτό και αποδεκτό από την Ευρώπη των λαών. Μια τέτοια προοπτική θα είναι πολύ θετική ιδιαίτερα για τις χώρες του Νότου. Για αυτό και η αγωνία για την έκβαση του δημοψηφίσματος στη Γαλλία είναι απόλυτα δικαιολογημένη.

Παγιώνεται η αντιπαράθεση

του Μιχ. Πατρινού

Είναι βέβαιο ότι μετά τη σημερινή ημέρα και τις δυο συναντήσεις σημασίας, που έχουν προγραμματισθεί στο Προεδρικό Μέγαρο και το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, η αστάθεια του ευρύτερου πολιτικού χώρου θα επεκταθεί στην αστάθεια του εσωτερικού της συντηρητικής παράταξης.

Η συνάντηση Μητσοτάκη-Καραμανλή, η οποία πραγματοποιείται μετά από 40 ημέρες και ενώ έχουν μεσολαβήσει τόσης σημασίας γεγονότα και επαφές με άλλους κυβερνητικούς παράγοντες, δεν πρόκειται να διασκεδάσει τις εντυπώσεις. Οι σχέσεις των δύο ανδρών και επικεφαλής της εκτελεστικής εξουσίας δεν βρίσκονται στο καλύτερο δυνατό επίπεδο και - όπως μπορεί να συναχθεί από τις διαφοροποιήσεις αλλά και την ομαδοποίηση απόψεων στελεχών καραμανλικής προελεύσεως - ο πρόεδρος της δημοκρατίας έχει βαρύτατες διαφωνίες με την ασκούμενη πολιτική. Πολιτική, την οποία θεωρεί όχι απλώς καθυστερημένης σύλληψης και εφαρμογής - παλαιότερα ο κ. Κ. Καραμανλής δεν έκρυβε την έντονη απογοήτευσή του από τον πολιτικό άνδρα κ. Στ. Μάνο - αλλά σπασμωδικού, αντιφατικού και τελικά αναποτελεσματικού χαρακτήρα. Ο κ. Καραμανλής έχει διαμηνύσει παρασκηνιακά την πλήρη αντίθεσή του στην κυβερνητική πολιτική και στις οξύτητες που προκαλεί και ίσως το ενδιαφέρον αποτέλεσμα της συνάντησης να είναι η «αλλαγή τόνων και ύφους» τις επόμενες ημέρες.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΟΙ «ΕΠΙΚΡΙΤΕΣ»

Στη σύσκεψη στο υπουργείο Εθνικής

Οικονομίας το βέβαιο είναι ότι ο κ. Στέφανος Μάνος δεν θα βρεθεί μόνος και απομονωμένος στην πολιτική που ακολουθεί και η οποία ευλογείται μόνο από ορισμένους κεντρικούς γραφειοκράτες αλλά και με διεύρυνση του «μετώπου των επικριτών» του. Τόσο ο κ. Γεώργιος Σουφλιάς όσο και ο κ. Ευθ. Χριστοδούλου, οι υπεύθυνοι - κατά τον κ. Μάνο για τα δύο χαμένα χρόνια της οικονομίας - θα εκφράσουν την πλήρη αντίθεσή τους αλλά και απαισιοδοξία για τα μέτρα, οικονομικά και θεσμικά, του νέου «τσάρου της οικονομίας».

Από την άποψη αυτή το μέτωπο των «τριών» (Κανελλόπουλος, Έβερτ, Δήμας), παρά την πολεμική και τις λοιδωρίες του ΠΑΣΟΚ, παρά τη συμπεριφορά υποβιβασμού από τον κ. Μητσοτάκη που τους παρέπεμψε στον κ. Μάνο, δεν φαίνεται να έχει απογοητευθεί και, κυρίως, να έχει χάσει την εσωκομματική μάχη που δίνει. Ήδη από σήμερα, το μέτωπο των «υποστηρικτών» των απόψεών τους θα έχει διευρυνθεί με τους κ. Σουφλιά και Χριστοδούλου και εάν συμπεριλάβει κανείς τον κ. Ιωάν. Παλαιοκρασά (που θα απουσιάζει στο εξωτερικό αλλά έχει κάνει γνωστές στους «τρεις» και στον πρωθυπουργό τις απόψεις του) το μέτωπο διευρύνεται και περιλαμβάνει πολλά επώνυμα στελέχη.

Πρόκειται περί ομάδος πλέον, χωρίς να μπορεί να χαρακτηριστεί για τάσεις και διαθέσεις προσωπικού παραγοντισμού (γεγονός το οποίο ανάγκασε τον κ. Έβερτ να συμπεριλάβει στην κίνησή του τους άλλους δύο και να μη προσθέσει άλλους) και ιδιοτελών κινήτρων. Άλλωστε, αυτή την κατηγορία την οποία τους απέδιδε με την πρώτη απαντητική επιστολή του ο κ. Μητσοτάκης (ότι δηλαδή ανακάλυψαν και προωθούν διαφωνίες όταν έπαυσαν να είναι υπουργοί) ανέστρεψαν οι «τρεις» στη δική τους, δεύτερη επιστολή στην οποία με ιδιαίτερη αυστηρότητα τόνιζαν ότι δεν ε-

πιτρέπουν σε κανένα να αμφισβητήσει τα κίνητρά τους ή να συμπεριφέρονται όπως ο Ανδρέας Παπανδρέου στο ΠΑΣΟΚ.

Η διαρκής αύξηση της επιρροής και του αριθμού της ομάδας των «τριών» είναι ο πρώτος στόχος τους και φαίνεται να επιτυγχάνεται, αγνοώντας τους μαξιμαλιστικούς στόχους του κ. Α. Παπανδρέου, ο οποίος τους προσκάλεσε να ρίξουν την κυβέρνηση.

Οριοθετώντας με τη γνωστή του δήλωση - την οποία θα ακολουθήσουν και άλλες - την κίνησή τους προς την πλευρά του ΠΑΣΟΚ, ο κ. Έβερτ αφαιρεί ένα επιχείρημα των επικριτών του μέσα στη Νέα Δημοκρατία ότι δηλαδή επιφειλείται το ΠΑΣΟΚ από τις εσωτερικές τριβές και αμφισβητήσεις.

Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της κίνησης των «τριών» είναι - και αυτό θα αποδειχθεί στο άμεσο μέλλον - ότι φαίνεται να διαμορφώνουν την αντίθεσή τους σε θέσεις και ιδέες και όχι σε προσωπικές φιλοδοξίες ή φατριασμό κάθε είδους. Αποκτούν έτσι σταδιακά το χαρακτήρα όχι τόσο εσωκομματικής αντιπολίτευσης αλλά «εναλλακτικής - εκσυγχρονιστικής πολιτικής» μέσα στην παράταξη της Νέας Δημοκρατίας. Όσο ο κ. Μάνος καταφεύγει σε εκθέσεις τεχνικών κρατών - στους οποίους βεβαίως δεν περιλαμβάνει τους κ. Προβόπουλο και Παυλόπουλο, που έχουν γραπτώς εκφράσει άλλες απόψεις για το ασφαλιστικό και τα οικονομικά και όσο επιμένει να μην μπορεί να δεχθεί παρά «μικροαλλαγές και μικροβελτιώσεις», τόσο υπονομεύει τη θέση του. Απομονώνεται από το σύνολο των φίλιων φορέων παραγόντων της συντηρητικής παράταξης, όπως ο ΣΕΒ και οι κλαδικές οργανώσεις στο δημόσιο τομέα, και επιτίθει στους «τρεις» - που σήμερα θα νουν «έξι» από πλευράς συναντήσεων σε ορισμένα θέματα - να αναπτύσσουν με μεγαλύτερη ευχέρεια τις απόψεις και τις προτάσεις τους.

ΜΟΝΟΣ Ο ΜΑΝΟΣ;

Όμως ο κ. Μάνος είναι τον και-
ο στόχος των επικρίσεων για
μένη οικονομική πολιτική, τη
νάπτυξη και κοινωνική ευαισθη-
νέχειά τους τις ερχόμενες ημέ-
τί οι «τρεις» είναι αποφασισμέ-
δώσουν συνέχεια με δηλώσεις
νήματα- θα αποκορυφωθεί στη
ση της Κοινοβουλευτικής Ομά-
5η Οκτωβρίου. Τότε, ο πρόε-
ΝΔ κ. Μητσοτάκης υπολογί-
α έχει ξεφουσκώσει το απεργια-
και η κοινωνική διαμαρτυρία
ι βέβαιο ότι, ακόμα και εάν δεν

ληφθούν νέα μέτρα, θα πυροδοτήσουν
νέες αντιδράσεις οι συλλογικές συμβά-
σεις, η πολιτική αμοιβών στο δημόσιο,
ο νέος προϋπολογισμός και το πρό-
γραμμα σύγκλισης του Μάαστριχτ.

Κατά συνέπεια και η σημερινή συνά-
ντηση στο υπουργείο Εθνικής Οικονο-
μίας δεν τερματίζει -τουλάχιστον από
πλευράς θέσεων- την κίνηση «ιδεών και
θέσεων» των Κανελλόπουλου, Έβερτ
και Δήμα και έχει ως νέο στόχο κλιμά-
κωσης τη συνεδρίαση της Κοινοβου-
λευτικής Ομάδας την 5η Οκτωβρίου.

Έως τότε ο κ. Α. Σαμαράς φαίνεται
να έχει συστηματοποιήσει τα σχέδιά
του, τα οποία προκαλούν αρκετό εκνευ-
ρισμό στην ηγεσία της Νέας Δημοκρα-

τίας και φαίνεται να έχει δρομολογήσει
τις διαδικασίες για τη δημιουργία δικού
του κόμματος, τιμητή της πολιτικής
στα εξωτερικά θέματα του κ. Μητσο-
τάκη και της έλλειψης κοινωνικής ευαι-
σθησίας της Νέας Δημοκρατίας. Ήδη ο
κ. Σαμαράς έχει διαμορφώσει ένα πίνα-
κα πενήντα περίπου πολιτευτών από
τους χώρους της Πελοποννήσου, της
Μακεδονίας, της Θράκης και της
Ηπείρου και είναι αποφασισμένος να
τηρήσει «στάση ρήξης» με τον κ. Μη-
τσοτάκη, αρκεί να μην την χρεωθεί ο ί-
διος. Η στάση ρήξης τοποθετείται από
το περιβάλλον του κ. Σαμαρά στα τέλη
του χρόνου, όταν εκτιμάται ότι τόσο η
υπόθεση των Σκοπίων όσο και εκείνη
του Κυπριακού πρόκειται να σκιασθούν
από δυσμενείς εξελίξεις, οι οποίες θα ω-
φείλονται σε συμβιβαστικές διαθέσεις
της κυβέρνησης και στην εγκατάλειψη
της δικής του, υπερήφανης, εξωτερικής
πολιτικής. Ο δρόμος των «τριών» και
του κ. Σαμαρά δεν φαίνεται να είναι
κοινός, όσο και εάν ο Μεσσήνιος πολι-
τικός υποσχέθηκε στον κ. Αθ. Κανελ-
λόπου ότι θα υπέγραφε το υπόμνημα
στον κ. Μητσοτάκη, όπως τελικά δια-
μορφώθηκε, σε αντίθεση με το αρχικό
σχέδιο, το οποίο είχε απορρίψει. Είναι
αυτονόητο ότι η «μετωπική αντιπαρά-
θεση», την οποία είχε εισηγηθεί ο υ-
πουργός Προεδρίας κ. Σωτ. Κούβελας,
μπορεί να θρέφει εντυπώσεις ότι τελικά
υπερίσχυσε των «συντεχνιών» αλλά δη-
μιούργησε αισθητά τραύματα στην κυ-
βερνητική παράταξη. Τραύματα ενότη-
τας και αντιπαράθεσης όχι πλέον γύρω
από προσωπικές στρατηγικές και παρα-
γοντίστικες φιλοδοξίες αλλά γύρω από
συνολικές αντιλήψεις, αρχές και κατευ-
θύνσεις. Όπως εκείνες γύρω από τον κ.
Κ. Καραμανλή, τους «τρεις» και (σε
ένα βαθμό) τον κ. Α. Σαμαρά, ο οποί-
ος όλο και περισσότερο δίνει έμφαση
στο συνδυασμό εθνικών και κοινωνικών
θεμάτων. Το αληθινά ανησυχητικό εί-
ναι ότι στις ομαδοποιήσεις - διαφορο-
ποιήσεις αυτές ανήκουν όλοι οι επώνυ-
μοι παράγοντες της παράταξης και οι
ταυτισμένοι, οριακά βέβαιοι, με τις ό-
ποιες εκσυγχρονιστικές τάσεις μέσα στη
Νέα Δημοκρατία. Προς το παρόν έχουν
ως κοινό γνώρισμα τις δικές τους θέ-
σεις, που είναι ένα βήμα από την κοινή
αντίθεση σε ιδέες και πρόσωπα της ηγε-
σίας.

Οι «συντεχνίες», το χάος και το γελοίο

του Ρεπόρτερ

Η ολοένα και συχνότερη επίκληση των συμφερόντων του «απλού, μέσου πολίτη» σε αντιπαράθεση προς εκείνα των «συντεχνιών», αποτελεί σταθερό μοτίβο της κυβερνητικής προπαγάνδας μετά την προώθηση των νομοσχεδίων για τη διάλυση της ΕΑΣ και την «αναμόρφωση της κοινωνικής ασφάλισης». Το μοτίβο αυτό διατυπώνεται συντονισμένα από ένα ευρύτατο φάσμα φορέων στο χώρο της πολιτικής ενημέρωσης και επικοινωνίας —από τον ίδιο τον πρωθυπουργό, τον επικεφαλής της κυβερνητικής προπαγάνδας υπουργό Επικρατείας Α. Ανδριανόπουλο, μέχρι το Γραφείο Τύπου της ΝΔ, που μοιράζεται μαζί με τον «Ελεύθερο Τύπο» τις ακροδεξιές και άκρως λαϊκιστικές εκδοχές αυτού του μοτίβου.

Η κατάσταση που υφίστανται τις τελευταίες εβδομάδες ευρύτατα κοινωνικά στρώματα, ιδιαίτερα στο λεκανοπέδιο Αττικής, απέχει πολύ από την εικόνα της πόλωσης των «ολίγων» εναντίον των «πολλών», την οποία κατασκευάζει ο απλουστευτικός, καθότι ιδεολογικός και προς «ευρεία κατανάλωση», κυβερνητικός λόγος. Στην καλύτερη των περιπτώσεων, η προπαγάνδα της κυβέρνησης αποτελεί μια ηθελιμμένα αφαιρετική και άκρως παραπλανητική απόπειρα για μια εκ των υστέρων κοινωνική νομιμοποίηση επιμέρους μέτρων που αποφασίστηκαν στις αρχές του καλοκαιριού. Η παραπλανητική διάσταση στην κυβερνητική προπαγάνδα έγκειται κυρίως στο ότι το ασφαλιστικό νομοσχέδιο, όσο και εκείνο περί ΕΑΣ, αποτελούν μια παρέμβαση η οποία δεν θίγει κάποιες «συντεχνίες» αλλά ανακατανέμει πόρους εις βάρος της μεγίστης πλειονότητας (βλ., π.χ., την υποβάθμιση του κοινωνικού καθεστώτος των ασφαλισμένων στο ΙΚΑ σε επίπεδα κάτω και από τα εξαιρετικά χαμηλά που ισχύουν σήμερα), ή θεσπίζει προνομιακή μεταχείριση για μια μόνον και «υπό κατασκευή» κοινωνική ομάδα εις βάρος και πάλι των φορολογουμένων συλλήβδην (βλ., π.χ., την κατά 100% παγίως θεσπιθείσα επιδότηση του εισητηρίου του νέου ιδιωτικού φορέα συγκοινωνιών της

Αθήνας, αλλά και τα δισεκατομμύρια που έχει κοστίσει μέχρι τώρα σε δημοσιονομικό έλλειμμα η πολιτική «πυγμής» που αποφάσισε για λογαριασμό των νέων λεωφοριοχωντο επιτελείο του κ. Μητσοτάκη στο θέμα της ΕΑΣ).

Πολιτική αδιεξόδου και κοινωνική απαισιοδοξία

Μπορεί οι δύο αυτές παρεμβάσεις της κυβέρνησης να εκπηγάσουν από διαφορετικές αιτίες, όμως τα εμπρόθετα ή μη εμπρόθετα αποτελέσματά τους οδηγούν σε μια γενικότερη κρίση νομιμοποίησης και σε ενδεχομένως ανεξέλεγκτες συγχρούσεις όπου ένα συρρικνούμενο κυβερνητικό επιτελείο βρίσκεται αντιμέτωπο με ένα ευρύτατο φάσμα κοινωνικών ομάδων.

Το φάσμα αυτό διευρύνεται διότι υπάρχει ένα γενικότερο αρνητικό δεδομένο στην κοινωνική γνώμη —και εδώ η προπαγάνδα της κυβέρνησης εμφανίζεται στη δεύτερη διάστασή της, την αφαιρετική: αν διάφορες μετρήσεις της κοινής γνώμης, αλλά και επώνυμα σημαντικά στελέχη της κυβερνώσας παράταξης, εκφράζουν την αντίθεσή τους με την πρόσφατη πολιτική της κυβέρνησης και τοποθετούνται υπέρ των «συντεχνιών» (βλ. απεργών) ή υπέρ μιας λογικής συμβιβασμού, αυτό οφείλεται στο ότι η ΕΑΣ, το α-

σφαλιστικό και, προσεχώς, το πρόγραμμα σύγκλισης που θα παρουσιάσει ο κ. Μανώλης Συνατσής, οι οποίες προστίθενται στις ήδη περισταλτικές πολιτικές της προηγούμενης διετίας, χωρίς, ταυτόχρονα, να πάρει αξιόπιστη εγγύηση ότι οι επιλογές αυτές οδηγούν έξω από το φαύλο κύκλο που οι ίδιες δημιουργούν. Και αυτό η κυβερνητική προπαγάνδα το «ξεχνάει». Υπάρχει η τελευταία διετία μιας συνεχούς ακολουθίας «προγραμμάτων» της ΝΔ τα οποία, αν ο νόμος, ανααιρούνται με την εγκατάσταση νέων επιτελών —σωρεύοντας έτσι την απαισιοδοξία, την αβεβαιότητα και την έλλειψη εμπιστοσύνης— και, αφ' ετέρου, χαρακτηρίζονται από το συνεχές «μέλημα» της εισφοράς χρημάτων από τη μεγάλη μερίδα των μισθωτών —δηλαδή της μεταφοράς / αναδιανομής πόρων από τα οικονομικά και κοινωνικά «ευπαθή» και αδύνατα στρώματα της μισθωτής εργασίας. Κατά παραδοχή του ίδιου του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου οι μισθοί στο δημόσιο, π.χ., είναι, επανεικέτως, απαράδεκτοι, ενώ ο ίδιος ο κ. Μανώλης Συνατσής δεν διστάζει —ως συνήθως, άλλωστε— να δεχθεί ότι το 1991 και το 1992 (πριν από το ασφαλιστικό νομοσχέδιο, αλλά και πριν από τις αυξήσεις στις τιμές καυσίμων) οι απώλειες των μισθωτών στο δημόσιο ανέρχονται

Η προάσπιση των συμφερόντων του

πολίτη», όπως επανέλαβε γι' άλλη φορά από τη Θεσσαλονίκη ο κ. Μητσοτάκης, δεν μπορεί να εξηγήσει τις επιλογές της κυβέρνησης που οδήγησαν σε πρωτοφανή και καθολική διάλυση. Αν αυτά τα γεγονότα πρυτανεύουν στην κυβερνητική γρή, τότε υπάρχουν πολλών ειδών «απολίτες». Από πού θα καλυφθεί, π.χ., αγραφή εκατοντάδων δισ. των αγρο-συνεταιρισμών που εξήγγειλε ο κ. Μητσοτάκης πάλι από τη Θεσσαλονίκη; Τώς δικαιολογείται η επίσης εκτός ολογισμού '93 αναγγελθείσα αύξηση γροτικών συντάξεων; Ή, μήπως, τα αυτά υπέρ του «περιφερειακού εκλο-σώματος» είναι συμβατά προς τη δημο-νομική πειθαρχία που υποτίθεται ότι πρυτανεύει γι' άλλη μια φορά στην εκ-η του προγράμματος σύγκλισης προς τόνους του Μάαστριχτ και στο παρά-του, τον προϋπολογισμό '93;

Πολιτική - ανισονομία - ανισομορφία

Των συμφερόντων του απλού πολίτη, η κυβέρνηση δρα με δύο μέτρα και δύο σκοπούς: επιμερίζοντας το κόστος των επι-αποφάσεων της άνισας, είναι υποχρε- να προβαίνει και σε μια ανισόνομη αποπολιτειακή αναγνώριση δικαιωμά-εν αναγνωρίζει δικαιώματα και δια-αυτευτική δικαιοδοσία σε πλείστες ό-νωνικές ομάδες, βαφτίζοντάς τις στη-ια ως συντεχνίες, και αναγνωρίζει δι-αχτα και εκπροσωπήσεις μόνο στις ο-εκείνες το νομιζόμενο συμφέρον των-υποτίθεται πως εκπροσωπεί. Στη-αυτή, είναι επόμενο να χειρίζεται υ-ακά και κουτοπόνηρα τη διαδικασία-λόγου και να αγωνιά πρωτίστως για-ετάλλακτη εφαρμογή των επιλογών-ροεξοφλώντας από τα πρώτα ήδη-μιας αντιπαράθεσης ότι «οι απεργίες-σουν». Αν αυτό αποτελεί μια παρα-ατική και κατασκευασμένη «εκτίμη-υ χειρίστου είδους, είναι κάτι που δεν-ολεί το στενό επιτελείο του κ. Μη-τάκης· το κυριότερο είναι να βληθεί-ους τους τρόπους η άσκηση δικαιωμά-ο ομάδες που δεν «ταιριάζουν» με τη-της πελατειακής ιδιωτικοποίησης, ή-πρακτικές ανάγκες της κυβερνητικής-της. Και μέσα σε αυτή τη λογική, ε-είναι αναπόφευκτο το ψεύδος και η-η στοιχειωδών κανόνων παιχνιδιού-υβέρνηση: ο κ. Μητσοτάκης γνωρίζει-αλλά ότι το «όχι» το οποίο είπε στην-πρόταση επί του ασφαλιστικού στους

εκπροσώπους της εργασίας και του κεφα-λαίου (ΓΕΣΕΕ και ΣΕΒ), ήταν «όχι» σε πολύ συγκεκριμένες προτάσεις που υποβάλ-λονταν για διάλογο όχι από συντεχνίες. Ε-κτός και αν το συνεχώς επαναλαμβανόμενο από τον αρχηγό της ΝΔ «η κυβέρνηση κυ-βερνά, αυτή αποφασίζει» έχει πάρει διαστά-σεις ενός κόμπλεξ περί την εξουσία ανάμι-κτου με φοβικά σύνδρομα απέναντι στην κοινωνία.

«Σκληρό κράτος» και ανομία

Το αποτέλεσμα της σύγκρουσης, όμως, έχει πολλαπλών μορφών και επιπέδων συ-νέπειες στη συνείδηση των πολιτών, καθώς και στις αξίες που νομιμοποιούν την οργά-νωση και τη λειτουργία του ίδιου του πολι-τικού συστήματος και του καθεστώτος. Μια αυταρχική διακυβέρνηση με σπειροειδώς α-ναπτυσσόμενα αντικοινωνικά μέτρα και μια αντιπολίτευση η οποία ελάχιστα καλύπτει τις ανάγκες της πολιτικής διαμεσολάβησης, χωρίς, παράλληλα, να υπάρχει κάποια ε-γνωσμένη διαδικασία ανανέωσης του πολι-τικού σκηνικού και κάλυψης του κενού κοι-νωνικής εμπιστοσύνης προς τους πολιτικούς θεσμούς, είναι ό,τι αρνητικότερο μπορεί να υπάρξει για μια ήδη «ταλαιπωρημένη» δη-μοκρατία. Σε αυτό το πλαίσιο, αφήνεται ε-λεύθερο το πεδίο ώστε η δυσαρέσκεια να εξε-λιχθεί σε πολιτικό σύνδρομο απορριπτικών στάσεων και συμπεριφορών έναντι θεσμών, αξιών, αρχών, κριτηρίων και φορέων του δημοκρατικού πολιτικού συστήματος· πα-ράλληλα, η αίσθηση αδυναμίας του πολίτη, η αντίληψη ότι ολόένα και περισσότερο η πολιτική εξουσία και η πολιτική είναι κάτι απόμακρο αλλά και διαφεντεύει τις τύχες του, είναι εύκολο να εκφραστεί με ανοχή ή και υποστήριξη ανομικών πρακτικών και αντιλήψεων που χαρακτηρίζουν λαϊκιστικές πολιτικές παραστάσεις και εκδοχές δράσης στα αριστερά και στα δεξιά του πολιτικού ά-ξονα. Ο συνδυασμός της περιαγωγής ευρύ-τατων στρωμάτων στα όρια της ανελαστι-κής διαβίωσης και της αύξησης των έκνο-μων δραστηριοτήτων στο χώρο της «παρα-οικονομίας», αφ' ενός, με το «σκληρό κρά-τος», την ιεραρχικά διατεταγμένη και εξου-σιαστικά εξαρτημένη λειτουργία κατασταλ-τικών και δικαστικών μηχανισμών, και την απούσα αντιπολίτευση, αφ' ετέρου, αποτε-λούν ένα εκρηκτικό μίγμα στα θεμέλια του ίδιου του αστικού καθεστώτος· η σκληρότη-τα της εξουσίας και η έλλειψη κοινωνικών ι-σορροπιών στις επιλογές της συντελούν στη συντήρηση μιας εξίσου «αντι-θεσμικής» αν-τιπολίτευσης, τόσο μάλλον που στο διάλο-

γο, πλέον, δεν διαμεσολαβεί η πολιτική και μένουν μόνοι και μετέωροι πολιτικά οι «κοι-νωνικοί εταίροι» —ένα ανάπηρο, καθότι δι-μερές, κορπορατιστικό σχήμα.

Νομιμοποίηση εξώθεν

Η εικόνα που καθημερινά αναδύεται από τη ζωή της πόλης δεν έχει καμιά σχέση με αυτήν του «απλού πολίτη» που ταλαι-πωρείται από τις «συντεχνίες»· όταν, μετά τη διαπόμπευση των μελλόντων ιδιοκτητών της ΕΑΣ από τέως συναδέλφους τους, το κοινό του λεκανοπεδίου τάσσεται κατά 65% υπέρ των αιτημάτων των απεργών της ΕΑΣ, αυτό είναι μια ένδειξη ότι υπάρχει πλέον εκτεταμένη ανοχή σε ένα ευρύ φάσμα πρακτικών, οι οποίες μπορεί να ξεπερνάνε τα όρια της μισανθρωπίας και του χυνισμού (το ότι ο κ. Μαγγίνης στρουθοκαμηλίζει α-πέναντι στις δημοσκοπήσεις, αναφέροντας πόσο έσφαλαν στις... εκλογές της Μ. Βρε-τανίας, είναι κάτι που χαρακτηρίζει τη νοο-τροπία της ίδιας της κυβέρνησης, που επέλε-ξε τέτοιο εκπρόσωπο...).

Είναι μια αίσθηση «χάους» ανάμικτου με «ζούγκλα» αυτή που καθημερινά αναπτύσ-σεται στον κάτοικο της μεγαλόπολης τον τελευταίο μήνα. Στη βάση υπάρχουν ορατά διά γυμνού οφθαλμού πλέον τα σημάδια ε-νός έντονου κοινωνικού κατακερματισμού —τίμημα μιας πολιτικής που έκανε τον εκ-συγχρονισμό άλλοθι για την προαγωγή των πιο γυμνών πελατειακών - αναχρονιστικών συμφερόντων και τρόπων διακυβέρνησης.

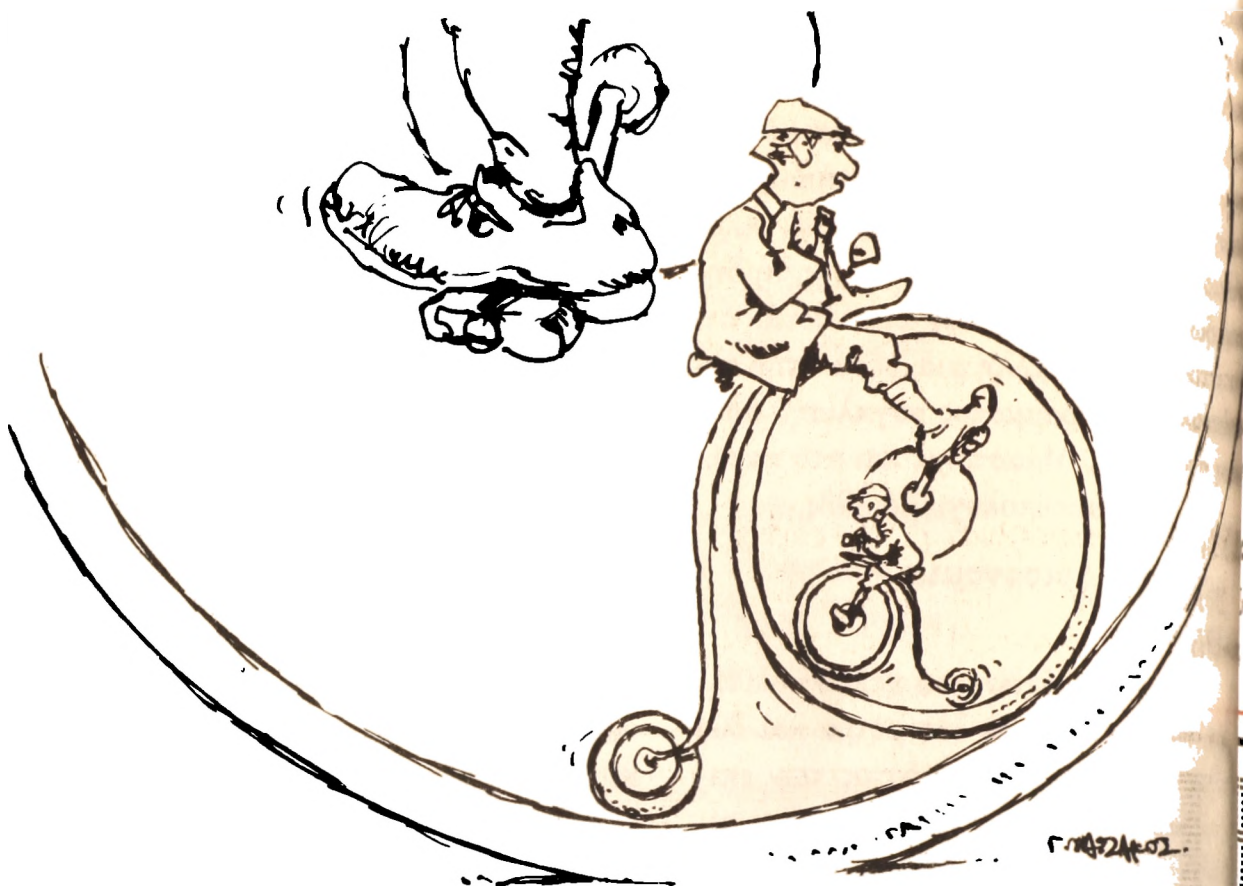
Η κοινωνική συνοχή, όρος απαράβατος για την πιθανή μακροβιότητα του καθεστώ-τος, έχει παύσει προ πολλού πλέον να απο-τελεί το μέλημα των σημερινών κυβερνών-των. Οι τελευταίοι, τη νομιμοποίησή τους την αναζητούν πλέον εκτός του πολιτειακά συντεταγμένου σώματος των Ελλήνων πο-λιτών, επικαλούμενοι τα εύσημα που εμμέ-σως τους απονέμουν για την πολιτική τους ο ΟΟΣΑ, το ΔΝΤ ή η Νομισματική Επιτροπή της ΕΟΚ. Ενίοτε, δε, στρεφόμενοι στο εσω-τερικό της χώρας, συμπεριφέρονται όχι ως εκπρόσωποι του δημοσίου συμφέροντος, αλ-λά ως επικεφαλής εσμών μικροσυμφερόν-των, ως εκπρόσωποι μικροσυντεχνιών και «οικογενειών».

Ο πρωθυπουργός μιας τέτοιας μικροπο-λιτικής κυβέρνησης, όταν προσφεύγει στην πολιτική της «πυγμής», κατορθώνει κάτι το κωμικό και ανεπανάληπτο: μετατρέπεται σε αντίπαλο του κ. Κολλά —όπως προσφυώς έγραφε και η «Καθημερινή» της προηγού-μενης Κυριακής... □

Εργατικές κινητοποιήσεις και ακίνητες ηγεσίες

του Τάσου Παππά

Συνδικάτα και κόμματα αναζητούν «το στίγμα της επόμενης μέρας». Θα δικαιωθεί η αυτάρεσκη και αλαζονική πρωθυπουργική ρήση «οι απεργίες φθίνουν και εκφυλίζονται» ή θα ξεδιπλωθούν νέες, πρωτότυπες και λυσιτελείς μορφές πάλης που θα κεφαλαιοποιούν τα κέρδη από την πολυήμερη σύγκρουση με την κυβερνητική πολιτική;

Κύκλοι του ΠΑΣΟΚ επιχειρούν επιμελώς να τεμαχίσουν το απεργιακό κίνημα. Από τη μια τα «σοβαρά συνδικάτα» (ΓΣΕΕ, ΟΤΟΕ) που καταθέτουν πειστικές προτάσεις και πολιτεύονται με ευπρέπεια και από την άλλη οι «έξαλλοι» ακτιβιστές τύπου Μπάκουλη και Κολλά που επιλέγουν μέσα τα οποία τελικώς ναρκοθετούν το δίκαιο αγώνα τους. Ο στόχος είναι προφανής. Να διαφοροποιηθεί το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, να κρατηθούν αποστάσεις και να διασχεδαστούν οι εντυπώσεις πως το ΠΑΣΟΚ καλύπτει ή υποκινεί τις πάσης φύσεως εκδηλώσεις των απελπισμένων. Η διολίσθηση σε αυτή την αντίληψη μέρους του στελεχικού δυναμικού του ΠΑΣΟΚ υπαγορεύεται από πολιτικές σκοπιμότητες. Ένα βήμα πριν από την κατάκτηση της κυβερνητικής εξουσίας —έτσι υπολογίζει— το ΠΑΣΟΚ δεν θα ήθελε σε καμιά περίπτωση να θεωρηθεί υπεύθυνο και να χρεωθεί αποτρόπαιες πρακτικές, όπως αυτή του ξεγυμνώματος εργαζομένων της πρώην ΕΑΣ, οι οποίες τρομοκρατούν το μέσο πολίτη, κατά την προσφιλή ορολογία

πολλών αναλυτών, και τον απομακρύνουν από την κάλπη του ΠΑΣΟΚ. Ταυτοχρόνως η προεκτεθείσα προσέγγιση αποκωδικοποιεί και τις προθέσεις της συγκεκριμένης ομάδας στελεχών σχετικά με τις σχέσεις της μελλοντικής κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ με τα συνδικάτα και, ειδικότερα, με αυτά που συγκαταλέγονται στην κατηγορία των «σκληρών».

Εάν οι συνδικαλιστικές ηγεσίες αφεθούν ανεξέλεγκτες και αντιπαρατίθενται στην κυβέρνηση με όποιο τρόπο νομίζουν πρόσφορο, τότε δημιουργείται επικίνδυνο προηγούμενο. «Αύριο που θα είμαστε εμείς κυβέρνηση και με δεδομένη τη σχετική αυτονομία των συνδικάτων θα αντιμετωπίσουμε πολλά προβλήματα στην εφαρμογή μιας αντιδημοφιλούς, πλην όμως, αναγκαίας πολιτικής», μας είπε σε μια πρωτοφανή έκρηξη ειλικρίνειας ηγετικό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ απ' αυτά που αυτοτοποθετούνται στο χώρο των σκεπτόμενων και εκσυγχρονιστών.

ΚΚΕ και εξουσία

Για το ΚΚΕ θέμα εξουσίας δεν υφίσταται.

Έχει λύσει με απλοϊκό τρόπο το πρόβλημα. Και η σημερινή και η αυριανή κυβέρνηση θα μπορούν και δεν θέλουν να ασκήσουν ελαϊκή πολιτική κι έτσι η ενίσχυση των εργαζομένων περνά μέσα από την προμοδότηση του ΚΚΕ. Στηρίζει λοιπόν τις κινητοποιήσεις, κατηγορεί για συμβιβασμό τις ηγεσίες των κομμάτων της αντιπολίτευσης, αποδοκιμάζει τους επικεφαλής των συνδικάτων που δεν εργάζονται για να εξασφαλίσουν τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή των εργαζομένων στις απεργίες και ωθεί τις φιλικές προς αυτό οργανώσεις (βλέπε οικοδομική) να κατακτήσουν την πρωτοπορία του κινήματος.

Μόνο που λογικές «συμβιβασμού» εσχάτως εμφιλοχώρησαν και στους κόλπους της και μάλιστα εκφράζονται στα υψηλότερα όργανα. Είναι χαρακτηριστικό πως σε δύο περιπτώσεις «αδειάστηκε» ο Γιάννης Θανάσης μέλος του Πολιτικού Γραφείου και γενικός γραμματέας της ΓΣΕΕ. Την πρώτη όταν συμφώνησε στα έξι σημεία ΓΣΕΕ - ΓΣΕΒΕ - ΣΕΒ —κίνηση που ξόρκισε το Γραφείο Τύπου του ΚΚΕ— και τη δεύτερη

ρότεινε στους εργαζόμενους της ΕΑΣ να πάνε το προηγούμενο Σάββατο στη χλονική αλλά να προτιμήσουν να δια-
 τουν στη συμπρωτεύουσα την Τρίτη
 ιε τους άλλους φορείς της πόλης. Και
 ο γραφείο Τύπου της Κεντρικής Επι-
 ς δεν ενέκρινε τη φόρμουλα Θεωνά α-
 πλώς συμβούλεψε τους εργαζόμενους
 λΣ να μηδενίσουν τον κίνδυνο της προ-
 σίας. Θέμα Θεωνά λοιπόν υπάρχει,
 δεν είναι εύκολη η αντιμετώπισή του
 ο κ. Θεωνάς, λέγεται, πως έχει α-
 γραμμή με τον ισχυρότερο πόλο
 τικής εξουσίας αυτή την περίοδο, δη-
 ιε τον επίτιμο πρόεδρο του ΚΚΕ Χα-
 Φλωράκη, ο οποίος, ειρήσθω εν
 ω, δεν βλέπει με καλό μάτι τους «ερ-
 ικούς εξτρεμισμούς» της ομάδας Κω-
 υλου —ο άλλος βραχίονας εξουσίας
 το κόμμα.

και αναποφασιστικότητα

Συνασπισμό τα πράγματα είναι, ως
 ς, συγκεχυμένα. Πολλές απόψεις,

κατά κανόνα αλληλοσυγκρουόμενες, και α-
 πουσία κομματικών θεσμών που θα συνθέ-
 τουν και θα εκπονούν συνεκτική πολιτική
 πρόταση. Στην αρχή της κοινωνικής έντα-
 σης ο Συνασπισμός, κυρίως διά της προέ-
 δρου και των εκ του ΚΚΕ προερχομένων, υ-
 ποστήριξε τα αιτήματα του κινήματος. Πα-
 ραλλήλως εκφωνούνταν και θέσεις που χω-
 ρίς μεγάλη προσπάθεια θα μπορούσαν να εν-
 ταχθούν στο αποενοχοποιητικό ιδεολογικό
 οπλοστάσιο της κυβέρνησης. Σπάταλοι οι
 θιασώτες αυτής της λογικής σε κραυγές κα-
 τὰ των συντεχνιών αλλά φειδωλοί σε κα-
 ταγγελίες για τον αυταρχισμό του κράτους,
 προκάλεσαν μεγάλη ζημιά στην εικόνα της
 παράταξης. Ματαιίως προσπάθησε η Μ.
 Δαμανάκη να εξοστραχίσει αντιλήψεις
 Ποντίων Πιλάτων. Ματαιίως τα εργατικά
 στελέχη της Θεμιστοκλέους λειδώρησαν
 άρθρα παραγόντων του κόμματος που ξι-
 φουλκούσαν με μανία κατά των «Κολλά-
 δων». Τον τόνο έδιναν οι οπαδοί του «εκ-
 συγχρονισμού» αλλά το κόστος πλήρωνε ό-
 λος ο Συνασπισμός. «Σε περιόδους έντονης

πόλωσης», μας είπε μέλος της Πολιτικής
 Γραμματείας, «η λογική των ίσων απο-
 στάσεων εισπράττεται από τους πολίτες
 ως προσπάθεια εξωραϊσμού της κυβέρνη-
 σης». Επόμενο ήταν να αναπτυχθούν —ως
 αντίβαρο— και εξίσου ακραίες αντιλήψεις
 αντιθετης φοράς. Έτσι, υψηλόβαθμο κομ-
 μουνιστογενές στέλεχος επέμενε πως δεν έ-
 πρεπε να εκδοθεί ανακοίνωση που θα κατα-
 δικάζε το ξεγύμνωμα των εργαζομένων της
 ΕΑΣ από συναδέλφους τους!

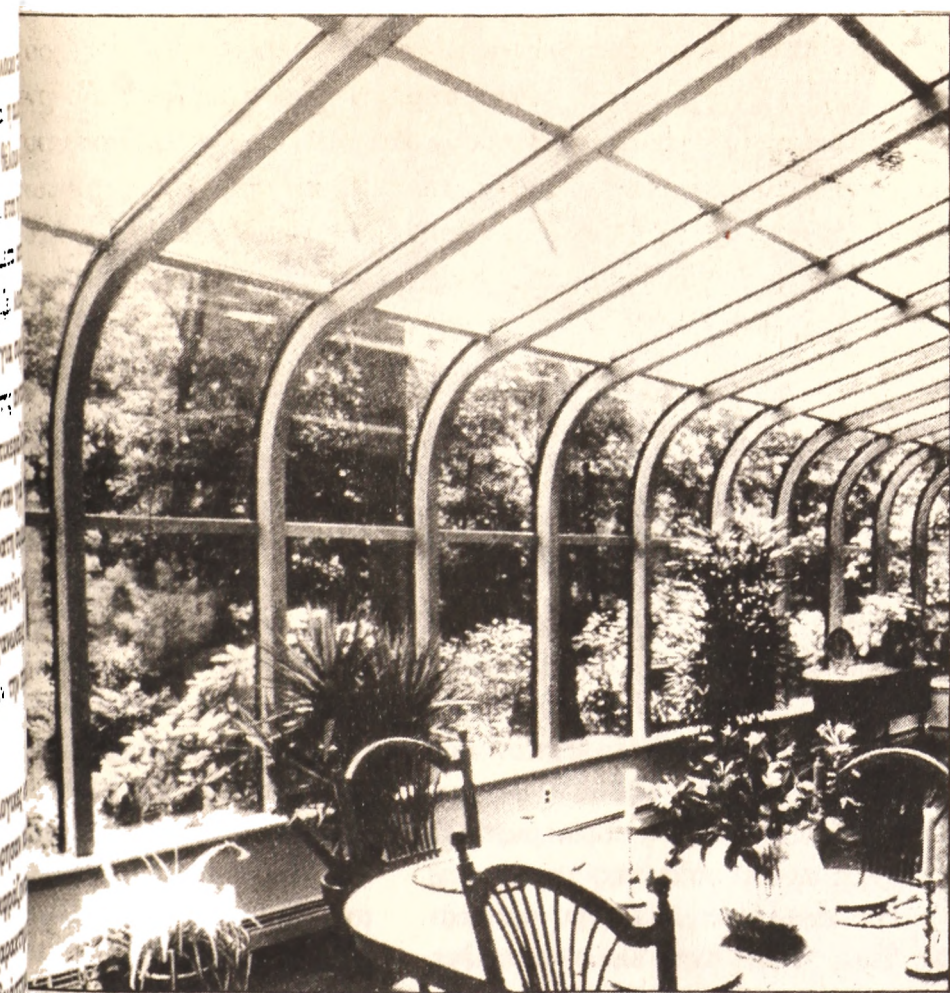
Το ζητούμενο πλέον είναι πώς θα διαμορ-
 φωθεί το σκηνικό της «επόμενης μέρας» στο
 πεδίο της εξουσίας. Το ΠΑΣΟΚ απαντά με
 το εκμαυλιστικό επιχείρημα «φέρτε με στην
 εξουσία και όλα θα λυθούν». Το ΚΚΕ φελ-
 λίζει το αδιέξοδο και οριακό από άποψη ε-
 κλογικής αποτελεσματικότητας «δεν με α-
 φορά το ζήτημα. Όλοι είναι ίδιοι. Ο στό-
 χος είναι η ενίσχυση του ΚΚΕ».

Τέλος, για το Συνασπισμό πρέπει να
 πούμε πως η ζωγόνοσ σε άλλες περιπτώ-
 σεις πολυφωνία αποτελεί, στο ειδικό και
 κρίσιμο αυτό θέμα, τροχοπέδη. □

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

FOUR SEASONS
SUNROOMS

Οι μόνοι με τον «μαγικό» ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ™

ο οποίος:

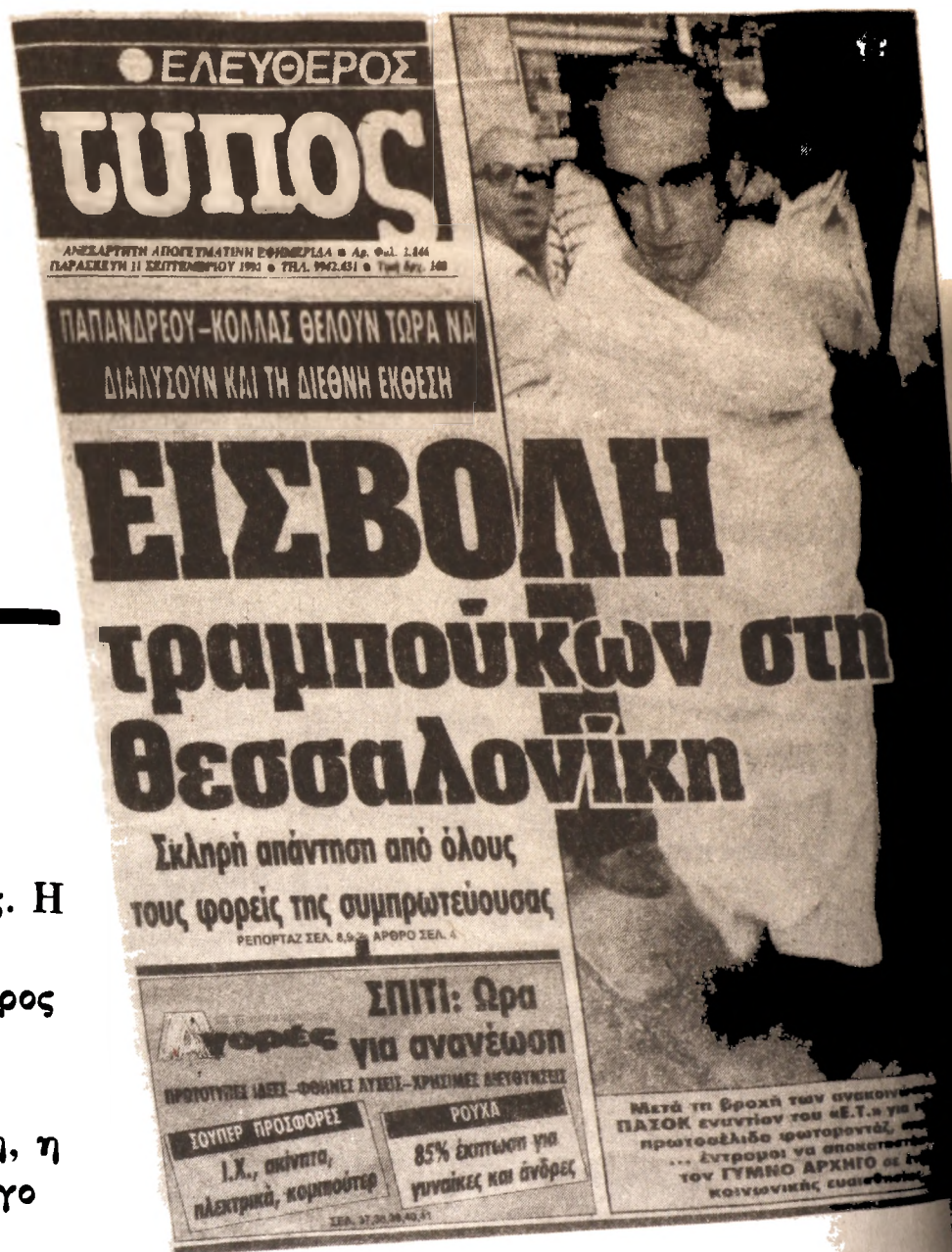
- Απορροφά την υπεριώδη ακτινοβολία
- Το καλοκαίρι αντανακλά τη ΘΕΡΜΙΚΗ ακτινοβολία του ήλιου
- Το χειμώνα δεν αφήνει να διαφύγει η εσωτερική θερμότητα του σπιτιού
- Ενισχύει την ηχομόνωση κατά 3 τουλάχιστον ντεσιμπέλ

ΤΕΧΝΗ α.τ.ε. — ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ
 ΓΙΑΝΝΕΝΑ, Ν. Ζέρβα 39 (στοά), τηλ.: (0651)31-9-32, fax: 309-70

Το καθεστώς με τα «ανοιχτά»

του Δ. Εμμανουηλίδη

Πυκνώνουν τον τελευταίο καιρό τα σημάδια ότι η καταπάτηση στοιχειωδών κανόνων πολιτισμένης συμβίωσης, η παράβαση όρων των βασικότερων πολιτικών και κοινωνικών συμβάσεων είναι φαινόμενα που προσλαμβάνουν μαζικές διαστάσεις. Η παραδοσιακή καχυποψία αντί της «μεθοδικής αμφιβολίας» και της έναρθρης κριτικής, ο ανάπηρος και άναρχος ατομισμός που δεν μπορεί να στοιχειοθετήσει ατομοκεντρική στάση ζωής, ο ωχαδερφισμός που δεν μετατρέπεται σε ιδιώτευση, η χρησιμοθηρία που δεν μπορεί να αναχθεί σε έλλογο σχεδιασμένο ωφελιμισμό, και άλλες συλλογικές συμπεριφορές που σηματοδοτούν τις αποκλίσεις της νεοελληνικής πολιτικής κουλτούρας από το αστικό ιδεώδες έχουν πλέον ενισχυθεί με συμπτώματα ιδιότυπου εμφυλίου πολέμου στην καθημερινότητα. Μέσα σε μια κοινωνική ατμόσφαιρα όπου η ρευστότητα και η αβεβαιότητα συναντώνται με τις «χρυσές ευκαιρίες» των επιτηδείων και «ημετέρων» και όπου η δυσπραγία των πδλλών συνοδεύεται από την ευημερία των ολίγων ή των «αφανών επιχειρηματιών», καλλιεργείται το έδαφος για την ανάπτυξη μικρών ή μεγάλων παρανομιών, ενδεδυμένων με την απαραίτητη «ηθική» κάλυψη της αυτονόητης ανομίας και την πολιτική χροιά μιας επιλεκτικά αυταρχικής συμπεριφοράς στα όρια του φασισμού.

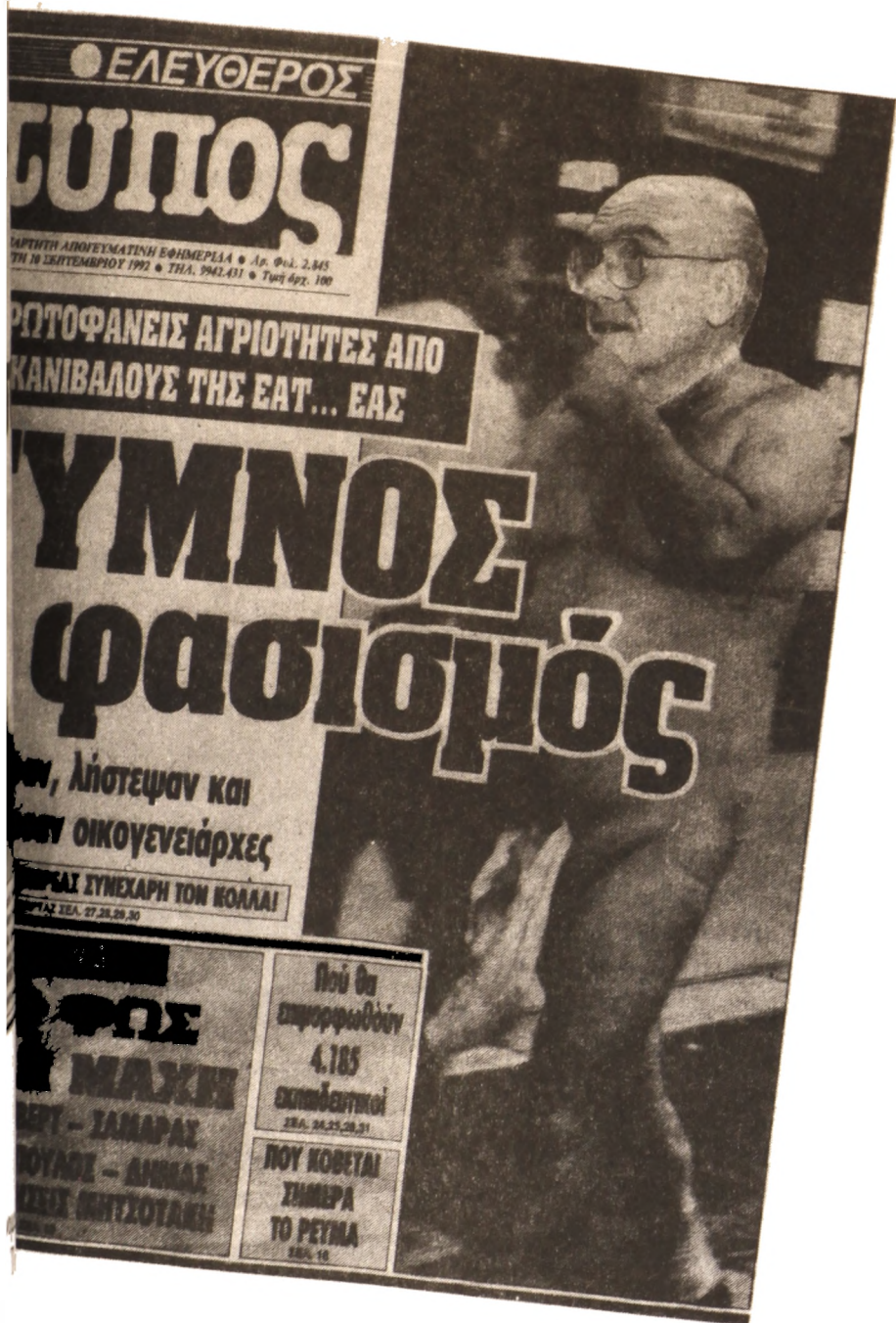

Το υπόστρωμα είναι ανθεκτικότατο, αναγνωρίσιμο στην πλήρη ανυπαρξία ανοχής, αναγνώρισης, και παραδοχής της λογικής του άλλου, ως εν πλήρει δικαίω αντίθετου και αντιπάλου. Ο διάμεσος για την ανάδειξη αυτών των μακροχρόνιων τάσεων σε κυρίαρχους κανόνες συμπεριφοράς είναι η απουσία της πρακτικής του διαλόγου, με την προϋπόθεσή του: την εκλογικευμένη και σταθμισμένη αντιμετώπιση των αντιπάλων διακυβευμάτων, η οποία δεν αποκλείει ασφαλώς τόσο τον πολιτικά μεροληπτικό συλλογισμό όσο και

το οικονομικά ετεροβαρές φέρον». Το αντίθετο θα ήταν παρά-λογο σε μια κοινωνική συγκρότηση η οποία συνίσταται στην αναπαράσταση και αντιπροσώπευση πολλαπλών και αντιτιθέμενων κοινωνικών και πολιτισμικών ετεροτήτων. Και οι αναγκαίες για την κοινωνική συνοχή συνθέσεις διαπράττονται στη βάση ακριβώς της αρχικής αναγνώρισης και έγκλησης των επιμέρους ως ετέρου.

Δυο πρόσφατα γεγονότα που συνέβησαν εν μέσω εγκληματικών κοινωνικών καταστάσεων, δείχνουν πόσο απέχει η κοινωνική και δηλωτικότατη πλειοψηφία

να κεφάλια»

ισων «ηθών» κοινωνική πολιτική καθημερινότητα παραπάνω «αρχές». Τα τα ήταν η διαπόμευση γλόντων ιδιοκτητών λε-ων και η «απάντηση» σε ου «Ελεύθερου Τύπου». ώς, μια επιλεκτικά ητη» αντιμετώπιση θα ενδεχομένως αφαίρεση «άντησης» του Ε.Τ, ίσως ίναι περίπου «κεκτημέ-

νο» ότι το ξεγύμνωμα των λεω-φορειούχων είναι πράξη «δεδο-μένη», «αυτονόητα» καταχω-ρισμένη στο ρεπερτόριο του χυ-δαίου λαϊκιστικού συνδρόμου, προνομιακός εκφραστής του ο-ποίου υποτίθεται πως είναι μό-νον το ΠΑΣΟΚ —πόσο μάλλον που οι «Κολλάδες» ανήκουν στο χώρο αυτό... Ωστόσο, αυτή η επιλεκτική «ευαισθησία» δεν θα έκανε άλλο από το να μπερ-

δεύει την πολιτική της προδιά-θεση / αντιπαλότητα με την διαυγή κοινωνική κριτική— ή, αλλιώς, θα έκανε την κοινωνική κριτική υποχείρια της πολιτικής - κομματικής αντιπαράθεσης και προτίμησης.

Συγκρούσεις εκτός κανόνων

Η διαπόμευση των υποψη-φίων ιδιοκτητών συμπτ-κνώνει τις πιο ακραίες, οιονεί καννιβαλικές διαστάσεις που προσλαμβάνει μια εκτός κανό-νων και θεσμών σύγκρουση. Το ξεγύμνωμα των υποψηφίων ι-διοκτητών εκφράζει τη μετάρθε-ση μιας κατ' αρχήν οικονομικής και κοινωνικής αντιπαράθεσης στο πεδίο της αυτοδικίας με κυ-ρίαρχα τα εξατομικευμένα - ψυ-χολογικά γνωρίσματα του μί-σους, της εκδίκησης, της σωμα-τικής βίας, του εν κοινώ εξευτε-λισμού και της δημόσιας καθύ-βρισης. Το γεγονός ότι αυτά διαπράττονται από τέως συνα-δέλφους, σημαίνει ότι οι τελευ-ταίοι, αφού πρώτα εγκατέλει-ψαν τους κανόνες αντιπαράθε-σης που υπαγορεύει η οικονομι-κή κοινωνία, στερούνται και του ηθικού ερείσματος να επικα-λεσθούν την κοινωνική αλλη-λεγγύη, δεδομένου ότι η συμπε-ριφορά τους θύμιζε την τιμωρία που εφαρμόζει το τάγμα σε ό-σους παρέβησαν τον όρκο του και στηλιτεύθηκαν ως αιρετι-κοί, και όχι την έμπρακτη αν-τίρρηση αυτών που αναφέρονται στο απρόσωπο κριτήριο της τα-ξικής σύμπνοιας. Οι αυτοδική-σαντες απεργοί της ΕΑΣ με τη διαπόμευση που διέπραξαν κα-τέστησαν δυσδιάκριτα τα όρια μεταξύ πολιτικής αντίδρασης και αστικής - ποινικής συμπερι-φοράς η οποία προσεγγίζει την ανομία. Με τον τρόπο αυτό διακινδύνευσαν την αρνητική κεφαλαιοποίηση των κινητοποι-ήσεων του σωματείου τους σε βάρος όλων των μελών του, τον υποβιβασμό της διεκδίκησης και της σύγκρουσης με την κυ-βερνητική εξουσία στο επίπεδο της ανεργίας της «βεντέτας». Από εκεί και πέρα, το πεδίο ή-ταν ελεύθερο για να εκτοξευ-θούν οι κατηγορίες του φασί-

στα, του λαϊκιστή, του τραμ-πούκου κ.τ.λ.

Φασιστοειδής ενορχήστρωση

Και αυτό έπραξε ο κατ' εξο-χὴν οργανωτής της κοινής γνώμης της δεξιάς παράταξης, ο «Ελεύθερος Τύπος». Για την εφημερίδα που έχει ως κανόνα της εκδοτικής της πολιτικής το «μπετονάρισμα» της πελατείας της ΝΔ με βάση εμφυλιοπολε-μικά δεξιά και φασιστοειδή μο-τίβα, η ενέργεια των απεργών της ΕΑΣ εξελήφθη, και ορθότα-τα, ως χρυσή ευκαιρία για την αναγωγή όλης της αντικυβερ-νητικής απεργιακής κινητοποί-ησης σε συμπεριφορά κάποιων «αλητών» που ηγούνται των «συντεχνιών». Για την εφημε-ρίδα του κ. Ρίζου, εκείνο που έ-χει σημασία δεν είναι η αμφι-σβήτηση, π.χ., του βαθμού επι-τυχίας των απεργιών ή των διαδηλώσεων, αλλά η μετωπι-κή, αβυσσαλέα και λυσσαλέα, στα όρια της επαναληπτικής ύ-βρεως, σύγκρουση της «παρά-ταξης» με όποιον η εφημερίδα αναγορεύει ως «εχθρό». Είναι η πιο ακραία εκδοχή της λαϊκι-στικής ισοπέδωσης των πολλα-πλών σημείων και επιπέδων α-ναφοράς μιας εκτεταμένης κοι-νωνικής αντιπαράθεσης σε μια πολεμοχαρούς εκδοχής αναμέ-τρηση των «καλών» της παρά-ταξης με τους «κακούς», τους οποίους εξομοιώνει πάγια με κατηγορίες περιγραφόμενες από τον κοινό ποινικό νόμο.

Η ανομιών και παράνομων διαστάσεων ρητορική που πλείστες όσες φορές κατασκευά-ζεται στη βάση αυτής της «λο-γικής» από τις στήλες του «Ε-λεύθερου Τύπου», δεν σταμά-τησε εδώ στη συγκεκριμένη πε-ρίπτωση. Η «απάντηση» που έ-δωσε ο κ. Ρίζος στην ομάδα ε-κείνη από τους απεργούς της ΕΑΣ που διαπόμευσαν τέως συναδέλφους τους, ήταν και πρόσκληση για ένα σωρευτικό ξεκαθάρισμα λογαριασμών με όσους αντιπαρατίθενται στις ό-ποιες και εκάστοτε αποφάσεις παίρνει προσωπικά ο κ. Μη-τσοτάκης, ο «αρχηγός της φυ-λής». Στο φύλλο της Πέμπτης

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΝΑ ΟΜΑΔΙΚΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΤΟΥ ΒΑΛΣ

Η ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ ΤΩΝ ΣΤΡΑΟΥΣ είναι ο συναρπαστικός οικογενειακός θρύλος της διάσημης βιεννέζικης οικογένειας μουσικών που άρχισε με τον πατέρα Στράους σαν φτωχό βιολιστή.

Η διαμάχη πατέρα και γιού, το αβυσσαλέο μίσος και ο φθόνος τους, η δυσπιστία και οι δολοπλοκίες, που ολοένα κυριαρχούσαν σ' αυτή τη μεγάλη δυναστεία μουσικών, εικονογραφούνται σ' αυτό το μυθιστόρημα που σφύζει από ζωή και αθάνατη μουσική.

ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ
Ζωοδόχου Πηγής 21 - τηλ. 3615433

10/9/92, μια ημέρα μετά τα επεισόδια —και με πρωτοσέλιδο ένα μοντάζ με το γυμνό σώμα ενός των διαπομπευθέντων στο οποίο έχει κολληθεί το κεφάλι του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης Α. Παπανδρέου και πλάι ο τίτλος «ΓΥΜΝΟΣ ο φασισμός»— ο κ. Ρίζος, δίνοντας ένα σαφές δείγμα φασισμού, και ακυρώνοντας έτσι τον αποδιδόμενο στους «άλλους», στους «εχθρούς», φασισμό, αφού τον μετέρχεται απότομο ο ίδιος, γράφει:

● Ποιος θα προστατέψει πια τον απλό πολίτη από τους πράσινους Ζουλού; Είναι μοιραίο να αρχίσει να οργανώνεται ένα είδος ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΣ από τους πολίτες. Αν, λόγου χάρη, εγώ έβλεπα τον πατέρα μου στην τηλεόραση ολόγυμνο και κατακρουνημένο από τους τραμπούκους του Κολλά, τίποτα δεν θα με σταματούσε από το να περιμένω τον Κολλά ή τον Σταμούλο στην γωνία για να τους ανοίξω το κεφάλι σαν τριαντάφυλλο!

Είναι καιρός πια να οργανωθούν ομάδες πολιτών και να σπάσουν στο ξύλο αυτούς τους ασύδοτους αλήτες...

Και δεν θα είναι άδικο αν τους καίνε και τα σπίτια και τα αυτοκίνητά τους!

Και, βέβαια, ούτε άδικο θα είναι, αν άλλες ομάδες πολιτών επιδιώκουν τις ίδιες περιποιήσεις και στα αλητοειδή των αποχαλινωμένων ραδιοφώνων, που γαυριούν νύχτα μέρα και αποπατούν στην λογική και την αξιοπρέπεια αυτού του καρτερικού λαού. Πόσο πολύ θα εκπλαγούμε, δηλαδή, αν αύριο ξεβρακώσουν στο Σύνταγμα τον άλφα «προοδευτικό» σχολιαστή ή αρπάξουν το πορτοφόλι του βήτα αρεϊμάνιου εκφωνητή, που πανηγυρίζει για τα κατορθώματα των Κολλάδων, αφού προηγουμένως τον γυμνώσουν;

Αυτή η πρόσκληση δια του «Ελεύθερου Τύπου» να οργανωθούν φασιστοειδή τάγματα εφόδου —για την υπεράσπιση του «απλού πολίτη» (σ.σ. αυτός ο πολίτης άλλωστε είναι και ο προνομιακός στόχος της τρέχουσας κυβερνητικής προπαγάνδας...), υπεράσπιση που θα γίνει «ανοίγοντας κεφάλια σαν

τριαντάφυλλο» και καιγοντας σπίτια (των «αλητών», των «πράσινων Ζουλού») — είναι ό,τι αυθεντικότερο μπορούσε να παραδειγματίσει με έξοχο τρόπο τις βαθύτερες κιτρινοφαιές αντιλήψεις αυτού του εντύπου για την τακτική που θα πρέπει να ακολουθήσει ο απλός οπαδός της ΝΔ για να υπερασπίσει τα έργα και τις ημέρες της παραταξής του.

Η... τυφλή δικαιοσύνη

Εκείνο που έχει εξίσου μεγάλη σημασία όμως είναι ότι αυτή η δια του Τύπου πρόσκληση σε αυτοδικία, διαταγή κοινωνικής ειρήνης, και άλλα συναφή περιγράφονται καταλεπτώς σε σαφείς διατάξεις άρθρων του Κώδικα Πολιτικής Δικαίου, έμεινε χωρίς απάντηση. Εννοούμε απάντηση τους καθ' ύλην αρμοδίους. καλώς: ο Δ. Ρίζος έχει πώς εννοεί την «ελευθερία», καθυβρίζοντας τους «εχθρούς» αλλά και υπερεκτιμώντας τη λειτουργία του Τύπου επιτιθέμενος λάβρος εναντίον όλων όσων δεν έστερξαν να σπαστούν τις απόψεις της κ. Μ. Κογιάννη - Μητσοτάκη να αποδεχθούν συναφείς νομοθετικές ρυθμίσεις του τρομοκρατικού νόμου. Όμως, δεν βρέθηκε ούτε εκ του δ.σ. της ΕΣΗΔΕ να κάνει έστω μια δήλωση για το δείγμα του φασισμού του Τύπου; Και ακόμα: η Δικαιοσύνη να δείχνει προκλητικά μεροληπτική, να οδηγεί μεν στον Κορυδαλλό δράστες της διαπομπεύσεως ενώ να αφήνει ανεξέλεγκτο τον κ. Ρίζο να προτρέπει στην πιο επικραία μορφή της κοινωνικής τρομοκρατίας, προσκαλώντας «απλούς πολίτες» να οργανωθούν σε τάγματα Ες-Ες; Μπορείς να πεις πως θα πρέπει επιτέλους οι αρμόδιοι θεσμοί και λειτουργοί να συνειδητοποιήσουν ότι μπορούν να υπερασπίζονται κυνικά συμφέροντα, πολιτικές και ιδεολογικές ληψίες, αλλά ότι αυτό πρέπει να το κάνουν με κάπως πιο σκεπασμένο τρόπο;

Διαφορετικά, γιατί άραγε λίγο να μην έχουμε μια Δημοκρατία κοσμημένη από λογής λογής κεφάλια ανοιγμένα σαν τριαντάφυλλο;

Γαιγόμασταν στις Αττικής την πλάτη, ρίδες και χορτάτοι

της Ράνιας Κλουτσινιώτη

Ο άνεμος άρχισε το Σάββατο, 5 Σεπτεμβρίου 1992. Όταν, στις έξι το απόγευμα, η ευρύτερη περιοχή του πεδίου της Μαλακάσας συγκονιζόταν από αλλεπάλληλες εκρήξεις βλημάτων, τα οποία μετέφεραν τη σκόνη σε μεγάλες αποστάσεις. Ο πύρινος εφιάλτης, που κίνησε ώρα μιάμιση το μεσημέρι, για άλλη μια φορά τον σκουπιδότοπο της Αυλώνας, ήταν πλέον ανεξέλεγκτος. Και το ότι θα ήταν ανεξέλεγκτος ήταν προφανές εκ των προτέρων, με μαθηματική ακρίβεια, αφού εκτός από τη μεγάλη ταχύτητα του ανέμου, επτά μέτρα ανά δευτερόλεπτο, και το χαμηλό ποσοστό υγρασίας, περί τα είκοσι τοις εκατό, στην περιοχή είχαν παρατηρηθεί διασκορπισμένα πυρομαχικά από την έκρηξη του 1986, για τα οποία κανείς δεν ενδιαφέρθηκε στη στιγμή, όπως μας πληροφορεί δίχως αιδώ η σχετική ανακοίνωση του Γενικού Επιτελείου Στρατού, που δημοσιεύτηκε το ίδιο εκείνο απόγευμα...

ΚΑΛΑ ΚΑΝΕΙ ο κύριος Κατσούδας και κάνει μηνύσεις στους κοινοτάρχες και στα κοινοτικά συμβούλια. Τον εαυτό του πότε πρόκειται να μηνύσει δεν μας πληροφορεί. Ο γενικός γραμματέας Δασών και Περιβάλλοντος, που είναι ο τίτλος του κυρίου Κατσούδα, είχε, λέει, ζητήσει από την ΚΕΔΚΕ - Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος, για όσους δεν το ξέρουν - από τον περασμένο Απρίλιο να πάρει μέτρα για τις χωματερές μέσα στα δάση(!). Υπάρχουν δηλαδή και εξακολουθούν νόμιμα να λειτουργούν χωματερές μέσα στα δάση και πρέπει να λαμβάνονται μέτρα... Κατά τα άλλα, πέρυσι τον Οκτώβριο, κατά την αποτίμηση των αποτελεσμάτων των πυρκαγιών του 1991, είχε δηλώσει ότι «εάν προσθέτουμε (στην ελληνική επικράτεια) 200.000 στρέμματα δάσους με τεχνητές αναδασώσεις επίσης και εάν προστατεύσουμε τα νεαρά φυτά από τη βοσκή, σε συνδυασμό με τη φυσική αναγέννηση μετά την πυρκαγιά, σε λίγα χρόνια η πορεία του ελληνικού δάσους θα έχει αντιστραφεί». Και καίγονται τουλάχιστον πενήντα χιλιάδες στρέμματα πευκοδάσους στην Αττική και δεν έχει την ευαισθησία να παραιτηθεί.

Ευαισθησία; Ποιος την έχασε;

Και ποιος την έχει άλλωστε; Μήπως ο κύριος Μητσοτάκης; Στον καθιερωμένο ετήσιο και βαρυσήμαντο λόγο των πρωθυπουργών της χώρας, στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης, δεν κάνει καν μνεία για την μεγαλύτερη οικολογική καταστροφή που συνέβη ποτέ στην Αττική. Οι μόνοι που το κατάλαβαν είναι οι δημοσιογράφοι του ANTENNE 2, του με τη μεγαλύτερη ακροαματικότητα καναλιού της γαλλικής τηλεόρασης, που στο δελτίο ειδήσεων των οκτώ το βράδυ της Κυριακής, αυτού ακριβώς που μεταδίδεται με δορυφόρο σε όλες τις γωνιές του πλανήτη, το νέο αποτελούσε τη δεύτερη είδηση: ΚΑΙΓΕΤΑΙ Η ΑΤΤΙΚΗ. Την πρώτη αποτελούσε ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία. Εμείς εδώ; Οι μονίμως και σταθερά δηλώνοντες «με ευρωπαϊκή κατεύθυνση» τι κάνουμε; Αναβαθμίζουμε (!) το Συντονιστικό Όργανο και αποφασίζουμε «να αρχίσει αμέσως η αεροφωτογράφιση της περιοχής για να ελεγχθεί μελλοντικά η αυθαίρετη ανοικοδόμηση»... Σκεφτείτε, χρειαζόταν

σύσκεψη όλων των αναβαθμισμένων αρμοδίων, προκειμένου να αποφασιστεί το αυτονόητο.

Κι όμως, εκτός από την οικολογική, η καταστροφή των δασών της χώρας έχει και οικονομική διάσταση. Εκπρόσωποι των συνεργαζομένων δασικών συνδικαλιστικών οργανώσεων των Δασοπόνων - Δασοφυλάκων - Δασοπυροσβεστών και οδηγών δασοπυροσβεστικών οχημάτων, σε συνέντευξη Τύπου που έδωσαν σε σχετικά «ανύποπτο» χρόνο, στις 25 Αυγούστου 1992, εκτιμούν ότι το ετήσιο κόστος από τις δασικές πυρκαγιές στη χώρα μας ανέρχεται σε 150 δισεκατομμύρια δραχμές... Τα δε στατιστικά στοιχεία που παρουσίασαν δεν έχουν ανάγκη από σχόλια, όταν, σε σύνολο έντεκα εκατομμυρίων στρεμμάτων καμένης γής, αναδασώθηκαν μόνο ένα εκατομμύριο εξακόσιες χιλιάδες - σε αναλογία δηλαδή δέκα προς ένα (!). Όταν τα χίλια εκατό δασοφυλάκια στη χώρα και διακόσιοι ογδόντα τέσσερις σταθμοί δασοπροστασίας δεν λειτουργούν, τα τριακόσια δασολογεία είναι κλειστά, ενώ τα ογδόντα επτά δασαρχεία, οι πενήντα πέντε διευθύνσεις δασών και οι δεκατρείς επιθεωρήσεις υπολειπούν. Αλλά, αν έτσι έχουν τα πράγματα, δικαιούται να αναρωτηθεί κανείς: ποιοι επιτέλους είναι οι εμπρηστές;

Σύνδρομα πυρομανίας

Ποιος όμως ενδιαφέρεται να μάθει; Υπερμεγέθεις οι τίτλοι των εφημερίδων, θεαματικές οι εικόνες των δελτίων της τηλεόρασης, κατά τη διάρκεια και άντε την επόμενη μέρα της πυρκαγιάς. Ίσως ευτυχώς. Η συνεχής επανάληψη του θεάματος, ο τρόπος παρουσίασης - φωτιές, πυροσβεστικά αεροπλάνα εν δράσει, ηρωικοί πιλότοι και λοιπά - εκτός από τον εθισμό, σίγουρα δημιουργούν σε ευάλωτους αποδέκτες σύνδρομα πυρομανίας. Τίποτε απ' όλα αυτά δεν στοχεύει να δημιουργήσει στάση ζωής και πράξη απέναντι στο δάσος, αισθήματα με βάθος. Είναι χαρακτηριστικό, όπως μεταδίδουν συχνά αυτόπτες μάρτυρες, κυρίως δημοσιογράφοι, πως οι μόνοι πολίτες που προσπαθούν να συνδράμουν στην κατάσβεση της φωτιάς είναι αυτοί των οποίων καίγονται οι περιουσίες. Οι υπόλοιποι, κάτοικοι των κοντινών χωριών, καθισμένοι στα καφενεία, παρακολουθούν τα δρώμενα στην τηλεόραση. Το

δάσος δεν είναι περιουσία κανενός... Πού και πού μια είδηση έρχεται να τους καθησυχάσει: δύο σπίτια, συνήθως αυθαίρετα που απειλήθηκαν από τις φλόγες, σώθηκαν(!). Μην ανησυχείτε. Η πολιτεία φροντίζει για τις ιδιοκτησίες σας και είναι αποτελεσματική.

Ασφαλώς το φαινόμενο δεν είναι μόνο ελληνικό. Οι πυρκαγιές αποτελούν μόνιμη απειλή για ολόκληρη τη γηραιά ήπειρο και ιδιαίτερα για τον ευρωπαϊκό Νότο. Το σκληρό, παντού ίδιο και απαράλλακτο, η φωτιά ξεκινάει από κάποιες εστίες και με τους ανέμους εξαπλώνεται ταχύτατα, δίχως έλεγχο. Οι διαδικασίες αντιμετώπισης παντού αργές, η αδυναμία καλού συντονισμού είναι δεδομένη. Όμως η σύγκριση των μεγεθών προκαλεί κατάθλιψη. Το 1980-1990, στο σύνολο των χωρών του ευρωπαϊκού Νότου, δηλαδή Γαλλία, Ισπανία, Ελλάδα, Ιταλία και Πορτογαλία, είναι ελληνικό δάσος, ενώ η έκταση

Δεν υπάρχει πεδινός χώρος
της Αττικής που να μην έχει
οικοπεδοποιηθεί, βουνό της
που να μην έχει γίνει
νταμάρι, δάσος της που να
μην έχει καεί.

νται, η καταλυτική ασφυξία, που φέρνουν τα υπερδιπλάσια ιδιωτικής χρήσεως αυτοκίνητα, η κατασκευή νέων αυτοκινητοδρόμων και η δημιουργία νέων αεροδρομίων δεν οδηγεί πουθενά αλλού, παρά στην περαιτέρω καταστροφή του φυσικού, αλλά και του αστικού περιβάλλοντος: «σπάνια άνθρωποι στάθηκαν τόσο εχθρικοί απέναντι στις αξίες που τους κληροδότησαν η ιστορία και το περιβάλλον», είχαν επισημάνει σε κείμενό τους, στις 13 Μαρτίου 1992, εκατόν σαράντα έξι πολίτες, κάτοικοι του Λεκανοπεδίου. Από το ίδιο ελάττωμα υποφέρουν όλες οι προεκλογικές εξαγγελίες και τα μέτρα: το πρόβλημα του περιβάλλοντος τέθηκε σε αντιδιαστολή με τις πολιτιστικές, κοινωνικές και οικονομικές λειτουργίες, με τα αντικρουόμενα συμφέροντα.

Όμως η ανάπτυξη περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο του αστικού πολιτισμού, εάν αυτός υπάρχει ακόμα, και διαπερνάει όλες τις κλίμακες, από το υψηλό έως το ευτελέστατο. Στο χώρο η ευαισθητοποίηση αφορά τις πλατείες, τα άλση, τα μητροπολιτικά πάρκα και το δάσος. Μόνον έτσι θα υπάρξει πραγματικά εμπλοκή όλων των κλιμάκων κοινωνικής οργάνωσης, από την κεντρική εξουσία έως τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στην παρούσα περίπτωση πρέπει να επιμεριστούν οι ευθύνες στους ΟΤΑ και ιδιαίτερα στο δήμαρχο Αυλώνας. Η ολιγωρία της εξουσίας ασφαλώς αποτελεί σοβαρότατο αδίκημα.

Μόνον έτσι ίσως σταματήσει το άγχος κάθε άνοιξη και ο υποχρεωτικός απολογισμός του φθινοπώρου. Κι ως με συγχωρήσει ο ποιητής για την επαναλαμβανόμενη παραφθορά των στίχων του:

«τρεις βράχοι, πολλά καμένα πεύκα κι
ένα ρημοκλήσι

και παραπάνω

το ίδιο τοπίο αντιγραμμένο ξαναρχίζει».

ώρας μας με το ζόρι καλύπτει το δέ-
ς εκατό των συνολικών τους εκτάσε-
-άθε φορά δε που ξεσπάει μια πυρ-
καίει κατά μέσο όρο υπερπενταπλά-
-ταση στην Ελλάδα, από αυτή που
αι στη Γαλλία, επί παραδείγματι.
γκριτικά σχόλια για τις διαδικασίες
ν συντονισμό είναι φανερό πως πε-
-υν.

λλοίωση που έχει υποστεί το μικρο-
-ης Αττικής, αφού δεν υπάρχει πε-
-ώρος που να μην έχει οικοπεδοποι-
-ιουνό της που να μην έχει γίνει ντα-
-δάσος της που να μην έχει καεί, θά-
-της που να μην έχει μολυνθεί, γίνε-
-ωτοσέλιδο μόνο τις ημέρες που
-υν δραματικές εξάρσεις του νέφους.
-τόλοιπο χρόνο, αδιάφοροι όλοι, πα-
-ίνοι σ' ένα κόσμο ξοδεμένο, φροντί-
-να καταστρέφουμε με τον τρόπο μας
-νας ό,τι δάσος έχει απομείνει, είτε
-ας τη δεύτερη, την τρίτη ή την τέ-
-κατοικία μας, είτε καταναλώνοντας
-χαρτιού, είτε παράγοντας ποσότη-
-ουπιδιών. Υπομονή. Ήγχικεν ο χρό-

νος όπου δεν θα έχουμε λόγο να ανησυ-
-χούμε, ούτε να διαμαρτυρόμαστε. «Εν γη
ερήμω, ξηρά και ανύδρω»...

Κρανίου τόπος θα καταντήσει η Αττική,
τίποτε δεν θα περισσεύει να καεί, εάν μά-
-λιστα συνεχιστούν με την ίδια αποφασιστι-
-κότητα και τους... γοργούς ρυθμούς οι
-αναδασώσεις. Ποιος θα το φανταζόταν
-πως το 1988, έτος - πάτος γι' αυτήν τη
-δραστηριότητα, αναδασώθηκαν, στην ερη-
-μοποιημένη Αττική, δυο χιλιάδες στρέμ-
-ματα όλα και όλα...

Δάσος, τώρα

Μεγάλο έργο, έργο μεγάλης πνοής για
την Αττική είναι ο εμπλουτισμός της με
δάση και μάλιστα σε όλη την κλίμακα του
αστικού χώρου, στη Β.Α. Αττική, στο
Σούνιο, στον Ελαιώνα, στο Πάρκο Πύρ-
γου Βασιλίσσης. Εκεί οφείλουν να κατευ-
-θυνθούν οι διαθέσιμοι πόροι, εκεί και οι
-προσπάθειες για χρηματοδοτήσεις από τα
-κοινοτικά ταμεία. Οι πολιτικές της τσιμε-
-ντοποίησης νέων εκτάσεων, που προωθού-

Υπάρχει, άραγε, στρατηγική;

του Ρεπόρτερ

«Φοβούμεθα ότι ο τομέας δαπανών Εθνικής Άμυνας που τόση κριτική επέσυρε κατά της κυβερνήσεως Α. Παπανδρέου, εξακολουθεί στη σημερινή κυβέρνηση, όχι απλώς να επαναλαμβάνει τα ίδια σφάλματα, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως αυτές των Offsets, να τα υπερακοντίζει.

Προτού προβούμε στην ανάλυση - κριτική συγκεκριμένων προμηθειών, θα ανιχνεύσουμε στο άρθρο αυτό, όπως και σε προηγούμενα, τη "φιλοσοφία" του υπουργείου Άμυνας, προτείνοντας κάποια στοιχειώδη μέτρα».

Στην καθιερωμένη ομιλία του της ΔΕΘ ο κ. πρωθυπουργός δήλωσε ότι το 1993 θα αφιερωθεί στην άμυνα και στην παιδεία.

Λίγο πριν, τόνιζε ότι η επιτυχής πολιτική της κυβερνήσεώς του, είχε μειώσει το εξωτερικό χρέος κατά 800 εκ. δολάρια.

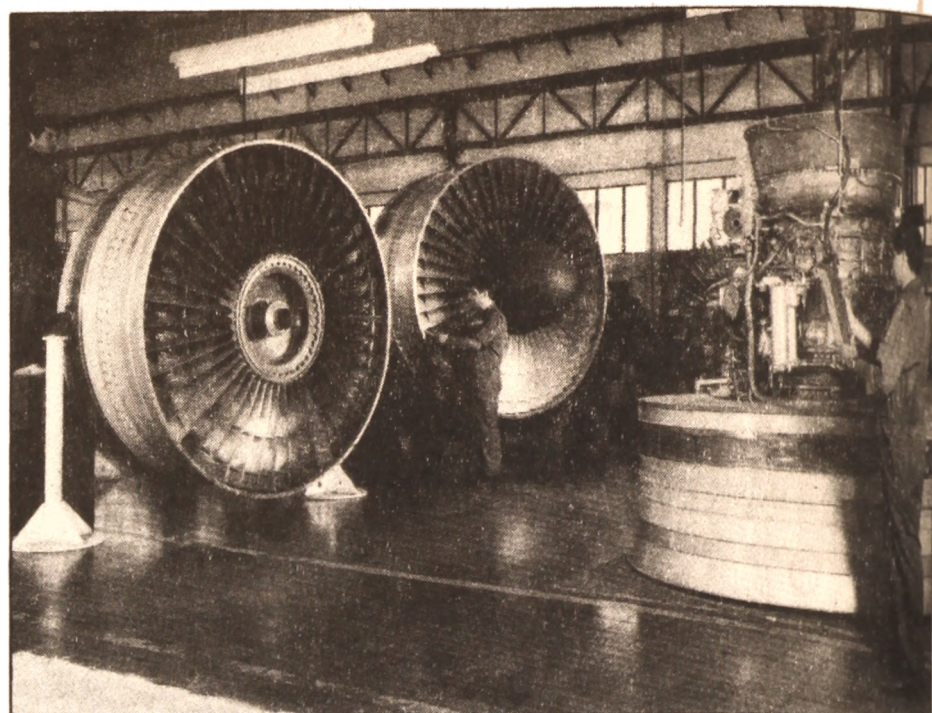
Όσο μεν αφορά στη μείωση του εξωτερικού χρέους, λυπούμεθα που πρέπει να παρατηρήσουμε ότι πρόκειται περί μισής αλήθειας. Γιατί μόνο οι αμυντικές προμήθειες του 1992 αύξησαν το εξωτερικό χρέος μας τουλάχιστον κατά 1,5 δισ. δολάρια. Αυτό θα φανεί βέβαια μετά τα 5 χρόνια χάριτος, οπότε θα κληθούμε να τα πληρώσουμε μαζί με τους εν τω μεταξύ τόκους, που δεν χαρίζονται βέβαια. Συνεπώς, με λίγα λόγια, μείωση του εξωτερικού χρέους δεν επήλθε!

Τώρα, όσον αφορά στην κήρυξη του '93 ως έτος Άμυνας, υποφιαζόμεθα ότι προφανώς θα αυξηθεί ο ρυθμός αγορών με διακρατικές ή μη συμφωνίες και επομένως ο ρυθμός δανει-

σμού από πηγές F.M.S. ή κονσόρτσιουμ γαλλικών τραπεζών.

Το πρώτο σημείο της κριτικής μας, επομένως, είναι ότι η απλή αγορά οπλικών συστημάτων, με διάθεση των σαρκών της οικονομίας μας που έχουν απομείνει, δεν είναι επίτευγμα, αλλά υπόθεση που με τον ίδιο τρόπο μπορεί να φέρει εις πέρας και η δημοκρατία της Ναμίμπια ή της Αιθιοπίας.

Βεβαίως, ως γνωστόν, οι διακρατικές ή μη αγορές περιέχουν σημαντικές προμήθειες, στις οποίες θα αναφερθούμε σε ειδικότερα άρθρα μας. Υπενθυμίζουμε εδώ τη διακρατική προμήθεια κινητήρων F-16 της ισραηλινής αεροπορίας, όπου η GENERAL ELECTRIC απεδέχθη ότι για να πουλήσει τους κινητήρες της δωροδόχησε τον Ισραηλινό στρατηγό RAMI DOTAN. Τα παραπάνω, δε, συνέβησαν στην περίοδο 1985-89 όταν ανάλογη συμφωνία της GENERAL ELECTRIC έγινε στη χώρα μας.

Υπάρχει Έλληνας Ramin Dotan?

Ποια είναι η πρότασή μας: Οι αγορές κ. πρωθυπουργέ να μην είναι «απλές», να περιέχουν δηλ. συμπαραγωγή και αντισταθμίσματα, τα οποία στην ουσία έχουν καταργηθεί. Στο τελευταίο μπορούμε να έχουμε πρότυπο τους Τούρκους. Είναι απαραίτητη επίσης η διαφάνεια.

Ένα δεύτερο σημείο της κριτικής μας είναι η έλλειψη εθνικής πολιτικής. Ποιοι δηλαδή είναι οι εθνικοί μας στόχοι μεσοπρόθεσμα, και ποιο είναι το κόστος υλοποίησής τους. Η απλή συσσώρευση οπλικών συστημάτων, με άγνωστο κόστος συντηρήσεως; Η ανάπτυξη συστημάτων αποτροπής τού αντιπάλου; Η ανάπτυξη και διατήρηση αυτοδυναμίας σε κρίσιμους τομείς; Θα μπορούσαμε να δώσουμε, περιληπτικά, τέτοιες φιλοσοφίες γειτονικών μικρών ή μεγαλύτερων κρατών οι οποίες είναι ά-

γνωστες στο δικό μας ΥΠΕΘΑ. Αντίθετα, το τελευταίο διαθέτει αντί «εθνικής πολιτικής» μια λίστα μελλοντικών αγορών, που την ονομάζει ΕΜΠΑΕ (Εθνικό Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Αμυντικών Εξοπλισμών) όπου συνωστίζονται διάφορες ξένες εταιρίες για διάθεση της παραμείνας τους, κάτω από την οποία υπάρχει μια πινακίδα με τη μεσιτεία διάθεσης.

Ποια είναι η πρότασή μας: Θα πρέπει κ. πρωθυπουργέ επιτέλους να υπάρξει μια μεσοπρόθεσμη/μακροπρόθεσμη στρατηγική, με συμφωνία όλων των κομμάτων, όπου θα χαράσσονται οι άξονες «δημιουργικής» διαθέσεως των πόρων μας, και αναπτύξεως εθνικής υποδομής, χωρίς την άκριτη κατασπατάλησή τους, με συνοπτικές κομματικές διαδικασίες.

Αλλά θα επανέλθουμε πλέον συγκεκριμένα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα **Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α 1 9 9 2** **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

Π Ε Ζ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Γιώργος Αριστινός

Η Κατάβαση (Αφήγημα)

Χριστίνα Γιατζόγλου

Ο μικρός Κλαύδιος (Αφήγημα)

Βασίλης Γκουρογιάννης

Το ασημόχορτο ανδίζει (Μυθιστόρημα)

Αχιλλέας Θεοφίλου

Μεδυσμένη ορχήστρα (Μυθιστόρημα)

Λευτέρης Κυπραίος

Ο μεγάλος Δεύτερος (Μυθιστόρημα)

Γιώργος Λεονάρδος

Το κόκκινο σαλόνι της γιαγιάς
(Μυθιστόρημα)

Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου

Σταθερή απώλεια (Διηγήματα)

Παύλος Μάτεσις

Ύλη δάσους (Διηγήματα)

Αραλία Μεγαπάνου

Το Φιρφιρί, οι Φιρφιρογέννητοι
και η Μεγάλη Κωπηλασία

Βασίλης Μπούτος

Γυναίκες στα πάρκα (Διηγήματα)

Νίκος Νικολαΐδης

Γουρούνια στον άνεμο (Μυθιστόρημα)

Δημήτρης Νόλλας

Ο τύμβος κοντά στη δάλασσα
(Μυθιστόρημα)

Κυριάκος Ντελόπουλος

Οδός Αρχαίων Ελλήνων (Μυθιστόρημα)

Γιάννης Ξανδούλης

Η εποχή των καφέδων (Μυθιστόρημα)

Μαρλένα Πολιτοπούλου

Ο ήχος της σαύρας (Αφήγημα)

Τάσος Ρούσσος

Αγγελόπετρα (Νουβέλα)

Γιώργος Σκαμπαρδώνης

Η Στενωπός των Υφασμάτων (Διηγήματα)

Μάτι φώσφορο, κουμάντο γερό (Διηγήματα)

Αντώνης Σουρούνης

Υπ' όγιν της Λίτσας

Κρίστη Στασινοπούλου

Επτά φορές στην Αμοργό (Διηγήματα)

Περικλής Σφυρίδης

Χαράμι (Διηγήματα)

Διονύσης Χαριτόπουλος

Από εδώ πέρασε ο Κιλρόι

Α.Κ. Χριστοδούλου

Το αγκάδι ή Ο Παντελής Βλαστός
(Νουβέλα)

Π Ο Ι Η Σ Η

Σωκράτης Κ. Ζερβός

Το κρίνο του τρόμου

Αντρέας Καραντώνης

Δεκατετράστιχα

Μαιθαίος Μουντές

Νηπιοβαπτισμός

Αθηνά Παπαδάκη

Λέαινα της βιτρίνας

Γ.Α. Σιδεράς

Το χαμαί

Γιάννης Τζανετάκης

Με φώτα ερήμου

Θανάσης Χατζόπουλος

Από καταβολής δρόσου

Ιταλικοί Μεγαλοϊδεατισμοί

ή πώς η Άρτα και η Κοζάνη είναι αλβανικές...

του Τ. Μπάρλα

Η ιταλική πολιτική στα Βαλκάνια, και ειδικά οι σχέσεις της χώρας αυτής με την Αλβανία, φαίνεται ότι έχουν μια συνέχεια εδώ και μισόν αιώνα. Η πολιτική αυτή είναι πάντα σε βάρος της Ελλάδας και είναι ουσιαστικά η ίδια, ανεξάρτητα της πολιτικής ταυτότητας της ιταλικής κυβέρνησης. Ιδιαίτερα στο θέμα των συνόρων της Αλβανίας, η ιταλική θέση είναι πολλές φορές τέτοια, που είχε προκαλέσει την έντονη αντίδραση της ελληνικής κυβέρνησης και το θέμα έχει πάρει διαστάσεις στο NATO.

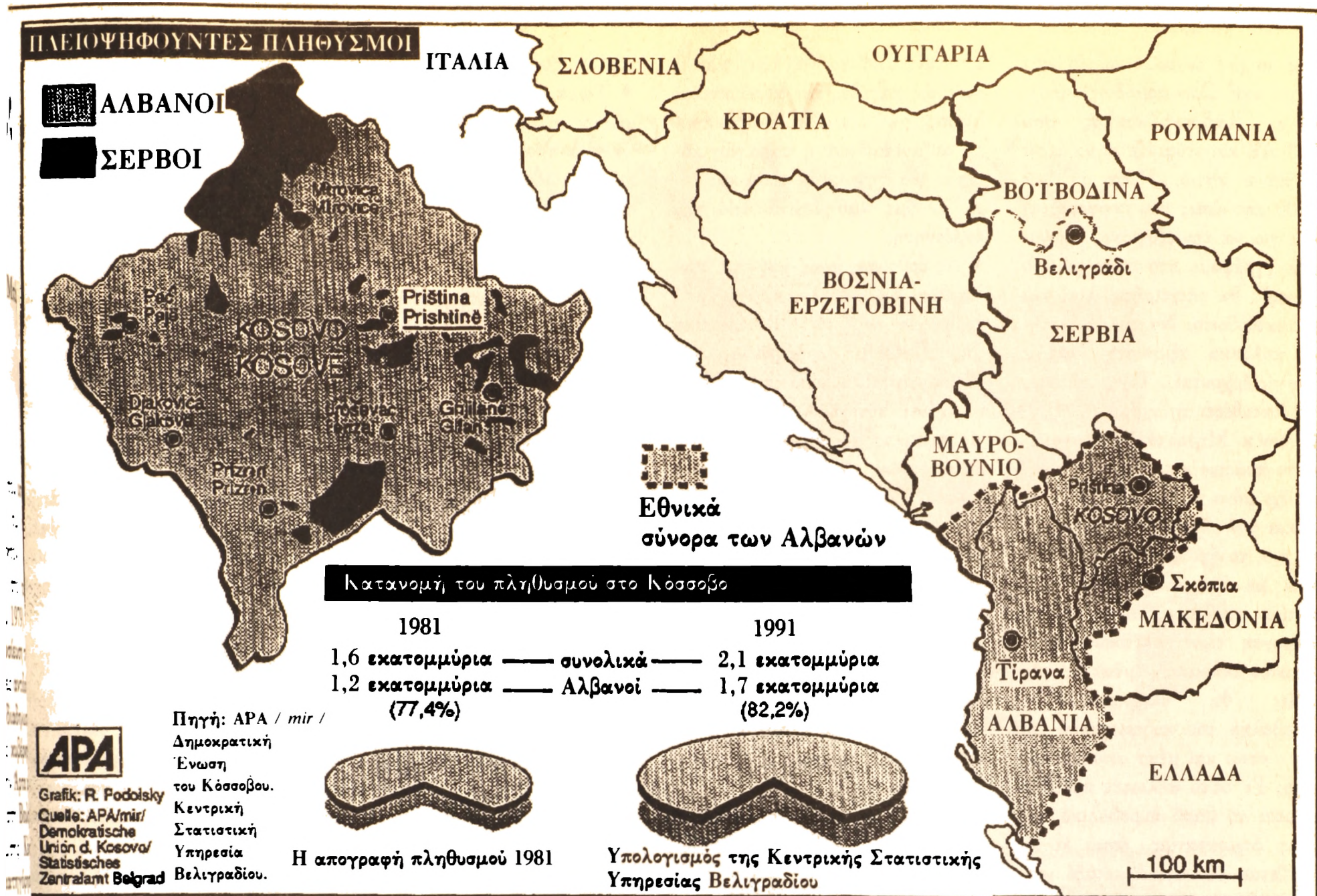
ΑΣ ΔΟΥΜΕ τις ιταλικές προκλήσεις από την αρχή. Στα τέλη Μαΐου του 1960 ο δημοσιογράφος Ηλίας Π. Δημητρακόπουλος απεκάλυψε στο ελληνικό και τον αμερικανικό Τύπο μια απόρρητη έκθεση της τότε κυβέρνησης της Ιταλίας προς το NATO που αφορούσε την εθνολογική σύνθεση της Αλβανίας. Βάσει της έκθεσης αυτής, που στοιχεία της δημοσιεύθηκαν και στην εφημερίδα ΕΣΤΙΑ της 30ης Μαΐου 1960, τα σύνορα της Αλβανίας θα πρέπει να εκτείνονταν προς νότο μέχρι την Άρτα και δυτικά μέχρι τις δυτικές περιοχές της Κοζάνης, με το αιτιολογικό ότι η περιοχή της Ηπείρου κατοικείται από Αλβανούς. Ο κ. Δημητρακόπουλος αποκάλυψε επίσης ότι η έκθεση αυτή ήταν πανομοιότυπη με έκθεση του 1938 του μουσολινικού Γενικού Επιτελείου Στρατού, όταν η Ιταλία είχε έντονες επεκτατικές τάσεις προς την Αλβανία για να μπορεί να ελέγχει ολόκληρη την Αδριατική.

Η ελληνική κυβέρνηση Καραμανλή του 1960 με υπουργό Εξωτερικών τον Ευάγγελο Αβέρωφ - Τσοσίτσα ενημερώθηκε για την απόρρητη έκθεση της Ιταλίας προς το NATO, αλλά δεν προχώρησε σε οποιαδήποτε ενέργεια, αν και γνώριζε νωρίτερα το θέμα αυτό, θέλοντας να αποσιωπηθεί για να μην προκαλέσει τις έντονες αντιδράσεις της αντιπολίτευσης και του Τύπου. Πίεσε μάλιστα τον κ. Δημητρακόπουλο να μη τη δώσει στη δημοσιότητα, και όταν η έκθεση δημοσιεύθηκε στον Τύπο τον χαρακτήρισε persona non grata. Το χαρακτηρισμό αυτόν τον ανακάλεσε το 1964 ο Ανδρέας Παπανδρέου, αλλά αργότερα η χούντα έκανε χρήση του χαρακτηρισμού αυτού. (Την υπόθεση αυτή είχε αποκαλύψει το ANTI, μαζί με τις ημέ-

ρες και τα έργα του υπηρετήσαντος πστά τη χούντα των συνταγματαρχών στην Ουάσιγκτον πρέσβη Κ. Παναγιωτάκου, στο τεύχος 137 της 26ης Οκτωβρίου 1979).

Από τη δημοσίευση της έκθεσης προκλήθηκαν έντονες αντιδράσεις και, μάλιστα, έγιναν διαδηλώσεις κατά της Ιταλίας και της κυβέρνησης Καραμανλή στην Αθήνα, την Άρτα και τα Ιωάννινα. Το θέμα ήρθε στη Βουλή, όπου ο αρχηγός της Ένωσης Κέντρου Γεώργιος Παπανδρέου κατηγόρησε την κυβέρνηση για την αποσιώπηση της έκθεσης αυτής και για την καθυστερημένη και χλιαρή αντίδρασή της προς την Ιταλία. Ήταν τέτοια η προσπάθεια να υποβαθμίσει το θέμα η τότε κυβέρνηση Καραμανλή, που ο υπουργός Εξωτερικών Αβέρωφ δήλωσε, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του στη Ρώμη στις αρχές του Ιουλίου του 1960, ότι «Δεν έχω κατά νουν οιονδήποτε ιδιαίτερο θέμα προς συζήτηση με την ιταλική κυβέρνηση, εξαιρεί μια γενικής επισκοπήσεως των μεταξύ των δύο χωρών πολιτικών και οικονομικών σχέσεων». Και η εφημερίδα ΕΣΤΙΑ κατέληγε σε άρθρο της στις 8 Ιουλίου 1960 για το ταξίδι αυτό του Αβέρωφ: «Φαντάζεται λοιπόν κανείς τώρα έχουν να πάθουν τα ελληνικά συμφέροντα συζητούμενα από τον κ. Τσοσίτσα με όλον τον οφειλόμενον προς τους... Λύκους της Τροσκάνης σεβασμόν - και μάλιστα επηυξημένον εκ του υπομνήματος το οποίον υπέβαλε η Ιταλική Κυβέρνησις εις το NATO αναλαμβάνουσα έναντι των ιμπεριαλιστών Ελλήνων την υπεράσπισιν της Αλβανίας και των μέχρι Άρτης και Κοζάνης "κατεχομένων" υφ' ημών εδαφών της διαστήνου Ελλάδος».

Τελικά, κάτω από την πίεση της κοι-

Ιμπραήμ Ρουγκόβα, ηγέτης της Δημοκρατικής Ένωσης του Κόσοβο, έχει τελευταία πολύ αναθαρρήσει. Πρόσφατη συνέντευξή του στο γαλλικό περιοδικό Le Nouvel Observateur, υψώνει τη φωνή του υπέρ της ανεξαρτησίας του Κόσοβο και δέχεται (!) να διαφυλάξει τα πολιτιστικά μνημεία των Σέρβων στην Πρίστινα, ως «αχώρηση». Βεβαίως, η γραμμή της ανεξαρτησίας ρίχνει λάδι στη φωτιά. Η εκρηκτική κατάσταση που επικρατεί στο Κόσοβο δεν δείχνει σημεία εκτόνωσης. Ο κ. Ρουγκόβα προχωρεί όμως ακόμα περισσότερο. Δημοσιεύει *Εθνολογικό χάρτη των Αλβανών* με σύνορα που συμπίπτουν μ'αυτά της Μεγάλης Αλβανίας, περιλαμβάνουν δηλαδή το Κόσοβο και την περιοχή των Σκοπίων όπου κατοικούν Αλβανοί. Κι αυτό με το κριτήριο της «πλειοψηφίας», δηλαδή με βάση την παρουσία του αλβανικού στοιχείου στη συγκεκριμένη περιοχή.

Όμως ξέχασε κάτι ο κ. Ρουγκόβα στον εθνολογικό του χάρτη; Τη Βόρειο Ήπειρο που κατά πλειοψηφία κατοικείται από Έλληνες; Αν θέλει να είναι συνεπής με τα εθνολογικά του κριτήρια (και την επιστημονική αντικειμενικότητα) δεν έχει παρά να χαράξει εκ νέου το χάρτη του με περισσότερη σκέψη.

Αξιοπρόσεκτη παρατήρηση γίνεται επειδή ο τίτλος του χάρτη είναι «πλειοψηφούντες πληθυσμοί» και τα σύνορα δεν καθορίζονται ως σύνορα της Αλβανίας αλλά, ως σύνορα των... Αλβανών.

Αντίστοιχη περιπτώσει, παραπέμπουμε τους αναγνώστες στα ακριβώς μεταφρασθέντα δεδομένα του χάρτη, προκειμένου να κρίνουν τα συμπεράσματά τους...

...ώμης και της αντιπολίτευσης, η...
...σηση Καραμανλή έφερε το θέμα...
...ΤΟ και με απαίτηση των εκπρο...
...τής χώρας μας η Ιταλία απέσυρε...
...θεση αυτή και εξέφρασε τη συγ...
...της.

...αυτά έγιναν το καλοκαίρι του...
...Τριάντα δύο χρόνια αργότερα, ...
...έχουν γίνει σημαντικότερες αλ...
...στον πολιτικό χάρτη της ...
...της μετά την κατάρρευση των κα...
...των του υπαρκτού σοσιαλισμού ...
...ίδιας της Σοβιετικής Ένωσης, η ...
...συνεχίζει να θέλει να ελέγχει οι-

...ονομικά και πολιτικά την Αλβανία.
...Και βρήκε τον τρόπο, λόγω της τρομε...
...ρά κακής κατάστασης της αλβανικής οι...
...κονομίας να στείλει στρατό στη χώρα...
...αυτή, με την κάλυψη της αποστολής αν...
...θρωπιστικής βοήθειας και τροφίμων.
...Και δεν μένει μόνο σε αυτό. Σε συζητή...
...σεις τους ανώτατα κυβερνητικά στελέχη...
...της Ιταλίας εκφέρουν απόψεις παρόμοιες...
...με αυτές των εκθέσεων του 1938 και...
...του 1960.

Οι Ιταλοί φαίνεται ότι δεν έχουν ξε...
...χάσει το όνειρο της Μεγάλης Αλβανίας...
...που θα ελέγχεται από αυτούς. Πρέπει,

...όμως, επιτέλους να καταλάβουν ότι με...
...πλαστές εκθέσεις δεν μπορούν πλέον να...
...κάνουν πολιτική στην ΕΟΚ και το...
...NATO. Οι περιοχές αυτές είναι ελλήνι...
...κές και δεν αμφισβητούνται από κα...
...νέναν. Και η ελληνική κυβέρνηση θα...
...πρέπει να ενεργοποιηθεί ώστε τα σενά...
...ρια αυτά να σταματήσουν εν τη γενέσει...
...τους και να μην αρχίσουν να σέρνονται...
...και να συζητούνται όπως αυτά τα περί...
...«Μακεδονίας των Σκοπίων», τα οποία...
...έφτασαν να είναι πλέον το νούμερο ένα...
...πρόβλημα της εξωτερικής πολιτικής της...
...χώρας μας.

• Ως ταύρος εν υαλοπωλείο έχει μπει ο καθ' ύλην αρμόδιος υπουργός κ. Ανδριανόπουλος στην ΕΡΤ ΑΕ και ετοιμάζεται να φέρει τα πάνω κάτω. Πέρα απ' τις 1.500 απολύσεις που προγραμματίζει για να την εξυγιάνει οικονομικά (γράφαμε στο προηγούμενο τεύχος), θα επιχειρήσει λείει και το ακατόρθωτο: Να την καταστήσει πολιτικά αξιόπιστη, καθότι εκλογές έρχονται... Ήδη, πάντως, έχει καταθέσει τη σχετική εισήγηση στον κ. Μητσοτάκη και αναμένει το πράσινο φως για να ξεκινήσει όχι μόνο τις εκκαθαρίσεις αλλά και την υλοποίηση του οράματός του, το οποίο, κατ' αρχήν ορίζεται με την αναμόρφωση των δελτίων ειδήσεων, αλλά και τη διεύρυνση των πολιτικών-ενημερωτικών εκπομπών, μέσα απ' τις οποίες θα επιχειρηθεί η «προβολή» του κυβερνητικού έργου - έστω και μέσα από το διάλογο. Γι' αυτό άλλωστε προετοιμάζεται το βαρύ πυροβολικό της Νέας Δημοκρατίας, έστω κι αν διαχάζεται ιδεολογικά μεταξύ νεοφιλελευθερισμού και ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού.

• Πάντως, μέσα στις γενικότερες ανακατατάξεις που έχει κατά νου ο κ. Ανδριανόπουλος και για τις οποίες όπως λέγεται δεν βάζει νερό στο κρασί του, είναι η άμεση αντικατάσταση του προέδρου του Δ.Σ. κ. Βασ. Σηλυβρίδη, όπως και του εκτελούντα χρέη γενικού διευθυντή της ΕΤ-1 κ. Δημ. Γιανναράκου. Ειδικότερα για τον δεύτερο, θεωρεί απαραίτητη την αντικατάστασή του, λόγω αλλαγής της φιλοσοφίας των δελτίων ειδήσεων. Τον ίδιο δρόμο λέγεται ότι θ' ακολουθήσουν, τόσο ο διευθυντής ειδήσεων κ. Σκουντρεδάκης όσο και ο διευθυντής Ελληνικής Ραδιοφωνίας κ. Γ. Τζαβέλλας.

• Αυτό όμως που συμβαίνει τώρα στο ραδιομέγαρο της Αγίας Παρασκευής δεν έχει το προηγούμενό του. Εξαιτίας της συνένωσης των δύο καναλιών, οι εργαζόμενοι της ΕΤ-2 έχουν εγκαταλείψει τη Μεσογείων και μετακόμισαν στην Αγία Παρασκευή. Δεν υπάρχει, όμως, ούτε καρέκλα να καθίσουν. Γι' αυτό το λόγο, άλλωστε, περνούν την περισσότερη ώρα του ωραρίου τους στο μπαρ. Υπάρχουν άραγε καλύτερες συνθήκες

δουλειάς από το να πίνει κανείς συνεχώς καφέδες και αναψυκτικά; Μήπως αλήθεια μ' αυτόν τον τρόπο αυξάνεται και η παραγωγικότητα, για την οποία τόσο και τόσο ακούμε καθημερινά από την κυβέρνηση;

• Ας έρθουμε όμως και στα συνδικαλιστικά, όπου πραγματικά κυριαρχεί το χάος: Το ενωτικό ψηφοδέλτιο με πρόεδρο τον κ. Μανώλη Μαθιουδάκη φαίνεται να χάνει συνεχώς έδαφος, μετά τις ποικίλες αντιδράσεις των δημοσιογράφων. Έτσι, ο Νίκος Κιάος κατεβαίνει μόνος του ως πρόεδρος, ενώ το «πολυφωνικό» ΠΑΣΟΚ φαίνεται να τα σπάει με τους παραδοσιακούς συμβούλους του κ. Γκλαβά και Αθανασίου και ακούγεται ότι θα προτείνει ως πρόεδρο τον Βίκτωρα Νέττα. Συζητήθηκε βέβαια και τ' όνομα π. Λίνας Αλεξίου, αλλά, όπως δείχνουν τα πράγματα, μάλλον αποσύρθηκε...

• Ωστόσο, παραμονές εκλογών κι ετοιμάζονται πάλι εγγραφές. Εξετάστηκαν εξήντα πέντε αιτήσεις δημοσιογράφων παρελθόντων ετών, απ' τις οποίες επιλέχθηκαν περίπου οι μισές. Αυτοί, βέβαια, δεν θα περάσουν τις επέσυχνες εξετάσεις, αλλά θα δώσουν συνέχεια και θ' ακολουθήσει ψηφοφορία του Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ για την εγγραφή τους. Ανάμεσά τους και ο Ζάχος Χατζηφωτίου, που αφού αποχώρησε απ' τον «Ταχυδρόμο» επιδιώκει τώρα και μια παχυλή σύνταξη.

• Μια που το ασφαλιστικό είναι επίκαιρο, αυτό που πρέπει να παρατηρήσει κανείς είναι, πως η ΕΣΗΕΑ δεν προσφέρει και πολλά πράγματα από πλευράς ιατροφαρμακευτικής περιθαλψής σε σχέση με τις υψηλότερες κρατήσεις που επιβάλλει. Με τα αντίστοιχα χρήματα, οι ιατροφαρμακευτικές παροχές μιας οποιασδήποτε ιδιωτικής ασφαλιστικής εταιρίας είναι πολύ καλύτερες. Βέβαια, απ' αυτές τις κρατήσεις καλύπτονται - ως είναι φυσικό - οι μεγάλες συντάξεις των διπλοθεσιτών-τριπλοθεσιτών με τις πλασματικές διετίες ή των διευθυντών με τους υπέρογκους μισθούς. Σκέφτηκε όμως κανείς τι γίνεται με τους δημοσιογράφους που διατηρούν μια δουλειά, κι αυτό ακολουθούν με συνέπεια σ' όλη την επαγγελματική

ζωή τους;

• Τώρα που φθινοπώριασε κι αρχίζουν να παρουσιάζονται τα καινούργια προγράμματα των ιδιωτικών καναλιών ή μπαίνουν στα σκαριά καινούργια, ακούμε συνεχώς, πως καθένα τους ετοιμάζεται να πάρει άδεια, σίγουρα, αφού τους το εγγυήθηκε ο τάδε ή ο δείνα πολιτικός, στις περισσότερες περιπτώσεις δε, ο ίδιος ο πρωθυπουργός. Δεν είναι ντροπή, λοιπόν, η αντιπολίτευση ν' αφήνει τους συμβούλους της να συμμετέχουν στο επωνυμιζόμενο Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο, τη στιγμή που γνωρίζει πολύ καλά, πως έτσι νομιμοποιεί ένα σικέ παιχνίδι; Όλοι γνωρίζουν πως οι άδειες - όταν δοθούν - θα δοθούν απ' τον ίδιο τον κ. Μητσοτάκη, γιατί συνεχίζουν ν' ακολουθούν την τακτική της στρουθοκαμήλου;

• Τη μετατροπή της εβδομαδιαίας οικονομικής εφημερίδας «Επενδυτής» σε ημερήσιο φύλλο, συζητούν οι ιδιοκτήτες της. Βέβαια, εδώ και καιρό, το φύλλο έχει πάρει τη χρειά κανονικής εφημερίδας, έστω κι αν προβάλλει την οικονομική πλευρά του κάθε θέματος. Ταυτόχρονα έχει περιορίσει τις καθαρά οικονομικές σελίδες σε τέσσερις, γεγονός που έχει αρχίσει ήδη να δρα ανασταλτικά για το κοινό της. Μήπως θα 'πρεπε να ξαναδούν το όλο θέμα σφαιρικά, πριν χρεωθούν ένα ζημιογόνο ημερήσιο φύλλο;

• Το MEN'S LOOK του συγκροτήματος Τερζόπουλου γίνεται μηνιαίο και για το ειδησεογραφικό μέρος συζητάει ο Θέμος Αναστασιάδης. Η ομάδα του Κλικ, όπως αυτοαποκαλούνται Κωστόπουλος και λοιποί, ίσως του ταιριάζει καλύτερα...

• Τη διεύθυνση του περιοδικού «Πρόσωπα» παρέδωσαν ο Άρης Δαβαράκης και Τάσος Μελετόπουλος, στον Γιώργο Μελισσηνό. Οι ίδιοι, λένε, ότι αδυνατούν να πάνε το περιοδικό παραπέρα και αναζήτησαν χείρα βοηθείας. Ως αρτ νταϊρέκτορ ανέλαβε ο Σταύρος Κούλας, ο οποίος και υπόσχεται ν' αλλάξει το ύφος και το κασέ του περιοδικού. Αν άλλαζε και η νοοτροπία του εντύπου, ίσως τα πράγματα να πήγαιναν καλύτερα...

• Σφαγή στα διευθυντικά στελέχη της «Καθημερινής». Λέγεται,

πως πίσω απ' αυτήν κρύβεται η ιδιοκτησία που αρέσκεται «στο αίρει και βασίλευε». Πάντως, ανάμεσα σ' όλα συζητιέται και η αλλαγή του ένθετου της Κυριακής, που η αλήθεια είναι ότι συνεχώς παραπαίει...

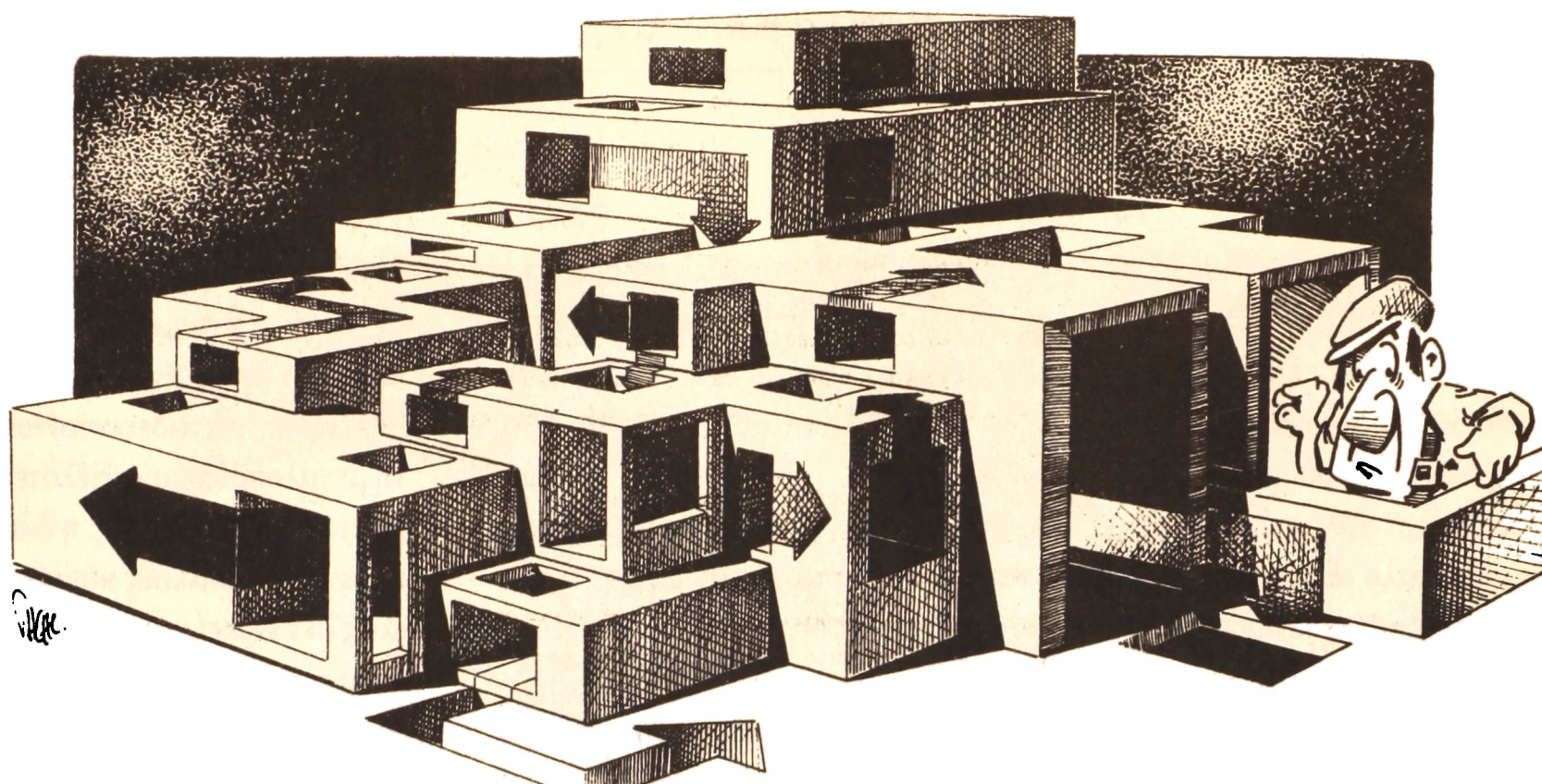
• Ανεβαίνουν συνεχώς οι μετοχές στην «Αντέννα» του Πάνου Παναγιωτόπουλου. Τράβει η καρέκλα κάποιου, ο οποίος στον πανικό του, ξεσπάει στους συντάκτες... Παλιά του τέχνη, κόσκινο...

• Ο Κ. Λαλιώτης μάς έστειλε το σημείωμα που ακολουθεί. Είναι να πούμε και μεις. Οι δικές μας πηγές μέσα στο συγκρότημα Κουρή είναι επισφαλείς...

Κύριε Διευθυντά,
Στο τεύχος 502 (Σεπτέμβριος 1992), στη στήλη «ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ» συνδέετε το όνομά μου με την προσπάθεια «επέκτασης» ή «ανανέωσης» του συγκροτήματος Κουρή. Η αναφορά σας αυτή είναι και ατυχής και αυθαίρετη. Δεν έχει καμιά σχέση με την πραγματικότητα και την αλήθεια. Δυστυχώς οι άξιοι αλλά ανώνυμοι δημοσιογράφοι του ANTI ατύχησαν ή παραπλανήθηκαν. Μπορεί να επιμελούνται τη στήλη «ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ», βρέθηκαν όμως ΕΕΩ από την ΑΛΗΘΕΙΑ Φιλικά
Κ. Λαλιώτης

• Παγιδεύτηκαν φαίνεται στην «Καθημερινή». Έτσι στο φύλλο της Κυριακής (13/9) δημοσιεύτηκε συνέντευξη του προέδρου της Αλβανίας Σαλί Μπερίσα που είχε «παραχωρήσει» στον κ. Β. Ιατρού. Άγνωστος στην Ελλάδα γενικώς, ο κύριος αυτός είναι Βορειοηπειρώτης της Αμερικής με πλούσια... δράση. Είναι ένας μικρός Κοσκωτάς στη Βόρειο Ηπειρο. Είναι πολύ κρίμα που η καλύτερη εφημερίδα έπεσε σε αυτό το αμάρτημα. Το κοσχωτικό παρελθόν της θα έπρεπε να την έκανε περισσότερο προσεκτική και να μην έληγε να χεται αβασάνιστα συνεργασίες και βαποράκια... Αυτά για σήμερα. Θα χρειαστεί να επανέλθουμε.

Ο Μεγάλος Ασθενής

νέο νομοσχέδιο του υπουργείου Προεδρίας για τη Δημόσια Διοίκηση, που συζητείται ήδη σε πεδίο Κοινοβουλευτικής Επιτροπής και αναμένεται να ψηφιστεί από τη Βουλή την επόμενη ομάδα, είναι η δεύτερη απόπειρα «συνολικής» αντιμετώπισης του προβλήματος της Δ.Δ. από την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, πέρα από τις επιμέρους ρυθμίσεις. Μόλις πέρυσι τον Απρίλιο υιοθετήθηκε το πολυδαίδαλο και ογκώδες νομοσχέδιο του κ. Μ. Έβερτ.

Υπάρχει μεταπολεμική κυβέρνηση στην Ελλάδα που να μην υποσχέθηκε ριζική «μεταρρύθμιση της διοίκησης», αλλά το πρόβλημα, δύσκολο και σύνθετο συγχρόνως, όχι μόνο δεν λύνεται αλλά διευρύνεται.

Μερα είναι γενική η αντίληψη που επικρατεί ότι η κρίση στη Δημόσια Διοίκηση αποτελεί το κατ' εξοχήν πολιτικό ζήτημα της χώρας. Δίχως τον εκσυγχρονισμό της είναι αδύνατος ο εκσυγχρονισμός της χώρας στο πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης, αδύνατη η ανάπτυξη.

Είναι δύσκολο, φυσικά, να μπορούμε σε λεπτομέρειες και σε λεπτομερή κριτική στο μικρό αυτό κείμενο του ANTI. Θα αρκεστούμε σε ορισμένες καταγραφές και επισημάνσεις που νομίζουμε ότι πιάνουν τα καίρια προβλήματα, την παθογένεια του σώματος της Δ.Δ. Είναι πράγματι ο Μεγάλος Ασθενής.

Τα άρθρα προσπαθούν να ρίξουν φως στις πτυχές του προβλήματος επισημαίνοντας γενικές τάσεις καθώς και τις αντιστάσεις που ορθώνονται μπροστά σε κάθε απόπειρα εκσυγχρονισμού. Το άρθρο του Βασίλη Καπετανγιάννη, δρ. Πολιτικών Επιστημών, χαρτογραφεί και επισημαίνει προβλήματα που επιζητούν ριζικές λύσεις, ενώ το άρθρο του Νίκου Βαρελίδη, δρ. Οργάνωσης και Διοίκησης, επισημαίνει τα παθολογικά χαρακτηριστικά της Δημόσιας Διοίκησης και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την εφαρμογή μιας σχεδιασμένης και συστηματικής διαδικασίας εκσυγχρονισμού της Δ.Δ.

Η αλληλοεπικάλυψη σε ορισμένα σημεία, οι παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα αποτελούν πρόσθετα στοιχεία της ευρύτερης σύμπτωσης απόψεων που υπάρχει πλέον τόσο ως προς τη διάγνωση όσο και ως προς τα μέσα θεραπείας. Η πρόκληση του εκσυγχρονισμού της Δ.Δ. είναι κοινή σε πολλούς κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς χώρους. Αλλά οι πολιτικοί είτε ως μαθητευόμενοι μάγοι είτε ως ιδιότροποι εκφραστές της πελατειακής παράδοσης και πατρωνείας ακολουθούν το γνωστό δρόμο και τη γρήγορη ρητορεία.

Ένα βήμα μπρος, δυο βήματα πίσω

του Βασίλη Καπετανγιάννη

Δημόσια Διοίκηση

Τα 93 άρθρα του ν. 1943/11-4-91 δεν ήταν φαίνεται αρκετά για να επιφέρουν την πολυπόθητη μεταρρύθμιση στη νοσούσα δημόσια διοίκηση. Ο νόμος αυτός είχε τον πολύ φιλόδοξο και αισιόδοξο τίτλο «*Εκσυγχρονισμός της οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, αναβάθμιση του προσωπικού της και άλλες συναφείς διατάξεις*». Ο εμπνευστής αυτού του νόμου κ. Μ. Έβερτ σε δηλώσεις και συνεντεύξεις του είχε κατ' επανάληψη τονίσει ότι οι ρυθμίσεις του νόμου απέβλεπαν στη δημιουργία αξιοπιστίας του κράτους έναντι των πολιτικών με πρωταρχικό γνώμονα την πρόσληψη υπαλλήλων με αξιόπιστες διαδικασίες, στον περιορισμό της γραφειοκρατίας υπό την έννοια της μείωσης της κυκλοφορίας εγγράφων και απαιτούμενων υπογραφών, στην αύξηση της παραγωγικότητας με την εισαγωγή της μηχανοργάνωσης και πληροφορικής, τη βελτίωση των σχέσεων κράτους-πολίτη, τη διαφάνεια, απλούστευση διαδικασιών κ.τ.λ. Ορισμένες σημαντικές ιδέες του νόμου, όπως το Σώμα των Ελεγκτών Δ.Δ., ο προγραμματισμός προσλήψεων τακτικού προσωπικού με την Κεντρική Επιτροπή Διαγωνισμών, γενικά

το σύστημα προσλήψεων κεντρικά, το σύστημα αξιολόγησης των υπαλλήλων, τα προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, οι επίμαχες διατάξεις περί υποχρεωτικών μετατάξεων δεν μπορούν να κριθούν οριστικά ως προς την αποτελεσματικότητά τους και τις επιπτώσεις τους είτε διότι ο χρόνος που έχει μεσολαβήσει είναι βραχύς είτε διότι ατόνησαν είτε διότι δεν προωθήθηκαν (όπως π.χ. οι επιτροπές κοινωνικού ελέγχου της Δ.Δ. του άρθρου 9), είτε διότι δεν ολοκληρώθηκαν οι αναγκαίες διαδικασίες (π.χ. έκδοση προεδρικών διαταγμάτων), η σύνταξη του νέου Υπαλληλικού Κώδικα από την επιτροπή του άρθρου 11, είτε για διάφορους άλλους λόγους. Επομένως ο απολογισμός όσον αφορά το νόμο αυτό με κριτήριο τους περιορισμένους στόχους που έβαλε δεν είναι εύκολος.

Πράγματι οι στόχοι του νόμου ήταν περιορισμένοι. Δεν αποτελούσαν καμιά ριζική στροφή στις αντιλήψεις για μια σύγχρονη δημόσια διοίκηση, μολονότι διαπνέονταν από εκσυγχρονιστικές φιλοδοξίες, με την έννοια ότι δεν επέφεραν καμιά τομή σε μια κατάσταση της οποίας τα παθολογικά φαινόμενα είναι πασίγνωστα. Στο θέμα, επί παραδείγματι, του περιορισμού του υπερπληθυσμού των δημοσίων υπαλλήλων η κατάσταση δεν μπορεί να βελτιω-

θεί δραστικά μόνο με την περικοπή διευθύνσεων και τμημάτων. Όπως επίσης στο θέμα των προσλήψεων, το «ευαίσθητο» σημείο όπου αναδεικνύονται μ' όλη τους τη μεγαλοπρέπεια οι πελατειακές σχέσεις κράτους και κόμματος, η διαφάνεια ως προς τους τακτικούς και μόνιμους υπαλλήλους δεν αρκεί για να εξαλείψει το φαινόμενο των άλλων μεθόδων απασχόλησης στην κεντρική διοίκηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Επιπλέον ο νόμος αυτός δεν έθιξε καθόλου το καταστροφικό και ισοκτητικό ενιαίο βαθμολόγιο (ν. 1586/1-4-86) ούτε αποτόλμησε επεμβάσεις στο ενιαίο μισθολόγιο. Προφανώς, όχι γιατί δεν είχαν γίνει οι απαραίτητες σκέψεις για την παροχή οικονομικών κινήτρων και τόνωσης της παραγωγικότητας, αλλά γιατί δεν υπήρχαν χρήματα για μια τέτοιου είδους διαρθρωτική επέμβαση. Έλειψε δηλαδή η πολιτική δημιουργίας στελεχών και ενίσχυση του ποιοτικού στοιχείου το οποίο βέβαια είναι ολιγάριθμο μέσα στη Δ.Δ.

Υπό το φως αυτών των πολύ γενικών παρατηρήσεων μπορούμε να κρίνουμε τι είδους ρυθμίσεις εισάγει το νέο εξ 27 άρθρων νομοσχέδιο του κ. Κούβελα. Σαν γενική εκτίμηση μπορεί να υποστηριχθεί ότι το νέο νομοσχέδιο έχει σχεδόν αποκλειστικά το χαρακτήρα επέμβασης στην εσωτερική οργανωτική δομή της δημοσιοϋπαλληλίας. Αποπειράται δηλαδή να εκλογικεύσει κατά κάποιον

**Οι στόχοι του νόμου του Έβερτ
για τη δημόσια διοίκηση ήταν περιορισμένοι.
Δεν αποτελούσαν καμιά ριζική στροφή.**

ίπο την οργανωτική διάρθρωση και να διορίσει ορισμένες δυσλειτουργίες που εκκύπτουν από μια ανεπίτρεπτη χαλαρότητα στο εργασιακό καθεστώς (π.χ. αναρτικές άδειες κ.τ.λ.) Ας συνοψίσουμε τις βασικές διατάξεις μ' ορισμένα συνοπτικά σχόλια.

• Βαθμολόγιο:

Επανέρχεται το παλαιό βαθμολόγιο του ΥΚ (π.δ. 611/1977) με τους 10 βαθμούς υπό άλλη ονομασία.

Αποκαθίσταται έτσι η ιεραρχία, πράγμα για το οποίο δεν θα μπορούσε κανείς να έχει κατ' αρχήν αντίρρηση, ιδιαίτερα μετά την εμπειρία της σύμπτυξης των βαθμών σε α, β, γ που είχε δημιουργήσει μια ανεστραμμένη ιεραρχική πυραμίδα, ένα «στρατό στρατηγών» χωρίς φαντάρους. Many chiefs no indians. Η

Διάταξη αυτή

(άρθρ. 1) σε συνδυασμό με το άρθρο 25 που αφορά την κατάταξη υπηρετούντων υπαλλήλων δεν θα έχει τα αποτελέσματα

τοια θεωρητικώς αναμένονται, διότι εννοούνται βαθμολογικά οι ήδη κατέχοντες τις τμηματάρχων και διευθυντών και περιορίζεται η δε-

ξαμενή άντλησης νεότερων στελεχών.

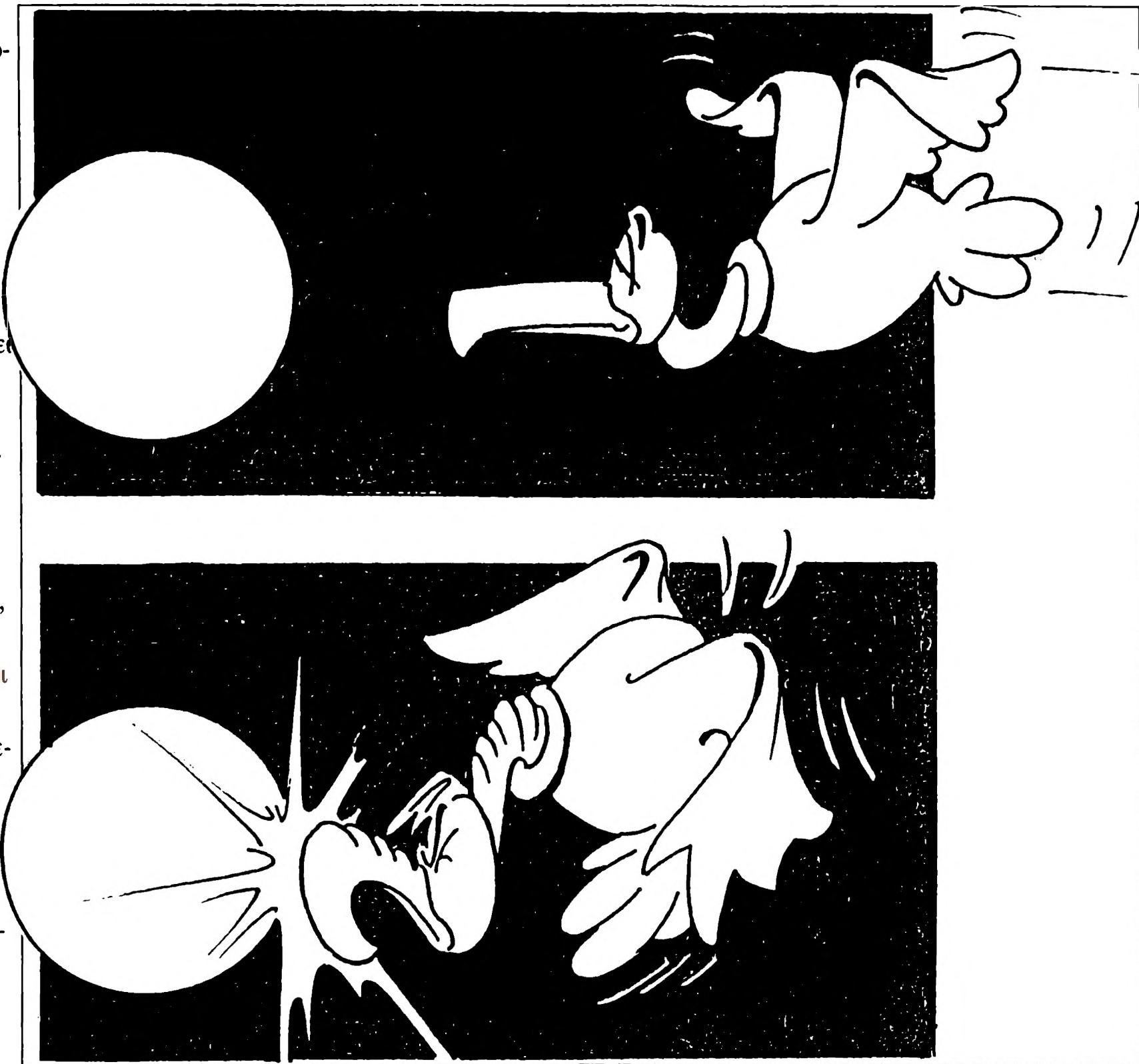
Ένα πιο ευλύγιστο βαθμολογικό σύστημα θα έδινε μεγαλύτερη ευχέρεια επιλογής στελεχών. Ενώ, λοιπόν, τυπικώς αποκαθίσταται η ιεραρχία, η απόδοση του μέτρου δεν είναι κάτι που αυτονόητα προκύπτει.

• Προαγωγές:

Για τους βαθμούς του Τμηματάρχη Β' και Α' και Διευθυντή Β' και Α' οι προαγωγές ενεργούνται μόνο εφόσον υπάρχουν

θα παραμείνει ως έχει, εφόσον οι πρώτοι πίνακες προακτέων θα καταρτιστούν τον Απρίλιο του έτους 1993, κι έπονται... οι εκλογές). Στα κριτήρια που θεσπίζονται για προαγωγή δεν θα είχε κανείς αντίρρηση, αν κυρίως αποβάλλει τον σκεπτικισμό για το πώς εφαρμόζονται...

• Διϋπουργικοί κλάδοι: Το άρθρο 20 αφήνει, όπως και το άρθρο 26 του ισχύοντος νόμου, σε Π.Δ. τη ρύθμιση των συνα-

προακτέοι κατ' απόλυτη εκλογή ή κατ' εκλογή. Η αρχαιότητα δηλαδή δεν μετράει. (Η κατάσταση, βέβαια, προς το παρόν

φών θεμάτων, διασαφηνίζοντας ταιντόχρονα τους κλάδους οι οποίοι θα αναπληρώσουν τους ενιαίους διϋπουργικούς. Είναι

μια καλή ιδέα, εφ' όσον εφαρμοστεί με διάθεση να βοηθηθούν ουσιαστικά τα υπουργεία σ' ορισμένους τομείς και δεν απολήξει σε καθεστώς συνεχούς μετακίνη-

Το νέο νομοσχέδιο Κούβελα έχει, σχεδόν αποκλειστικά, το χαρακτήρα επέμβασης στην εσωτερική οργανωτική δομή της δημοσιοϋπαλληλίας.

σης με εξω-υπηρεσιακά κριτήρια.

• **Άδειες:** Εκτός των αναρρωτικών αδειών εισάγεται διάταξη που απαγορεύει τη μεταφορά της κανονικής άδειας στο επόμενο έτος και περικόπτονται δραστηκώς οι συνδικαλιστικές άδειες. Η περικοπή των συνδικαλιστικών αδειών είναι υπέρ το δέον αυστηρή, μολοντί εκ πρώτης όψεως δικαιολογείται από την πληθώρα των σωματείων στην κεντρική διοίκηση και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

• **Μετατάξεις:** Το άρθρο 10 ρυθμίζει τα των μετατάξεων εμπλέκοντας τον πρωθυπουργό, ως πρόεδρο τετραμελούς επιτροπής, για τον καθορισμό των προς μετάταξη υπαλλήλων. Είναι μάλλον ευνόητο το γιατί εμπλέκεται ο πρωθυπουργός της χώρας σε τέτοιες διαδικασίες... Και είναι εξίσου αυτονόητες οι συνέπειες αυτής της ρύθμισης για τη διαμόρφωση όρων μιας συγκεντρωτικής πολιτικής διαχείρισης μέρους των

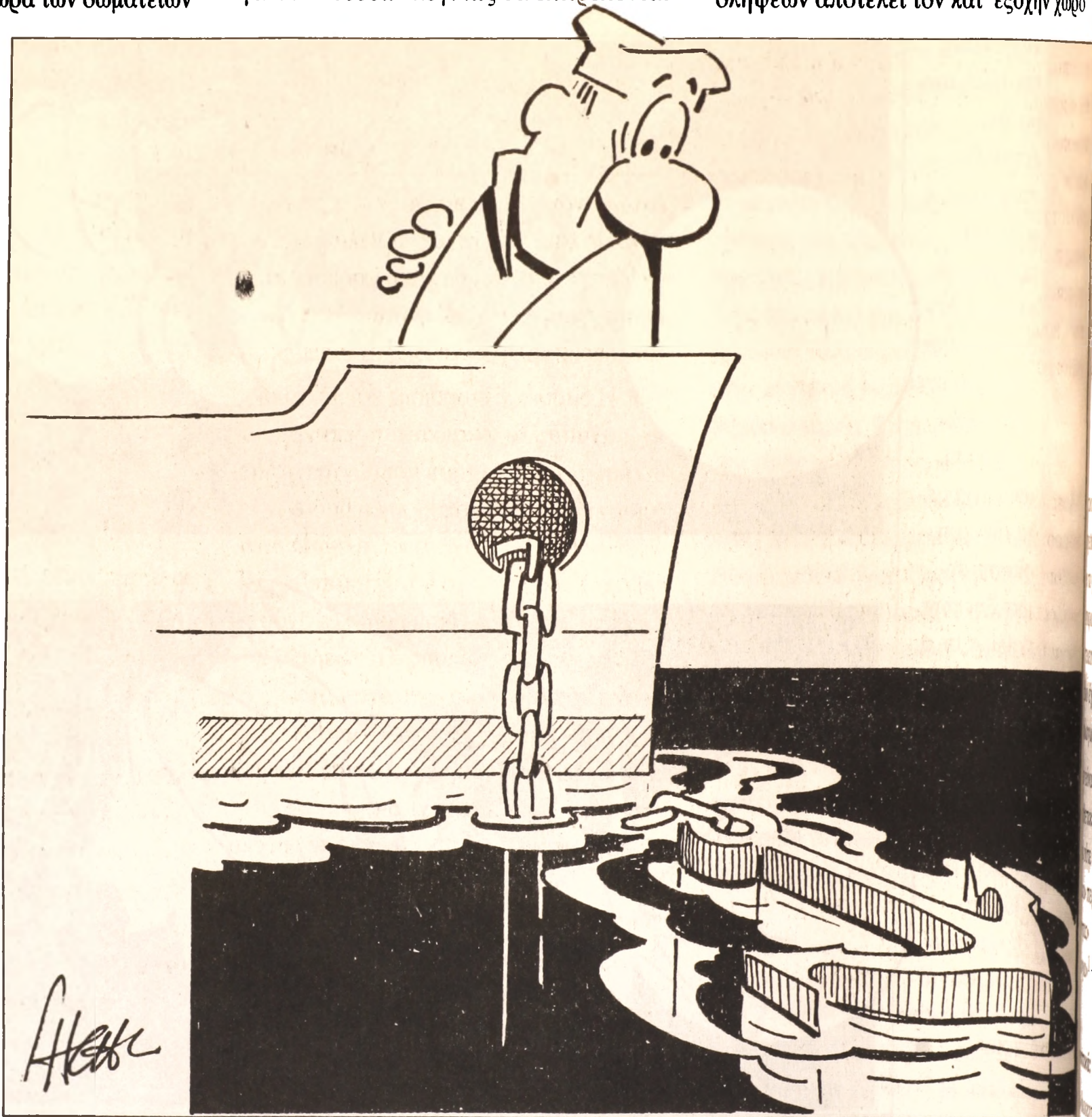
πελατειακών σχέσεων.

• **Οργανικές θέσεις:** Από τις πιο ριζοσπαστικές ρυθμίσεις του νομοσχεδίου είναι η κα-

τάργηση όλων των κενών οργανικών θέσεων με εξαίρεση τα υπουργεία εξωτερικών, Μακεδονίας-Θράκης και Αιγαίου. Μολοντί δεν φαίνεται να έχουν μελετηθεί ολοκληρωμένα οι επιπτώσεις αυτού του μέτρου για ορισμένα υπουργεία, εν τούτοις πρόκειται για ένα δραστικό μέτρο σταδιακής μείωσης του προσωπικού, εφ' όσον νέες προσλήψεις για την πλήρωση κενών οργανικών θέσεων λογικώς θα επιτρέπονται

τό δεν εμποδίζει τις προσλήψεις με άλλη εργασιακή σχέση. Ο νοών νοείτω. Ορθότερη θα ήταν η μερική περικοπή των θέσεων και η δυνατότητα μεταφοράς τους ώστε να επέλθει η ορθολογικότερη κατανομή τους σύμφωνα με τις ανάγκες. Και φυσικά, τίποτα δεν εμποδίζει τη σύσταση νέων οργανικών θέσεων.

Επιμύθιο: Εφ' όσον ο τομέας των προσλήψεων αποτελεί τον κατ' εξοχήν χώρο

μόνο στο βαθμό που αυτές θα δημιουργηθούν στο μέλλον λόγω αναχωρήσεων, συνταξιοδότησης κ.λπ. Ωστόσο, το μέτρο αυ-

«αξιοποίησης» των λαφύρων της εξουσίας από το εκάστοτε κυβερνητικό κόμμα εθίσ-
ται η εκάστοτε αντιπολίτευση να εγείρει

ενστάσεις και να απαγγέλλει κατηγορίες περί «κομματικοποίησης του κράτους» και τα παρόμοια. Θα αγνούσε κανείς επιτολαιώς την ελληνική πραγματικότητα

Ο τομέας των προσλήψεων αποτελεί τον κατ' εξοχήν χώρο αξιοποίησης των λαφύρων της εξουσίας από το εκάστοτε κυβερνητικό κόμμα.

υριζόταν ότι αυτά αποτελούν απλώς
 ρχήματα της φαντασίας. Διότι η εφαρ-
 ή των πλέον τέλειων και αξιοκρατικών
 τάξεων όσον αφορά την εξέλιξη και
 ολόγηση του προσωπικού προσκρούει,
 αν των προθέσεων, σε ορατούς και
 ατατους μηχανισμούς που λειτουργούν
 ός των δημοσίων υπηρεσιών. Δεν είναι
 οι επιλογές της εκάστοτε πολιτικής
 σίας που κατά κανόνα ενδιαφέρεται
 πίστως να ελέγχει παρά να αξιοποιεί
 υπάρχον δυναμικό αλλά και η πρακτική
 κομματικών οργανώσεων και κομμα-
 ποιημένων συνδικαλιστικών φορέων
 ως και η ευπείθεια και η περιορισμένη
 όσταση των διοικητικών οργάνωσης
 πιέσεις και επιλογές της πολιτικής
 σίας. Έτσι λειτουργεί το σύστημα. Κι
 κάμπτεται μέχρι βαθέων η αρχή της
 κρατίας.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

ες τροπολογίες κι αν εισαχθούν στο
 σχέδιο δέν πρόκειται φυσικά να αλ-
 νυν το χαρακτήρα ούτε τη
 σοφία» του, όπως συνηθίζεται να λέ-
 τε τελευταία. Από τη φύση του, το νο-
 σχέδιο έχει περιορισμένους στόχους
 οθολογισμού.

Δεν είναι δύσκολο νά διαπιστωθεί ότι
 μοθετικές επεμβάσεις στη Δ.Δ. μέχρι
 ερα ούτε το «οργανωτικό - διοικητικό
 ιμμά» περιορίζουν ούτε την «κρίση
 ότητας» και τη «διοικητική
 ολογία»¹ θεραπεύουν.

Βασικά:

Το διοικητικό σύστημα της χώρας
 ολουθεί να χαρακτηρίζεται από
 κεφαλισμό, γιγαντισμό, έλλειψη σχε-
 μού, γενικευμένη ανικανότητα των
 ρετούντων, διαρθρωτική ανεπάρκεια
 σωστρέφεια.

Το σύνολο σχεδόν των
 ογών γίνεται στη βάση
 τικών και κομματικών
 ηρίων ενώ εξακολουθούν

κατά κανόνα να κυριαρχούν οι πρακτικές
 εύνοιας και πατρωνείας, οι πελατειακές
 σχέσεις, ο νομικισμός και η φορμαλιστική
 προσέγγιση των προβλημάτων. Η έννοια
 του management είναι σχεδόν ανύπαρκτη.

- Η διαπλοκή διοίκησης και πολιτικής
 έχει ανασταλτικά και καταστρεπτικά απο-
 τελέσματα. Ενώ η τάση στη σύγχρονη διοί-
 κηση είναι η απολιτικοποίηση βασικών
 θέσεων (π.χ. νομαρχών) και η αυτοδιοίκη-
 ση της διοίκησης ως ο μόνος αποτελεσμα-
 τικός τρόπος καλής διοίκησης και ανάσχε-
 σης της πολιτικοποίησης. Τα ελληνικά πο-
 λιτικά κόμματα ανταγωνίζονται στο να
 εξεύρουν και να χαρακτηρίζουν θέσεις ως
 πολιτικές. Θα ήταν άκρως ενδιαφέρουσα
 και αποκαλυπτική μια μελέτη που θα επι-
 σήμανε με στοιχειώδη ακρίβεια το σύνολο
 των θέσεων στη Δ.Δ. και τον ευρύτερο δη-
 μόσιο τομέα που είναι εκ του νόμου δια-
 θέσιμες στην εκάστοτε κυβέρνηση για πο-
 λιτικούς διορισμούς.

- Ανυπαρξία επαγγελματοποίησης της
 διοίκησης, παροχημένη νοοτροπία και έλ-
 λειψη πολιτικής στελεχών. Τόσο το
 Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης όσο
 και η Σχολή Επιμόρφωσης Δημοσίων
 Υπαλλήλων δεν έχουν παίξει ουσιαστικό

**Το σύνολο σχεδόν των επιλογών στη δημόσια
 διοίκηση γίνεται στη βάση πολιτικών - κομματι-
 κών κριτηρίων: ευνοιοκρατία, πατρωνεία,
 νομικισμός και φορμαλισμός.**

ρόλο διότι δεν ενθαρρύνθηκαν και δεν
 έγιναν το κέντρο παραγωγής στελεχών.
 Τα επιτελικά στελέχη στη Δ.Δ. είναι ελά-
 χιστα.

Η κατοχή πτυχίων και μεταπτυχιακών
 τίτλων ελάχιστη σημασία έχει.

Οι αμοιβές των αξιολογών στελεχών εί-
 ναι μηδαμινές και δεν παρέχουν κανένα
 σοβαρό κίνητρο.

Σύμφωνα μ' ορισμένα στοιχεία², στο σύ-
 νολο του δημόσιου τομέα ο λόγος υψηλό-
 τερου προς χαμηλότερο μισθό μειώθηκε
 από 4,2 φορές που ήταν το 1980 σε 2,3 το
 1988. Σε απόλυτους όρους, ο πραγματικός
 κατώτερος μισθός αυξήθηκε κατά 20%
 την περίοδο 1981-89, ενώ οι πραγματικοί
 μισθοί των ανωτέρων στελεχών έπεσαν
 στο 55% του επιπέδου που είχαν στην αρ-
 χή της δεκαετίας του '80. Έτσι, το
 «προσόν» του πτυχίου έχει σχεδόν πλήρως
 εκμηδενισθεί κάτω από την κυριαρχία της
 εξισωτικής ιδεολογίας και της ισοπέδω-
 σης.

Το ποιοτικό στοιχείο εκτοπίζεται απ' το
 ποσοτικό σύμφωνα με το νόμο του
 Gresham περί νομίσματος.

Συμπερασματικά, στρατηγική ουσια-
 στικού εκσυγχρονισμού δεν υπάρ-
 χει για τη Δ.Δ. Αποσπασματικές
 διορθωτικές επεμβάσεις είναι αμφίβολο
 αν μπορούν να βελτιώσουν έστω και ορια-
 κώς τα πράγματα. Οι «εγγενείς
 δυσχέρειες» είναι τέτοιες που σχετίζονται
 άμεσα με τα χαρακτηριστικά του κοινωνι-
 κοπολιτικού συστήματος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Π. Παυλόπουλος - Α.
 Μακρυδημήτρης, «Η πρόκληση του εκ-
 συγχρονισμού της Δημόσιας Διοίκησης»,
 ΕΠΙΚΕΝΤΡΑ, Ιούνιος 1991,
 σελ. 39-46.

2. Βλ. Ν. Χριστοδουλάκης,
 «Το κράτος τιμωρεί τους
 πτυχιούχους», ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ
 ΚΥΡΙΑΚΗΣ, 31-3-91.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΚΑΙ

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Αν το κράτος γνώριζε το ακριβές μέγεθος των απασχολούμενων στο Δημόσιο Τομέα και είχε απογράψει τις πραγματικές ανάγκες του σε προσωπικό θα ήταν σε καλύτερη θέση να προσφέρει αξιόπιστες προτάσεις για τον εκσυγχρονισμό του.

Η μέθοδος μέτρησης αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για τον επακριβή καθορισμό των απασχολούμενων στο Δημόσιο Τομέα, διότι συναρτάται με την έννοια των «ορίων του κράτους». Τα στοιχεία μπορούν να «αναγνωστούν» και να ερμηνευθούν με πολλούς τρόπους. Λείπουν όμως οι αξιόπιστες συγκρίσεις με τα όσα επικρατούν σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Οδηγός ασφαλώς στα στοιχεία που παραθέτουμε πιο κάτω δεν υπάρχει. Διαλέγετε και παίρνετε, άνευ ή μετά σχολίων. Ας σημειωθεί ωστόσο ότι το υπουργείο Προεδρίας ξεκίνησε το 1987 την έκδοση ενός νέου στατιστικού εντύπου, το οποίο φαίνεται πιο πλήρες και αξιόπιστο σε σχέση με το παλαιό.

Στον Πίνακα 1 δίνονται στοιχεία για τα έτη 1974, 1981, 1989, 1990 και 1991.

Πίνακας 1. Σύνολο Απασχολούμενων στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα

	σε χιλιάδες άτομα				
	1974	1981	1989	1990*	1991*
1. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ¹	179.889	227.977	310.896	303.683	311.272
– Τακτικοί υπάλληλοι	112.889	151.789	226.558	223.788	225.183
– Έκτακτοι υπάλληλοι	28.500	35.163	35.598	31.650	33.088
– Σώματα Ασφαλείας	38.500	41.025	48.740	48.245	52.119
2. Ν.Π.Δ.Δ. ²	47.500	66.091	97.845	108.000	110.000
3. Ο.Τ.Α. ²	21.600	24.429	32.677	41.000	42.000
4. Κ.Ν.Π.Ι.Δ. ²	95.000	148.788	205.957	208.000	212.000
ΣΥΝΟΛΟ	343.989	467.285	647.375	660.683	675.272

1. Στην Κεντρική Διοίκηση δηλαδή τα υπουργεία, περιλαμβάνεται και ο αριθμός των εκπαιδευτικών, ενώ μετά το 1988 περιλαμβάνεται και ο αριθμός των κληρικών, των ιατρών του ΕΣΥ και οι δικαστικοί. Ωστόσο, ακόμα δεν έχουν συμπεριληφθεί ορισμένες άλλες κατηγορίες εργαζομένων όπως στρατιωτικοί, ιατρικό προσωπικό του ΙΚΑ, κ.λπ.

2. Ν.Π.Δ.Δ. (Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου), Ο.Τ.Α. (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης).

Κ.Ν.Π.Ι.Δ. (Κρατικά Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου). Στα Ν.Π.Δ.Δ., τους Ο.Τ.Α και τα Κ.Ν.Π.Ι.Δ., δεν περιλαμβάνονται ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων όπως ιατρικό προσωπικό ΙΚΑ, ειδικές κατηγορίες εκτάκτων (εποχικοί, κ.ά.) κ.λπ.

Εκτιμήσεις - Πηγή: Υπουργείο Προεδρίας.

Η διόγκωση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα προκύπτει με απλές αριθμητικές πράξεις. Ωστόσο υποστηρίζεται (βλ. άρθρο του Γ. Βαμβούκα στον «Οικ. Ταχυδρόμο», 26-3-92) ότι με μία διευρυμένη έννοια του όρου «κράτος εργοδότης» ο αριθμός αυτός εύκολα ανέρχεται σε 902.772 (σύμφωνα με τους δικούς του υπολογισμούς).

Η διευρυμένη αυτή έννοια εμπεριέχει
ρείς οι εργαζόμενοι των οποίων μισθο-
νούνται με χρήματα κάποιου κρατικού
«ιδίου». Σ' αυτή τη βάση υπολογίζεται ότι
τασχολούμενοι στο δημόσιο τομέα αντι-
πατεύουν το 47,5% του συνόλου των μι-
λών της εθνικής οικονομίας (1,9 εκ. μι-
οί σε σύνολο 3.677.999 ατόμων οικονο-
ενεργού πληθυσμού – ΕΣΥΕ 1990). Οι
ποιοι μέσοι όροι για τις χώρες της
Κοινότητας και του ΟΟΣΑ είναι 17,8
4,9%. Η αναλογία αυξάνει ακόμα πε-
τερο αν ληφθεί υπ' όψιν ότι ο αγροτι-
ληθυσμός μαζί με τους ελεύθερους
γελματίες συνιστά (και πάλι αντίστοι-
3,4% και 17% της συνολικής απασχό-
», ενώ στην Ελλάδα το ποσοστό ανέρ-
σε 48,3% (ή 1.776.000 άτομα).
αμάχη γύρω από το αριθμό των απα-
υμένων δεν έχει σήμερα τη συνήθη
κή σημασία. Δεν αφορά δηλαδή μόνο
σχυρισμούς για την έκταση του εποικι-
του κράτους από το εκάστοτε κυβερ-
ύμμα. Έχει πλέον αποκτήσει και μια
τική κοινοτική διάσταση. Για τη λήψη
νείου της Ε.Κ. ετέθη ως μία των προϋ-
ων ο περιορισμός της απασχόλησης
μόσιο τομέα κατά 10% μέσα σε μια
ι. Μολοντί αναμένεται ακόμα η λήψη
δότης του δανείου, που καθυστε-
ω της στέρεσης στην επίτευξη των
του σταθεροποιητικού προγράμμα-
λληνική κυβέρνηση υποτίθεται ότι τη-
υπεσχημένα. Ο υπουργός Προεδρίας
βελας μιλώντας στη Βουλή (17-4-92)
σε σχετικό πίνακα (βλ. Πίνακα 2) και
πηκε ότι επήλθε «δραστική μείωση»
ασχολούμενων κατά ποσοστό 2,6%.
χος μας σε μια τριετία να περιορί-
ατά 10% τον αριθμό είναι απολύτως
,»(!), είπε.
μς αντιφάσεις που υπάρχουν μεταξύ
άκων που έδωσε στη δημοσιότητα ο
ρι το 1990 και τα στοιχεία του κ.
α ο αναγνώστης ας συμβουλευθεί το
ου Γ. Λακόπουλου στο ΒΗΜΑ (26-
τον χαρακτηριστικό τίτλο «Η γοη-
αλχημείας» που λέει πολλά. Ως
ν πίνακα του κ. Κούβελα είναι εύκο-
ρατηρήσει κανείς ότι η μεγαλύτερη
(κατά 37,7%) προέρχεται από τις
ματικές επιχειρήσεις του
μού Ανασυγκρότησης
ήσεων (ΟΑΕ) που έκλεισαν. Ας

Πίνακας 2. Απασχόληση δημόσιου τομέα (31.12.91)

	1.12.90	31.12.91	Διαφορά	%
Κεντρ. Διοίκηση	236223	238557	2334	1.0
Ν.Π.Δ.Δ.	89230	84234	(4996)	-5.6
Ο.Τ.Α	39995	41073	1083	2.7
ΔΗΜ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	137500	133565	(3935)	-2.9
ΟΑΕ	21899	13644	(8255)	-37.7
ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ	524847	511078	(13769)	-2.6

Παρατηρήσεις

Στον πίνακα αυτό περιλαμβάνεται όλο το προσωπικό που αναφέρεται στην απόφαση του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 4.3.91 για τη χορήγηση του κοινοτικού δανείου στην Ελληνική Δημοκρατία (επίσημη εφημερίδα των Ε.Κ. της 13.3.91 αρ./Λ/66/23) όπως παρατίθεται κατωτέρω:

«Η απασχόληση του δημόσιου τομέα, υπολογιζόμενη ως ο αριθμός των πολιτικών υπαλλήλων στην κεντρική διοίκηση, την τοπική αυτοδιοίκηση, τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς και στον Οργανισμό Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ), που στα τέλη του 1990 ανέρχονταν σε 525 χιλιάδες υπαλλήλους, θα μειωθεί κατά 10% μέχρι το τέλος του 1993. Η μείωση αυτή θα επιτευχθεί με περιοριστική πολιτική προσλήψεων και θα περιλαμβάνει την μείωση της απασχόλησης μέσω της ιδιωτικοποίησης δημοσίων επιχειρήσεων και επιχειρήσεων του ΟΑΕ. Στην περίπτωση δημοσίων επιχειρήσεων, το σύνολο της απασχόλησης σε μια επιχείρηση θα υπολογίζεται ως μείωση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, εφόσον η δημόσια επιχείρηση πωληθεί σε ιδιωτικούς ή αλλοδαπούς φορείς κατά ποσοστό 49% της αξίας της».

Πίνακας 3: Η απασχόληση στο δημόσιο τομέα

	1990	1991	ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ	ΑΥΞΗΣΗ Ή ΜΕΙΩΣΗ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	292.857	305.745	12.888	4,4%
Μόνιμο	222.477	223.882	1.405	0,6%
Εποχικοί	21.051	29.832	8.781	41,7%
Αστυνομία	49.329	52.031	2.702	5,5%
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	147.497	47.808	311	0,2%
Μόνιμοι	135.497	132.220	-3.135	2,3%
Έκτακτοι	3.172	3.130	-42	-1,3%
Εποχικοί	8.970	12.458	3.488	38,9%
ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	89.230	84.234	-4.996	-5,6%
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	33.065	31.876	-1.189	-3,6%
ΣΥΝΟΛΟ	562.649	569.663	7.014	1,2%

προσθεθεί επίσης ότι σύμφωνα με μια νέα οριοθέτηση του δημόσιου τομέα (ν. 1892/1930) 220 περίπου επιχειρήσεις και υπηρεσίες αποδεσμεύτηκαν από την κρατική αρωγή. Το τι γίνεται εκεί μόνο η κυβέρνηση γνωρίζει.

Είναι εξίσου χαρακτηριστικό ότι ο πίνακας του κ. Κούβελα κατατέθηκε λίγες μέρες αφ' ότου ήρθαν στο φως της δημοσιότητας οι «σχέσεις» του κ. Μάνου για την επείγουσα ανάγκη λήψης διορθωτικών μέτρων στην οι-

κονομία. Ένας πίνακας (βλ. πίνακα 3) που δημοσιεύτηκε στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (5-4-92) με στοιχεία που τέθηκαν υπ' όψιν της Κοινότητας από τον κ. Μάνο, παρουσιάζουν αύξηση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα κατά 1,2%.

Πώς συμβιβάζονται όλα αυτά... επαφίεται στην κρίση του καθενός. Αλλά σας προειδοποιήσαμε στην αρχή για τους κινδύνους περιπλάνησης στο λαβύρινθο του δημόσιου τομέα.

Ο εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης

ρεαλιστική προοπτική ή σενάριο επιστημονικής φαντασίας;

του δρ. Νίκου Βαρελίδη

Το ερώτημα του τίτλου αυτής της εισήγησης¹ υποδηλώνει και την κεντρική θέση που θα υποστηριχθεί παρακάτω. Η θέση αυτή είναι ότι τα παθολογικά χαρακτηριστικά της Δημόσιας Διοίκησης στην Ελλάδα είναι τόσο σοβαρά και οι προϋποθέσεις (τεχνικές, νομικές και πολιτικές) που απαιτούνται για την ανατροπή τους τόσο ριζοσπαστικές, ώστε η προοπτική μιας σχεδιασμένης και συστηματι-

κής διαδικασίας εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Διοίκησης να φαίνεται πρακτικά αδύνατη στο ορατό και το μεσοπρόθεσμο μέλλον. Η θέση αυτή σημαίνει ότι συζητήσεις για τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης στην Ελλάδα είτε κινούνται, στην καλύτερη περίπτωση, στο επίπεδο της επιστημονικής φαντασίας, είτε, στη χειρότερη, που είναι και η πιο συνηθισμένη, βασίζονται σε πολιτική υπο-

κρισία ή τεχνοκρατική αφέλεια.

Η θέση αυτή θα υποστηριχθεί με την επιλεκτική και συνοπτική αναφορά σε ορισμένα καίρια παθολογικά χαρακτηριστικά της Δημόσιας Διοίκησης και στις αντίστοιχες αλλαγές που είναι απαραίτητες για την ανατροπή αυτών των χαρακτηριστικών, οι οποίες δεν φαίνονται πρακτικά υλοποιήσιμες στο ορατό και

μεσοπρόθεσμο μέλλον. Τέσσερα συγκεκριμένα παθολογικά χαρακτηριστικά θα αναφερθούν παρακάτω. Αυτά αφορούν το συγκεντρωτισμό και την έλλειψη συνοχής και συντονισμού στις δομές της Δημόσιας Διοίκησης, την κυριαρχία των γραφειοκρατικών κανόνων και μια σειρά παθολογικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη στελέχωση της Δημόσιας Διοίκησης.

1. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ

Ο συγκεντρωτισμός είναι ένα πολυσυζητημένο χαρακτηριστικό της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης του οποίου όμως η έκταση και η σοβαρότητα φαίνεται ότι έχουν υποτιμηθεί. Είτε συγκρίνει κανείς την Ελλάδα με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες είτε προσπαθήσει να εκτιμήσει αντικειμενικά τα αποτελέσματα αυτού του συγκεντρωτισμού, φτάνει στο συμπέρασμα ότι η ελληνική Δημόσια Διοίκηση αποτελεί μια ακραία παθολογική περίπτωση. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτού του συγκεντρωτισμού αποτελούν:

- Η σχεδόν ανύπαρκτη με ευρωπαϊκά κριτήρια Τοπική Αυτοδιοίκηση. Στην Ελλάδα η Αυτοδιοίκηση διαχειρίζεται περίπου το 5% των δημοσίων δαπανών και δεν έχει —ούτε θέλει να έχει— φορολογική αρμοδιότητα, ενώ στην υπόλοιπη Ευρώπη το αντίστοιχο ποσοστό κυμαίνεται από 15% έως 70% και παντού η Αυτοδιοίκηση επιβάλλει τοπική φορολογία.

- Η συγκέντρωση εξουσιών και αρμοδιοτήτων στις κεντρικές υπηρεσίες των υπουρ-

γείων σε σχέση με τις περιφερειακές νομαρχιακές υπηρεσίες. Χαρακτηριστικά και εξωφρενικά παραδείγματα αποτελούν οι αρμοδιότητες οικονομικής διαχείρισης και διοίκησης προσωπικού. Όπως είναι απόλυτα φυσικό, αυτού του είδους η συγκέντρωση αποστερεί τις νομαρχιακές υπηρεσίες από οποιαδήποτε δυνατότητα για την άσκηση διοίκησης, με την ουσιαστική έννοια του όρου, με βάση τις τοπικές προτεραιότητες και συνθήκες.

- Η συγκέντρωση εξουσιών διοίκησης και ελέγχου στους τομείς οικονομικής διαχείρισης και προσωπικού, σε «κεντρικά» υπουργεία, όπως το υπουργείο Οικονομικών, το υπουργείο Προεδρίας, το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, το υπουργείο Εσωτερικών κ.λπ. Και εδώ η έλλειψη στοιχειώδους αυτονομίας υπηρεσιών και φορέων σε θέματα διαχείρισης δαπανών και διοίκησης προσωπικού και η παρεμβολή πολλαπλών γραφειοκρατικών επιπέδων ελέγχου αποστερεί τους δημόσιους φορείς (υπουργεία, νομαρχίες, ΝΠΔΔ, ΟΤΑ κ.λπ.) από βασι-

κές προϋποθέσεις άσκησης διοίκησης, αλλά λόγω του έργου ενός φορέα εξαρτάται από εξωτερικούς φορείς ελέγχου και όχι από τον ίδιο το φορέα ο οποίος το διαχειρίζεται.

- Η συγκέντρωση αρμοδιοτήτων διοίκησης προσωπικού και οικονομικής διαχείρισης σε πολιτικά όργανα (υπουργοί, γενικά γραμματείς, νομάρχες κ.λπ.) και ο αποστοιχα πολύ περιορισμένος ρόλος της τεχνικής ιεραρχίας (γενικοί διευθυντές, διευθυντές).

Για να ανατραπούν στοιχεία συγκεντρωτισμού όπως τα παραπάνω, χρειάζεται μια σειρά από εξαιρετικά ριζοσπαστικά μέτρα όπως π.χ.:

- Η ανάπτυξη της Αυτοδιοίκησης με υποχρεωτική συνένωση των ΟΤΑ, τη δικαστική ανεξαρτητοποίησή τους από το κράτος και τον τριπλασιασμό ή τετραπλασιασμό της εμβέλειάς τους σε αρμοδιότητες πόρους, πολύ πέραν όσων προβλέπονται στην πρόσφατη νομοθεσία για δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση.

- Η καθιέρωση ουσιαστικής διοικητικής

ονομίας για τις δημόσιες υπηρεσίες με δραστηκή μείωση των ελέγχων που α-
ρν τα κεντρικά υπουργεία (Οικονομι-
I, Προεδρίας κ.λπ.) ή άλλοι ιεραρχικά
στάμενοι φορείς κ.ά. σε θέματα διοίκη-
προσωπικού και διαχείρισης πόρων.

**Η δραστηκή μείωση των αρμοδιοτήτων
του προσωπικού των κεντρικών υπηρε-
των υπουργείων και η μετατροπή τους
χθαρά επιτελικούς φορείς.**

**Η μεταφορά ουσιαστικών αρμοδιοτή-
διοίκησης προσωπικού και διαχείρισης
ν από τα πολιτικά όργανα στη δημο-
αλληλική ιεραρχία.**

κ παραπάνω αποτελούν αλλαγές πολύ
ιζοσπαστικές απ' ό,τι έχει μέχρι τώρα
κθεί σοβαρά ή έχει επιχειρηθεί, και η
θησή τους στην πράξη αποτελεί ένα ε-
τικά δύσκολο εγχείρημα για το οποίο
υπάρχουν οι απαραίτητες τεχνικές,
ές και πολιτικές προϋποθέσεις.

πό τεχνική άποψη χρειάζεται να μελε-
ν και να σχεδιασθούν οι νέες δομές και
δικασίες μετάβασης σε αυτές τις δομές
ε εύλογο χρονικό διάστημα. Το κρά-
ν διαθέτει την απαιτούμενη τεχνική
τητα.

τό νομική άποψη χρειάζονται εξαιρε-
τολύπλοκες και συνδυασμένες ρυθμί-
η υποίες απαιτούν την υπέρβαση πολ-
αθιερωμένων νομικών πρακτικών ή,
και συνταγματικές μεταρρυθμίσεις.

ό πολιτική άποψη το εγχείρημα φαί-
περίπου αδύνατο. Χρειάζεται η απο-
ψη των κεντρικών υπηρεσιών των υ-
είων από διαχειριστικές αρμοδιότητες
μετατροπή τους σε καθαρά επιτελι-
μηχανισμούς. Αυτό, σε συνδυασμό με
αφουρά αρμοδιοτήτων διοίκησης από
λιτική ηγεσία στη δημοσιούπαλληλι-
ρχία, θα απογυμνώσει την πολιτι-
σία από τα μέσα άσκησης πελατεια-
προσωπικής ή κομματικής) επιρ-

προσθέσει κανείς στα προηγούμενα
λες σχετικές αλλαγές, όπως την α-
δραστηκής κατάργησης των αρμοδιο-
των υπουργείων Προεδρίας, Οικονο-
και Εσωτερικών που αφορούν τη
η των δημόσιων υπηρεσιών, καθώς
ανάγκη ενοποίησης σε ένα υπουρ-
π.χ. ένα νέο υπουργείο Δημόσιας
της και Αποκέντρωσης) των όσων ε-
ών αρμοδιοτήτων απαιτηθεί να δια-
ν, καταλήγει εύκολα στο συμπέρα-
η ανατροπή τού συγκεντρωτισμού
μόσιας Διοίκησης απαιτεί μέτρα που
αι στο χώρο της επιστημονικής φαν-

ΛΕΙΨΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ

ημόσια Διοίκηση λειτουργεί ως ένα

άθροισμα στεγανών διοικητικών συστη-
μάτων, είτε αυτά είναι υπουργεία, είτε υπη-
ρεσίες μέσα στα υπουργεία, είτε οργανικές
μονάδες μέσα στις υπηρεσίες. Τα συστήμα-
τα αυτά συνδέονται μεταξύ τους γραφειο-
κρατικά για να καλύψουν τυπικές απαιτή-
σεις συνεργασίας (ούτε αυτό γίνεται πάντο-
τε με επιτυχία) και όχι για να διαχειρι-
σθούν ουσιαστικά τα θέματα που απαιτούν
διυπουργική ή διυπηρεσιακή συνεργασία.
Το φαινόμενο αυτό της στεγανοποίησης χα-
ρακτηρίζει όλες τις μεγάλες γραφειοκρα-
τίες, και τις δημόσιες και, λιγότερο, τις ι-
διωτικές. Αλλά στην ελληνική Δημόσια
Διοίκηση φτάνει σε ακραία επίπεδα και ο-
φείλεται σε δύο βασικές αδυναμίες.

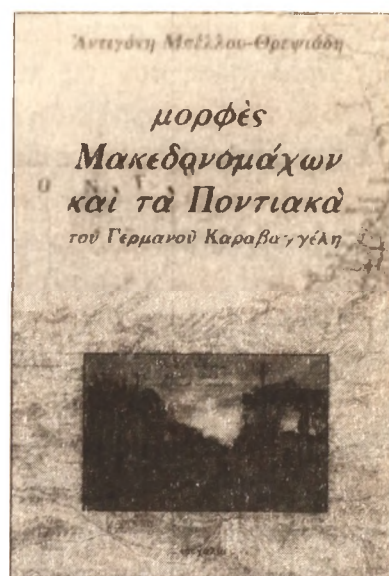
● Η πρώτη δομική αδυναμία είναι ο εξω-
φρενικός κατακερματισμός τού κράτους σε
επιμέρους υπουργεία, υπηρεσίες κ.λπ. Η
Ελλάδα έχει το μεγαλύτερο αριθμό υπουρ-
γείων από κάθε άλλη χώρα του ΟΟΣΑ με
αρχετή διαφορά. Στο επίπεδο των υπηρε-
σιών έχουμε εξωφρενικές καταστάσεις. Το
μέσο μέγεθος των υπηρεσιών στη βάση της
υπαλληλικής πυραμίδας (τμήμα ή γραφείο)
σε πολλές περιπτώσεις δεν ξεπερνά τα δύο
άτομα (ένας προϊστάμενος και ένας υφιστά-
μενος), ενώ κατά το διάστημα που είχαν
καταργηθεί οι γενικές διευθύνσεις, οι κεντρι-
κές υπηρεσίες ορισμένων μεγάλων υπουρ-
γείων αποτελούνταν από 80 ή 100 διαφορε-
τικές διευθύνσεις όλες υπαγόμενες στον ίδιο
πολιτικό προϊστάμενο. Στις νομαρχίες, ό-
που το κάθε υπουργείο έχει τις δικές του,
συχνά περισσότερες από μία, υπηρεσίες, η
κατάσταση είναι ακόμα χειρότερη. Υπάρ-
χουν νομαρχίες με 40 ή 50 ξεχωριστές υπη-
ρεσίες όλες απευθείας υπαγόμενες στον Νο-
μάρχη, των οποίων η στεγανοποίηση ενι-
σχύεται από την ισχυρότατη διοικητική ε-
ξάρτησή τους από το υπουργείο στο οποίο α-
νήκουν. Υπάρχουν, με απλά λόγια, δομές
όπου ένας πολιτικός προϊστάμενος (ο νο-
μάρχης, ο γενικός γραμματέας τού υπουρ-
γείου) είναι υπεύθυνος για πολλές δεκάδες
υπηρεσιών ενώ στη δημοσιούπαλληλική ιε-
ραρχία το φαινόμενο 8 ή 10 στελεχών υπα-
γομένων στον ίδιο προϊστάμενο δεν είναι α-
συνήθιστο. Πρόκειται για ένα εξωφρενικό
σχήμα επίπεδης ιεραρχίας το οποίο απο-
κλείει εξ ορισμού την άσκηση οποιασδήποτε
διοίκησης, με τη στοιχειώδη έννοια του ό-
ρου.

● Η δεύτερη δομική αδυναμία είναι η σχε-
δόν παντελής έλλειψη αποτελεσματικών
μηχανισμών συντονισμού και συστηματι-
κών διαδικασιών οριζόντιας επικοινωνίας
για την εξασφάλιση συνοχής και συνεργα-
σίας. Φυσικά, με τις υπάρχουσες δομές, σε
πολλές περιπτώσεις είναι εξαιρετικά δύσκο-
λη η λειτουργία συντονιστικών μηχανισμών
λόγω της επίπεδης ιεραρχίας των υπηρε-
σιών.

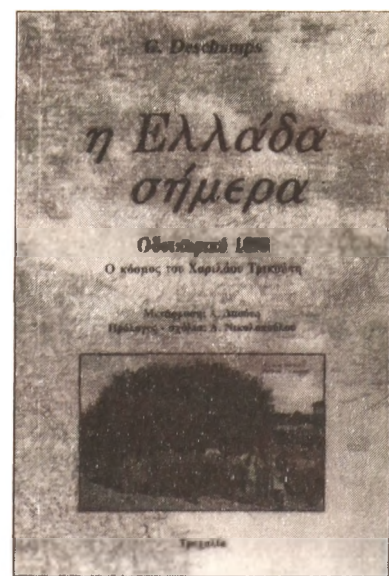
Δύο σημαντικά ιστορικά ντοκουμέντα από την ΤΡΟΧΑΛΙΑ

Η σειρά των ιστορικών βιβλίων της ΤΡΟΧΑΛΙΑΣ
(Τουρκία και Ελληνισμός, Τα μυστικά του Βοσπό-
ρου, Δυστυχισμένη Βόρειος Ήπειρος, Στους δρό-
μους της Μικρασίας) συνεχίζεται με την έκδοση
δύο σημαντικών τίτλων:

1) *Μορφές Μακεδονομάχων και τα Ποντια-
κά του Γερμανού Καραβαγγέλη* της Α. Μπέλ-
λου-Θρεψιάδη, γραμματέως της Πηνελόπης
Δέλτα. Το βιβλίο αυτό που χαρακτηρίστηκε
ως «ανυπολόγιστη προσφορά στην ιστορία
του ιερού εκείνου αγώνα» συμπληρώνεται με
πολλές φωτογραφίες ανέκδοτες και ένα χάρ-
τη της Μικρασίας. (240 σελ., 3.400 δρχ.)

2) *Η Ελλάδα σήμερα - Οδοιπορικό 1890 - Ο
κόσμος του Χαριλάου Τρικούπη* του G. De-
shamps, συγγραφέα του *Στους δρόμους της Μι-
κρασίας*. Το βιβλίο θεωρήθηκε ως «το καλύ-
τερο των όσων μέχρι τούδε εγράφησαν περί
Ελλάδος» από τον εθνικό μας ποιητή Κωστή
Παλαμά. Η έκδοση κοσμεύεται με πολλές φω-
τογραφίες και ένα ένθετο πολύπτυχο πανόρα-
μα της Αθήνας του 1890. (415 σελ., 4.400 δρχ.)

Κεντρική διάθεση:
Εκδόσεις ΤΡΟΧΑΛΙΑ, Βιβλιοπωλείο
Γριβαίων 5 (πάρδος Σκουφά 64), 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 3646426 - Fax: 3621932

Και στον τομέα αυτό, η ανατροπή αυτών των παθολογικών χαρακτηριστικών και η εξασφάλιση στοιχειωδών προϋποθέσεων συνοχής και συντονισμού απαιτούν ριζοσπαστικές αλλαγές που και από τεχνική και από πολιτική άποψη φαίνονται εξαιρετικά δύσκολο να υλοποιηθούν.

Χρειάζεται η δραστική μείωση των υπηρεσιών και η αναδιοργάνωση των υπηρεσιών με τη δημιουργία σύμμετρης υπηρεσιακής πυραμίδας. Και τα δύο έχουν κατά καιρούς συμπεριληφθεί στα κυβερνητικά προγράμματα αλλά ποτέ δεν επιχειρήθηκαν σοβαρά στην πράξη.

3. ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

Δεν είναι υπερβολή να υποστηρίξει κανείς ότι οι δημόσιες υπηρεσίες στην Ελλάδα και οι δημόσιοι υπάλληλοι που τις κινούν δεν διοικούν ουσιαστικές παραγωγικές λειτουργίες (όπως είναι η παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης, κοινωνικής πρόνοιας κ.λπ.) ούτε είναι προσανατολισμένοι προς την επίτευξη σκοπών, που έχουν αντικειμενικό περιεχόμενο. Αντίθετα, διαχειρίζονται ή διεκπεραιώνουν γραφειοκρατικούς κανόνες οι οποίοι δεν εξυπηρετούν πάντοτε παραγωγικές λειτουργίες αλλά τη νομιμοφάνεια ή, σε πολλές περιπτώσεις, τη νομιμοποίηση πράξεων οι οποίες είναι αντίθετες προς το καλώς εννοούμενο δημόσιο συμφέρον.

Στον τομέα αυτό δεν απαιτούνται απλώς διορθωτικές αλλαγές αλλά *μαζική κατάργηση κανόνων και ο ριζικός εκσυγχρονισμός παραδοσιακών και παγιωμένων θεσμών* όπως το δημόσιο λογιστικό, οι διαδικασίες του προϋπολογισμού, πολλές διαδικασίες και ρυθμίσεις που αφορούν θέματα προσωπικού, καθώς επίσης και διαδικασίες και ρυθμίσεις που αφορούν επιμέρους τομείς κυβερνητικής δράσης.

Απογραφειοκρατικοποίηση κανόνων αυτής της κλίμακας έχει σοβαρότατες δυσκολίες, τεχνικές, νομικές και πολιτικές. Τεχνικά είναι πολύ δύσκολο, με δεδομένες τις τεχνικές δυνατότητες του κράτους, να σχεδιασθούν από την αρχή, νέες λειτουργικές διαδικασίες. *Νομικά*, εκτός από το πρόβλημα της πολυπλοκότητας των ισχυουσών ρυθμίσεων και τη στενή αλληλοεξάρτησή τους που εμποδίζει μεμονωμένες, τοπικές, αλλαγές, χρειάζονται πιθανότατα και αλλαγές στο βασικό θεσμικό - συνταγματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώνονται οι κανόνες. Τέλος, υπάρχει ισχυρή πολιτική αντίθεση, η οποία είναι ισχυρότερη στην αριστερή πλευρά του πολιτικού φάσματος, αλλά που δεν περιορίζεται μόνο σε αυτή, εναντίον της ευελιξίας και της διακριτικής ευχέρειας στη λήψη αποφάσεων η οποία συ-

ναρτάται με ένα σύστημα λιγότερων και χαλαρότερων κανόνων. Η αντίθεση αυτή βασίζεται στο επιχείρημα ότι οι πολλοί και λεπτομερειακοί κανόνες εξασφαλίζουν δικαιοσύνη και ίση μεταχείριση, καθώς και διαφάνεια στη λειτουργία του κράτους. Πρόκειται για μια άποψη που προέρχεται είτε από αφέλεια είτε από υποκρισία. Το μόνο που δεν έχει εξασφαλίσει η κυριαρχία των γραφειοκρατικών κανόνων στην Ελλάδα είναι η ίση μεταχείριση και η διαφάνεια. Αντίθετα, έχει επιτρέψει την ευρύτατη νομιμοποίηση της άνισης μεταχείρισης, ενώ παράλληλα απονευρώνει τη Δημόσια Διοίκηση από τη λειτουργία της διοίκησης της οποίας βασικό στοιχείο είναι η ευχέρεια λήψης αποφάσεων.

Παράλληλα με την απογραφειοκρατικοποίηση των κανόνων, χρειάζεται και η *απογραφειοκρατικοποίηση της οργάνωσης της εργασίας* και των διαδικασιών εσωτερικής λειτουργίας των υπηρεσιών. Και εδώ οι αναγκαίες αλλαγές κινούνται στο επίπεδο της επιστημονικής φαντασίας.

4. ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗΣ

Τέλος, υπάρχουν και τα παθολογικά στοιχεία που αφορούν τη *στελέχωση* των υπηρεσιών που αποτελεί και το σημαντικότερο στοιχείο της Δημόσιας Διοίκησης. Ορισμένα από τα στοιχεία αυτά σχετίζονται με τις αδυναμίες στις δομές της Δημόσιας Διοίκησης που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Είναι πολύ φυσικό δημόσιοι υπάλληλοι, οι οποίοι εξελίσσονται σε ένα περιβάλλον συγκεντρωτικό, οργανωμένο σε στεγανά, με μια ιεραρχία που ελέγχει αλλά δεν διοικεί και που πριμοδοτεί την τυπολατρεία και την εφαρμογή των γραφειοκρατικών κανόνων και όχι την πρωτοβουλία και το παραγωγικό έργο, και που συχνά δεν διαθέτουν στοιχειώδη τεχνική υποδομή, να αποκτούν *διεκπεραιωτική* νοοτροπία και να μην ενδιαφέρονται για την παραγωγή έργου και υπηρεσιών. Χωρίς τις ριζικές αλλαγές που αναφέρθηκαν προηγουμένως, τα χαρακτηριστικά αυτά των δημοσίων υπαλλήλων δεν πρόκειται να αλλάξουν.

Υπάρχουν, όμως, και άλλα σημαντικά παθολογικά στοιχεία στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού. Δύο είναι ίσως τα σημαντικότερα: η *έλλειψη ανώτερων στελεχών* και η *κομματικοποίηση*.

● *Η έλλειψη στελεχιακού δυναμικού*, το οποίο να μπορεί να αναλάβει επιτελικούς ρόλους και ρόλους διοίκησης, συναντάται σε όλη τη Δημόσια Διοίκηση, από τους Δήμους ή τα ΝΠΔΔ (όπου την ευθύνη της οικονομικής διαχείρισης έχουν συχνά απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης ή πάντως όχι πτυχιούχοι οικονομικών επιστημών), μέχρι τα υπουργεία ή τις νομαρχίες (όπου πολύ

συχνά τα ουσιαστικά και τυπικά προσόντα των επικεφαλής περιορίζονται σε πτυχία γενικής εφαρμογής, χρόνια υπηρεσίας, και συμπάθεια προς το εκάστοτε κυβερνών κόμμα). Φυσικά η έλλειψη αυτή στελεχών δεν εκπλήσσει. Το περιβάλλον της Δημόσιας Διοίκησης ούτε διαμορφώνει στελέχη ούτε μπορεί να προσελκύσει έτοιμα στελέχη γιατί οι κανόνες πρόσληψης δεν το επιτρέπουν και δεν υπάρχουν στοιχειωδώς ελκυστικές αμοιβές για κάτι τέτοιο. Στο θέμα αυτό η ελληνική Δημόσια Διοίκηση διεκδικεί μια ακόμα διεθνή ίσως πρωτοτυπία με την *πλήρη ισοπέδωση των αμοιβών* και την *αναντιστοιχία των όρων απασχόλησης* που προσφέρει σε σχέση με την ελεύθερη αγορά εργασίας. Ούτε το ΠΑΣΟΚ, παρά τις διακηρύξεις του περί σύνδεσης αμοιβής και παραγωγικότητας, ούτε η Νέα Δημοκρατία, παρά τη φιλελεύθερη φιλοσοφία της, προσπάθησαν σοβαρά να αποκαταστήσουν μια στοιχειώδη ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Έτσι η πλειοψηφία των δημοσίων υπαλλήλων πληρώνεται πολύ περισσότερο από ό,τι το αντίστοιχο δυναμικό του ιδιωτικού τομέα, λαμβάνοντας φυσικά υπόψη τη εγγυημένη απασχόληση, τις καλύτερες παροχές υγείας και σύνταξης και τη μικρότερη ένταση της εργασίας στις δημόσιες υπηρεσίες. Αντίθετα τα στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης πληρώνονται πάρα πολύ λιγότερο απ' ό,τι πληρώνονται τα στελέχη του ιδιωτικού τομέα.

Η κομματικοποίηση και η διακρίση γίνεται πάντοτε στους «δικούς» μας και τους «άλλους» είναι ίσως και το σημαντικότερο παθολογικό στοιχείο στον τομέα αυτό. Αυτό το στοιχείο και μόνο αυτό αποτελεί *απαγορευτικό παράγοντα* για οποιαδήποτε *εκσυγχρονισμό*. Πρώτον, τραυματίζει ανεπανόρθωτα την αξιοπιστία των κατ'εξουσιοδότηση και κατ'εξουσιοδότηση, με πρόσφατα και χαρακτηριστικά παραδείγματα τις μετατάξεις. Δεύτερον, αποτελεί απολύτως απαγορευτικό παράγοντα στην εισαγωγή στοιχειωδώς σύγχρονων πρακτικών διοίκησης και ανάπτυξης προσωπικού, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις προσλήψεις και τις επιλογές προϊσταμένων για θέσεις ευθύνης που ποτέ δεν γίνεται συσχετισμός ουσιαστικών ατομικών προσόντων με απαιτήσεις της εργασίας. Πρακτικά, ο συνδυασμός της κομματικοποίησης και των γραφειοκρατικών κανόνων που διέπουν τα θέματα προσωπικού δεν επιτρέπουν τη στοιχειώδη ανάπτυξη της λειτουργίας διοίκησης προσωπικού στη Δημόσια Διοίκηση.

Και στον τομέα αυτό η στοιχειωδώς σοβαρή αντιμετώπιση των παθολογικών στοιχείων που αναφέρθηκαν παραπάνω απαιτεί *συνολικές αλλαγές*. Αρκεί να προσπαθήσει να φανταστεί κανείς μια Δημόσια Διοίκηση όπου π.χ.:

Η απόπειρα κομματικής παρέμβασης ή ριτικής μεταχείρισης θα αντιμετωπιζόταν ως ποινικό αδίκημα.

Η πολιτική ηγεσία θα έχει θεσμικά στεγασμένες ή έμμεσες αρμοδιότητες ησης προσωπικού που διαθέτει σήμερα. Η προσαρμογή της στελέχωσης προς τις ανάγκες των υπηρεσιών θα αποτελεί μια συστημολογική διαδικασία που θα βασιζόταν σε τεχνικές εκτιμήσεις αναγκών και σε ιεραρχία ευελιξία μετακίνησης (με τη γενική καθιέρωση των διυπουργικών - εν κλάδων) αντί για τις ειδικές περιφερειακές ρυθμίσεις για μετατάξεις.

Οι διαδικασίες προσλήψεων θα ανήκουν αποκλειστικά στο φορέα που αφορούν άμεσα και η διαχείρισή τους θα ανήκει στη διοικητική ιεραρχία.

ΥΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι σαφές, από όσα αναφέρθηκαν μέχρι τώρα, γιατί μπορεί να υποστηριχθεί η άποψη, υπό τις παρούσες συνθήκες, ο εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης δεν είναι ρεαλιστική προοπτική αλλά σενάριο φαντασίας. Τεχνικές, οικονομικές και πολιτικές αλλαγές, όπως αυτές αναφέρθηκαν, αποτελούν ελάχιστες προϋποθέσεις για τον εκσυγχρονισμό και τη

μετατροπή της σημερινής Δημόσιας Διαχείρισης ή Δημόσιας Διεκπεραίωσης σε Δημόσια Διοίκηση. Η πραγματοποίηση τέτοιων αλλαγών (και υπάρχουν και άλλες εξίσου σοβαρές που δεν αναφέρθηκαν λόγω έλλειψης χώρου) σαφώς δεν αποτελεί ρεαλιστική προοπτική στο άμεσο και το μεσοπρόθεσμο μέλλον, με βάση τουλάχιστον την εμπειρία της περιόδου από το 1974 και μετά.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εξειδικευμένες προσπάθειες που έγιναν για τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης (π.χ. το πρόγραμμα προϋπολογισμού μηδενικής βάσης περιόδου 1979-1981, οι προσπάθειες εκδημοκρατισμού της οκταετίας του ΠΑΣΟΚ και το πρόγραμμα Έβερτ) είχαν όλες πολύ περιορισμένους στόχους σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες εκσυγχρονισμού και απέτυχαν όλες στην επίτευξη ακόμα και αυτών των περιορισμένων στόχων. Ενδημικά παθολογικά χαρακτηριστικά, όπως το ρουσφέτι και ο χρηματισμός στις συναλλαγές με τις δημόσιες υπηρεσίες, φαίνεται ότι όχι μόνο δεν έχουν αμβλυνθεί αλλά μάλλον έχουν μεγαλύτερη έκταση απ' ό,τι στο παρελθόν. Παράλληλα, το χάσμα μεταξύ της κατάστασης της Δημόσιας Διοίκησης και των αναγκών και προβλημάτων που καλείται να αντιμετωπίσει έχει διευρυνθεί σημαν-

τικά την περίοδο αυτή, γιατί οι ανάγκες και τα προβλήματα είναι τώρα πολύ πιο σύνθετα και δύσκολα απ' ό,τι πριν 10 ή 15 χρόνια. Έτσι, σε σχέση με τις αντικειμενικές ανάγκες που καλείται να αντιμετωπίσει, η Δημόσια Διοίκηση κινείται προς τα πίσω και όχι προς τα εμπρός.

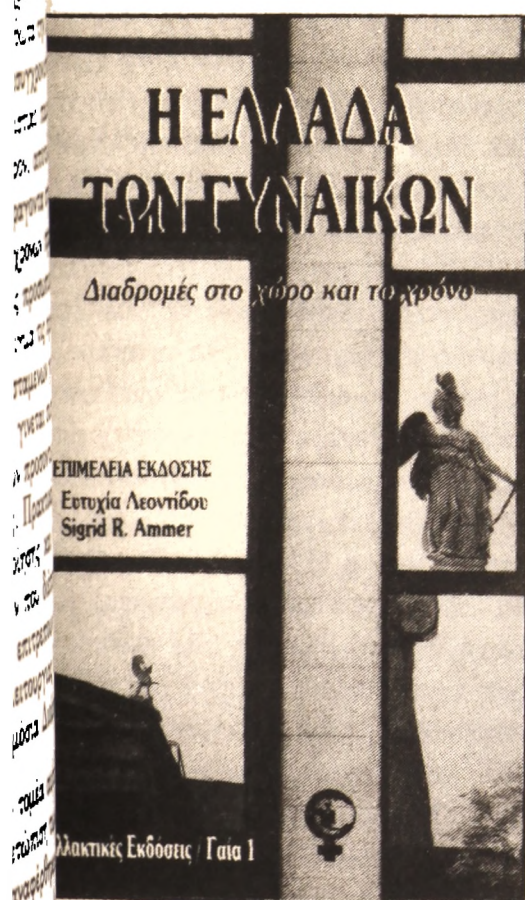
Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι ο εκσυγχρονισμός είναι αδύνατος, αλλά ότι απαιτείται προϋποθέσεις οι οποίες δεν υπάρχουν σήμερα. Δεν αρκούν η πολιτική και διοικητική εμπλοκή ενός μεμονωμένου υπουργείου, όπως το υπουργείο Προεδρίας ή το υπουργείο Οικονομικών. Χρειάζονται μακροπρόθεσμος νέος προγραμματισμός, πόροι, νέος τεχνικός μηχανισμός σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων εκσυγχρονισμού, ριζικές νομικές - κανονιστικές μεταρρυθμίσεις και κομματική πολιτική βούληση πολύ πέραν όσων έχουν επιχειρηθεί μέχρι τώρα.

1. Συνομεικμένο κείμενο της βασικής εισήγησης του δρ. Οργάνωσης και Διοίκησης κ. Νίκου Βαρελίδη στην εκδήλωση του ΟΠΕΚ (Όμιλος Προβληματισμού για τον Εκσυγχρονισμό της Κοινωνίας μας) με θέμα «Προϋποθέσεις για τον Εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης», που έγινε στις 21 του Γενάρη του 1992.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

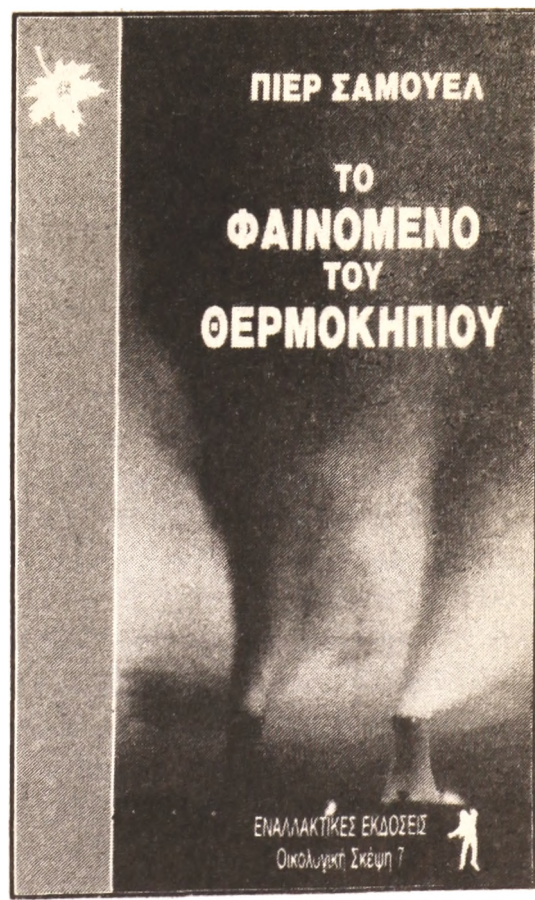
ΑΘΗΝΑ: Θεμιστοκλέους 37, τηλ. 36.26.319, fax 36.39.930

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Αρμενοπούλου 24, τηλ. (031) 20.23.49

Σαράντα τέσσερις γυναίκες λύνουν τη σιωπή τους και καταθέτουν τη γνώση, την εμπειρία, τον προβληματισμό τους. Γραφή βιωματική, προσωπικές ιστορίες και εμπειρίες, πρωτότυπος γυναικείος λόγος από "ανώνυμες" και "επώνυμες" γυναίκες με διαφορετική κοινωνική προέλευση, μορφωτικό επίπεδο και ηλικία. Ιστορία και θρησκεία, πολιτική και φεμινισμός, τέχνες και πρωτοβουλίες, έθιμα και γιορτές, καθημερινή ζωή αλλά και τοπία, αρχαιολογικοί χώροι, πόλεις, χωριά, νησιά όπως τα βλέπουν οι γυναίκες... Όλα αυτά και πολλά άλλα συνθέτουν αυτόν τον εναλλακτικό ταξιδιωτικό και πολιτιστικό οδηγό.

Ο Πιέρ Σάμουελ, από τους πρωτεργάτες του πράσινου-κινήματος, γνωστός στο ελληνικό κοινό και από τα βιβλία του, "οικολογικό μανιφέστο" και "οικολογία" εξηγεί με άρτια επιστημονικό τρόπο πως η άμεση βιομηχανική ανάπτυξη των χωρών του βορρά, αλλά και η κατάδίκη των χωρών του νότου στη φτώχεια και την υπερχρέωση, οδήγησαν τον πλανήτη στο χείλος της οικολογικής καταστροφής.

Ο φαύλος κύκλος της

Στα τέλη Αυγούστου, η τρελή επιδρομή των Μοσχοβιτών στα καταστήματα θύμιζε τις στιγμές των μεγάλων ελλείψεων επί βασιλείας Γκορμπατσώφ. Οι κάτοικοι της ρωσικής πρωτεύουσας με το μικρό εισόδημα άδειασαν τα καταστήματα τροφίμων, όσοι είχαν περισσότερα χρήματα όρμηξαν στα μαγαζιά με τα κοσμήματα και τα χαλιά. Στο κοσμηματοπωλείο των καταστημάτων Τσουμ, στο κέντρο της Μόσχας, σημειώθηκαν συμπλοκές μεταξύ των πολιτών, λιποθυμίες και τραυματισμοί.

του Στέλιου Κούλογλου

Στόχος όλων των διαδηλωτών, να ξεφορτωθούν τα ρούβλια που είχαν χάσει όση αξία τους είχε απομείνει. Μετά από μια πρώτη περίοδο αυστηρής νομισματικής πολιτικής της νέας ρωσικής κυβέρνησης που συγκράτησε κάπως την αξία του, το ρούβλι άρχισε από τις αρχές του καλοκαιριού να μοιάζει με λατινοαμερικάνικο νόμισμα σε ελεύθερη πτώση. Η αναλογία 1 \$ προς 36 ρούβλια τον Αύγουστο του '91, είχε γίνει 1 \$ προς 130 τον Ιούνιο του '92 και 235 ρούβλια τον Αύγουστο. Αναλύοντας το «μεγάλο φιάσκο», οι εφημερίδες προειδοποιούσαν ότι ο χειμώνας επεφύλασσε ακόμα χειρότερες μέρες.

Το μεγάλο φιάσκο ήταν η αποτυχία της ρωσικής κυβέρνησης να μετατρέψει το ρούβλι σε μετατρέψιμο νόμισμα, όπως προέβλεπαν οι ριζικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις του Ιανουαρίου. Για να το επιτύχουν οι οικονομικοί αρμόδιοι προσπάθησαν να περιορίσουν την έκδοση νέων νομισμάτων, κάτι που οδήγησε όμως σε έλλειψη ρευστού. Η μισθοδοσία καθυστέρησε για μήνες και το κράτος χρώσταγε στους μισθωτούς 40 δισεκατομμύρια ρούβλια το Μάρτιο του '92, και 150 δισ. τον Ιούνιο.

Όσο πιο απομακρυσμένη ήταν μια πόλη από τα κεντρικά νομισματοκοπεία της Μόσχας και της Αγίας Πετρούπολης, τόσο το χρέος ήταν μεγαλύτερο: τον Ιούνιο οι Μοσχοβίτες είχαν πληρωθεί για το Μάιο, οι κάτοικοι του Τβερ για τον Απρίλιο, του Τσελιαμπίνσκ για το Μάρτιο και της Μπουρατίας (στη Σιβηρία) για το Φε-

βρουάριο! Αντιμέτωπος με την έντονη λαϊκή δυσαρέσκεια, ο υπουργός Οικονομικών αναγκάζονταν να υποσχεθεί ότι οι μισθοί θα δίνονταν αναδρομικά μαζί με τους τόκους, αλλά ποιος μπορεί να υπολογίσει τους τόκους σε μια κατάσταση όπου ο πληθωρισμός τρέχει με ρυθμό μερικές μονάδες την ημέρα; Ειρωνεία της ιστορίας, η σημερινή έντονα αντικομμουνιστική Ρωσία έμοιαζε με μια χώρα του προχωρημένου κομμουνισμού στις υποσχέσεις του οποίου συμπεριλαμβανόνταν ως γνωστόν και η κατάργηση του χρήματος. Πολλές επιχειρήσεις άρχισαν να πληρώνουν τους εργαζόμενους σε είδος, σε παπούτσια, είδη διατροφής και βότκα. Ορισμένες πόλεις και περιοχές, όπως και μερικές μεγάλες επιχειρήσεις τύπωσαν αυθαίρετως διάφορα τοπικά νομίσματα - κουπόνια, για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του πληθυσμού και των μισθωτών τους.

Ποτέ βέβαια στη σοβιετική ιστορία το ρούβλι δεν υπήρξε κανονικό νόμισμα. Ήταν περισσότερο ένα ...χαρτζιλίκι για τις καθημερινές ανάγκες που δίνονταν στους πολίτες από το κράτος, το οποίο τους πλήρωνε το νοίκι και τα άλλα πάγια έξοδα, επιδοτούσε το φαγητό κ.λπ. Αλλά αυτή τη φορά οι Ρώσοι έμοιαζαν να μένουν και χωρίς χαρτζιλίκι.

Αμεταρρυθμιστή Ρωσία

Ήταν λοιπόν αδύνατο να ακολουθήσει και η Ρωσία το δρόμο της Πολωνίας, της Τσεχοσλοβαχίας ή και της Βουλγαρίας που κατάφεραν να μεταρρυθμίσουν την οικονο-

μία τους και να μετατρέψουν το νομισμά τους σε συναλλάξιμο; Δεν μπορεί να γίνει η Ρωσία μια «κανονική χώρα» όπως το θέλησαν ο Γέλτσιν και οι υποστηρικτές της θεραπείας - σοκ και των ριζικών οικονομικών αλλαγών;

Το πρώτο εξάμηνο του '91, ο Ρώσος πρόεδρος βρέθηκε να ταλαντεύεται ανάμεσα σε δύο πολιτικές. Οι μεταρρυθμιστές του στρατοπέδου του και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο πίεζαν να συνεχισθούν οι μεταρρυθμίσεις παρά τη δυσαρέσκεια του πληθυσμού και το πολιτικό κόστος, ενώ η λαϊκιστική πτέρυγα της κυβέρνησης τραβούσε προς την αντίθετη κατεύθυνση. Υπό την πίεση του συντηρητικού ρωσικού Κοινοβουλίου, του οποίου τα μέλη έχουν εκλεγεί τις παλιές καλές κομμουνιστικές εποχές, το υπουργείο Οικονομικών δεν μπόρεσε να συγκρατήσει τους μισθούς και οι αυξήσεις που δόθηκαν ολοκλήρωσαν το φαύλο κύκλο πληθωρισμός - αυξήσεις μισθών - περισσότερος πληθωρισμός. Έτσι το 1992 εξεδόθησαν νέα νομίσματα μεγάλης νομισματικής αξίας 200, 500 και 1.000 ρουβλιών, αλλά τα κρατικά νομισματοκοπεία δεν προλάβαν να τυπώνουν νέα νομίσματα για την πληρωμή των μισθωτών και γενικώς η κυβέρνηση έχασε κάθε έλεγχο της νομισματικής κατάστασης. Σε πολιτικό επίπεδο, ο ευτελισμός του εθνικού νομίσματος έδωσε μεγαλύτερη δύναμη στους παντοδύναμους τοπικούς βαρώνους, που είναι οι ίδιοι από την εποχή του παλιού καθεστώτος, σε βάρος του κύρους της κεντρικής εξουσίας στη Μόσχα.

ρωσικής οικονομίας

Η ρωσική κυβέρνηση απέτυχε να κάνει το ρούβλι μετατρέψιμο νόμισμα και η κοινωνία της αγοράς που οραματίστηκε ο Μπ. Γέλτσιν φαίνεται να ...μένει από ρευστό!

Σε επίπεδο Κοινοπολιτείας, αδυνάτισε ιδιαίτερα την οικονομική θέση της Ρωσίας μείωσε τις πιθανότητες να παραμείνει το ρούβλι ως το κοινό νόμισμα: οι περισσότερες σοβιετικές δημοκρατίες προχώρησαν στην έκδοση δικού τους νομίσματος ή στην κυκλοφορία κουπονιών - εμβρύων νέων εθνικών νομισμάτων. Η όλη απορρύθμιση των σχέσεων οδήγησε στην επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ των κρατών - μελών της Κοινοπολιτείας και στην πτώση της παραγωγής: λόγου χάριν, το Ουζμπεκιστάν και το Αρμενιστάν που έχουν το μονοπώλιο του βασιλικού αύξησαν τόσο πολύ τις τιμές, ώστε μισά εργοστάσια επεξεργασίας βάρους στη Ρωσία αναγκάστηκαν να σταματήσουν την παραγωγή τους.

Είναι τέτοιο το χάος που επεκράτησε, που ο Μπόρις Γέλτσιν αναγκάστηκε να ανασυντάξει ένα διάταγμα που εξέδωσε τον Ιούνιο του '92, με το οποίο επιτρεπόταν να κηρυχθούν επιχειρήσεις σε χρεωκοπία, λέξη άγνωστη στο σοβιετικό λεξιλόγιο. Ο Ρώσος πρόεδρος υποχώρησε, γιατί αν εμμοζε το διάταγμα του θα έπρεπε να κηρυχθούν χρεωκοπία το 90% των βιομηχανικών και αγροτικών επιχειρήσεων!

Στροφή προς τα δεξιά

Υπό το βάρος των εξελίξεων αυτών, ο Γέλτσιν αρχίζει από το Μάιο του '92 να υφαιρεί στις πιέσεις των κύκλων που χαρακτήριζε παλιότερα ως «κατεστημένο» και υφαιχόνταν να περιορίσει. Τον καταλυτικό ρόλο στη στροφή του Ρώσου προέδρου προς

τα δεξιά, δηλαδή τη συντηρητική εκδοχή της αποκομμουνιστικοποίησης, παίζουν ορισμένες δημοσκοπήσεις στις αρχές Ιουνίου, που δείχνουν ότι δεν είναι πλέον ο πιο δημοφιλής πολιτικός της χώρας.

Εκτοτε, ο Ρώσος πρόεδρος άρχισε να πατάει το φρένο αλλά με τρόπο, ώστε να μην ανησυχήσει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Η πλήρης απελευθέρωση των τιμών της ενέργειας αναβάλλεται για το 1993 (αν δεν παραπέμφθηκε οριστικά στις ρωσικές καλένδες), ενώ παγώνει η «αποκολεκτιβικοποίηση» της επαρχίας και η ιδιωτικοποίηση στις πόλεις. Με βάση την οικονομική μεταρρύθμιση, τον Ιανουάριο του '92 είχαν καταργηθεί τα 70 (αριθμός εβδομήντα) παλιά σοβιετικά υπουργεία αρμόδια για τη βιομηχανία και είχαν αντικατασταθεί από ένα και μοναδικό ρωσικό υπουργείο Βιομηχανίας. Με το επιχείρημα της αποδοτικότερης λειτουργίας και της πείρας των παλιών οργανισμών και στελεχών, τα καταργηθέντα υπουργεία ξαναμπήκαν «από το παράθυρο» στη ρωσική οικονομική ζωή, με τη μορφή των «διευθύνσεων» του ενός και μοναδικού ρωσικού υπουργείου Βιομηχανίας, ενώ οι παλιοί υπουργοί και οι στενοί συνεργάτες τους τοποθετήθηκαν σε θέσεις κλειδιά.

Τον Ιούνιο έχει έρθει η ώρα του ρουβλιού. Ο νέος διοικητής της Τράπεζας κατηγορεί τον προκάτοχό του ότι «σπατάλησε 500 εκατομμύρια δολάρια για την αυταπάτη της μετατροπής του ρουβλιού σε μετατρέψιμο νόμισμα»: ένας βασικός στόχος της

«θεραπείας - σοκ» παραπέμπονταν και αυτός στις καλένδες και πιστή στην παλιά σοβιετική λογική της παραγωγής με κάθε τίμημα, η νέα διοίκηση της τράπεζας άρχισε να χρηματοδοτεί τις προβληματικές κρατικές επιχειρήσεις με πληθωριστικό χρήμα. Δεν θα χρειασθούν παρά δύο μήνες για να χάσει το ρούβλι το μισό της αξίας που είχε προσπαθήσει με νύχια και με δόντια να συγκρατήσει ο προηγούμενος διοικητής και να προκληθεί ο πανικός στα καταστήματα.

Η στροφή του Γέλτσιν στην οικονομία δεν άργησε να επεκταθεί και στο επίπεδο της πολιτικής. Στις αρχές του καλοκαιριού, ορισμένοι «καραμπινάτοι» εκπρόσωποι του στρατιωτικο-βιομηχανικού συμπλέγματος εισέρχονται θριαμβευτικά στην κυβέρνηση, τη φιλελεύθερη πολιτική της οποίας πολέμουσαν λυσσασμένα όλους τους προηγούμενους μήνες.

Τον Αύγουστο, το συγκληθέν συνέδριο της «Βιομηχανικής Ένωσης», μιας συσπειρώσεως των μεγαλοδιευθυντών της κρατικής βιομηχανίας, απευθύνθηκε προς την εξουσία με ένα είδος τελεσιγράφου, ζητώντας την άμεση επιστροφή στο καθεστώς του πλήρους ελέγχου των τιμών, απεριόριστα δάνεια για τις κρατικές προβληματικές επιχειρήσεις, τιμαριθμική αναπροσαρμογή των μισθών, αυστηρό προστατευτισμό σε όλη την οικονομική ζωή και απαγόρευση της πώλησης γης για 10 χρόνια. Το πρώτο αίτημα όμως της «Βιομηχανικής Ένωσης» προς τον Γέλτσιν, ήταν να της ζητήσει δημοσίως συγγνώμη ο φιλελεύθερος πρωθυπουργός Ίγκορ Γκαϊντάρ, επειδή δεν είχε παρευρεθεί στις εργασίες του συνεδρίου...

Χαιδεμένο παιδί της Δύσης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, ο τελευταίος βλέπει την πολιτική του να ξεδοντιάζεται, ενώ ο ίδιος θεωρείται πλέον από το ρωσικό Τύπο πρωθυπουργός υπό προθεσμία. Όμως ο πρόεδρος Γέλτσιν διστάζει να τον αντικαταστήσει, γιατί αυτό θα δυσχέραινε κατά πολύ τις σχέσεις με τους δυτικούς οικονομικούς κύκλους, τους οποίους η Ρωσία έχει ανάγκη: οι διεθνείς πιστωτές της Ρωσίας μάθαιναν στα τέλη Αυγούστου ότι η Κοινοπολιτεία δεν μπορούσε να πληρώσει παρά μόνο 2 από τα 10 περίπου δισ. δολάρια που όφειλε για το 1992.

Σε προσωρινή ισορροπία σήμερα, ο Ρώσος πρόεδρος βρίσκεται μπροστά σε ένα κρίσιμο δίλημμα: Δύση με αντάλλαγμα οικονομική βοήθεια αλλά και πολιτικό κόστος, ή επιστροφή στην παραδοσιακή, περισσότερο δημοφιλή διαχείριση σοβιετικού τύπου; Από την απάντηση που καλείται να δώσει, θα εξαρτηθούν τόσο η εξέλιξη της ρωσικής εσωτερικής πολιτικής κατάστασης όσο και οι σχέσεις της Ρωσίας με τις άλλες τέως σοβιετικές δημοκρατίες της Κοινοπολιτείας και τον έξω κόσμο. □

Επιστροφή στα αντιδεξιό αδιέξοδα;

Τις αντιρρήσεις του για την πολιτική γραμμή του περιοδικού και κυρίως για τη θέση του στα τελευταία γεγονότα που συνόδευσαν την κοινωνική όξυνση, περιγράφει ο τακτικός μας συνεργάτης Λεωνίδας Λουλούδης.

• Κριτική στο τεύχος του ANTI 502

Χωρίς να διεκδικώ τις δάφνες των Ελλήνων σημειολόγων ή των συναδέλφων μου πανεπιστημιακών επικοινωνιολόγων, αισθάνθηκα την ανάγκη, αγαπητέ φίλε Χρήστο Παπουτσάκη, να εκφράσω τις απορίες μου σχετικά με το εξώφυλλο του τεύχους 502 του ANTI. Πρόκειται για ένα φωτογραφικό μοντάζ που, κατά τη γνώμη μου, ερμηνεύει τη συγκυρία με ένα, ας το πω από την αρχή, λαϊκιστικό ύφος. Γνωρίζοντας ότι το περιοδικό στο παρελθόν αλλά και μέχρι σήμερα έχει ανοικτά καταγγείλει αυτό το ύφος, πράγμα που όπως επίσης γνωρίζω πλήθυνε τους εχθρούς του στο λεγόμενο «προοδευτικό» κόσμο, διερωτώμαι αν το συγκεκριμένο εξώφυλλο αποτελεί μια αυτοκριτική του τύπου «το παρατραβήξαμε, το πρόβλημα σήμερα είναι η επίθεση της νέας δεξιάς εναντίον της κοινωνίας». Έτσι, λοιπόν, υπό τον τίτλο: «Οι «νέες ιδέες» προκαλούν κοινωνική όξυνση», το εν λόγω εξώφυλλο δεν διαπιστώνει απλώς μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα αλλά προχωρεί, μέσω του φωτογραφικού μοντάζ, και σε μια σαφώς ευδιάκριτη ερμηνεία της πολιτικής συγκυρίας. Οι «νέες ιδέες», δηλαδή η Νέα Δημοκρατία, όπως δείχνει το μικρό κάδρο του εξωφύλλου, αντιπαράθεται στην κοινωνία κατεβάζοντας το ενσπλην κράτος, τους αστυνομικούς, εναντίον του διαδηλούντος πλήθους. Και μέχρι εδώ ουδείς φόγος, αν δεν κυριαρχούσε στο εξώφυλλο —μεγάλο κάδρο— η εστίαση του φακού σε μια λεπτομερή καταγραφή αυτού που στο μικρό κάδρο εικονίζεται ως μέτωπο κοινωνικό. Βλέπουμε λοιπόν στην εστιασμένη εικόνα, η οποία προφανώς προσφέρεται σε γενικεύσεις υιοθετούμενες από το περιοδικό, το «πρόσωπο» της εξεγερμένης κοινωνίας.

Τι μας λείπει αυτό το «πρόσωπο», διά μέσου των τεσσάρων πρωταγωνιστούντων προσώπων; Πρώτον, ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια καθολική εξέγερση, καθώς αντιπροσωπεύονται όλες οι γενιές, ακόμη και αυτή που παίζει βώλους. Δεύτερον, ότι όλα αυτά τα πρόσωπα παρατηρούν, αποσβολωμένα, αν όχι απόπληκτα, προφανώς τις «νέες ιδέες» σε στάση είτε δέους είτε ήρεμης δυσπιστίας, με εξαίρεση τον πιτσιρικά που μάλλον κοιτάζει έκπληκτος τους αναγνώστες, μη αντιλαμβανόμενος, ενδεχομένως, τους λόγους συνύπαρξής του με τους υπόλοιπους της παρέας. Τρίτον, μεταξύ των αποσβολωμένων πρωταγωνιστών, υπεραντιπροσωπεύονται ηλικίες προσεγγίζουσες τα «περήφανα γηρατεία», αποκαλύπτοντας ότι αυτή η ήρεμη, σιωπηλή ένσταση της κοινωνίας, διαθέτει όλη τη σοφία, τη σύνεση και την εγκρατή αποδοκιμασία εκείνων που οι πολύχρονοι δοκιμασίες και κοινωνικές εμπειρίες εγκαλούν αυτόματα το σεβασμό, αν όχι την αντικειμενική συγκατάθεσή μας, για τις απόψεις τους.

Αυτές είναι λοιπόν οι εντυπώσεις εκείνου που θα δει το ANTI κρεμασμένο στο περίπτερο. Τα πράγματα γίνονται πιο σύνθετα για μας που είμαστε τακτικοί αναγνώστες του και εντυφούμε και στην ύλη του. Σπεύδουμε στην ύλη λοιπόν, πριν εκφράσουμε την άποψή μας για το εξώφυλλο, μήπως και οι σημειολογικές μας παρατηρήσεις είναι και αδόκιμες και άδικες. Πράγματι, τόσο στο σημείωμα του εκδότη (σελ. 4) όσο και στο «Πολιτικό Δεκαπενθήμερο» (σελ. 6), ησυχάζουμε ότι οι σημειολογικές μας δυνατότητες είναι όντως εξαιρετικά ισχνές, καθώς στο πρώτο διαπιστώνεται ότι «μπορεί η σημερινή κινητοποίηση να στεγάζει ορισμένα αιτήματα και «κεκτημένα» συντε-

χνιακής υψής και αμφίβολης κοινωνικής σκοπιμότητας» και στο δεύτερο ότι «η Αριστερά, από την πλευρά της, εξακολουθεί να πιστεύει ότι κάνει «αριστερή πολιτική» όταν υπερασπίζεται το «κράτος παροχών»» που είναι... «η εξαλλαγή του κοινωνικού κράτους» και ότι «εκδηλώσεις ανακολουθίας, όμως, έχουμε και στο συνεχιζόμενο απεργιακό κύμα της χώρας...». Κομφές διατυπώσεις αλλά εναρμονισμένες με την πολιτική του ANTI των τελευταίων ετών και πάντως αναιρούσες τον εφησυχασμό του εξωφύλλου. Να όμως που νέες εκπλήξεις περιμένουν τον τακτικό αναγνώστη και φίλο του περιοδικού, στις επόμενες σελίδες.

Στη σελίδα 8, σχολιαστής με τα αρχικά Χ.Κ. μάς πληροφορεί ότι οι κ. Μάνος και Ανδριανόπουλος «προσπαθούν να πείσουν ότι το ασφαλιστικό νομοσχέδιο θίγει μόνον τις «συντεχνίες» (sic), όταν το μόνο (sic) που κάνει είναι να υποβιβάζει τα σχετικά (sic) αξιοπρεπή επίπεδα στα οποία βρίσκεται το ασφαλιστικό καθεστώς των τραπεζών, του ΟΤΕ και της ΔΕΗ, στην άθλια κατάσταση του ΙΚΑ...». Μάλιστα. Μύθος λοιπόν ότι υπάρχουν κεκτημένα συντεχνιακής υψής και αιτήματα αμφίβολης κοινωνικής σκοπιμότητας ή εξαλλαγή του κοινωνικού κράτους με το κράτος παροχών. Μύθος ακόμα και ότι σημειώνονται εκδηλώσεις ανακολουθίας στο απεργιακό κύμα. Τον τελευταίο μύθο σπειδερι να σαρώσει, υπό τον εύγλωττο τίτλο «η κοινωνική βαρβαρότητα της ΝΔ», λίγες σελίδες πιο κάτω, ο τακτικός πολιτικός σχολιαστής του περιοδικού κ. Τάσος Παππάς. Εκεί, αφού πληροφορούμαστε ότι «οι κακουγίες της κυβέρνησης» διεξάγονται συλλήβδην «εναντίον του κοινωνικού σώματος», διδασκόμαστε ακόμη ότι «ο όρος συντεχνία είναι δυσώνυμος. Κατά κανόνα όμως ανασύρεται για να στιγματιστεί η πρακτική συνδικαλιστικών φορέων που βρίσκονται σε αντιπαράθεση με την εκάστοτε κυβέρνηση». Μάλιστα. Πιο πίσω, δηλαδή, και από το «γέροντα της Εκάλης» και τα «ρετιρέ» του 1987, ο κ. Παππάς αντιπαράθετε στο, κατ' αυτόν, φάντασμα των συντεχνιών, την αδιαίρετη πραγματικότητα του κοινωνικού σώματος. Είναι το σημείο που ενισχύονται οι υποψίες μας, ότι το εξώφυλλο δεν αποτελεί ένα τυχαίο ατόπημα, αλλά προϊόν βαθύτερης πολιτικής λογικής, κατά τα φαινόμενα, όχι εντελώς μειοψηφική μεταξύ των συντακτών του ANTI.

Δεν είναι στις προθέσεις μου αλλά και ούτε ο κατάλληλος τό-

πος να επιχειρηματολογήσω υπέρ μιας άλλης πολιτικής λογικής. Για τους τακτικούς αναγνώστες του περιοδικού, ορισμένα πράγματα αποτελούν, όντως, κεκτημένα. Δηλαδή, ότι και ισχυρότατες συντεχνίες σκανδαλωδών προνομίων υπάρχουν και ότι οι κοινωνικές διαίρεσεις δεν εξισώνονται, κατά τη λογική των κ. Γιαννόπουλου και Τσούβλα στη μεταφυσική της έννοιας «λαός» και ότι κάθε λαϊκή εξέγερση δεν σημαίνει αυτομάτως κοινωνική υγεία και συμβολή στην εξίσου αμφιλεγόμενη, αν όχι διάτρητη, έννοια της «προόδου». Δεν χρειάζεται επίσης να συνομολογήσουμε ότι η παρούσα κυβέρνηση δεν επιδεικνύει ιδιαίτερες ευαισθησίες απαντώντας στα ασθενέστερα τμήματα της ελληνικής κοινωνίας. Το ζήτημα, όμως, που θέτει το συγκεκριμένο εξώφυλλο του ANTI και ορισμένοι αρθρογράφοι - σχολιαστές του είναι άλλης τάξης.

Συνδέεται με την απειλητική επιστροφή του αντιδεξιού συνδρόμου που τόσα δεινά επισώρευσε στην Αριστερά, και κατ' επέκταση στον τόπο. Είναι γνωστά τα πολιτικά συμφέροντα και οι κοινωνικές ομάδες που επιμένουν στη βρυκολακισμένη λογική των «διαχωριστικών γραμμών» μεταξύ «ολιγαρχίας» και «λαού». Η δαιμονολογία κατά της πρώτης είναι η προϋπόθεση για το θεολογούντα συμφυρμό θυμάτων και θυμάτων στους κόλπους του δεύτερου. Είχα πιστέψει ότι ένα τμήμα της (ανανεωτικής) Αριστεράς είχε ξεφύγει οριστικά από τους σκοπέλους που συντρίβουν κάθε ελπίδα εκσυγχρονισμού και ουσιαστικού εκδημοκρατισμού της ελληνικής κοινωνίας. Η πολιτική κατόλησθη (ξεπεσμός είναι η κυριολεξία) των νεο-δογματικών του Συνασπισμού σε συνδυασμό με τον εμπορευματοποιημένο «αυριανισμό» των μοντέρνων μέσων μαζικής ενημέρωσης (ο «SKY» δεν είναι παρ' όλο που η κορυφή του παγόβουνου), δημιουργούν αυξημένες απαιτήσεις από τις εναπομένουσες ηττιδες εκφοράς κριτικού λόγου. Σαν πιστός αναγνώστης, παλαιός συνεργάτης και πάντα ένθερμος φίλος του ANTI, ανησυχώ καθώς ορισμένα περιεχόμενα και το εξώφυλλο του τεύχους 502, δεν βρίσκονται, κατά την άποψή μου, στο επίπεδο των προαναφερθεισών απαιτήσεων. Μάλιστα, σε μια πολιτική συγκυρία που όλα δείχνουν ότι μια ορισμένη τραγωδία θα επαναληφθεί και εμείς γνωρίζουμε, καλύτερα παντός άλλου, τι συμβαίνει σε αυτές τις επαναλήψεις της ιστορίας.

Λεωνίδας Λουλούδης

ΑΠ' ΤΗ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ» ΑΠΑΝΤΟΥΝ

ση ήταν η ανταπόκριση του
οίκου «Ρωμιόςυνη»
πρόσκληση του ANTI για
αντίσεις, μετά το θόρυβο που
ήλθε από τις καταγγελίες
κ. Σχινά.

με κ. Παπουτσάκη,
τά την πρόκληση/πρό-
ση του ANTI (τχ. 501/
992, σ. 41) να εκφρα-
ε δημόσια σχετικά με
ταγγελίες του κ. Α. Σχι-
ο περιοδικό Διαβάσω (τχ.
5.92) εναντίον του εκ-
ού μας οίκου Ρωμιόςυνη,
ουμε να ανταποκριθού-
ρατηρώντας τα εξής:
με ήδη δώσει με γράμ-
στο περιοδικό Διαβάσω
90/24.6.1992) την πρώτη
ρήσή μας στις ανυπόστα-
ζίνες κατηγορίες. Το πε-
ό βέβαια δημοσίευσε
γάλη καθυστέρηση) στο
εύχος και νέο σχόλιο
Σχινά (με επανάληψη
ών καταγγελιών), χω-
ως να δώσει και σ' εμάς
ονατότητα δικής μας
άντησης. Επειδή η αντί-
η μιας προς μια των κα-
ών του κ. Σχινά (ιδιαι-
κείνων που αφορούν κα-
θεν αποδόσεις στα γερ-
ελληνικών κειμένων)
ιτούσε πολυσέλιδο κεί-
ποφασίσαμε να δώσου-
μηριωμένη και διεξοδι-
ντηση σε όλα αυτά τα
στο προσεχές τεύχος
ριοδικού της Θεσσαλο-
Παρατηρητής, όπου επί-
ρουσιάζονται και όλα
τικά κείμενα που είδαν
ταξύ το φως της δημο-
ς με αφορμή το δημο-
Σχινά. Έτσι ελπίζουμε
λειώσει πια αυτή η
α), που παρατράβηξε
ως εξαιτίας του «σκαν-
ους» χαρακτήρα που
ρε να της προσδώσει ο
ωνιστής της, αξιοποι-
(με τη βοήθεια και με-
αδων στα ζητήματα
δημοσιογράφων) στο
το φράγμα της γερμα-
λώσσας και τη δοκιμα-
μέθοδο της επιλεκτι-
ορίς παραπομπές, στα-

χυολόγησης «ελαφρώς» πα-
ραλλαγμένων αποσπασμάτων.
Παρόλα αυτά, θεωρούμε υπο-
χρέωσή μας και προς τους
αναγνώστες του ANTI να επι-
σημάνουμε ορισμένα τουλάχισ-
στον σημεία της υπόθεσης,
προπάντων όσα συνδέονται με
τις δραστηριότητες του εκδο-

τικού μας οίκου που προσπά-
θησε να διασύρει ή να αμαυ-
ρώσει ο κ. Σχινάς:

Ο εκδοτικός οίκος Ρωμιόςυ-
νη ιδρύθηκε πριν από δέκα
ακριβώς χρόνια ως ιδιωτική
πρωτοβουλία και με αποκλει-
στικά ιδιωτικά κεφάλαια, με
μοναδικό στόχο τη διάδοση
της σύγχρονης ελληνικής λο-
γοτεχνίας στη Γερμανία. Σύ-
ντομα, ωστόσο, το πρόγραμμά
της διευρύνθηκε με την έκδο-
ση έργων με γενικότερο ελλη-
νικό ενδιαφέρον για την ιστο-
ρία, το θέατρο, τη μουσική, το
χορό κ.λπ.

Οι τεράστιες οικονομικές
δυσκολίες που αντιμετώπισε
εξαρχής (και που εξακολου-
θεί ακόμα να αντιμετωπίζει)
η Ρωμιόςυνη συγκίνησαν αρ-
κετούς φίλους, που τη βοήθη-
σαν κατά καιρούς με ποικί-
λους τρόπους (με μικρές «δω-
ρεές», μικρά άτοκα δάνεια,
προσφορά μεταφραστικής ερ-
γασίας κ.λπ.). Φυσικά και ζη-
τήσαμε τη συνδρομή και ελ-
ληνικών φορέων. Από τους
περισσότερους εισπράξαμε εί-
τε την απόλυτη σιωπή είτε
ασήμαντες ενισχύσεις για τις
δαπάνες μετάφρασης (με τις
προβλεπόμενες ΕΟΚικές επι-
δοτήσεις γι' αυτού του είδους
τις μεταφράσεις). Σημειώνου-
με πάντως ότι οι ενισχύσεις
αυτές αφορούν 6 από τα 11
έργα που είχαν υποβληθεί
προς έγκριση στο διάστημα
1986-1991.

Παράλληλα, συνεργαστή-
καμε και με άλλους γερμανι-
κούς οίκους, προσφέροντας
ανιδιοτελώς πληροφορίες για
ελληνικά έργα και Έλληνες
συγγραφείς και συγγραφικά
δικαιώματα (που είχαμε εξα-
σφαλίσει εμείς), ή υποδεικνύ-
οντας μεταφραστές κ.λπ. Και,
φυσικά, ποτέ δεν αρνηθήκαμε
(όπως ισχυρίστηκε ο κ. Σχι-
νάς) τη συνεργασία ή τη με-
σολάβησή μας για εκδόσεις
ελληνικών έργων από άλλους
εκδοτικούς οίκους. Αντίθετα:
δεν σταματήσαμε ποτέ τις
προσπάθειές μας, ώστε έργα
που δεν μπορούσαμε εμείς να
συμπεριλάβουμε στο πρό-

γραμμα της Ρωμιόςυνης (για
οικονομικούς λόγους) να
βρουν πρόσβαση σε άλλους,
μικρούς ή μεγάλους εκδοτι-
κούς οίκους της Γερμανίας.
Το ίδιο ισχύει και για τον εκ-
δοτικό οίκο Διάλογος, στον
οποίο αναφέρεται ειδικότερα
ο κ. Σχινάς: η Ρωμιόςυνη πρώ-
τη τού είχε προτείνει συνερ-
γασία περιεχομένου (άσχετα
αν τελικά αυτή δεν επιτεύχθη-
κε). Και αισθανθήκαμε - και
το δηλώσαμε αυτό - βαθιά
θλίψη για την αναστολή της
δραστηριότητας του Διαλόγου,
κι αυτό επειδή ανέκαθεν πι-
στεύαμε πως «ό,τι γίνεται για
την Ελλάδα, είναι καλώς καμω-
μένο», και ότι όχι ένας αλλά
πολλαπλάσιοι οίκοι με τον
ίδιο κύκλο δραστηριοτήτων
θα έπρεπε να λειτουργούν στο
γερμανόφωνο κόσμο. Άλλω-
στε, η ανάγκη αυτή είναι συ-
νειδητοποιημένη σε όσους
ζουν άμεσα την εκδοτική
πραγματικότητα της Γερμανί-
ας: εξαιτίας του αποκεντρωμέ-
νου διοικητικού χαρακτήρα
της χώρας, αλλά και της στε-
γανότητας που χαρακτηρίζει
μερικές φορές τα γερμανικά
ΜΜΕ, είναι σχεδόν αδύνατο
σε δυο-τρεις εκδοτικούς οί-
κους να επιβάλλουν στο ανα-

γνωστικό κοινό (που κατακλύ-
ζεται από μεταφράσεις της
παγκόσμιας λογοτεχνίας) μια
σημαντική μεν, αλλά προβλη-
ματική (εξαιτίας της «μι-
κρής», κατά την ΕΟΚική έκ-
φραση, γλώσσας της) λογοτε-
χνική παραγωγή, όπως είναι η
νεοελληνική.

Παρά τις δυσχέρειες αυτές,
η Ρωμιόςυνη κατάφερε στα λί-
γα χρόνια της ζωής της να
εκδώσει πάνω από 100 Έλληνες
συγγραφείς του 20ού αιώνα,
είτε σε αυτοτελείς εκδόσεις
είτε σε ανθολογίες και συλλο-
γικά έργα. Παράλληλα εξέδω-
σε γραμματολογίες, εγχειρί-
δια και ποικίλα γλωσσικά βο-
ηθήματα, αλλά και πρωτότυ-
πες μελέτες γνωστών Γερμα-
νών κυρίως επιστημόνων για
τα τρέχοντα εθνικά προβλή-
ματα του Ελληνισμού (Κυπρι-
ακό, Αιγαίο κ.λπ.). Σε πόσες
χώρες του κόσμου ένας και
μόνο εκδοτικός οίκος έχει να
επιδείξει αυτό το έργο, και
μάλιστα με τις περιορισμένες
δυνατότητες της Ρωμιόςυνης
και κάτω από τις αρνητικές
προϋποθέσεις που αναφέρθη-
καν; Γιατί βέβαια το αποτέλε-
σμα αυτό, έστω και ποσοτικά
εκτιμώμενο, δεν οφείλεται σε
κρατικές επιχορηγήσεις (η

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΡΑΪΧ

**Ελληνικό Ινστιτούτο Νευροφυτοθεραπείας
και Ανάλυσης του Χαρακτήρα (Ε.Ι.Ν.Α.)**

Το Ε.Ι.Ν.Α. (Ελληνικό Ινστιτούτο
Νευροφυτοθεραπείας και Ανάλυσης του
Χαρακτήρα), αναγνωρισμένο από την Ε.Α.Β.Ρ. -
European Association for Body - Psychotherapy
εκπαιδεύει ψυχολόγους, γιατρούς,
ψυχοθεραπευτές άλλων κατευθύνσεων, φοιτητές
(ψυχολογίας και ιατρικής) στην Σωματική
Ψυχοθεραπεία.

ΓΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

Δευτέρα - Πέμπτη 11.00-13.00
στο τηλ. 01 - 6528160

Ρωμιοσύνη δεν έχει λάβει ως τώρα ούτε την οικονομική ενίσχυση ενός θιάσου για μια και μόνο θεατρική σαιζόν· θα πρέπει να αποδοθεί στις προσωπικές θυσίες μας, αλλά και στη συνεργασία του μικρού, πλην δραστήριο κύκλου των φίλων μας (συγγραφέων, μεταφραστών κ.λπ). Και το λιγότερο που θα περιμέναμε για το αδιαμφισβήτητο πολιτιστικό έργο που επιτελείται στη Γερμανία μέσω της Ρωμιοσύνης θα ήταν η ηθική της τουλάχιστον ενίσχυση και η κατοχύρωσή της από διαβλητές και αυθαίρετες καταγγελίες. Αυτό άλλωστε επισημάνθηκε και στις αντιδράσεις που προκάλεσαν οι καταγγελίες του κ. Σχινά στους επώνυμους εκείνους πνευματικούς ανθρώπους και επιστήμονες που γνώριζαν από κοντά το έργο της Ρωμιοσύνης. Οι περισσότερες από τις αντιδράσεις αυτές, που είδαν το φως της δημοσιότητας (όσες δημοσιεύτηκαν) στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο (και στο *ΑΝΤΙ*), δεν αναφέρονταν τόσο στις ίδιες τις καταγγελίες του κ. Σχινά, όσο, κυρίως, στην ανεξέλεγκτη αναπαραγωγή τους.

Με ευχαριστίες για τη φιλοξενία
Νίκη Αϊντενάιερ

ΠΕΡΙ ΣΤΑΘΜΗΣ

● Αλλά και ο Αλέξανδρος Σχινάς από τη Γερμανία, επιμένει στις καταγγελίες του· και προσθέτει.

Κύριε Διευθυντά,
Από ένα δημοσίευσμά μου στο «Διαβάζω» (αρ. 287) με τίτλο «Ένας κίνδυνος για τη λογοτεχνία μας στη Γερμανία» εξάγονται μεταξύ άλλων δύο αδιάσειστα συμπεράσματα: ο μικροσκοπικός οίκος της Κολωνίας «Ρωμιοσύνη» δεν είναι σε θέση να διακινήσει ικανοποιητικά για μας τα βιβλία του. Και: οι ιδρυτές του, Χανς και Νίκη Αϊντε-

νάιερ, είναι αφερέγγυοι παρουσιαστές μας. Το πρώτο συμπέρασμα επικυρώθηκε πρόσφατα και στο «Εντευκτήριο», με συμπάθεια μάλιστα γι' αυτόν τον οίκο, από τον Ουλφ-Ντήτερ Κλεμ: «Η εκδότρια μιας μετάφρασής μου, της Ζωής εν τάφω, μου έδωσε, όπως κάθε χρόνο, τον απολογισμό των πωλήσεων. Το 1990 πουλήθηκαν 13 αντίτυπα και η αμοιβή μου ήταν 18,07 μάρκα». Το δεύτερο συμπέρασμα υποδομείται διεξοδικά σε εκείνο το δημοσίευσμά μου με την παράθεση σειράς τεκμηρίων άγνοιας και διαστρεβλώσεως από δύο άρθρα των Αϊντενάιερ σε ένα συλλογικό τόμο για την Ελλάδα άλλου εκδοτικού οίκου, στον οποίον παρουσιάστηκαν ως ειδήμονες. Αυτά και μόνο, λοιπόν, συνιστούν εν προκειμένω το θέμα που θα έπρεπε να απασχολήσει όποιους ενδιαφέρονται για την εμφάνιση της λογοτεχνίας μας και γενικότερα της πολιτιστικής μας ζωής στο εξωτερικό. Και πράγματι άρχισε να τους απασχολεί όπως φάνηκε και από τα σχετικά σχόλια του Τύπου μετά το δημοσίευσμά μου.

Το ζεύγος Αϊντενάιερ αντέδρασε σε μια ασυναφή επιστολή στο «Διαβάζω» (αρ. 290), όπου και η απάντησή του. Σε όσους όμως προσπαθούν να συμβάλλουν στην ανύψωση της πνευματικής μας στάθμης, προκαλούν βαθύτατη απογοήτευση και οι υπερασπιστές που κινητοποίησε αυτό το ζεύγος:

Πρώτα απ' όλα φρόντισε να συνοδευθεί εκείνη η επιστολή του με κάποιες ασυναρτησίες ενός στιχουργού Σάκη Πορίχη (που ο κ. Αϊντενάιερ έχει εμφανίσει πλάι στον Καβάφη και τον Ρίτσο) για τις οποίες περίττεινε κάθε απάντηση. Στο ίδιο περιοδικό στάλθηκε εν συνέχεια μια άλλη επιστολή από τη Γερμανία, με την υπογραφή Περικλής Ταστσίδης, για να μάθει το κοινό ότι το ζεύγος «προβάλλει τα αριστουργήματα της μετά Χριστόν ελληνικής λογοτεχνίας» και ότι η κ. Αϊντενάιερ είναι «μία περήφανη Μακεδόνισα». Ο αποστολέας την αποζημίωσε για τη μη δημοσίευσή: εκμεταλλευόμενος την ιδιότητά του

ως ανταποκριτή της «Ελευθεροτυπίας», της χάρισε μια συνέντευξη, όπου την προβιβάζει σε καθηγήτρια πανεπιστημίου (!) και την αφήνει να διεκτραγωδήσει πάλι τα οικονομικά του οίκου της και να αποσιωπήσει τα κονδύλια που εισπράττει από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και απ' όπου αλλού. Και το αποκορύφωμα της ασέβειας του προς τον αναγνώστη: «Το νεοελληνικό βιβλίο παρουσιάζει μια εντυπωσιακή διακίνηση στο μεγάλο και απαιτητικό αναγνωστικό κοινό της Δυτικής Γερμανίας» —χάρη στη «Ρωμιοσύνη»!

Αναφερόμενος στο δημοσίευσμά μου, ο Κώστας Γεωργουσόπουλος είχε γράψει στα «Νέα» για τους Αϊντενάιερ: «Το τραγικότερο θα συμβεί αν αποδειχθεί ότι αυτοί οι λυμεώνες εισπράττουν ελληνικά κρατικά χρήματα». Κινητοποιήθηκε τότε ένας άλλος θιασώτης τους, ο καθηγητής κ. Χασιώτης, για να εξυμνήσει τον ιεραποστολισμό τους. Ο Γεωργουσόπουλος τον αποστόμωσε: «Οι προθέσεις εδώ δεν μετράνε, όταν τα μαργαριτάρια που αλιεύει ο Σχινάς είναι γαϊδουρινά. Ρωτώ τον κ. καθηγητή αν θα συγχωρούσε για ένα μόνο από αυτά πρωτοετή φοιτητή του».

Εξίσου εθελότυφλη ως προς το ένα και μόνο θέμα και μια επιστολή του καθηγητή κ. Λυπουρλή στο «Βήμα». Καταλαβαίνει, όπως γράφει, «την επικαιρότητα μέσα από τα λόγια και τις πράξεις των αρχαίων σοφών» και παρομοιάζει ως εκ τούτου το ζεύγος με ολύμπιο πτηνό προτρέποντάς το να αντιμετωπίσει τους «αντιπάλους» του με αυτά τα λόγια του Πινδάρου: «Αφήστε τους να κρώζουν λάβροι σαν φλύαρα κοράκια απέναντι στο θεϊκό πουλί του Δία».

Αλλά η υπεράσπιση αυτού του ζεύγους, αν και παρέμεινε στην ίδια πνευματική στάθμη, δεν περιορίστηκε σε τέτοια αξιολόγηση εγκώμια, επεκτάθηκε και σε εμπαθείς επιθέσεις εναντίον μου. Και γι' αυτές επιστρατεύθηκαν δύο άλλοι, ψυχικά και διανοητικά συγγενείς μεταξύ τους, καλοθελητές: οι κύ-

ριοι Μαρωνίτης και Σακκάτος. Στο «Βήμα» ειδικά —την εφημερίδα που έχει φιλοξενήσει μια συντριπτική γερμανική κριτική μεταφράσεων του Ρίτσου από τους Αϊντενάιερ, που επισήμανε πρώτη (24/5) το δημοσίευσμά μου στο «Διαβάζω» και αναφέρθηκε δηκτικά στον τσολιά ως σύμβολο της «Ρωμιοσύνης», μη συγχωρώντας της «τις πλούσιες επιχορηγήσεις που εισπράττει εκ του ΥΠΠΟ (28/6)» — ο συγκαταλεγμένος στους υπεύθυνους πνευματικούς μας ανθρώπους κ. Μαρωνίτης δεν διστάζει να δηλώσει σε μια επιφυλλίδα του (19/7) πως δεν τον ενδιαφέρουν αυτά που καταγγέλλω υπεύθυνα για έναν πνευματικό διασυρμό μας στο εξωτερικό· και διαστρέφοντας προθέσεις και έννοιες αποπειράται να εμφανίσει την πατριωτική του αγανάκτηση ως «λιβελογραφία» εναντίον εκείνων που μας διασύρουν. Μετατρέπεται έτσι ο ίδιος σε λιβελογράφο, και σαν τέτοιος εκτίθεται μάλιστα περισσότερο ανακαλύπτοντας ξαφνικά πως κάποιες παμπάλαιες εκπομπές μου από την Ντόιτσε Βέλλε πρέπει να ήταν επίσης «λιβελογραφικές».

Στις 30/7 λαμβάνει το «Βήμα» μια απάντησή μου. Μετά λίγες μέρες ο εκδότης - διευθυντής του με διαβεβαιώνει ότι θα δημοσιευθεί επειδή είμαι γνωστός (!) αλλ' ότι θα ήθελε να τη δείξει και στον απουσιάζοντα προσωρινά επιφυλλιδογράφο του. Του υποδεικνύω ότι η δημοσίευσή μιας νόμιμης αμυντικής επιστολής συνιστά αυτονομία· υποχρέωση απέναντι σε κάθε πολίτη και τον ρωτάω αν ο εν λόγω συνεργάτης του μπορεί να επεμβαίνει στη σελίδα της αλληλογραφίας. Η απόκρισή του μου δόθηκε έμπρακτα στις 23/8, με τη διάπραξη κάτι χειρότερου από την κατησχυμμένη απόκρυψη της επιστολής μου: δημοσιεύθηκε μια εξαπατητική αναφορά σε αυτή με ψευδο λογίες που με εμφανίζουν ως υβριστή και συγχρόνως παραπονούμενο! Και ο κ. Μαρωνίτης, που είχε αναγγείλει ότι επιφυλάσσεται «για περισσότερα και πιο εξειδικευμένα σχόλια», επέστρεψε αυτή τη δόλια αλλοίωση του

ιμένου μου με τον περιδεή ι-
υρισμό ότι δεν προτίθεται να
πλακεί σε διαμάχη μαζί μου
ειδή, «εκτός των άλλων»
οίων «άλλων» άραγε;), οι
ροι» με τους οποίους μάχο-
ι αντιβαίνουν στις δικές τους
αχητικές αρχές». Και βέ-
ια αντιβαίνουν, αφού αυτές οι
ρχές» του επιτρέπουν το κα-
χώνιασμα του αντιλόγου και
σπίλωση του αντιλέγοντος.
α ταύτα ανέθεσα αυτή την υ-
θεση στο δικηγόρο μου.

Και τώρα θα έπρεπε λοιπόν
ασχοληθώ και με τον κ.
κκάτο, επειδή εξάπλωσε σε
σελίδες αυτού του περιοδι-
(21/8) μια χαώδη επιστο-
εναντίον μου, με πρόσχημα
υπεράσπιση των Αϊντε-
ερ. Όσο γίνεται συντομότε-
αντιπαρέρχεται και αυτός
νίμως τα όσα τους καταλό-
α, και τα δύο - τρία που ανα-
ει από το σωρό γίνονται πιο
γλυφα με την απεγνωσμένη
σπάθεια ανασκευής τους.
ταφεύγει έτσι, άσχετα με το
α, στην αποκάλυψη πως
από μισή δεκαετία είχα πει
ένα φορητό μαγνητόφωνο
ενδεχόμενη μετάδοση—
ποια καλοπροαίρετα λόγια
γι' αυτούς, μαζί με ανάλο-
άλλα για διάφορους συνομι-
ές στη Διεθνή Έκθεση Βι-
ου της Φραγκφούρτης. Τι
αίνει αυτό σήμερα; Ότι τό-
όταν δεν είχαν ελέγξει ακό-
τον εκδοτικό τους οίκο και
εγνώριζα τις δραστηριότητές
α, επαφέθηκα καλόπιστα
αυτοσυστάσεις τους, για να
πιστώσω αργότερα πως δεν
αθούσαν.

Όσα ακολουθούν, επίσης ε-
θέματος, στην επιστολή
κ. Σακκάτου καθιστούν εμ-
στατη την καταδοτική της
Το πιο αξιολύπητο όμως
και εδώ η αφέλεια του: νο-
πως με εκθέτει παραθέτον-
κάποιο —φριχτά μεταφρα-
— άλλωστε— απόσπασμα
μία ανάμεσα σε διάφορες
ντεύξεις μου στη γερμανική
οφωνία πριν επτά χρόνια,
από το θέμα της Αθήνας
πρώτης πολιτιστικής πρω-
υσας της Ευρώπης· και δεν
ιάζεται ότι όλα εκείνα τα
γκάντικα» και «προσβλη-

τικά», κατά την αντιληψή του,
τα έλεγα τότε, σε πολύ οξύτερο
τόνο, και ελληνικά σε σειρά εκ-
πομπών μου από την Ντόιτσε
Βέλλε. Και δεν έχει πληροφο-
ρηθεί, υποτίθεται, πως από το
ίδιο μικρόφωνο και απ' όπου
αλλού, από τον καιρό της χούν-
τας έως σήμερα, καταπολεμώ
την αρχαιοπληξία και το σοβινι-
σμό —με την πολλαπλά τεκμη-
ριωμένη έγκριση του προοδευτι-
κού τμήματος του ελληνικού
κοινού.

Ως προς κάποιο επεισόδιο
που αναφέρει, με την ίδια ύπο-
πτη καθυστέρηση: θυμάμαι
πράγματι πως ένα μέλος μιας
ελληνικής κοινότητας, που μι-
σούκουσε μια από κείνες τις συ-
νεντεύξεις, παρερμήνευσε μια
φράση μου και παρότρυνε και
άλλα μέλη να διαμαρτυρηθούν
επειδή πρόσβαλα, λέει, τους
μετανάστες —σαν να μην ήμουν
κι εγώ ένας από αυτούς. Τόσο
εγώ όσο και ο ίδιος ο κ. Σακκά-
τος, όπως με διαβεβαίωσε τότε,
σπεύσαμε να διαλύσουμε εκείνη
την τόσο άδικη για μένα παρε-
ξήγηση. Τώρα την αναβιώνει,
και την επικοσμεί μάλιστα με
«πλαστογραφίες» και «απά-
τες», που ακούω με έκπληξη
για πρώτη φορά. Γιατί τότε
και τόσο εφευρετική μοχθηρία;

Πορίχης, Ταστσίδης, Χα-
σιώτης, Λυπουρλής, Μαρωνί-
της, Σακκάτος. Νιώθει κανείς
για μια στιγμή τον πειρασμό να
αμαρτήσσει: πολύ μας πέφτει και
η «Ρωμιόσύνη». Να όμως που
υπάρχουν και άλλου είδους
συμπατριώτες μας.

Αλέξανδρος Σχινάς
10/9/1992

ΓΙΑ ΤΟΝ BINTAL-NAKE

● Η Έλλη Παππά απαντά σε
γράμμα του Γ. Φαράκλα που
δημοσιεύτηκε στο τχ. 501:

Αγαπητό ANTI,
Έχεις και... τον Βιντάλ-Νακέ
να ξαναχτυπάει —μέσω Παρι-
σίων! Ειλικρινά απόρησα με τα
όσα σε επιστολή του («ANTI»,
501) ο Γιώργος Φαράκλας μου
αποδίδει. Βεβαίως, ο ίδιος ο ε-
πιστολογράφος δεν είναι βέ-

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΦΕΛΗ

● ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ
Νεοελληνικός λόγος

Μελέτες για τή γλώσσα, τή λογοτεχνία και τό ύφος.

● Π.Δ. ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ
Προσεγγίσεις και προοπτικές
Μελέτες Νεοελληνικής Φιλολογίας.

● ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ
Τά 'Αθηναϊκά διηγήματα
καί δύο διηγήματα για τό χρόνο.

● ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ *Τοπόρ*
(Ποιήματα και σχέδια).

● Η.Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Έπί πτίλων αὔρας νυκτερινής
Πέντε κείμενα για τόν Παπαδιαμάντη.

● ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΡΤΟΜΑΤΣΙΔΗΣ *Τό παλιό κτίριο*
(Διηγήματα).

● ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ιωάννου 'Αποκάλυψις
(μέ σχέδια Α. 'Ακριθάκη).

● ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ *Μαριάμπας*
(Μυθιστόρημα).

● ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΝΑΜΠΟΚΟΦ *Ο Γητευτής*
(Νουβέλα).

● ΑΝΡΥ ΜΠΩΣΩ *Η Διοτίμα και τά λιοντάρια*
(Νουβέλα).

● Ο ΜΟΛΥΒΔΟΚΟΝΔΥΛΟΠΕΛΕΚΗΤΗΣ
Τεῦχος 3

(Περιοδική έκδοση Νεότερης ελληνικής φιλολογίας)
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Γ.Π. ΣΑΒΒΙΔΗΣ

Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα 106 79
Τηλ.: 363 99 62 - 360 77 44

βαιος για όσα νομίζει πως διάβασε στο άρθρο μου περί αρχαίων Μακεδόνων. Θαρρεί πως ενέδωσα στη φιλύποπη στάση άλλων απέναντι στο Γάλλο ιστορικό των αρχαίων κοινωνιών, του φαίνεται ότι υπονοώ πως ο Βιντάλ-Νακέ υπηρετεί κάποιες σκοπιμότητες.

Καλά, δεν μπορούσε να βεβαιωθεί αντι να με τσουβαλιάζει μαζί με τους απαράδεκτους που απαράδεκτα αμφισβητούν την εντιμότητά του, που δεν φτάνουν ούτε στο δαχτυλάκι του ηθικού αναστήματός του (του Βιντάλ-Νακέ) και παύουν και οι ίδιοι να είναι πνευματικά έντιμοι! Υποχρεωμένη να απαντήσω στον Γιώργο Φαράκλα —για να πάφει να θαρρεί και να του φαίνεται— τον βεβαιώνω πως όχι, κάθε άλλο παρά υπονοώ πως ο Νακέ υπηρετεί κάποιες σκοπιμότητες.

Αν πίστευα κάτι τέτοιο θα το έλεγα ξεκάθαρα. Αλλά, πρώτον, συμβαίνει να έχω λύσει προ πολλού το πρόβλημα των ατομικών σκοπιμοτήτων, για τις οποίες —κι όταν υπάρχουν— ουδόλως ενδιαφέρεται η Ιστορία (με κεφαλαίο). Δεύτερον, δεν ενδίδω στον πειρασμό να κατηγορήσω οποιονδήποτε χωρίς κάποια έστω στοιχία, με απλές και αυθαίρετες υποψίες. Η αναγνώριση της πολυεθνικής και πολυθρησκευτικής σκοπιανής κοινότητας με το όνομα της Μακεδονίας εντάσσεται στο παιχνίδι των Δυνάμεων (της Νέας Τάξεως πάντα), πάνω στους ζώντας και νεκρούς της άλλοτε Γιουγκοσλαβίας και σε όσα το παιχνίδι αυτό και οι επιδιώξεις του συνεπάγονται και συνεπιφέρουν —μεταξύ άλλων και την αποδυνάμωση, αν όχι τη διάλυση, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, που θα μας ξαναφέρει στην Ευρώπη των ανταγωνισμών που προκάλεσαν δύο —έως τώρα— παγκόσμιους πολέμους.

Εκείνο που αφόρητα με ενόχλησε στη συνέντευξη του Βιντάλ-Νακέ ήταν ένα και μόνο: η ανεπιστημοσύνη (αν επιτρέπεται ο όρος) των θέσεών του. Η οποία, εξ αντικειμένου και όχι από σκοπιμότητα, βοηθάει το παιχνίδι των πολλών

και διαφόρων ενδιαφερομένων, συμβάλλοντας στο κατά της Ελλάδας κλίμα. Κι ασφαλώς δεν αποτελεί ελαφρυντικό για έναν επιστήμονα το απληροφόρητο του ανθρώπου, που επικαλείται ο Γιώργος Φαράκλας. Δυστυχώς ο Βιντάλ-Νακέ με τη συνέντευξή του εκείνη κατέβασε το επιστημονικό του ανάστημα. Κι αυτό, για έναν ανεπιστήμονα, είναι και θέμα ηθικό. Ή όχι;

Έλλη Παππά

ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ, ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ, Κ.ΛΠ.

● Σε σημείο του άρθρου του Αν. Βιστωνίτη που αφορούσε τον Δ. Σαββόπουλο κυρίως, αναφέρεται το γράμμα που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά,
Στο ANTI της 21/8/92 δημοσιεύσατε το άρθρο, με το βαρύγδουπο τίτλο «ΟΙ ΣΗΜΑΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΧΡΟΝΙΣΜΟΥ», τού άγνωστου σε μένα κ. Αναστάση Βιστωνίτη, αφού δεν συνοδεύεται από κάποιο στοιχειώδες και, κατά τη γνώμη μου αναγκαίο, βιογραφικό. Η κυριότερη αιτία που με έκανε να γράψω αυτό το γράμμα είναι η αήθης και υβριστική επίθεση που ο κ. Α.Β. εξαπολύει εναντίον του Διονύση Σαββόπουλου, επίθεση που παρενθεντικά μέσα στο κείμενο δημοσιεύεται με ιδιαίτερος τονισμένα τυπογραφικά στοιχεία, επειδή λείπει «απέφυγε θεληματικά τη στρατιωτική θητεία». Στο σημείο αυτό θα ήθελα να γράψω δύο λόγια χάριν της αλήθειας για τους αναγνώστες του ANTI αλλά και για τον κ. Α.Β., αν βέβαια η «θεληματική» του τύφλωσή του το επιτρέπει. Ο κ. Σαββόπουλος προσήλθε να «υπηρετήσει» τη στρατιωτική του θητεία γύρω στα 1968. Εγώ υπηρέτησα από 5/5/73. Εκείνα τα χρόνια μόλις μπαίναμε στο Κέντρο Εκ-

παιδείσεως, στην Κόρινθο ή αλλού, από την άλλη κιόλας μέρα μπαίναμε σε παράταξη και βαδίζοντας από το πρωί έως το βράδυ ζωηρά φωνάζαμε δυνατά: *Εικοσιμία τετάρτου εξήντα-επτά. Ζήτω - Ζήτω η επανάσταση. Κάτω - Κάτω ο Κομμουνισμός. Ζήτω - Ζήτω ο Στρατός*. Αυτό επί σαράντα μέρες. Μετά πηγαίναμε στις μονάδες ειδικής εκπαίδευσής, μετά στις τελικές μονάδες εγκαταστάσεως κι ώσπου να γίνουμε «παλησοειρές» βαθμιαία ξεχνούσαμε, ηρεμούσαμε και τέλος απολυόμασταν. Ας έλθουμε όμως τώρα στον κ. Σαββόπουλο. Εκείνος αρνήθηκε να «υπηρετήσει».

Οι «αρμόδιες αρχές» του καθεστώτος τον κλείσανε σε ένα κελί. Για μερικές μέρες, εβδομάδες, μήνες; —δεν γνωρίζω. Τι του κάνανε δεν ξέρω! Τέλος τον άφησαν, προφανώς με κάποια «δικαιολογητικά» για λόγους υγείας. Αυτά νομίζω είναι τα πραγματικά περιστατικά κ. διευθυντά μου. Αν κάνω λάθος, διορθώστε με. Εσείς έχετε καλύτερες δυνατότητες συλλογής πληροφοριών. Πάντως κατά τη γνώμη μου οι φράσεις του Α.Β. «απέφυγε θεληματικά τη στρατιωτική θητεία» και πέρασε στο «απυρόβλητο» και «δεν ξέρει να ντουφεκάει» αποτελούν απλά κακοήθειες που δυστυχώς με περισσή ευκολία δημοσιεύσατε, ανοίγοντας έτσι ένα θέμα ηθικής τάξεως για το οποίο θα πρέπει να πάρετε θέση αλλιώς φαίνεται ότι το ANTI στραβά αρμενίζει...

Αν τώρα κανείς επιχειρήσει μια συστηματική προσέγγιση στο κείμενο του Α.Β., μάλλον θα χάσει τον καιρό του αφού είναι εντελώς ανεργάτιστο. Θα περιοριστώ μόνο σε λίγες παρατηρήσεις.

1. Αρχίζει όπως περίπου θα άρχιζε κάθε «αριστερός» κοινωνικός «επιστήμων». Από Μαρξ άρξασθαι... περί «θεωρίας της ψευδούς συνειδήσεως». Τελειώνει καταφεύγοντας, σαν κυνηγμένος, στον αρχαίο ελληνικό λόγο, όπως δεν έχει κάνει ποτέ μέχρι τώρα κανένας «αριστερός».

2. Γράφει ότι «Ο Ντοστο-

γιέφσκι προκαλούσε απέχθεια στον Νίτσε». Ε, και μετά τι; Ακόμη ότι ενοχλούσε και τον Ράσσελ, ο «δυτικός ανθρωπισμός» τού οποίου, απ' όσο ξέρω, ουδέποτε ενοχλήθηκε από το «γκούλαγκ» που όμως μας απεχάλυψε ο κατά τον κ. Α.Β. επικίνδυνος αντιδραστικός Σολζενίτσιν.

3. Θεωρεί «πεμπτουσία των αντιδραστικών ιδεών» την «ανισότητα», ενώ σε πέντε σελίδες άρθρο δεν βρίσκει την ευκαιρία να αναφέρει ούτε μία φορά τη λέξη ελευθερία, που ως γνωστόν αποτελούσε την «πεμπτουσία» του ελληνικού κόσμου, ο οποίος την αρμοδιότητα για την «ανισότητα» παραδώσει στον Προχρούστη! Ακόμη σε μια τόσο κοινωνιολογίζουσα μελέτη, απουσιάζει από τη μία λέξη κλειδί, η λέξη ολοκληρωτισμός. Το μόνο που βρίσκει να πει είναι ότι «η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού σήμανε την έκπτωση μιας επαγγελίας». Χάσαμε δηλαδή το δρόμο μας, δεν ξέρουμε πού πάμε, κοντεύουμε να γίνουμε αθύρματα της «νεορθόδοξιας» και του «εθνικισμού».

4. Γράφει, σε σχέση με τη ευρωπαϊκή ενοποίηση, ότι «εθνότητες... δεν πρόκειται να χαθούν, ...έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα να προβάλλουν και να αναπτύξουν τα εθνικά τους χαρακτηριστικά». Να μη ενδιαφέρουσα «εκσυγχρονιστική» άποψη. Κι εμείς, τώρα, Έλληνες πώς θα πάμε σε αυτή τη «συνομοσπονδία» της «ευρωπαϊκής κουλτούρας»; Θα πάμε αφού απορρίψουμε το Παπαδιαμάντη ως αντιδραστικό (τα ίδια έλεγε και ο Ζαχαριάδης το 1950), αφού αγνοήσουμε το Βυζάντιο και την Ορθοδοξία, αντλώντας απ' ευθεία από τον αρχαίο κόσμο. Μα κυρίες Α.Β. δεν είμαστε εμείς που θα διδάξουμε Πλάτωνα και Αριστοτέλη στους Ευρωπαίους σήμερα. Αυτοί μας τους διδάσκουν! Αλλά και τον Παπαδιαμάντη αυτοί θα μας τον διδάξουν μετά από 20-30 χρόνια.

Με εκτίμησιν
Γιώργος Στάικας
Πάρις

Μετά την κατάχρηση της εικόνας των Ολυμπιακών από τα ΜΜΕ (μέχρι σημείου τελικής πτώσεως) ήλθε η ώρα της κατάχρησής τους κι από «την Ελλάδα, ρε γαμώτο».

Υπολογαγούς (!) έχρισε η ηγεσία τού στρατεύματος τους αθλητές, για να ανταμείψει τις «υπηρεσίες τους στο έθνος» — και τους καλεί, αν θέλουν, να κάνουν σταδιοδρομία στο στρατό.

Αφού κάνατε την αρχή, κ. Βαρβιτσιώτη, ολοκληρώστε τη δουλειά. Κάντε υπολογαγούς και το Σαβδόπουλο και το Μικρούτσικο και τον Αντύπα — όσους, τελοσπάντων, έχουν, με συναυλίες, «κραταιώσει το εθνικό φρόνημα» των οπλιτών μας. Ίσως έτσι, τουλάχιστον, ησυχάσουμε κυρίως απ' τις κατά καιρούς δηλώσεις τους. Ως γνωστόν, οι ένστολοι δεν έχουν δικαίωμα να μιλούν χωρίς την άδεια της υπηρεσίας.

Θ. Β Ο Σ Τ Α Ν Τ Ζ Ο Γ Λ Ο Υ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΛΕΞΙΚΟΥ

«Ο καλός λεξικογράφος δεν αναλαμβάνει να διδάξει τι πρέπει να σημαίνουν ή πώς πρέπει να εκφέρονται οι λέξεις, αλλ' απλώς πληροφορεί με ποιες σημασίες χρησιμοποιούνται από το λαό ή από τους δόκιμους συγγραφείς. Είναι με λίγα λόγια, ο ιστορικός της γλώσσας, όχι ο νομοθέτης».

Θεολόγος Βοσταντζόγλου. Λεξικογράφος της νεοελληνικής...

Γράφουν ο Μανώλης Βασιλάκης και ο Γιάννης Καλιόρης.
(σελ. 50)

ΓΡΑΦΟΥΝ:
Μ. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ
Μ. ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ
Γ. ΚΑΛΙΟΡΗΣ
ΗΛ. ΚΑΝΕΛΛΗΣ
ΕΛ. ΜΑΡΑ
Ν. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Δ. ΤΣΑΤΣΟΥΛΗΣ
ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ

ΚΟΛΟΣΣΟΣ!

Μετά την ανακάλυψη του... Κολοσσού της Ρόδου (!) προτείνουμε να χρισθεί ισόβιος πρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων. Το αξίζει, διότι είναι κολοσσός.

(σελ. 56)

ΠΕΡΚΙΝΣ

() Άντονι Πέρκινς δεν είναι πια εδώ. Από το AIDS έφυγε για πάντα ο ψυχωτικός ήρωας της «Ψυχώ» του Χίτσκοκ

(σελ. 58)

ΚΑΛΛΑΣ

Δεκαπέντε χρόνια μετά το θάνατό της, η Μαρία Κάλλας συνεχίζει να κατακτά τους φίλους της όπερας.

(σελ. 61)

Ὁ ποιητής τοῦ «Ἀντιλεξικοῦ»

τοῦ Μανώλη Βασιλάκη

«ἡ ἀμηχανία τοῦ (γλωσσικοῦ) πλούτου
εἶναι προτιμότερη ἀπὸ τὴν ἀμηχανία τῆς φτώχειας»¹.

Πόσες φορές ὅσοι γράφομε δέν αἰσθανόμαστε τὴν ἀδυναμία νά ἐκφρασθοῦμε ὅπως θά θέλαμε, πόσες φορές δέν σκεφθήκαμε ὅτι νά, ἐδῶ θά ἔπρεπε νά τό διατυπώσουμε καλύτερα, πόσες δέν ἦσαν οἱ φορές πού δέν κατορθώναμε νά βροῦμε τὴν κατάλληλη λέξη, αὐτὴν πού καθιστᾷ σαφέστερο αὐτό πού θέλομε νά ποῦμε, αὐτὴν πού θά δώσει ἄλλο χρῶμα ἢ τόνο, τό καθιστᾷ πιό λεπτό, πιό ὑπαινικτικό, πιό ἀδρό, πιό ἐμφαντικό, πιό δόκιμο, πιό καίριο, πιό ζεστό, πιό γλυκύ, πιό εἰρωνικό, πιό κομψό, πιό... (Σταματῶ ἐδῶ διότι στά κεφάλαια 937 καί 938, περί ὕφους, ὁ Βοσταντζόγλου δίδει 80 συνώνυμα καί 74 ἀντίθετα τέτοιων λέξεων). Καί πόσες φορές δέν καταφύγαμε στό «Ἀ ν τ ι λ ε ξ ι κ ὸ ν» τοῦ Θ. Βοσταντζόγλου, πού ποτέ δέν μᾶς ἄφησε χωρίς λύση; Ἄλλοτε χρησιμοποιώντας το σάν τυφλοσοῦρτη γιά νά βροῦμε πολύ γρήγορα μιά λύση, κι ἄλλοτε μελετώντας προσεκτικά τό λῆμμα —τά συνώνυμα, τά ἀντίθετα, τά παράγωγά του (οὐσιαστικά, ρήματα, ἐπίθετα, ἐπιρρήματα κ.ἄ.)—, καί πολλές φορές ἀνακαλύπτοντας ἔτσι τὴν πραγματική σημασία του ἢ, καλύτερα, ἀνακαλύπτοντας ὅτι δέν εἶχαμε κατανοήσει σέ βάθος τί σημαίνει; Καί πόσες φορές δέν νιώσαμε αὐτὴ τὴν ἀμηχανία τοῦ πλούτου, δέν μᾶς ἔδωσε δηλαδή τόσο πολλές λύσεις ὥστε νά μὴ γνωρίζομε ποιά νά διαλέξομε; Τό θαυμαστό ἔργο τοῦ Θ. Βοσταντζόγλου λίγο - πολύ ἀρκετοί τό γνωρίζουν. Ἀλλά ποίος ἦταν, πόσοι τό γνωρίζουν; Πόσοι γνωρίζουν ὅτι δέν ἦταν οὔτε φιλόλογος οὔτε καθηγητής, οὔτε κἂν ἐφοίτησε σέ ἐλληνικό σχολεῖο; Ὡς ἐλάχιστο φόρο τιμῆς, τό ANTI μ' αὐτό τό μικρό ἀφιέρωμα παρουσιάζει τόν μυθιστορηματικό βίο ενός σιωπηλοῦ ἀνθρώπου πού ἐγνώριζε μόνο νά ἐργάζεται.

Γεννήθηκε τό 1895 στήν Ἀμάσεια, καί ἄρχισε τὴν φοίτησή του στό ἀμερικανικό *Anatolia College* τῆς Μερζεφούντος τό 1908. Ὁ Θεολόγος ἦταν τό πέμπτο παιδί ἀπὸ τὰ ἐννέα² πού ἀπέκτησαν οἱ γονεῖς του Χρύσανθος Βοσταντζόγλου καί Δέσποινα Τσομλεκτσόγλου. Ἐγκατέλειψε τίς σπουδές του τό 1912. Στὴν περιοχή αὐτὴν οἱ Ἕλληνες ἦσαν τουρκόφωνοι, καί κατὰ τὴν πενταετὴ φοίτησή του στό ἀμερικανικό κολλέγιο διδάχθηκε τὴν ἀγγλική. Τὰ χρήματα γιά τίς σπουδές του διέθετε ὁ θεῖος του Μισαήλ Τσομλεκτσόγλου³, ἔμπορος στήν Κωνσταντινούπολη. Αὐτές ἦσαν ὅλες κι ὅλες οἱ σπουδές του. Στὴν ἐλληνική ἦταν αὐτοδίδακτος. Στὴν προσπάθειά του νά ἐκφράζεται καί νά γράφει σωστά ἐλληνικά, συνεχῶς συγκέντρωνε λέξεις καί ἐκφράσεις τῆς γλώσσας μας. Φιλοδοξώντας νά γίνεи λογοτέχνης, ἔγραφε ποιήματα κατὰ τὴν ἐφηβεία του καί ἀργότερα ἔχαμε ἀρκετές ἀποπειρες συγγραφῆς μυθιστορημάτων, τὰ ὁποῖα τελικῶς ἔσχιζε, ὅπως μᾶς εἶπε ἡ κόρη του κ. Ἰωάννα Βλαστάρη. Ἐν λόγῳ ἐλληνικῶ κ' ἐμμέτρῳ καί πεζῶ... Τό πάθος αὐτό καί ἡ μετὰ πάθους ἐπιδίωξη τοῦ τέλειου, τόν ἔκαμαν λεξικογράφο.

Στὴν βιβλιοθήκη τοῦ ἀμερικανικοῦ κολλεγίου ὑπῆρχε τό «λο-

γικό» λεξικό τῆς ἀγγλικῆς τοῦ *Rogei*. Ἐκεῖ ἐκτελοῦσε χρέη βιβλιοθηκαρίου ἓνα φτωχό Ἑλληνόπουλο, ὁ Ραφαήλ Δημητρακόπουλος, ὁ μετέπειτα γνωστός καθηγητὴς φιλοσοφίας στό Χάρβαρντ *Raphael Demos*. Ἐκεῖνος ἔδειξε στὸν συμμαθητὴ του τό λεξικό τοῦ *Rogei*, καί ὁ Βοσταντζόγλου σχολίασε: «Εἶναι σπουδαῖο. Τί ὠραῖα νά ὑπῆρχε κι ἓνα τέτοιο στά ἐλληνικά!». Ὁ Ραφαήλ τότε τοῦ ἀπήντησε, βαριεστημένα καί μέ κάποιον εἰρωνικό τόνο: «Φτιάξε ἐσύ ἓνα»... Ὁ Βοσταντζόγλου τό πῆρε τοῖς μετρητοῖς. Αὐτὴ ἡ μικρὴ συλλογή του, ἡ ὁποία προοριζόταν γιά χρῆση ἀτομική, μετὰ ἀπὸ συσσώρευση καί ἐπεξεργασία 30 ἐτῶν κατέληξε στήν πρώτη ἐκδοση τοῦ «Ἀντιλεξικοῦ» τό 1949.

Ἐγκαταλείποντας τίς σπουδές του μεταβαίνει στήν Κωνσταντινούπολη ὅπου ἐργάζεται στό ἐμπορικό τοῦ θεῖου τοῦ Μισαήλ. Στίς 23 Ὀκτωβρίου 1915 ἐγκαταλείπει τὴν Πόλη καί ἔρχεται στή Θεσσαλονίκη, γιά νά ἀποφύγει τὴν κατάταξή του στὸν τουρκικό στρατό. Ἀπὸ κεῖ φτάνει στήν Ἀθήνα στίς 26.3.1916, ὅπου ἐργάζεται μέ μισθό 175 δρχ. ὡς ὑπάλληλος στήν ἀμερικανικὴ ἐταιρεία πετρελαιοειδῶν *Standard Oil Company* καί συγχρόνως παραδίδει μαθήματα ἀγγλικῶν. Ἀνήσυχος ἄνθρωπος, ἓνα χρό-

Θ. Βοσταντζόγλου, Κηφισιά, 1972

Ο Θ. Βοσταντζόγλου με τον έγγονό του Γιώργο Βλαστάρη, Κηφισιά, 1972

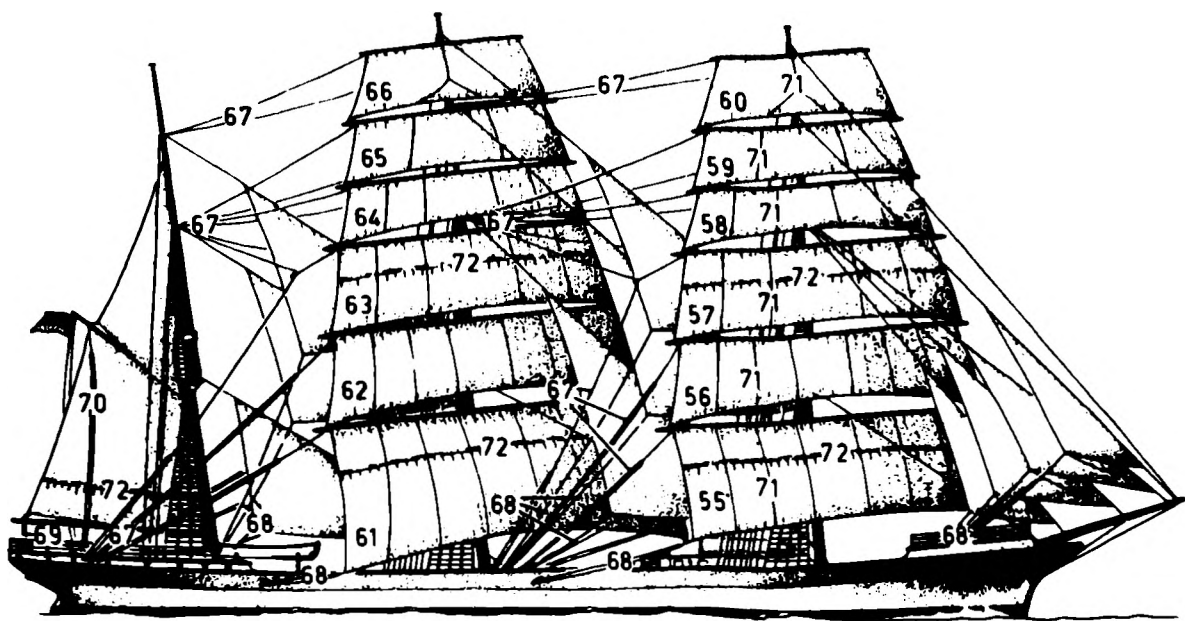
μετά, στις 15.8.1917 φεύγει ατμοπλοϊκῶς για τήν Γαλλία, ὡς εργάτης, καί μετά ἀπό ἕνα δεκαπενθήμερο περιπετειῶδες ταξίδι μέσα στή θύελλα τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου, φτάνει στήν Μασσαλία. Μετρά τά χρήματα στό πουγγί του καί δέν τολμᾷ νά τό ἀνακοιτάξει. Ἐκεῖ καταφεύγει σ' ἕναν Ἑβραῖο φίλο τοῦ θείου του Μισαήλ, ὁ ὁποῖος τόν προμηθεύει αὐγά τά ὁποῖα πωλεῖ περιτρεπόμενος στίς γειτονιές τῆς πόλης μέ ἕνα ἄλογο καί σούστα. Ὁ φιλόδοξος νέος καί ἐπίδοξος συγγραφεύς καταλήγει αὐγοπώλης πτά σοκκάκια τῆς Μασσαλίας... Καί τά σπασμένα αὐγά καταλήγουν ὁμελέτα, τακτικότατο ἔδесμα τοῦ Θεολόγου μέ τό ὁποῖο καί εἰς τραπεζία στούς Ἕλληνες πού βρίσκονται ἐκεῖ. Ἀλλά καί ἡ συλλογή του τῶν ἑλληνικῶν αὐγάταινε. Πάντα μέ τά χειρόγραφα του ὑπό μάλης... Στίς 10.9.1918 πηγαίνει γιά λίγους μῆνες στό Παρίσι· ἄγνωστον ἂν μετέβη ὡς αὐγοπώλης, κατέληξε ὁμως ὑπάλληλος ἀμερικανικῆς ἀποθήκης, μέ μισθό 90 δολλάρια. Ἀρχές τοῦ 1919 πηγαίνει στήν Κωνσταντινούπολη καί ἀσχολεῖται μέ ἐμπόριο βαμβακερῶν. Τόν Αὐγούστο τοῦ ἰδίου ἔτους ταξιδεύει στήν Βαρκελώνη. Ὁ πόλεμος τελειώνει καί —ὅπως λέει ὁ ἀνιψιός του Μέντης Κλ. Μποσταντζόγλου, κατά κόσμον Μπόστ— ὁ θεῖος Μισαήλ τόν καλεῖ στήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου τοῦ ὑποβάλλει τήν δελεαστική πρόταση: «Ἄσε, παιδί μου, τ' αὐγά καί τίς περιπλανήσεις κι ἔλα νά γίνεις διευθυντής». Πράγματι, φεύγει τόν Αὐγούστο τοῦ 1920 γιά τό *Manchester*, ὅπου ὁ μείος του ἀνοίγει γραφεῖο (ἀντιπροσωπεῖες ὑφασμάτων κ.ἄ. ἐμπορευμάτων), τό ὁποῖο ὁ Βοσταντζόγλου θά διευθύνει ἕως τό 1926. Ἀναχωρεῖ ὀριστικῶς ἀπό τήν Ἀγγλία στίς 18.2.1927. Ἐν τῷ μεταξύ ἔχει ἀποκτήσει τήν ἑλληνική ὑπηκοότητα τό 1921.

Τό 1927 ἐπιστρέφει στήν Ἀθήνα, ὅπου εἶχε συγκεντρωθεῖ ἤδη ἡ ἑλληγενεῖά του, ἡ ὁποία μέχρι τότε ἦταν διασκορπισμένη σέ

ὅλα τά μέρη ὅπου ὑπῆρχαν ἑλληνικές παροικίες (Κωνσταντινούπολη, Γαλάτσι Ρουμανίας καί ἄλλου). Ὁ ἀδελφός του Χαρίλαος ἔχει βρεῖ κατάλληλες μηχανές στήν Ἀθήνα, ὁ Θεολόγος ἀγοράζει ἐξοπλισμό ἀπό τό Μιλάνο, προσλαμβάνει καί δύο Ἰταλούς τεχνικούς, καί ἔτσι ἱδρύουν τήν κορδελοποιία «ΕΞΕΛΣΙΟΡ» στά Πετράλωνα. Τότε ἦταν τῆς μόδας τά καπέλα, καί οἱ κορδέλες εἶχαν αὐξημένη ζήτηση. Ἔτσι γρήγορα τό «Ἐξέλσιορ» γίνεται τό καλύτερο τῆς Ἑλλάδος στά εἶδη πού παράγει καί ἐξελίσσεται σέ ἀνθρωπότητα ἐπιχείρηση. Ὁ Μπόστ θυμᾶται τήν πρώτη διαφήμιση τοῦ ἐργοστασίου, πού τοῦ φάνηκε, λέει, πανάκριβη: 25 ὀλόκληρες δραχμές! Κατά τό Ἀλβανικό ἀναλαμβάνει τήν προμήθεια παρὰ σήμων τοῦ Στρατοῦ, καί γιά τοῦτο τόν καλεῖ στά Ἀνάκτορα ὁ Γεώργιος ὅπου προσέρχεται δυσανασχετώντας: «προσκεκλημένος διά βιαίας προσαγωγῆς», ὅπως παρατηρεῖ πάλιν ὁ Μπόστ. Παντρεύεται τό 1929 τήν Ἰφιγένεια Τσουρουκτσόγλου, ἀπό τήν Σμύρνη, μέ τήν ὁποία ἀποκτᾷ τήν κόρη τους κ. Ἰωάννα Βλαστάρη, ταλαντούχο ζωγράφο, καί γνωστή ὅσο γνωστή μπορεῖ νά εἶναι ἡ κόρη ἑνός σεμνοῦ ἀνθρώπου πού δούλευε σκληρά ἐπιδιώκοντας τό τέλειον πρὶν τό παρουσιάσει.

Μασσαλία: ὡς αὐγοπώλης συνεχίζει τήν συλλογή καί καταγραφή τοῦ θησαυροῦ τῆς γλῶσσας μας· Μάντσεστερ: ὡς διευθυντής ἐμπορικῆς ἀντιπροσωπείας ἐπεξεργάζεται συνεχῶς τό ὕλικό τοῦ «Ἀντιλεξικοῦ»· Ἀθήνα: ὡς συνιδιοκτήτης ἐργοστασίου δέν βλέπει τήν ὥρα νά ἐπιστρέφει σπιτί γιά νά συνεχίσει τήν ἐπεξεργασία τοῦ λεξικοῦ του, τό ὁποῖο ἐκδίδει γιά πρώτη φορά τό 1949 μέ πρόλογο στήν Καθαρεύουσα. Ἀκριβῆς, λεπτολόγος, μέ ὑπομονή ἰώβεια, δουλεύοντας σάν μυρμήγκι συνεχίζει ἐπιδιώκοντας τήν ἀρτιότερη παρουσίαση τοῦ γλωσσικοῦ πλού-

55-66 τετράγωνα ἢ σταυρωτὰ - ἱστία, - Δ πανιά
 55-60 [πανιά τοῦ - ἀκατίου ἱστοῦ, - Δ τουρκέ-
 του] πρωραῖον πέτασμα, Δ πλωριὸ βελάγιο :
 55 ἀκάτιον ἱστίον, Δ τρίγκος
 56 κάτω δολώνιον, Δ ἀμπάσο παρο(υ)κέτο
 57 ἄνω δολώνιον, Δ βολάντε παρο(υ)κέτο
 58 κάτω φωσώνιον, Δ ἀμπάσο πλωριὸς παπαφίγ-
 κος
 59 ἄνω φωσώνιον, Δ πάνω πλωριὸς παπαφίγκος
 60 σιπάριον ἀκατίου ἱστοῦ, Δ πλωριὸς κοῦντρος.
 61-66 [πανιά τοῦ μεγάλου ἱστοῦ] μέγα πέτα-
 σμα, Δ μεγάλο βελάγιο :
 61 μεγίστη, Δ μάλιστα
 62 κάτω δόλων, Δ ἡ ἀμπάσο γάμπια
 63 ἄνω δόλων, Δ ἡ βολάντε γάμπια
 64 κάτω φώσων, Δ κάτω παπαφίγκος
 65 ἄνω φώσων, Δ πάνω παπαφίγκος
 66 σίπαρος, Δ κοῦντρος.
 67-71 [κινητὰ ἢ συρόμενα σχοινιά] τὰ ἀγό-
 μενα, ἡ ἐπιχειρία, Δ σερνάμενα ἢ περνά-
 μενα :
 67 κερουλκός, δλκός, Δ μπράτσο
 68 [σχοινὶ γιὰ τὸ τέντωμα τῶν πανιῶν] ὁ πούς,
 Δ ἡ σκότα
 69 πούς ἐπιδρομίσκου, Δ ἡ σκότα τῆς μικρῆς
 μπουμάς
 70 κερούχος, Δ σούστα
 71 [σχοινὶ γιὰ τὸ μάζεμα τῶν πανιῶν] συστο-
 λεύς, Δ στίγκος.
 72 ἡ σειρά, Δ μούδα

Ἀπὸ τὸ «Εἰκονόγραφτον» λεξικόν, σσ. 212-3

Ἐδῶ ὅμως ἀνοίγουμε μιά μεγάλη συζήτηση, ἡ ὁποία ἄπτεται οὐσιαστικά τοῦ θέματος τῆς κατανόησης τοῦ τί εἶναι γλῶσσα καὶ πῶς προσεγγίζεται, πῶς ἀναλύονται λειτουργίες, συστατικά, καὶ διακρίσεις εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ μελέτη, τί εἶναι λόγος, τί γλωσσικὸ αἰσθημα, ἂν γλῶσσα σημαίνει καὶ αἰσθητική, καθὼς καὶ τῆς σύγχυσης πού ἐπέφερε ἡ στρεβλὴ ἕως ἀντεστραμμένη ἀντίληψη τοῦ τί εἶναι «προοδευτικὸ» ἢ «ἀντιδραστη-
 κός», μέ δύο λόγια φθάνομε σέ θεωρητικά καὶ φιλοσοφικά ἐρωτή-
 ματα πού ἐκτείνονται ἕως καὶ τοῦ τί σημαίνει λογική, τί σημαίνει
 χιούμορ, τί ὥραϊον, καὶ τί ἀξιοπρέπεια ἐν τέλει. Σὰς φαίνεται πε-
 ριέργο ἢ λίαν ὑπερβολικό; Ὅσο κοινότοπο καὶ ἂν εἶναι, τό-
 τε ἀπαναλαμβάνομε· ἡ σχέσις εἶναι ἀμφιμονοσήμαντη: Πενία σχέ-
 σης: πενία γλῶσσας· πτωχή καὶ κίτς γλῶσσα: αἰσθητικὴ
 ἀρβάρων· ἐκτοπίσεις λέξεων, βιασμοὶ γλωσσικοί, ξυλοπαγῆς
 γλῶσσα: προϊόντα κατάλληλα γιὰ ἀγελαία κατανάλωση· ἔλλει-
 ψις χιούμορ: ἔλλειμμα νοῦ καὶ πλεόνασμα αὐταρχικῶν τάσεων
 πόσους «προοδευτικούς» γλωσσίατρος ἀναγνωρίζετε μ' αὐτό τό-
 τε (αρακτηριστικό); ἔλλειψις ἀξιοπρέπειας: ἴδιον ἀνελευθέρων ἀτό-
 μων, μικρόψυχων, μικρονοϊκῶν, ἀνθρώπων πού διέπρεψαν ἢ δια-
 πρέπουν μόνον ὡς γλωσσικοὶ ληξίαρχοι, διότι κατὰ τὴν γνώμη
 τῆς ἡ ἀξιοπρέπεια εἶναι ἔννοια εὐρύτερη καὶ αὐτῆς ἀκόμα τῆς ἐ-
 λευθερίας. Καὶ ὡς ἐκ τούτου, πέραν τῶν γλωσσοφιλογολογικῶν ὀ-
 ρισμῶν, φθάνομε νά λέμε: «πάρεξ ἀξιοπρέπεια καὶ γλῶσσα». Ἄς
 ἀλείσομε ὅμως τὴν παρένθεση αὐτὴν διότι εἴμεθα ἐπιρρεπεῖς σέ ἐ-
 κταναλήψεις ἀνούσιες γιὰ κείνους πού κηρύττουν τὰ «πλεονεκτή-
 ματα» τῆς ἀγγλισίας, τῆς ἀφασίας, τῆς βλαϊσότητος, τῶν ἐγκε-
 φαλικῶν «μικροτοίπς» καὶ τῶν σλόγκαν.

Τέτοιες ἀντιλήψεις εἶχαν ἀπορριφθεῖ ἀπὸ τὸν Θ. Βοστταντζό-
 γλου, ὁ ὁποῖος προχώρησε στὴν περιγραφικὴ παρουσίαση, κατα-
 γραφὴ καὶ συστηματοποίηση, συντάσσοντας τὰ λεξικά του μέ
 γνώμονα πάντα ὅτι: «Ὁ καλὸς λεξικογράφος δέν ἀναλαμβάνει
 νὰ διδάξῃ τί πρέπει νά σημαίνουν ἢ πῶς πρέπει νά ἐκφέρωνται
 οἱ λέξεις, ἀλλ' ἀπλῶς πληροφορεῖ μέ ποιές σημασίες χρησιμο-
 ποιοῦνται ἀπὸ τὸ λαὸ ἢ ἀπὸ τοὺς δόκιμους συγγραφεῖς. Εἶναι

Οἰκογενειακὴ φωτογραφία, 1975. Θ. Βοστταντζόγλου, Ἄγις καὶ Ἰωάννα Βλαστάρη, καὶ ἡ σύζυγός του Ἰφιγένεια μέ τὸν ἐγγονό τους Γιώργο.

● ρ. ἀγρόν ἡγόρασα, κ. ἔχω τραχανὰ ἀπλω-
μένο οὐ φροντὶς Ἴπποκλείδῃ, ἐννιά ἔχει ὁ
μήνας, ἄλλοῦ—, πέρα— βρέχει, στοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα ὅσο θέλεις βρόντα.

ἐμοῦ θανόντος γαῖα πυρὶ μιχθήτω! après moi le déluge! ἄς γίνη δ,τι γίνη! δ,τι βρέ-
ξη ἄς κατεβάσῃ! κ. τσιμέντο νὰ γίνη! [ἐπὶ τῶν τυπικῶς μόνον ἐκπληρούντων τὰς ὑπο-
χρεώσεις των καὶ ἀδιαφορούντων διὰ τὰ περαιτέρω] κ. τὸ βαφτίζω τὸ μυρῶνῶ ἄρα ζήση
ἄρα μὴ ζήση.

μέ δύο λόγια ὁ ἱστορικός τῆς γλῶσσας, ὅχι ὁ νομοθέτης. Γιά τὴ
γλωσσική ἐπιστήμη ἢ χρῆση προηγείται καὶ ἡ γραμματική ἢ τὸ
συντακτικὸ ἀκολουθοῦν καὶ ὅχι ἀντίστροφα»⁴.

Ἀλλά ἄς ἐπανέλθομε στὸ ὀρθογραφικὸ λεξικό. Ὅπως ξανα-
γράψαμε, ὁ ἀναγνώστης γιὰ κάθε λέξη πληροφορεῖται: 1) τὴν ὀρ-
θὴ γραφὴ τῆς στῆν Δημοτική καὶ τὴν Καθαρεύουσα, 2) τὸν τρόπο
συλλαβισμού τῆς (στῆν Δ καὶ τὴν Κ), 3) τὰ γένη καὶ τὴν γενική
τοῦ ἐνικοῦ τῆς, τὸν σχηματισμὸ παραθετικῶν καὶ ἐπιρρημάτων,
τὸν ἀόριστο καὶ τὴν μετοχή, ἂν πρόκειται γιὰ ρῆμα, 4) πῶς κλί-
νεται στῆν Κ καὶ πῶς στῆν Δ. (Γιά τὸν σκοπὸ αὐτὸν ὑπάρχουν
475 κλιτικὰ παραδείγματα, στὰ ὁποῖα παραπέμπει τὸν ἀναγνώ-
στη μέ κάποιον δείκτη, καὶ τὰ ὁποῖα καλύπτουν 191 σελίδες τοῦ
β' μέρους τοῦ λεξικοῦ), 5) ἂν ὑπάρχει ὁμόηχη λέξη ἐπισημαίνε-
ται ἀπαραιτήτως, 6) μπορεῖ, ἂν ἀγνοεῖ τὴν ὀρθὴ γραφὴ τῆς, νὰ
τὴν βρεῖ φωνητικὰ ἀναζητώντας π.χ. τὴν λέξη *Εὐβοία* στῆν νοητὴ
καὶ ὑποθετικὴ θέση *ἔβια*, ὅπου ὅμως θὰ τὴν βρεῖ ὀρθογραφημένη
ὥστε νὰ μὴν ἐξοικειώνεται τὸ μάτι του μέ τὴν ἐσφαλμένη γραφὴ.
Ἔτσι μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀντιμετωπίζει ὅλα τὰ ζητήματα
κλίσεως, συλλαβισμού καὶ σχηματισμοῦ τῶν παραγῶγων, ἰδιαί-
τέρως ὁ ἀρχάριος ἢ ὁ ἀνορθόγραφος.

Βεβαίως αὐτὸ τὸ λεξικὸ συνετάγη καὶ ὡς συμπλήρωμα τοῦ
μεγάλου τοῦ ἔργου — ἔργου ζωῆς —, τοῦ περιήφημου «Ἀντι-
λεξικοῦ». Στὸ «Ἀντιλεξικόν» θὰ ἀναφερθοῦμε ὅσο τὸ δυ-
νατὸν συντομότερα, ἐφ' ὅσον εὐγενικὰ συνέβαλε μέ σχετικὸ ἄρθρο
τοῦ ὁ κ. Γ. Καλιόρης. Τὸ πρῶτο «λογικὸ λεξικό», Ὀνομαστι-
κόν, συνέταξε περί τὸ 180 μ.Χ. ὁ Ἰούλιος Πολυδεύκης ἐκ Ναυ-
κράτιος, παρατηρώντας ὅτι «πεφιλολογῆται οὐ τοσοῦτον εἰς πλῆ-
θος, ὅπόσον εἰς κάλλους ἐκλογὴν». Ἐπίσης ὁ Ἑρέννιος Φίλων
ἐκ Βύβλου συνέταξε (200 μ.Χ.) τὸ *Περὶ διαφορῶν σημαινομέ-
νων*, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὴν κύρια πηγὴ τοῦ Εὐσταθίου γιὰ τὸ
Περὶ διαφορῶν ὀνομάτων. Χρησιμοποιώντας τὸ τελευταῖο ὁ
Ἀμμώνιος συνέταξε (τέλη δ' αἰ.) τὸ λεξικὸ συνωνύμων *Περὶ ὁ-
μοίων καὶ διαφορῶν λέξεων*⁵.

Ἡ ἰδέα λοιπὸν συντάξεως «λογικῶν» λεξικῶν εἶναι παλαιότα-
τη. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ Θ. Βοστταντζόγλου νὰ ὑπῆρχε ἓν πλῆρες Ὀ-
νομαστικὸ Λεξικὸ τῆς νεοελληνικῆς, ὅπως εἶδαμε, ἔγινε πάθος ὅ-
ταν ξεφύλλισε τὸν «Θησαυρὸ» τῆς ἀγγλικῆς τοῦ *Rogei*, τὸ τοῦ
Rogei τρόπαιον. Τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ ὁ Π. Βλαστός συν-
έταξε τὸ «*Συνώνυμα καὶ Συγγενικά*», πού ἐξεδόθη τὸ 1931.
Ὅμως τὸ ἔργο τοῦ Θ. Βοστταντζόγλου εἶναι ἀξεπέραστο. Διότι
δὲν διεχδίκησε κανέναν ρυθμιστικὸ ρόλο στὰ γλωσσικά. Διότι ἡ
συγχρονικὴ καὶ συνάμα διαχρονικὴ καταγραφή καὶ κατάταξις χι-
λιάδων λέξεων καὶ ἐκφράσεων κατὰ τὸν πλέον λειτουργικὸ καὶ
λογικὸ τρόπο καταδεικνύει ὅτι ἐπέτυχε νὰ εἰσδύσει στὴν βαθύτερη
οὐσία τῆς γλῶσσας. Καὶ βεβαίως δὲν εἶναι καθόλου τυχαῖο ὅτι ἡ
λέξη «γλῶσσα», τὰ συνώνυμα καὶ ἀντίθετά τῆς κ.λπ., βρίσκονται
στὴν ἐνότητα «ΝΟΥΣ». Διότι τὸ ἔργο πού ὀνόμασε μονολεκτικά
«Ἀντιλεξικόν» στὴν πραγματικότητα εἶναι Πολυλεξικό. Ὅ-
πως στὰ μαθηματικά ὁ τρισδιάστατος χώρος εἶναι πολὺ μικρὸς

ὁ Θ. Βοστταντζόγλου μέ ἀντικειμενικότητα, χωρὶς
καμμιὰ προκατάληψη, κατέγραψε τὰ πλούτη τῆς νε-
οελληνικῆς. Τὸ αἰσθητικὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὁλοφά-
νερο. (Ἀπὸ τὸ «Ἀντιλεξικόν», κεφ. 835 - «ἀδιαφο-
ρία»).

γιὰ τὴν ἀνθρώπινη σκέψη καὶ χρειάσθηκε ἡ εἰσαγωγή τῶν
ν-διαστάτων χώρων, ὁμοίως καὶ ὁ χώρος τοῦ Βοστταντζόγλου εἶ-
ναι πολυδιάστατος. Δημιουργώντας 21 νοηματικές ἐνότητες -
ὑποχώρους⁶, οἱ ὁποῖες ὑποδιαιροῦνται σὲ 1.500 ὑποσύνολα - οἰ-
κογένειες, δημιουργεῖ τὸν χώρο ὅπου θὰ ἀναζητοῦνται τὰ
100.000 καὶ πλέον λήμματα πού περιλαμβάνονται στὸ εὐρετήριο
(σσ. 709-1138), τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἓν θαυμάσιο καὶ πλῆρες
ὀρθογραφικὸ λεξικό. Ἡ Συνδυαστικὴ⁷ θὰ μπορούσε νὰ δώσει κά-
ποιους πολυψηφίους ἀριθμούς, πολλαπλάσια δυνάμεων τοῦ 10, οἱ
ὁποῖοι ὅμως, παρ' ὅλο πού θὰ φαίνονταν ἀπίθανα μεγάλοι, καί
πάλι δὲν θὰ ἀνταποκρίνονταν στὴν πραγματικότητα, ἡ ὁποία κα-
θορίζει τὴν σημασιολογικὴ πολλαπλότητα καὶ ἀπὸ τίς οὐσιώδεις ἢ
ἀνεπαίσθητες διακρίσεις μέ βάση τίς ἀτομικές, ὑποκειμενικές ἀντι-
λήψεις εἴτε ἀναλόγως χώρου - χρόνου. Ὅπως καὶ νὰ 'χει, μέ τὴν
«ἀρχιτεκτονικὴ» κατασκευὴ τοῦ χώρου τοῦ «Ἀντιλεξικοῦ», ὁ
Θ. Βοστταντζόγλου ὁλοκλήρωσε ἓν πολυεπίπεδο ἔργο ὅπου, ὅσον
εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν, χωροῦν, ὁμαδοποιοῦνται καὶ κατα-
τάσσονται 100.000 λήμματα (ἂν πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ δώσουμε
ἓναν ἀριθμὸ), ὅπου ἡ ποικιλία, ἡ πολλαπλότης, ἡ ἀπόχρωσις, ἡ
προσομοίωσις, ἡ παραλλαγή, ἡ μεταλλαγή, ἡ μεταβολὴ καὶ ἐξ-
λιξη σὲ χώρο, χρόνο, λόγο, ἡ ἀτομικὴ ἀντίληψις καὶ τόσο ἄλλοι
παράγοντες τὰ πολλαπλασιάζουν μέ τὴν εὐγονία καὶ τὴν τόλμη
πού διαθέτει ἡ ζωντανὴ ἑλληνικὴ γλῶσσα. Αὐτὴν τὴν τόλμη διέ-
θετε ὁ Θ.Β., προχωρώντας στὴν καταγραφή χιλιάδων λέξεων τῆς
καθομιλουμένης ἕως καὶ ἰδιωματικές ἢ ἀργαὶ εἴτε ἐπιστημονι-
κῶν, τεχνικῶν, κοινωνικῶν κ.ἄ. ὅρων πού ἔχουν πλέον περάσει
στὴ γλῶσσα μας.

Ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν καινοτομιῶν, προσέθεσε καὶ τὴν σημασία
ἐντὸς ἀγκυλῶν, ἐνῶ στὸ ἀνέκδοτο ὕλικό πού ἄφησε, μέ περισ-
σότερη τόλμη εἰσήγαγε νέα λήμματα καὶ ἀνακατέταξε ὅλο τὸ
λεξικό. Ἐχομε ἔτσι ἓν νέο ἔργο. Μιὰ τρίτη ἐπεξεργασία, πού
διαφέρει ὅσο ἡ δευτέρη ἀπὸ τὴν πρώτη. Ἐκτός ἀπὸ τὸν ἐμπλου-
τισμὸ τοῦ μέ νέες λέξεις, ἔχει περισσότερες ἀγκύλες, δηλαδὴ ἐ-
πεξηγήσεις τί σημαίνουν οἱ λέξεις, ἐνῶ ἐπρωτίθετο νὰ χρησιμο-
ποιήσει καὶ εἰκόνες ὅπου αὐτὸ ἦταν ἀπαραίτητο.

Τὸ ἔργο τοῦ αὐτοῦ θὰ «ἀποτελεῖ, κατὰ τὴν ἐκφραση τοῦ Θου-
κυδίδη, κτῆμα ἐς αἰεί», ἔγραψε ὁ Ὄκτάβ Μερλιέ. «Οἱ ἀνυπο-
λόγιστοι κόποι τοῦ συγγραφέως θὰ ἀναγνωρισθοῦν ἀπὸ τὴν ἐλ-
ληνικὴ καὶ ξένῃ ἐπιστήμῃ», ἔγραψε ὁ Ν. Ἀνδριώτης. «Ἐργον
βαθύτατον ἐθνικόν, πού ζητάει νὰ γνωρίσει στοὺς Ἕλληνας τοὺς
θησαυροὺς τῆς γλῶσσας των», τὸ χαρακτήρισε ὁ Ἰ. Κακριδής,
ἐνῶ ὁ Μ. Τριανταφυλλίδης, ὁ Εὐ. Παπανοῦτσος, ὁ Ν. Βέ-
νης, ὁ Κ.Θ. Δημαρᾶς καὶ τόσο ἄλλοι ἐξέφρασαν τὸν θαυμασμό
τους γιὰ τὸν ἄθλο τοῦ Βοστταντζόγλου. Ὁ τελευταῖος χαρακτηρί-
ζει τὸ «Ἀντιλεξικόν» ὡς «δάσκαλο ὕφους»⁸ καὶ παίρνομε ἀπὸ
αὐτὸ ἀφορμὴ νὰ παρουσιάσουμε ἀμέσως μετὰ πέντε σχετικές παρα-
γράφους ἀπὸ τὸν πρόλογό του. Ἀλλά δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ
σκεπτόμαστε ὅτι τόσοι καὶ τόσοι ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων τὸ ἔ-
χουν δεξιὸν χέρι καὶ δὲν ἔχει γίνε τίποτε γιὰ τὴν ἀξιοποίησιν
τοῦ στὰ σχολεῖα· δὲν ἔχουν προτείνει κάτι τέτοιο, πού θὰ βοηθοῦ-

ούς καθηγητές κι ακόμα περισσότερο τούς μαθητές. Μιά κα-
ληλη επιλογή ένοτήτων θά προσφερόταν για τόσο έλχυστικές,
πτότυπες και γόνιμες γλωσσικές ασκήσεις, αν βεβαίως δέν είχε
χθεί τό πασ(σ)άλειμμα σέ πρωτοποριακή παιδαγωγική μέθο-
(Εύρετήριο 'Αντιλεξικού: πασσάλειμμα / έπιπολαία μόρ-
μς, παραπομπή στην ένότητα νοϋς, κεφ. 827 μέ τίτλον άπαι-
πία, έναντι του 826 μέ τίτλο μόρφωσις. 'Εκεί θά βρεΐτε και δ-
ά συνώνυμα ή αντίθετα του πασ(σ)αλείμματος μέ την έννοια
έπιπολαίας μορφώσεως). Και ένα έρώτημα: 'Υπάρχει τουλά-
ον από ένα αντίτυπο στις ύποτυπώδεις βιβλιοθήκες των σχο-
ιν όλης τής χώρας;

έλος, συνέταξε και τό «Εΐκονόγραφτον 'Ονομαστικόν τής
Νεοελληνικής Γλώσσης», τό όποιον έξεδόθη τό 1975,
χρησιμοποιώντας την εΐκονογράφηση του γερμανικού λεξι-
Duden. Περιλαμβάνει αριθμολογημένες εΐκόνες, και τά αντί-
ζα όνόματα των πραγμάτων που παριστάνουν. Συνολικά κα-
ει 22.500 λήμματα, που αναφέρονται σέ έπιστήμες, τέχνες,
νήματα, όργανα, έργαλεία, φυτά, άνθη, ζώα, έντομα κ.λπ.,
ά όποια έξηγούνται καλύτερα και άποτελεσματικότερα μέ εΐ-
; παρά μέ λέξεις.

ς κλείσμε αυτό τό μικρό άφιέρωμα στον Θ. Βοσταντζόγλου
γα στοιχεία για τον άνθρωπο, όπως τον περιγράφουν ή κόρη
και ό Μπόστ: «'Ηταν συνεσταλμένος και θυμόσοφος —Να-
τιν Χότζας—, άκριβής, έξαντλητικά λεπτολόγος, έντιμος
ς ύπερβολής, για τουτο και ήταν πάντοτε διαιτητής των οΐ-
κειακων διαφορων». Τό χιούμορ και οΐ καλλιτεχνικές τάσεις
κληρονομικά στην οΐκογένεια, ό πατέρας μάλιστα του Θ.
αντζόγλου ζωγράφιζε πάνω από τίς πόρτες του σπιτιου ρητά,
μέ δέ ό πρώτος που έφτιαξε τουαλέτα μέσα στο σπίτι στην 'Α-
α. 'Εχασε πολύ νωρίς τον πατέρα του (1903 π. ήμερολ.),
τοΐον διαδέχθηκε στο οΐκογενειακό έμπορικό βαμβακερων ό
νος τότε Κλεόβουλος. 'Ο Θ.Β. άγαπούσε την μουσική και
φλάουτο. Μέ την άδελφή του Μαρία στο πιάνο έδιδαν οΐ-
κειακά ρεσιτάλ. Για την πρώτη του δημοσιευμένη ποιητική
μα σημειώνει στο αυτοβιογραφικό του: «Στίς 13 Νοεμ-
1912 πέθανε ό Πατριάρχης 'Ιωακείμ και σέ διαγωνισμό
ημερίδας "Πρόοδος" για έπιμνημόσυνο ποίημα πήρα τό
ο βραβείο μέ ποίημά μου μέ κάλβεια μέτρα. Τό πρώτο
ίο είχε πάρει κάποιος Στεφανίδης». Τό αυτοβιογραφικό
αματά στο 1957, μέ πέντε λέξεις: «άποχώρησις μου από
οστάσιο». Καμμία άναφορά στο έργο του, στον μόχθο του.
άπλā και λιτά, άρχούμενος μόνον σέ μία λίαν σύντομη κα-
φή των περιπλανήσεων του δίχως λέξη περιττή. "Αλλωστε
ο του έμεινε «κτῆμα ες αεί».

ντιλεξικόν», Προλεγόμενα, σ. ζ', β' έκδ., 1962.

ά σειράν γεννήσεως: Κλεόβουλος (πατέρας του Μπόστ), 'Ιωάννης (πέθα-
ς), Καλλίνικος (έπίσης πέθανε μωρό), Κλεάνθης, Θεολόγος, Μαρία,
ος, 'Ελένη και Κωνσταντίνος (πού πέθανε μόλις γεννήθηκε). Από τό αυ-
αφικό σημείωμα του Θ.Β.

αλέκ: πῆλινο

ντιλεξικόν», Προλεγόμενα, σ. θ', β' έκδ., 1962

τό Η. Liddell - R. Scott, Μέγα Λεξικόν τής 'Ελληνικής Γλώσσης, «'Ι-
και Βιβλιολογία τής 'Ελληνικής Λεξικογραφίας».

την μαθηματική έννοια.

δος των μαθηματικων.

φυλλάδα στο «Βῆμα», 12.6.1964.

διπλοτυπία «συνετάγη» και «συντάχθηκε» είναι έσκεμμένη.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΤΙΣ ΕΞΗΣ ΣΕΙΡΕΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΗΝΑ

- ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΚΕΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ-
ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ ΤΟΜΟΙ 6 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ
ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 7.500 ΔΡΧ.
- ΕΠΟΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ 2 ΤΟΜΟΥΣ
ΕΓΧΡΩΜΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ (70x100)
ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΥΣ ΑΠΟ 16.800 ΜΟΝΟ 5.800 ΔΡΧ.
- ΑΠΑΝΤΑ ΤΣΕ ΓΚΟΥΕΒΑΡΑ ΤΟΜΟΙ 7 ΔΕΜΕΝΟΙ ΑΠΟ 26.000
ΜΟΝΟ 7.800 ΔΡΧ.
- ΛΕΞΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΔΟΣΗ ΟΥΝΕΣΚΟ: ΤΟΜΟΙ
3 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΟΓΚΩΔΕΙΣ ΑΠΟ 18.000 ΜΟΝΟ 8.500 ΔΡΧ.
- Η ΝΙΚΗΦΟΡΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΗ
ΧΑΤΖΗ. (ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ 40-45) (ΛΑΪΚΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ) (Ο ΛΑΟΣ ΠΡΟΧΩΡΕΙ Η ΗΓΕΣΙΑ ΚΛΟΝΙΖΕΤΑΙ)
(ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΠΟΥΣ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ) ΤΟΜΟΙ 4
ΟΓΚΩΔΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ ΑΠΟ 28.000
ΜΟΝΟ 11.800.
- ΑΠΑΝΤΑ ΛΟΡΚΑ ΤΟΜΟΙ 8 ΔΕΜΕΝΟΙ ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 7.800.
- ΙΣΤΟΡΙΑ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΣΩΡΤΣΙΛ ΤΟΜΟΙ 6
ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ 1η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ
ΙΚΑΡΟΣ ΑΠΟ 48.000 ΜΟΝΟ 14.800.
- ΝΕΑ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ - Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ
ΓΝΩΣΕΩΝ (ΜΗΧΙΩΤΗ) 10 ΕΓΧΡΩΜΟΙ ΤΟΜΟΙ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟ ΓΙΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΥΚΕΙΟ.
- ΜΕΓΑΛΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ (ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ) ΤΟΜΟΙ 7
ΣΧΗΜΑ (70x100) ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ 42.000
ΜΟΝΟ 9.750 ΔΡΧ.
- ΑΠΑΝΤΑ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ ΤΟΜΟΙ 4 ΥΠΕΡΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ
ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ 26.000 ΜΟΝΟ 7.800
- ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ Ο
ΠΑΡΑΜΥΘΑΣ ΠΙΛΑΒΙΟΣ ΤΟΜΟΙ 6 ΚΑΙ 6 ΚΑΣΕΤΕΣ ΑΠΟ 28.000
ΜΟΝΟ 11.000 ΔΡΧ.
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΟΛΩΝΑ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ (1940-1974) ΚΑΤΟΧΗ -
ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ - ΕΜΦΥΛΙΟΣ (ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΛΛΗΝΩΝ)
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΙΝΤΡΙΓΚΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΑΝΑΚΤΟΡΑ - ΚΟΜΜΑΤΑ -
ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥΣ - 17 ΧΡΟΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - 21η
ΑΠΡΙΛΙΟΥ - ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ - ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ -
ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ - ΠΡΩΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.
ΤΟΜΟΙ 7 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ, ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ
ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ 46.500 ΜΟΝΟ 16.500 ΔΡΧ.
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1909-40 ΦΟΙΒΟΥ
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ. ΠΕΡΙΕΧΕΙ: ΔΙΧΑΣΜΟΣ (ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ - ΚΩΝ/ΝΟΣ)
- ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ - ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ - 4η
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - ΕΛΛΗΝΟΤΤΑΛΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ - ΑΛΒΑΝΙΑ. ΤΟΜΟΙ
4 ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ, ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ ΑΠΟ 26.000
ΜΟΝΟ 8.800 ΔΡΧ.

(ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΕΙΡΩΝ)

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 61 1ος όρ. ΤΗΛ. 3219.300 - 3252.767

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΟΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ ΣΤΕΛΝΟΝΤΑΙ

ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ, ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 61 Αx.008 ΟΡΟΦΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ

ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΠΟ 9 π.μ. ΜΕΧΡΙ 8 μ.μ.

ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΒΟΣΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥ

Περὶ "Υφους

Αὐτὰ ἐν συντομία γιὰ τὶς λέξεις καὶ τὴ λεξικογραφία. Καὶ τώρα ἄς προσθέσωμε λίγες γραμμὲς γιὰ τὴν τέχνη τοῦ λόγου καὶ γιὰ τὸ ὕφος, κι ἄς δώσωμε μερικές πρακτικές συμβουλές στὸν ἀρχάριο. Οἱ συμβουλές αὐτές κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ φανοῦν, ὅπως ὅλες οἱ συμβουλές, τετριμμένες καὶ ἀνιάρες, ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ θὰ τὶς ριψοκινδυνεύσωμε.

Καὶ πρῶτα πρῶτα, ἡ γλῶσσα ποὺ χρησιμοποιοῦμε γιὰ νὰ ἐπικοινωνοῦμε μὲ τοὺς ἄλλους πρέπει νὰ εἶναι ἀπλή, φυσικὴ κι ἀνεπιτήδευτη*. Μόνον ἡ εἰλικρίνεια πείθει τὸν ἀκροατὴ ἢ τὸν ἀναγνώστη, ποτὲ ἡ ἐπιτήδευση. Λέγοντας εἰλικρίνεια ἐννοοῦμε εἰλικρίνεια καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ πρὸς τὸν ἑαυτό μας. Τὸ δεύτερο αὐτὸ εἶναι κάποτε δυσκολώτερο ἀπὸ τὸ πρῶτο. Καὶ μὲ τὴν εἰλικρίνεια πρὸς τοὺς ἄλλους δὲν ἐννοοῦμε νὰ λέμε κάθε τι ποὺ πιστεύομε, ἀλλὰ ἀπλῶς νὰ πιστεύωμε κάθε τι ποὺ λέμε. Στὸ θέμα αὐτὸ ἐνοχοὶ παραβάσεως εἶναι συνήθως οἱ νέοι. Αὐτοὶ ὅταν γράφουν πρέπει νὰ προσπαθῇσουν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν τάση πρὸς τὸ στόμφο καὶ τὴν προσποίηση καὶ νὰ προσέχουν ἰδιαίτερα τὴν ἀρχή, ποὺ εἶναι καὶ τὸ δυσκολώτερο σημεῖο τοῦ λόγου. Ὁ Τσέχωφ, ὅταν οἱ μαθητές του τοῦ ἔδειχναν τὶς λογοτεχνικές τους προσπάθειες, τοὺς παρώτρυνε πάντοτε νὰ σχίσουν τὴν πρώτη σελίδα καὶ νὰ τὴν ξαναγράψουν. Ἐκεῖ, τοὺς βεβαίωνε, λέμε τὶς μεγαλύτερες ψευτιές.

Δεύτερον, ὁ λόγος πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε σύντομος καὶ σαφής. Μόνον ἔτσι θὰ μᾶς παρακολουθήσῃ ὁ ἄλλος πρόθυμα καὶ μὲ καλὴ διάθεση. Ἡ συντομία ὅμως καὶ ἡ σαφήνεια ἀπαιτοῦν πολὺ περισσότερον κόπο καὶ χρόνο ἀπὸ τὴ χαώδη ἀπεραντολογία. Καὶ τὸν κόπο αὐτὸ εἶναι δίκαιο νὰ τὸν ὑποστῇ μόνον ἐκεῖνος ποὺ μιλᾷ ἢ ποὺ γράφει, καὶ ὄχι ὁ ἀκροατὴς ἢ ὁ ἀναγνώστης. Θὰ μπορούσε μάλιστα νὰ χαρακτηρίσῃ κανεὶς ὡς ἔλλειψιν ἀβρότητας τὸ νὰ ὑποβάλλωμεν συστηματικὰ τοὺς ἄλλους στὸν κόπο τῆς ἀποκρυπτογραφήσεως χρησμῶν. Ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτὸ θὰ ἦταν ἴσως καὶ πρὸς τὸ συμφέρον μας τὰ λεγόμενά μας νὰ εἶναι τόσο ἀπλὰ καὶ εὐκολονόητα—ὅσο τὸ ἐπιτρέπει φυσικὰ τὸ θέμα μας—ὥστε ὁ ἄλλος νὰ μὴν ἔχῃ ἀνάγκη νὰ ἐπιστρατεύσῃ τὴ θέλησή του γιὰ νὰ μᾶς καταλαβαίνει, ἀλλὰ νὰ μᾶς καταλαβαίνει θέλει δὲ θέλει.

Τρίτον, ἡ γλῶσσα καὶ τὸ ὕφος πρέπει νὰ ταιριάζουν στὶς περιστάσεις, ὅπως περίπου γίνεται καὶ μὲ τὰ ρούχα ποὺ φορᾷμε. Ὅπως δὲν πᾶμε σὲ δεξίωση μὲ τὰ καθημερινά μας, καὶ ὅπως δὲν κάνουμε κηπουρικὴ μὲ φράκο ἢ σμόκιν, ἔτσι πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμε καὶ τὴν κατάλληλη γλῶσσα κατὰ τὶς περιστάσεις καὶ τὴν τάξιν τῶν ἀτόμων στὰ ὁποῖα ἀποτεινόμεσθε. Κάποτε σοβαρὴ καὶ συγκρατημένη, ἄλλοτε ἐγκάρδια καὶ διαχυτικὴ καὶ οὕτω καθεξῆς.

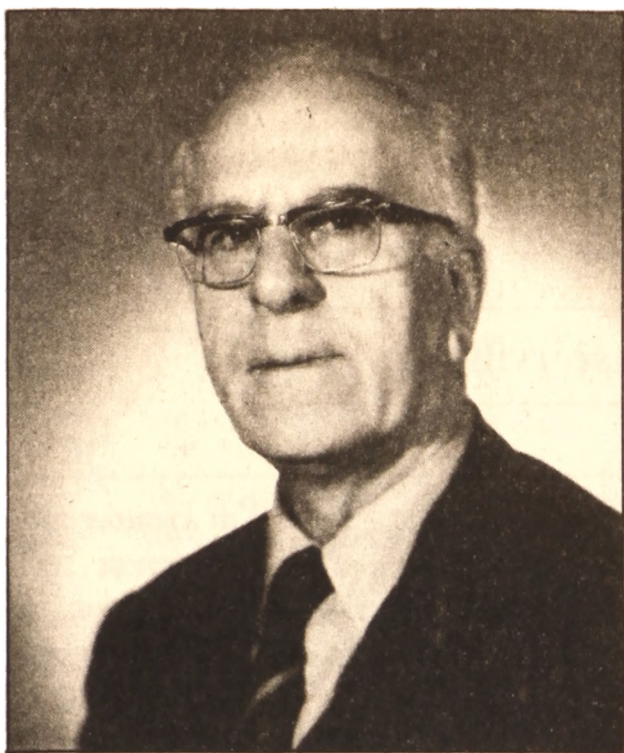
Τέλος ἡ γλῶσσα, καὶ προπαντὸς ἡ γλῶσσα τοῦ γραπτοῦ λόγου, πρέπει νὰ εἶναι μελετημένη, στρωτὴ καὶ εὐρυθμὴ, χωρὶς κακοφωνίες ἢ χασμωδίες. Ἄς μὴ λησμονοῦμε ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν διαβάζουν μόνον μὲ τὰ μάτια, ἀλλὰ καὶ μὲ τ' ἀφτιά τους.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ λογοτεχνικὸ ὕφος, δὲν ἔχομε νὰ ποῦμε πολλά, γιατί εἶναι κάτι ποὺ δὲ διδάσκεται, ἀλλὰ μαθαίνεται μὲ τὴν πεῖρα. Τὸ ὕφος εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ προσωπικότητά μας. Ὁ Buffon πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια εἶπε τὸ γνωστό : «Le style c' est l'homme même». Μὲ συνειδητὴ προσπάθεια δὲν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀποκτήσῃ καλὸ ὕφος καὶ νὰ γίνῃ στυλίστας. Τὸ καλύτερο ποὺ ἔχουν νὰ κάμουν οἱ νέοι ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι νὰ μὴ κάμουν τίποτε. Ἀποῦ μελετήσουν καλὰ ὅ,τι ἀξιόλογο ἔχουν νὰ ποῦν, νὰ τὸ διατυπώσουν μὲ ἀβίαστη φυσικότητα καὶ εἰλικρίνεια, καὶ τὸ ὕφος, ἄς εἶναι βέβαιοι, θὰ ῥθῃ μόνο του, ἂν εἶναι νὰ ῥθῃ.

Θ. Β.

* Ἐδῶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμε ὅτι τὰ προλεγόμενα αὐτὰ εἶχαν γραφῇ ἀρχικὰ στὴν καθαρεύουσα, σὲ γλῶσσα μάλιστα ἀρκετὰ περιποιημένη. Ἀργότερα γιὰ νὰ μᾶςτε πιὸ κοντὰ στὸν ἀναγνώστη καὶ συνεπέστεροι μὲ τὰ κηρύγματά μας, σκεφθήκαμε νὰ τὰ μεταγράψωμε στὴν κοινὴ ὁμιλουμένη. Εἶχαμε φυσικὰ ἐνδοιασμούς δικαιολογημένους ἀπὸ τὴν ἀπειρία μας στὴ χρήση τῆς δημοτικῆς, ἀλλὰ τελικὰ ἡ ἀλλαγὴ ἔγινε. Κι ἔγινε μὲ τὴ σκέψη ὅτι ὁ κόσμος δὲν θὰ κρίνῃ αὐστηρά ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ἐπρωτίμῃσε νὰ μείνῃ ζωντανός, ἔστω καὶ μὲ ἐλαττώματα, παρὰ ἄσφογος ἀλλὰ νεκρός.

ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΣΜΟΣ

Θ. Βοσταντζόγλου, 1974

του Γιάννη Καλιόρη

λέξεις, τών οποίων εκτίθεται μέ πληρότητα αξιοθαύμαστη ή σημασιολογική πολλαπλότητα και ή μεταβλητότης. Κι αυτό όχι μόνον ανάλογα μέ τήν κυριολεκτική και μεταφορική τους έκδοχή, αλλά και μέ τό έκάστοτε είδος, επίπεδο και ήθος του λόγου, και γενικώς ανάλογα μέ τά ιδιαίτερα κοινωνιο-γλωσσικά συμφραζόμενα πού προσδίδουν σέ μιά λέξη ειδικότερη σημασία και οδηγούν σέ χρήσεις ανέκδοτες.

Μ' αυτόν τόν τρόπο στοιχειοθετείται πολυλεξικό μέ πολλαπλή χρησιμότητα, προορισμένο νά καλύψει όχι άπλως τίς τρέχουσες ανάγκες του «μέσου ανθρώπου», αλλά και τίς μείζονες έκφραστικές απαιτήσεις του καλλιεργημένου άτομου και του τεχνίτη του λόγου. Είναι σ η μ α σ ι ο λ ο γ ι κ ό, όπου έντός άγκυλών προστίθεται ή σημασία πού άντιστοιχεί σέ κάθε έκδοχή και χρήση, και ακολουθούν όλες οι λέξεις ή περιφράσεις, λόγιες, δημώδεις, λαϊκές, άργκοτικές, ιδιωματικές, ξενογενείς και ξενικές, πού συνάπτονται ποικιλοτρόπως πρός αυτή τή σημασία· κι αυτό κατά τήν ουσιαστική, ρηματική, επίθετική και έπιρρηματική τους μορφή, στην οποία προστίθενται τυχόν έκφράσεις πού στοιχοϋν στην καθεμιά τους, ένω, όταν είναι αναγκαίο, ένα παράδειγμα εικονογραφεί σέ κατωσέλιδη σημείωση κάποια χρήση άσυνήθιστη ή και μοναδική.

Έτσι, τό λεξικό γίνεται ά ν α λ ο γ ι κ ό, έκπληκτικός θησαυρός συνωνύμων και συγγενικών, συνθέτων και παραγώγων, άντλημένων άπροκατάληπτα άπ' όλα τά κοιτάσματα της νεοελληνικής —σύγχρονα, μεσαιωνικά, άρχαία— και έντεταγμένων στον φυσικό και νοηματικό κύκλο του έκάστοτε σημαινόμενου πράγματος ως στοιχεία, έκδοχές, είδη και ύποδιαιρέσεις του ή και επίθετικοί προσδιορισμοί του· και συνάμα είναι ά ν τ ω ν υ μ ι κ ό, όπου, είτε σέ στήλη άντικρυστή και μέ λήμμα ξεχωριστό είτε μέ τρόπο παρένθετο, παρατίθεται, όταν ύπάρχει, ή άντίθετη έννοια, καθ' όλες έπίσης τίς έκδοχές και διακλαδώσεις της, έτσι ώστε νά άναδεικνύεται καλύτερα, έξ άμοιβαίας άντιδιαστολής, ή σημασία και του θετικού και του άντιθέτου.

Κι όλα αυτά μέ διάταξη της ύλης σοφή και ιδιοφυή, πού κάνει τό «Άντιλεξικό» εύχρηστο και πλήρες, συνδυάζοντας πνεϋμα πρακτικό και παιδαγωγική λειτουργία, έτσι πού οι λέξεις νά ξεφεύγουν άπό τήν ταξινομική στατικότητα, νά σαλεύουν άλληλοσχετιζόμενες και νά άφηγοϋνται τήν ιστορία, τίς καταβολές, τίς μετατοπίσεις των σημασιών τους, τήν άπροσδόκητη και κάποτε «παράλογη» εξέλιξή των, τούς ιριδισμούς των άποχρώσεών τους. Καί κάτι περισσότερο: ό πλούτος της νεοελληνικής άποκαλύπτεται στίς τεράστιες δυνατότητές του όχι άπλως σαν επιβλητικό άπόθεμα λέξεων, αλλά κυρίως ως πολυδύναμος, ποιητικός μηχανισμός συνθέσεως και παραγωγής, δείχνοντας έξ άντιθέτου αυτό πού χάνεται όταν κυριαρχεί ή δογματική μονομέρεια και ή στενοκέφαλη μονολιθικότης.

τον Θ. Βοσταντζόγλου όφείλεται εύγνωμοσύνη και θαυμασμός.

ύ γ ν ω μ ο σ ύ ν η : διότι τό «Άντιλεξικό» του άποτελεί ύτιμο βοήθημα για συγγραφείς και μεταφραστές, στή θέση των οποίων θέτει μέ τρόπον εύχρηστο, άκριβη και γωγό, τόν πλούτο της νεοελληνικής σέ όλη του τήν χωρη έκταση.

θ α υ μ α σ μ ό ς : διότι τό πολυεπίπεδο αυτό λεξικό είναι ν αυτόδιδάκτου, προϊόν άυτομαθείας φτασμένης σέ ύψηλό μό δημιουργικότης, στην οποία συνέκλιναν δύο στοιχεΐα: ίκι και ταλέντο.

Ι ε ρ ά κ ι : διότι μιάν όλόκληρη ζωή, επίμονα, ιονετικά, μονομανώς θά έλεγε κανείς, μέ τό μονόπλευρο νο πάθος πού βρίσκεται στή βάση κάθε άληθινής ουργίας και γίνεται «αΐρεσις βίου», συνέλεγε μέ έρωτα βή, σέ χείμενα και λεξικά και έντυπα παντοειδή, σέ ιους, άγορές, πλατεΐες και λιμάνια και σέ ποικίλες ιναστροφές, τίς λέξεις της νεοελληνικής κατά τίς διάφορες ιεις τους, και κατέγραφε μέ πληρότητα θαυμαστή τήν ιωεδρική τους λειτουργία, καλύπτοντας όλα τά πεδία της ιοσικής έκφράσεως, άπό τήν καθημερινή έπικοινωνία ως τήν ιογία της τεχνικής και των διαφόρων έπιστημών, ιώντας άπό τόν λόγο της φιλοσοφίας και της θεολογίας.

α λ έ ν τ ο : διότι, πέραν της έπιμελείας και του πάθους, ιτεΐται έξαιρετική γλωσσική εύαισθησία και όξεία αΐσθηση άποχρώσεων και των διαφορών, καθώς και ειδική ιασία, ποιητικής θά λέγαμε ύφης, και έτσι μόνον ή ιθησαύριση μπορεί νά είναι πλήρης και οι κατατάξεις ιμαδοποιήσεις, συνομαδώσεις, ιεραρχήσεις και ιαραθέσεις— καίριες και άκριβείς.

Έτσι, μέ άφετηρία είchoσι μία συγκεντρωτικές νοηματικές ιητες πού περιλαμβάνουν 1.500 έδραΐα λήμματα - κλειδιά, ιματίζονται ισάριθμες οίκογένειες έννοιών και άντικειμένων, μέ τή σειρά τους έξακτινώνονται σέ δεκάδες χιλιάδες

Ιδού η Ρόδος, ιδού και το πήδημα, να και ο Κολοσσός

του Hercules Bascervillensis

Με τον πρόεδρο του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων (ΣΕΑ) κ. **Καζιάνη** και τα κατορθώματά του ασχοληθήκαμε στα τεύχη 499 και 501. Δεν αναφέραμε σκοπίμως ότι είναι «πρόεδρος», και επιμελώς στην απάντησή μας στην απρόκλητη επίθεση του δ.σ. τού ΣΕΑ αποφύγαμε να μιλήσουμε για τον Σύλλογο ή για τους αρχαιολόγους, επιμένοντας ότι όλα αυτά είναι ισχυρισμοί τού δ.σ. Σκοπίμως και επιμελώς, διότι σεβόμαστε τους έλληνες αρχαιολόγους. Διαχωρίζαμε αυτό το δ.σ. από τους επιστήμονες αρχαιολόγους και, απευθυνόμενοι προς αυτούς, τους ερωτούσαμε αν τους εκφράζει η πρωτοφανούς κυνισμού ανακοίνωση του «ιδιοκτησίας» Καζιάνη δ.σ. Οι ψευδόμενες κυρίες τού δ.σ. ανέλαβαν να μας απαντήσουν αντ' αυτού, ίσως διότι ο κ. «πρόεδρος» ενός μικρού «συναφίου» αρχαιολόγων έχει γίνει πολύ ακατάδεκτος, μετά την κορυφαία επιστημονική... επιτυχία της ανακάλυψης του

Κολοσσού της Ρόδου. Και λησμόνησαν να μας πουν ότι η κ. Αλεβίζου-Μιχάλου, που συνυπέγραφε την ανακοίνωση του δ.σ. κα «πληρεξούσιος» ούσα τού κ. Καζιάνη, ήταν εκείνη που ανέλαβε να εκδώσει το εντελώς αμερόληπτο πόρισμά της για τον χαμό τού Αμπαζόπουλου.

Είμαστε ικανοποιημένοι που η διαφαινόμενη κάθαρση του ΣΕΑ ξεκινά από ένα ήπιο σχόλιο του ΑΝΤΙ στο τχ. 499. Ο λόγος τώρ στους επιστήμονες αρχαιολόγους, οι οποίοι δεν φαίνονται διατεθειμένοι να επιτρέψουν τη συνέχιση του διασυρμού τους απ' αυτούς τα υποτιθέμενους εκπροσώπους των. (Τα στοιχεία τού επιστήμονα που γράφει παρακάτω είναι στη διάθεση του περιοδικού. Υπογράφει ο Hercules B. υπαινισσόμενος τον 5ο άθλο τού Ηρακλή, τον Ηρακλή Πουαρό, τον Σέρλοκ Χολμς και τον Έχο).

M.B.

Σχεδόν αγανάκτησα που το ΑΝΤΙ σπατάλησε τόσες σελίδες για τον κ. Καζιάνη, έως προϊστάμενο της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων (ΕΕΑ) και πρόεδρο - χρίμασιν ος οίδεν Κύριος - του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιοτήτων (ΣΕΑ), καθώς και για την πιστή του κουστωδία, τις κυρίες Ν. Αλεβίζου-Μιχάλου και Μ. Κασίμη-Σούτου, που ανέλαβαν να τον υπερασπίσουν ως συμπροεδρεύουσες στον ΣΕΑ, λες και ο λαλίστατος κ. Καζιάνης έχασε ξαφνικά τη φωνή του. Τι σ' έκανε ν' ασχοληθείς ξανά με θέματα που έχουν προ πολλού ξεπεράσει τα όρια της ναυτίας και έχουν βουλιάξει όλους μας σε θανάσιμο τέλμα αδιαφορίας;

Δεν ξέρω τι θα ανταπαντήσει ο ΣΕΑ (δηλαδή το alter ego του κ. Καζιάνη, όπως φαίνεται), συνεχίζοντας να δυσφημεί τον κλάδο, συν τοις άλλοις και με την παχυλή ελληνοΑμάθεια του προεδρείου του, όπως εύστοχα το επεσήμανε ο κ. Μ. Βασιλάκης. Αν επιτρεπόταν υπόδειξη, θα πρότεινα αντί άλλης ανταπάντησης σε νέο κείμενο του ΣΕΑ, που θα συσκοτίσει, παραποιήσει και αποσιωπήσει πάλι γεγονότα, ο συνεργάτης σου να θέσει μερικές «τσεκουράτες» ερω-

τήσεις, ζητώντας - φυσικά μάταια - καθαρή και ξάστερη απάντηση. Δειγματοληπτικά ας σημειώσει μερικές:

- Σε πόσες τυπωμένες σελίδες εν όλω συμποσούται η επιστημονική παραγωγή του προεδρείου του ΣΕΑ, ήτοι των κ. Καζιάνη, Αλεβίζου-Μιχάλου και Κασίμη-Σούτου; Τι ακριβώς συνέγραψαν τα τρία τελευταία χρόνια, κατά την «επιδημία» τους;

- Από το 1980 που μονιμοποιήθηκαν μέχρι σήμερα, ποια είναι η πραγματική -όχι κατά φαντασίαν - προϋπηρεσία και παραμονή καθενός/καθεμιάς τους στην επαρχία, και μάλιστα όχι στα περίχωρα της Αθήνας;

- Ποιοι πρωτοστάτησαν το 1984 στην κατάργηση των επιστημονικών προσόντων προαγωγής στην Αρχαιολογική Υπηρεσία (Α.Υ.) και υποστήριξαν λυσσαλέα το ισοπεδωτικό - δια αποκεφαλισμού - «Βαθμολόγιο» του αλήστου μνήμης Κουτσόγιωργα; (Αντιλαμβάνεστε τώρα γιατί επικαλούνται, ως τάχα αποστομωτικό επιχείρημα, τα περί προϊσταμένων στην Ακρόπολη και τη Δ/νση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, αποσιωπώντας τα προσόντα των).

- Ποια συνάδελφος ανέλαβε, «κατά

σύμπτωση» με εντολή της κ. Μερκούρη, να διενεργήσει τήν ΕΔΕ για τον πνιγμό του άτυχου Αμπαζόπουλου, τη μαγείρευε χρόνια, αλλά δεν κατάφερε να ξεγελάσει και την κ. Ψαρούδα-Μπενάκη, που έβαλε το «πόρισμά» της στο αρχείο και διέταξε διεξαγωγή νέας ΕΔΕ από άτομο μη σχετιζόμενο με τον τότε προϊστάμενο του θύματος κ. Καζιάνη;

- Ποιος άλλος τόλμησε ποτέ να κομματικοποιήσει αναφανδόν τον ΣΕΑ, όπως ομολογούν οι δυο κυρίες του προεδρείου, που λένε ξεκάθαρα ότι ο Σύλλογος διοικείται από τον... Περισσό και τη Χαριλάου Τρικούπη;

- Ποιος άλλος στήν Α.Υ. απολαμβάνει την ιδιόρρυθμη «ασυλία» των δύο κυριών του προεδρείου, που εδώ και χρόνια θυμούνται τα γραφεία τους σχεδόν μόνο κατά την 1η και 16η κάθε μηνός; Ποιος ποτέ διανοήθηκε να... «εξαιρέσει» τον εαυτό του από το αρχαιολογικό έργο, τάχα για να «τιμωρήσει» όσους τον «καταπιέζουν» ή για ν' αποφύγει βαριές κατηγορίες για αμέλεια περί το υπηρεσιακό-επιστημονικό καθήκον; Και ποιος άλλος από τη μία «συνάδελφο» ορίζει εδώ και χρόνια τον εαυτό του «προσωπικό ασφαλείας» στην Υπηρεσία του, όπου υπη-

ρετούν πάμπολλοι αρχαιολόγοι, και ο ίδιος κηρύσσει απεργία για τους άλλους;

- Ποια είναι εν συνόλω τα λογισθητικά προσόντα του προεδρείου (γλωσσομάθεια, μετεκπαίδευση τίτλοι σπουδών, ενεργός συμμετοχή σε διεθνή επιστημονικά συνέδρια κ.λπ.);

- Ποιος άλλος από τον πρόεδρο του ΣΕΑ κατεξευτέλισε την Α.Υ. και την Ελλάδα διεθνώς με τον... «Κολοσσό της Ρόδου» (Καλοκαίρι 1987);

- Ποιος άλλος αρχαιολόγος δεν έβρισκε ασυμβίβαστο, να ελέγξει ταυτόχρονα στο δ.σ. του ΣΕΑ αλλά και αίρετό μέλος στο Υπουργικό Συμβούλιο; Για ποιον άλλο λόγο έκανε το προεδρείο, παρά για να στραγγαλίζει κάθε διαμαρτυρία και αδικίες εις βάρος μη οπαδών του να προωθεί κάθε ατομικό του αίτημα ή δικών του;

- Ποιος άλλος αρχαιολόγος, παύσει το όνομά του και τον τίτλο του, θα καταδεχόταν να καταπείσει τη γλώσσα του για το θανάσιμο κινδύνου που απείλησε τους Δελφούς (1986-1987) από την εγκατάσταση της ρωσικής Αλουμίνας και που αποσοβήθηκε μόνον όταν ο κ. Καζιάνης και οι δι-

ου έχασαν το προεδρικό; Ιοιος είχε συμφέρον να καταχω- ολόκληρο τον κατάπτυστο φάκε- α τον καταστραφέντα παραθα- ο προϊστορικό οικισμό στο υγιάλι Αιτωλοακαρνανίας, κάνο- «καμπουρίτσα» στον τ. προϊστά- της ΕΕΑ κ. Γ. Παπαθανασό- , ώστε να τον διαδεχθεί χωρίς θέτει κανένα τυπικό προσόν; οιο άλλο προεδρείο κατέφυγε σε ς και αθέμιτες κολληγιές με άλ- ματεία, κατά την εκάστοτε κομ- ή συγκυρία, για να τις προδώσει , ξεσηκώνοντας την μήνιν όλων; οιο άλλο προεδρείο επιστημονι- Συλλόγου εξέδιδε ανελλιπώς ο Τύπου» υπέρ παντός τριτοκο- κινήματος, ή του εγχωρίου ου, για να υπερασπισθεί λ.χ. αι την «ομοιόχρωμη» εκλογή Σαρτζετάκη, αλλά σιωπούσε πιά ένοχα για το Μακεδονικό, σκάνδαλα της φέστας «Αθήνα ιστική πρωτεύουσα 1985», για κδιήγητες αποφάσεις του ΚΑΣ ΑΣΟΚ, για το συστηματικό άλισμα του επιστημονικού επι- της Α.Υ.; οιο άλλο προεδρείο προσπάθησε ε τρόπο να παραδώσει την Α.Υ.

στην όρεξη των κομματικών νομαρ- χών; • Ποιο άλλο προεδρείο έκανε το παν, ώστε επί 10 χρόνια να μη γίνο- νται εξετάσεις στην Α.Υ. για εισαγω- γή νέων συναδέλφων, διαιωνίζοντας τον πλασματικό διαχωρισμό σε «προοδευτικούς» Εκτάκτους και «οπι- σθοδρομικούς» Μόνιμους, ώστε να προσεταιρίζεται τις ψήφους των πρώ- των; • Ποιο άλλο προεδρείο θεώρησε «αυτονόητο» ότι ο ΣΕΑ έχει τρόπον τινά υπογράψει συμβόλαιο με τη ΓΣΕΕ, ώστε «εξυπακούεται» ότι συμ- μετέχει σε κάθε κινητοποίησή της; • Ποιο άλλο προεδρείο μάτωσε για να μας πείσει ότι ο ΣΕΑ πρέπει οπωσ- δήποτε να ανήκει σε Ομοσπονδία του ΥΠΠΟ, αλλά το «ξέχασε» μόλις ανα- τράπηκαν οι κομματικοί συσχετισμοί; • Ποιος πολέμησε με νύχια και με δόντια ώστε να δυσφημήσει την Α.Υ. ως «κλαμπ προνομιάτων», μέχρις ότου τη φέρει στη σημερινή κατάντια; • Ποιο άλλο προεδρείο παίζει, εδώ και χρόνια, τον ριζοσπάστη επαναστά- τη στις Γενικές Συνελεύσεις, αλλά μο- νίμως «τα έβρισκε» στα κρυφά με όλες τις πολιτικές ηγεσίες, από την κ. Μερκούρη μέχρι τον κ. Τζαννετά-

κη; • Τελευταίο (προς το παρόν): Ο ΣΕΑ έκλεισε προ πολλού τα 30χρονά του. Αλλά ποτέ, ούτε και στην εποχή της χούντας, δεν φαντάστηκε κανείς ότι θα ξέπεφτε τόσο χαμηλά, όπως πέρυσι με τις «εκλογές-φιάσκο». Με αυτό το ανεπανάληπτο στην ιστορία του «εκλογικό πραξικόπημά» του, το - τότε και σήμερα - προεδρείο παρέ- τεινε για μια διετία την «εξουσία» του, δηλαδή συνέχισε την παράνομη παραμονή του στην Αθήνα, κρατώντας κλειστές θέσεις συναδέλφων του, που ανάλωσαν μια ζωή στην επαρχία Τα υπόλοιπα είναι «λόγια, λόγια, λό- για»... Και μπροστά στο πελώριο αυ- τό ηθικό πρόβλημα, που λέγεται «εκλογές ΣΕΑ 1991», τι ωφελούν οι δικαστικές διαμάχες, που σπάνια α- σχολούνται με ό,τι λανθάνει κάτω από την επιφάνεια;

Οι ζηλωτές του εκχυδαϊσμού, της υποβάθμισης, του κομμα- τισμού, της ιδιοτελείας, δρέ- πουν ήδη τους καρπούς τους: ο ΣΕΑ έχει βουλιάξει στην αφάνεια, την απά-θεια, τη νάρκωση Βέβαια, η «τρόικα» αγρόν ηγόρασε: αρκεί που κρατάει

τη... σφραγίδα, αφού κατάφερε να τορ- πιλλήσει και να βυθίσει αυτόνδρη την Α.Υ. (αυτό, υποθέτω, ήταν και το μόνο που έμαθε ο κ. Καζιάνης για... υποβρύχια Αρχαιολογία από την πο- λύχρονη θητεία του στην ΕΕΑ). Έτσι, μαζί με τα ξερά κήχαν και τα χλωρά. Η «τρόικα» του ΣΕΑ ασφα- λώς κλείνει οσονούπω τη δύσφημη τροχιά της (την εγκαταλείπουν, ακούω, και οι τέως οπαδοί της), αλ- λά κανείς αισιόδοξος οινός δεν εμφα- νίζεται στον ορίζοντα: το τέλμα μάς έχει ρουφήξει όλους. Και τούτο συμ- βαίνει όταν κυοφορούνται νομοθετήμα- τα θεμελιακά για την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου μας. Το «διαίρει και βασίλευε», που με τόση επιμέλεια καλλιεργήθηκε από την κ. Μερκούρη και τους συν αυτή μια ολόκληρη οκτα-ετία, καρποφόρησε πλούσια. Τώρα συ- νάγουμε τα πικρά σταφύλια μιας υπό- κωφης, βουβής οργής, που κανείς δεν ξέρει πού θα βγάλει. Υπάρχει κάτι τραγικότερο: καμιά πολιτική ηγεσία μέχρι σήμερα δεν φαίνεται να έχει αντιληφθεί, ότι η Α.Υ. είναι πια ναυ- άγιο. Ποιος θα τολμήσει να το ανελκύ- σει;

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΩΝ

Βάμε την παρακάτω επιστολή του δ.σ. του Συλλόγου Ελλήνων ολόγων. Τη δημοσιεύουμε χωρίς κανένα σχόλιο.

Ποιε Διευθυντά,

κ. Μανώλης Βασιλάκης στο τχ. 501 του ANTI επιδόθηκε και πάλι στην πρό- προσφιλή ενασχόλησή του με την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων και το ο Ελλήνων Αρχαιολόγων. Είναι, βεβαίως, δικαίωμά του. Και ασφαλώς θα έχει ήγους του. Εμείς επισημαίνουμε, απλώς, το έντονο προσωπικό στοιχείο που δια- το κείμενό του, σε τέτοιο σημείο, μάλιστα, ώστε να εκτρέπεται σε υβριστικούς ηρισμούς και προσβλητικές εκφράσεις. Και είναι, πράγματι, «φαινόμενο του ηνικού παραλογισμού» να συγχέεται η ύβρις με το επιχείρημα, η κριτική των γε- ν με την πολεμική κατά προσώπων, η ανάπτυξη απόψεων με την εύκολη επί- νευματος και τους μειωτικούς υπαινιγμούς.

Επισημαίνουμε στον κ. Μ.Β. ότι απροκλήτως και αιφνιδίως εκείνος, με ανών- μείωμά του, στο τχ. 499 του ANTI, ασχολήθηκε με την Εφορεία Εναλίων ήτων, παίρνοντας θέση σε μια ενδοϋπηρεσιακή διαφορά, που είχε κριθεί δι- ως υπέρ του συναδέλφου Δημ. Καζιάνη. Το σημείωμά του, από πλευράς χρονι- μπτώσεως και από πλευράς περιεχομένου, επεδίωκε να αντισταθμίσει την δυ- εντύπωση, που προκάλεσε η αχρήστευση της δικαστικής κρίσης με διοικητικές ύσεις της πολιτικής ηγεσίας. Γνωρίζει, βεβαίως, ο κ. Μ.Β. ότι τέτοιες πρακτικές νουν την ουσία του Κράτους Δικαίου και κάθε άλλο παρά αποτελούν δείγμα ής διοίκησης. Και για τέτοια φαινόμενα δεν ευθύνονται μόνο εκείνοι που τα επι- ν αλλά και όσοι τα ζητάνε και τα εκμεταλλεύονται.

Επεί ακόμα να αναφέρουμε ότι εκείνο το αρχικό του σημείωμα, με ύφος σκω- και προσβλητικό επιδόθηκε στην προσπάθεια προσωπικής μείωσης του προι- νου της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων, σε αντιπαράθεση προς την συνάδελ- ν αποτελούσε επιλογή της πολιτικής ηγεσίας, σε πείσμα της διοικητικής, υπη- ής και δικαστικής τάξεως. Αξίζει, βεβαίως, τον κόπο, εμείς που κατηγορούμα- ε έλλειψη συνδικαλιστικού ήθους επειδή τοποθετήσαμε το ζήτημα στην πραγ-

ματική του βάση, από πλευράς αρχών διοικητικής νομιμότητας και επιστημονικής τά-ξης, να αναφερθούμε στο σοβαρό πρόβλημα του τύπου και της προσωπικότητας, από πλευράς κοινωνικής ευθύνης, επαγγελματικής δεοντολογίας και δημοσιογραφικού ήθους.

Πολύ μάλιστα θα θέλαμε από τον κ. Μ.Β. στο όνομα των αρχών που επικαλείται στα κείμενά του, με τα οποία μας καταγγέλλει ότι αντιδρούμε «ως συνάφι», «υπερασπιζόμενοι την τερπνήν άμα και ωφέλιμον αρχήν του ισοβίου βολέματος», να εξηγήσει πώς αξιολογεί την εννοιοκρατική παρέμβαση της πολιτικής ηγεσίας, την αχρήστευση της δικαστικής κρίσης; Αλήθεια ποιος και γιατί βολεύεται;

Ο κ. Μ.Β. εκτιμά, με τα δικά του κριτήρια, ότι η ανακοίνωση του Δ.Σ. του ΣΕΑ για το συγκεκριμένο θέμα, εντάσσεται «στα φαινόμενα του φατριασμού, του κομματι- σμού και του συντεχνιακού συνδικαλισμού». Με τέτοιους αφορισμούς, όμως, δεν συ- γκαλύπτεται η ουσία, που έχει να κάνει με το ότι το επίμαχο πρόβλημα δημιουργήθη- κε από την κυβερνητική παρέμβαση. Η παρέμβαση αυτή δεν είναι άσχετη προς την ιδιότητα του κ. Καζιάνη, ως προέδρου του Δ.Σ. του ΣΕΑ ούτε, βεβαίως, ξένη προς την προηγούμενη προσπάθεια του υπουργείου να μεθοδεύσει την ακύρωση των αρχαιρε- σιών του ΣΕΑ.

Τέλος, η εμμονή και του κ. Μ.Β. να συσχετίζει με το υπηρεσιακό και νομικό θέμα που προκάλεσε η πολιτική παρέμβαση του υπουργείου τον τραγικό θάνατο του Παναγιώτη Αμπαζόπουλου, δείχνει πως στην όλη μεθόδευση να διασκεδαστεί η αρνη- τική εντύπωση των χειρισμών του υπουργείου, επιχειρείται η εκμετάλλευση του τρα- γικού συμβάντος, κατά τρόπο που προκαλεί πια και την ηθική τάξη, ενώ είναι γνωστό σε όλους ότι και υπηρεσιακά και δικαστικά καμιά ευθύνη σε βάρος κανενός δεν έχει διαπιστωθεί.

Η υπεράσπιση των στοιχειωδών αρχών ενός κράτους δικαίου και η τήρηση των εγ- γνήσεων δικαστικής προστασίας του αδικούμενου πολίτη, αντιμετωπίστηκε με ενορ- χηστρωμένη επίθεση κατά του ΣΕΑ, από εκείνους που προκάλεσαν την παράνομη εκτροπή και που θα έπρεπε τουλάχιστον να σιωπούν.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο του ΣΕΑ

Η Αντιπρόεδρος
Νίκη Αλεβίζου-Μιχάλου

Η Γεν. Γραμματέας
Μαρία Κασίμη-Σούτου

Ενεπλάκη στο συνθλιπτικό παιχνίδι των άκρων...

της Ελένης Μάρα

Εκείνη τη φορά
ήταν ένας άντρας
πρωταγωνιστής που έκλεψε
την παράσταση της
καταπιεσμένης
σεξουαλικότητας
στο χιτσκοκικό σύμπαν...

Ο Άντονι Πέρκινς, γεννημένος το 1932 στη Νέα Υόρκη, παίζει στο θέατρο από πολύ νεανική ηλικία. Το κινηματογραφικό του ντεμπούτο γίνεται το 1953 στην ταινία τού Τζωρτζ Κιούκορ «Η ηθοποιός». Παίζει σε ταινίες των Γουάιλερ, Μαν, Μάλλιγκαν, Κράμερ, Κλεμάν μέχρι που...

Αυτή τη φορά είναι ένας άντρας πρωταγωνιστής που κλέβει την παράσταση της καταπιεσμένης σεξουαλικότητας στο χιτσκοκικό σύμπαν. Ο δαιμόνιος σκηνοθέτης, κατά την προσφιλή του τακτική, οικοδομεί πάνω στο αγορίστικο παρουσιαστικό τού Πέρκινς τους χλευαστικούς του χάρτινους πύργους, ντύνει το νεαρό ηθοποιό με νοσηρά φαντάσματα και τον υποβάλλει στην ανάλαφρη κακεντρέχεια του διφορούμενου και των απειλητικών φωτοσκιάσεων, αποσπώντας την πλήρη συνειδητή του στο συνθλιπτικό και εξουθενωτικό παιχνίδι των άκρων που λέγεται «Ψυχώ» (1960).

Οι παράδοξες εξισώσεις του φιλμ (φαινομενικά άκακος και καλόκαρδος = α-σεξουαλικός = διεστραμμένα σεξουαλικός = ηδονοβλεψίας και ψυχοπαθής δολοφόνος) γίνονται συνώνυμες μίας ξεχωριστής ερμηνείας από μέρους του Πέρκινς αλλά, ταυτόχρονα, σφραγίζουν μια τυποποίηση από την οποία

δεν θα μπορέσει ποτέ να απαλλαγεί στο μέλλον.

Η πρακτική τού καθαγιασμού και του παράλληλου γκρεμοτσακίσματος των χιτσκοκικών ηρώων θα περάσει από τη μεταφορά στην κυριολεξία, δηλαδή από την ταινία στην ίδια την καριέρα τού Αμερικανού ηθοποιού. Εύθραυστος, συντετριμμένος και χαμένος σε παραμορφωτικούς λαβύρινθους, ο Πέρκινς γίνεται ιδανική λεία για έναν άλλο κορυφαίο δημιουργό τής εβδομής τέχνης. Θα ερμηνεύσει με μεγάλη επιτυχία τον Ιωσήφ Κ., γνωστό ήρωα του Κάφκα στο μυθιστόρημά του

«Η δίκη», το οποίο αποδίδει με αυστηρό προσωπικό ύφος ο Όρσον Γουέλλες στην τριάντα μίνουμ ταινία του (1962). Την ίδια χρονιά, εξάλλου, πρωταγωνιστεί στη «Φαίδρα» τού Ζυλ Ντασσέν, στο ρόλο του νεαρού εραστή, στο πλευρό τής Μελίνας Μερκούρη - ταινία που γυρίστηκε στη χώρα μας. Στη συνέχεια θα γυρίσει ταινίες με τους Σμπρόλ, Νίκολ (το περίφημο «Catch 22») Χιούστον, Λιούμετ, Ράσσελο («Crimes of passion» 1985) και θα σκηνοθετήσει ο ίδιος το «Ψυχώ 3» (1986), μέχρι τον πολύ πρόσφατο θάνατό του, το προηγούμενο Σάββατο.

ἡ λέξη

ΙΣ. ΡΟΖΕΝΤΑΛ-ΚΑΜΑΡΙΝΕΑ: 'Η ελληνική διασπορά στην εξέλιξη γλώσσας και λογοτεχνίας
Μ.Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ: Μεταβλητές και σταθερές του φαινομένου της διασποράς
Θ.Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: 'Η λογοτεχνία των αποδήμων
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Φαντασία της ξενιτιάς - π.χ. του Νίκου Καζαντζάκη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΝΑΡΑΚΗΣ: 'Η λογοτεχνία των 'Ελλήνων στους αντίποδες
ΘΩΔΩΡΟΣ ΚΑΛΛΙΦΑΤΙΔΗΣ: Τα προβλήματα της γλώσσας και η λογοτεχνία της διασποράς
(Μία συνομιλία με τον 'Αντώνη Φωστήρη και τον Θανάση Νιάρχο)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΧΙΝΑΣ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΕΡΒΑΣ
ΑΔΙΚΗ ΦΟΣΣΙ
ΙΩΑΝΝΑ ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΤΣΑΜΠΗΡΑΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΗΣ
ΑΝΑΣΤ. ΒΙΣΤΩΝΙΤΗΣ
ΣΩΤΗΣ ΠΑΠΑΚΟΓΚΟΣ
ΔΗΜ. ΔΕΛΗΟΛΑΝΗΣ
ΚΑΜΠΡΙΕΛΛΑ ΜΑΚΡΗ
ΟΡΕΣΤΗΣ ΗΛΙΑΝΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΕΟΣ
Ν. ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΜΙΜΙΚΑ ΚΡΑΝΑΚΗ
ΖΙΖΕΑ ΠΡΑΣΙΝΟΣ
ΙΑΣΩΝ ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΕΔΡΟΣ
ΑΝΤ. ΔΕΚΑΒΑΛΛΕΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΝΙΗΛ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΤΖΙΑΣ
ΝΙΚΗ ΑΪΝΤΕΝΑΪΕΡ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ
Β. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΚΑΡΛΟΣ ΕΠΙΝΕΔΙ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΙΑΜΗΣ
ΡΗΓΑΣ ΚΑΠΠΑΤΟΣ

ἡ ἐλληνικὴ λογοτεχνία τῆς διασποράς

ἀφιέρωμα

ΖΑΚ ΜΠΟΥΣΑΡ: 'Ο 'Όμιλος 'Ελλήνων Λογοτεχνῶν τοῦ Μοντρεάλ
ΠΤΑ ΠΟΙΗΤΕΣ ΣΤΟΝ ΚΑΝΑΔΑ: 'Αντώνης 'Αντωνίου, 'Ιρις Κανία, Φ. Κομπορόζος.
Στέφανος Κωνσταντινίδης, Λύντια Σκάλλου, Πόπη Σωτηρίου, Βησσαρίων Χατζηδανιὺλ
ΒΑΓΓΕΛΙΩ ΤΣΑΡΟΥΧΑ-ΣΑΜΠΟ: Τὰ ἐλληνικά γράμματα στὴν Οὐγγαρία
ΑΘΗΝΑ ΣΧΙΝΑ: Σολομώντειο αἶνιγμα - διλήμματα τῶν εἰσαγωγικῶν τῆς διασποράς
Ζωγραφικὴ καὶ γλυπτικὴ ἐλλήνων καλλιτεχνῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ

110
εὐστός '92

110

εἰδικό τεύχος:
δρχ. 1000

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τακτικό Μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ένωσης Ίνστιτούτων Όμαδικῆς Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- Όμαδικῆς Ψυχοθεραπείας
- Δυναμικῆς τῆς Οἰκογένειας
- Κοινωνικῆς Ψυχιατρικῆς
- Δυναμικῆς Ψυχιατρικῆς
- Ψυχολογικῶν Ἀξιολογήσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ & ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ
- ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

• ΣΥΜΠΟΣΙΑ • ΣΥΝΕΔΡΙΑ • ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ • ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ • ΕΠΟΠΤΕΙΕΣ

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644.7533 - 643.5980 - 644.5140

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΑΪΤΖΗ ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΗ ΟΡΚΗΣΤΡΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ •
ΤΗΛ: 3645133 • FAX: 3607878

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Υγεία-Κοινωνία-Πολιτική

Περιλαμβάνονται κείμενα των:
'Αλκη Βατόπουλου, Γ. Γεννηματά,
Σπ. Δοξιάδη, Γ. Ευδοκιμίδη,
Γ. Κριμπά, Στ. Καφαντάρη, Γ.
Κυριόπουλου, Ηλ. Κούβελα, Ν.
Μακού, Μ. Μυλωνάκη, Γερ.
Πεντόγαλου, Φ. Σαλαμίνιου, Κ.
Στεφανή, Δ. Τριχόπουλου, Γ. Τούντα,
Αγγ. Χατζάκη, Θ. Χατζόπουλου.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ •
ΤΗΛ: 3645133 • FAX: 3607878

Μήδεια, Ιζόλδη, Νόρμα...

ΙΣΩΣ ΤΙΠΟΤΑ πιο συνηθισμένο και κοινότοπο από τ' αφιερώματα (μικρά ή μεγάλα) στην μνήμη ενός καλλιτέχνη με αφορμή την εκάστοτε συμπλήρωση... τόσων χρόνων από τη γέννηση ή τον θάνατό του. Και υπάρχουν περιπτώσεις όπου αυτές οι μετά θάνατον «προσφορές» μας, έχουν και λίγο την έννοια μιας εξιλέωσης απέναντι στον τιμώμενο για την αναγνώριση που δεν του προσφέραμε όσο ζούσε.

Στην περίπτωση της Μαρίας Κάλλας, όμως, όλα είναι διαφορετικά. Αυτή η διαρκής ανάμνησή της -γιατί η Κάλλας ανήκει στις εξαιρέσεις εκείνες που ποτέ δεν έφυγαν από το προσκήνιο- ίσως δεν είναι τίποτα άλλο από τη χρόνια τώρα προσπάθειά μας ν' αγγίξουμε το «μύθο» της. Ένα μύθο που την περιέβαλλε από τον πρώτο ουσιαστικά καιρό της μεγάλης καριέρας της.

Το ηχόχρωμα, η παράξενη χροιά της φωνής της που αρχικά την στρέφουν σε ρόλους του βαγκνερικού ρεπερτορίου και η εκ παραλλήλου επιτυχής παρουσία της σε ρόλους δραματικούς και σε έργα όπως «Νόρμα» και «Πουριτανοί» ήσαν αρκετά

για να την αναδείξουν πέρα και πάνω απ' τα όρια των διάσημων της εποχής της σοπράνο.

Αδιαφιλονίκητο είναι πως η Κάλλας χαρακτήρισε με την παρουσία της την τέχνη του τραγουδιού και της όπερας. Υπήρξαν περιπτώσεις που η ωραιότητα της φωνής της αμφισβητήθηκε, ποτέ όμως η δεξιότητά της και η βαθιά ψυχολογική και εκφραστική απόδοση των ρόλων της.

Η ίδια είχε πει: «Δεν είναι αρκετό να έχει κανείς μια ωραία φωνή και μόνο. Τι σημαίνει ωραία φωνή; Όταν ερμηνεύει κανείς ένα ρόλο πρέπει να έχει χιλιάδες χρώματα για να μπορεί να χαρακτηρίσει τα διάφορα συναισθήματα, χαρά, ευτυχία, λύπη, φόβο, αγωνία.

Πώς είναι δυνατόν να γίνει αυτό με μόνο όπλο μια ωραία φωνή;»

Και αυτό υπήρξε το μεγάλο της «όπλο». Είναι από τα πλέον γνωστά και ευδιάκριτα στοιχεία της τέχνης της το πλήθος αυτό των «χρωμάτων» που χαρακτήριζε κάθε της ερμηνεία. Όπως είναι ακόμα γνωστές και οι -μικρές ίσως- παραλλαγές που υπήρχαν από ερμηνεία σε ερμηνεία του ίδιου ρόλου.

Είχε ειπωθεί από τον κ. Μιχ. Δούνια ότι «η Κάλλας αναβιώνει έναν ξεχασμένο τύπο πριμαντόνας με όλα τα καπρίτσια μεγάλων τραγουδιστριών του παρελθόντος... Όμως η εκπληκτική αυτή γυναίκα έχει μέσα της το φοβερό δαίμονα της μεγάλης τέχνης».

Η τελειομανής, δύσκολη και ευέξαπτη πολλές φορές καλλιτέχνης, υπήρξε και υφίσταται ως μεγάλη θεά της τέχνης.

Δύσκολο κανείς να πει τι ήταν εκείνο που την ανέβασε σ' αυτό το βάθρο. Έχει ειπωθεί πως ένας απ' τους λόγους που η

Κάλλας παραμένει τόσο ζωντανή είναι πως η μεγάλη αυτή ερμηνεύτρια με απaráμιλλη φωνητική και σκηνική εκφραστικότητα μας κληροδότησε μόνο τις ηχογραφήσεις της. Την ακούμε χωρίς να βλέπουμε.

Την εποχή όμως που μεσουρανούσε, ήταν αυτό που από τότε πρόδιδε την υπεροχή;

Ίσως, ανάμεσα στα άλλα, το ότι υπήρξε η πρώτη σοπράνο του αιώνα μας, η μόνη που μπόρεσε να αναβιώσει (και μέσω αυτής να αναστηθούν) ρόλους και έργα ξεχασμένα (Ορφέας του Χάυντν 1951, Αρμίδα του Ροσσίνι, Μήδεια του Κερουμπίνι).

Όποια πάντως και να υπήρξε η αιτία, η θριάμβου, η Μαρία Κάλλας ως ανεπανάληπτη Μήδεια, Ιζόλδη, Νόρμα, Βιολλάτα, Λουτσία, Τόσκα μένει να μας συνεφεύει τυραννικά με την απουσία της.

Ν. Μητρόπουλος

**Στις 16 Σεπτεμβρίου
συμπληρώθηκαν 15
χρόνια από το θάνατο της
Μαρίας Κάλλας
(16 Σεπτ. 1977) και μεις
αποτίσαμε φόρο τιμής
στη μνήμη της, όπως θα
κάνουμε και αργότερα,
μέσα στο 1993, με την
ευκαιρία της
συμπλήρωσης 70 χρόνων
από τη γέννησή της
(Δεκέμβριος 1923)**

ΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΞΟΡΜΑ

...ς και πυκνός ο σχεδιασμός των μουσικών εκδηλώσεων στο Μουσική Αθηνών για την περίοδο 1992-93. Η ζόμενη αυτή περίοδος «εξορμήσεως» του Μ.Μ.Α. δίνει μια τέτοια πληθώρα συναυλιών και εκδηλώσεων, που ίσως κανείς να αναμένεται ότι θα «μονοπωλήσει» το χώρο στα μουσικά δρώμενα του χειμώνα. Ο κύκλος εκδηλώσεων, μεταξύ των οποίων: κύκλος «Ελληνικής Μουσικής» και «μουσικής», εκδηλώσεις αφιερωμένες στη «μνήμη της Μαρίας». Ο κύκλος «Μεγάλες ορχήστρες» με τη μετάκληση των συμφωνικών συγκροτημάτων, καθώς ακόμα και οι εμφανίσεις της «Κ.Ο.Α.» του «Μουσικού αναλογίου» και μεράτα» μάς προετοιμάζουν για μια αρκετά πλούσια σε τα περίοδο.

Η της νέας περιόδου ξεκινά με την «Καμεράτα» και την ωμένη παρουσίαση του έργου του Antonio Vivaldi «L' armonico», 12 κοντσέρτα για έγχορδα, έργο 3. Τα 12 θα ερμηνευτούν κατά τη διάρκεια έξι συναυλιών στις 22, 25 και 26, 28 και 29 Σεπτεμβρίου.

...τους και με τη διάθεση σύγκρισης της μουσικής μπαρόκ ήρο ήχο στις συναυλίες θ' ακουστούν έργα των νεότερων. Lekeu, Barber, Μικρούτσικου, Koechlin, Camus.

Καλοκαιρινές προσφορές

Εκδόσεις «Δωδώνη»

Βιβλιοπωλεία «Δωδώνη»

Γιορτάζουμε

Τα 30 χρόνια στην Αθήνα, Ασκληπιού 3

(Έτος ιδρύσεως 1962)

Τα 11 χρόνια στα Γιάννινα, Μιχ. Αγγέλου 27

(Έτος ιδρύσεως 1981)

Και σας καλούμε

να γιορτάσετε μαζί μας
διαλέγοντας, στους τρεις ορόφους
των δύο Βιβλιοπωλείων μας

βιβλία όλων των Εκδοτών
σε πολύ μεγάλες προσφορές

Ισπανικά

- Πρώτος και δεύτερος κύκλος (τελειοποίηση της γλώσσας και Ισπανόφωνος Πολιτισμός)
 - Προετοιμασία για τα διπλώματα DELE του Υπουργείου Παιδείας της Ισπανίας (BASICO και SUPERIOR)
 - Μεταφραστικό τμήμα
 - Πρόγραμμα Λατινοαμερικάνικων Σπουδών
 - Τμήμα προφορικής άσκησης
 - Πορτογαλικά
- Διδάσκουν Ισπανοί καθηγητές
πτυχιούχοι ισπανικών πανεπιστημίων

Εταιρεία Ισπανικών Σπουδών
ΜΙΓΚΕΛ ΝΤΕ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ

Καποδιστρίου 2

Πληροφορίες-εγγραφές: Από 1 Σεπτεμβρίου,
πρωί 10.00-1.30, απόγευμα 6.00-9.00 καθημερινά
☎ 36.28.880

ΜΙΑ ΒΡΑΔΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΦΑΒΡΙΚΙΟ

Σε μια παρανοϊκή
εποχή και άφρονα
χώρα, με
περισπούδαστη εθνική
ταυτότητα
παραχωμένη στην
κωλότσεπη, ένα έργο
του Γ. Θεοτοκά και
μάλιστα «Το παιχνίδι
της τρέλας και της
φρονιμάδας», που
επιλέγει το Μοντέρνο
Θέατρο του Γ.
Μεσσάλα, φαίνεται
σχεδόν σαν γιατρικό
ευθυμίας στη σωστή
δόση πικρίζουσας
ειρωνείας.

Στα νταμάρια και ο βασιλιάς
Ανδρόνικος συνομιλεί παράξενα
με τη σελήνη που ανταποκρινό-
μενη, από θεσπέσια συγκυρία,
προβάλλει πίσω από τα βρά-
χια. Κι ο θεατής, σκαρφαλωμέ-
νος σε αυτήν την προνομιούχο
κόγχη του κλεινού άστεως, ε-
ποπτεύει τα όρια της τρέλας και
της φρονιμάδας, καθώς, σε δι-
σεκτους χρόνους, τείνουν να ε-
ξαφανιστούν και ο τόπος πλημ-
μυρίζει από παράφρονες συντη-
ρητικούς και συνετούς ελευθε-
ριάζοντες· η χρονική προοπτική
απαλύνει τα δεινά της ημέρας.
Σημεία και οιωνοί φθοράς και
παραλογισμού υπήρχαν και την
εποχή που βασιλεύε ο πρώτος
των Κομνηνών, ο ωραίος και
ιπποτικός, όσο και έκφυλος,
Ανδρόνικος. Στο σκηνικό παι-
χνίδι, πληβείοι και ευπατρίδες
μάχονται τον ελαφρόμυαλο αυ-
τοκράτορα που, όπως γράφει η
ιστορία, ήθελε να καταπολεμή-
σει τη διαφθορά αλλά, όντας ο
ίδιος γέννημα δολοπλοκιών,
βρήκε οικτρό τέλος.

Όμως, ο Θεοτοκάς παν-
τρεύει την ιστορία με το θρύλο,
πλέκοντας με ευαισθησία το δι-
κό του μύθο, όπου προσπαθεί να
χωρέσει τον κλαυσίγελω μιας
υστερότερης εποχής. Αρχές της
δεκαετίας του '40, όταν κατα-
πιάνεται με το θέατρο, φύσει αι-
σιόδοξος, έχει αρχίσει να απαι-
σιοδοχεί. Αυτός ο ιδεαλιστής ε-
πιτρέπει στον ήρωά του την πα-
ρατήρηση: «Κι αν δεν διορθω-
θεί η κοινωνία πειράζει;». Κωνσταντινοπολίτης, με νωπή
ακόμη τη μνήμη των ιδανικών
που έχουν ναυαγήσει, περιπαί-
ζει τον αυτοκράτορα που δωρι-
ζει στον αυλοκόλακα «ως εκ
περισσού» τα αρχαία της Δή-
λου και συλλογίζεται: «Μήπως
δικά μου είναι!».

Σε αντίθεση με τον Α. Τερ-
ζάκη, τον άλλο της γενιάς του
'30 που καταπιάστηκε συστη-
ματικά με το θέατρο, το Βυζάν-
τιο δεν στάθηκε για τον Θεοτο-
κά ο προνομιούχος χώρος. Αν
δεν σφάλουμε, μόνο δύο από
τα 13 θεατρικά του έργα τοπο-
θετούνται σε αυτόν τον πρόσο-
φο ιστορικό τόπο. Η τραγωδία
του «Βυζαντινή νύχτα» και
«Το παιχνίδι...», κωμωδία
στα χρόνια συρρίκνωσης της βυ-
ζαντινής αυτοκρατορίας, που α-
ναφέρεται και ως το αρτιότερο
έργο του, αν και ο Α. Πολίτης
δεν παραλείπει να το χαρακτη-
ρίσει «αρκετά εγκεφαλικό». Ωστόσο, ιδιαίτερα σε αυτό, ο
συγγραφέας αφήνει ελεύθερους
τους ήρωες να διασκεδάσουν
χωρίς ιδεολογικές φορτίσεις.

Πολύ άρεσε στον Θεοτοκά να
δανείζεται μύθους από τα δημο-
τικά τραγούδια. Γνωστή η πα-
ραλογή «Του Μαυριανού και
της αδερφής του», κι εδώ, ό-
πως και στο τραγούδι «Του νε-
κρού αδελφού», μια Αρετή α-
ποδεικνύεται άξια του ονόματός
της. Η δοκιμασία της αρετής
της γίνεται στοίχημα ανάμεσα

Επί σκηνής, η γυναικεία ομάδα στο «Παχνίδι»

στο φρόνιμο και «πολυπαινε-
σιάρη» Μαυριανό, το σύντροφό
του Μικροκωσταντίνο και το
βασιλιά. Σε αυτό το τραγούδι,
παραπλήσιο με τα ακριτικά ά-
σματα, δεν υπάρχουν πουλιά
που να μιλούνε με ανθρώπινη
λαλιά, όμως ο Θεοτοκάς πα-
ραλλάσσει τα παραμυθιακά
στοιχεία.

Όπως τα δημοτικά τραγού-
δια βρίθουν από σοφά πουλιά,
μηχανεύεται κι αυτός ένα πουλί
μαντατοφόρο των μελλούμε-
νων. Στην κωμωδία του, ο βα-
σιλιάς θα παρουσιαστεί μεταμ-
φιεσμένος για να παραπλανήσει
την κόρη, ενώ το πουλί αποκα-
λύπτοντας την αλήθεια θα βοη-
θήσει να πλεχτεί μια παραλλα-
γή του θρύλου. Μέσα στην υ-
πέρβαση αλλά και την ιστορικό-
τητα της εποχής, ο Θεοτοκάς
αδελφώνει το θέμα με την αρ-
μόζουσα ποιητική μορφή. Με
δηκτική ειρωνεία, σωρεύει πα-
ρεξηγήσεις και συμπτώσεις α-
βίαστα, χωρίς το «διανοουμε-
νισμό» που συχνά του απέδω-
σαν.

Πράγματι, θαυμάσια και ε-
πίκαιρη, η ιδέα του Γ. Μεσσά-
λα να θυμηθεί το έργο του Θεο-
τοκά. Σκηνοθέτησε «το παιχνί-
δι» με κέφι, στο ρυθμό σαιξπη-
ρικής κωμωδίας με παράνοή-
σεις και ευρήματα, διατηρών-

τας κυρίαρχο το μοτίβο του
μοτικού τραγουδιού. Την α-
λαφρή και φαιδρή ατμόσφαι-
ρα ζωηρεύει η μουσική και τα
τραγούδια του Σ. Βενάρδου,
ραλλαγές του δημώδους άσ-
τος, με τη μελωδική φωνή
Ν. Βενετσάνου. Την ευφο-
ρία του ανοικτού χώρου εκμε-
τελεύονται τα σκηνικά της
Ζαΐμη που δείχνει και με τα
στούμια γνώση της ιστορίας
της εποχής.

Δίπλα στο σίγουρο Ανδρ-
κο του Γ. Μεσσάλα και την
χοντρική Αρετή της Ντ. Θ-
λή, όσο πρέπει φρόνιμοι, ο
Λούδαρος και ο Γ. Μελάς. Α-
κόμη την παράσταση κλέβει
ο αρχοντας της τρέλας, ο πα-
μαχος Θ. Μορίδης και ο τα-
τατα εκκολαπτόμενος Κ.
λίσσάρης με την εύθυμη
λουθία τους, Κ. Γούναρη,
Γαλανοπούλου και Ο. Δ-
νης. Μόνο η Ι. Καλέση φα-
ίνεται να πλανήθηκε σε υπερβι-
επιθεωρησιακού τύπου.

Αυτή η βραδιά με τον Φα-
κιο μας θύμισε το κρητικό
που μνημονεύει ο Γ. Σεφέρ-
«Την τύχη του κάθε
την κάνει μοναχός του
κι όσα του κάνει η τρέλα
δεν του κάνει οχτρός του».

Μ. Θεοδοσοπού

Γραφτείτε
συνδρομητές
στο **ΑΝΤΙ**

Εξομολογήσεις των Ανωνύμων

Χαλμπος Πληζιώτης
Ανήσεις του Μετώπου
1921

Ασία - Θράκη
Αγωγή - Επιμέλεια: Ματούλα Ρίζου -
Κουρού

Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών
Α 1991

μαρτυρία, όσο και αν απέχει από την ιστορική, όσο και αν το ειδικό της βάρος δεν μπορεί να θμίσει το βάρος της επιστημονικής εργασίας, και αν συχνά ο ρόλος της περιορίζεται στο χώρο του απομνημονεύτου —που τις περισσότερες φορές έχει η επαλήθευση και τεκμηρίωση— δεν θα πά- τε να καταθέτει τη συνεισφορά της όχι μόνο ιστορική γνώση αλλά και στη λογοτεχνία. Α- είναι τα δείγματα της μαρτυρίας που πήραν τη του τους άξιζε στα νεοελληνικά γράμματα και οι φιλολογικές και ιστορικές εργασίες οι ο- τηρήχτηκαν πάνω σε αυτήν. Με όλο το ρίσκο οικειοποιημένης διάθεσης ή κρίσης, αλλά και μα- είτε από την επιστημονική ψυχρή λογική είτε ην πολιτική σκοπιμότητα, που αλλοιώνει τη των πραγμάτων, μέσα στη δύνη των γεγονό- ώνεται σαν εξομολόγηση, σαν κραυγή απελπι- πόμνηση τραγική για τα δεινά του ανθρώπινου και απαιτεί την προσοχή μας.

Αλλά οφείλει αυτός ο τόπος στο ζεύγος Μερλιέ- έρα από την οποιαδήποτε άλλη προσφορά του, το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών και με ιε- άβεια συγκέντρωσε συγκλονιστικές μαρτυρίες- χαμένες πατρίδες, για τους ξεριζωμένους- μούς. Ανάμεσα στα χειρόγραφα του υπάρχει ο ημερολόγιο του στρατιώτη Χαράλαμπου- ώτη, που πρόσφερε στο Κέντρο ο ανηψιός του- χρέα Σπύρος Παπαϊωάννου και που έρχεται- το φως της δημοσιότητας με εισαγωγή και ε- α της Ματούλας Ρίζου - Κουρού.

στρατιώτης - συγγραφέας, όπως μας πληροφο- επιμελήτρια, υπηρέτησε στη μικρασιατική εκ- α και στο ημερολόγιό του, που ο ίδιος τιτλο- «Αναμνήσεις του Μετώπου», καταγράφει τα- τα μέρα με τη μέρα από τις 4 Απριλίου 1920- ς 9 Οκτωβρίου 1921, όπως ακριβώς τα έζησε, τα δέχεται ο απλός άνθρωπος του ανώνυμου- ς, χωρίς προθέσεις έντεχνου λόγου, χωρίς τις- ς και τις αλλοιώσεις του μεγαλοϊδεατισμού- ς.

ήθεσή του δεν είναι να αναλύσει ή να κριτικάρει

τα συμβάντα μιας κρίσιμης και καθοριστικής για την Ελλάδα ιστορικής περιόδου. Καταγράφει ακριβώς ό,τι συμβαίνει στον ίδιο —φυσικά μέσα στο πλαίσιο της μεγάλης αυτής περιπέτειας: τις κακουχίες, την κουράση από τις ατέλειωτες πορείες, το άθλιο φαγη- τό που τρώει, αν πήρε ή δεν πήρε γράμμα από τους δικούς του, τι βλέπει περνώντας από τα διάφορα μέ- ρη και όλα αυτά με τη ζωντάνια του προφορικού λό- γου, τις ανορθογραφίες μαθητή του δημοτικού scho- λείου, αλλά συχνά και με έντονα σκωπτική διάθεση.

Αν θελήσει κανείς να αναζητήσει τη σημασία του κειμένου και τη σκοπιμότητα της έκδοσής του, θα πρέπει να την επισημάνει πρώτα απ' όλα, όχι στο εί-δος της γραφής (που δεν έχει καμιά σχέση με το συ- ναρπαστικό των μακρυγιαστικών κειμένων) αλλά στην αξία της μαρτυρίας: στη φωνή ενός ανθρώπου που μέσα στη δύνη του πολέμου, χωρίς να κραυγά- ζει, αφήνει να διαφανεί η υπαρξιακή του αγωνία.

Πέρα όμως απ' αυτό, υπάρχει και η αντιπαράθεση δύο διαφορετικών αντιλήψεων για το ίδιο γεγονός, ε- κείνων του Χαράλαμπου Πληζιώτη και του μέραρ- χου Α. Μαζαράκη - Αινιάνου, που δειγματοληπτικά παραθέτει η επιμελήτρια. Με τον ευρηματικό αυτό χειρισμό της όχι μόνο βοηθάει τον αναγνώστη να αν- τιληφθεί τα γεγονότα, αλλά και να συνειδητοποιήσει τη διαφορά οπτικής γωνίας της επίσημης στρατιωτι- κής εξουσίας και του ανώνυμου στρατιώτη. Π.χ. γράφει ο Μαζαράκης: «...Εισήλθα εις την πόλιν...» ενώ αντιστοιχα σημειώνει ο Πληζιώτης: «Φάνηκε το χωριό Μπαλή - Κεσέρ κατά το μεση- μέρι... εκαθίσαμε πεθαμένοι από την κούρασιν, ε- κείνην την στιγμήν περνούσε ο μέραρχος Κος Μα- ζαράκης Αινείας και μας συνεχάρει δια την αντο- χήν μας...». Και αλλού, Μαζαράκης: «...Εκλογαί της 1 Νοεμβρίου 1920. Έφθασεν η ημέρα των εκλογών· δια πρώτην φοράν με την άφιξιν αντι- προσώπων των κομμάτων εξ Αθηνών εξεδηλώθη ο φανατισμός πολλών αξιωματικών. Ήτο σφάλμα ο- λέθριον να γίνουν εκλογαί εις τον στρατόν...». Πληζιώτης: «Κυριακή 1 Νοεμβρίου 1920. Εκλο- γαί, δεν εψήφισα τίποτε».

Αλλά η εμπνευσμένη φροντίδα της επιμελήτριας δεν σταματάει εκεί. Εκτός από την κατατοπιστική ει- σαγωγή της, παραθέτει στο τέλος του βιβλίου και τα «Τραγούδια της εποχής», που περιλαμβάνονται στο τετράδιο του Πληζιώτη —διατηρώντας πάντα τη δι- κή του ορθογραφία— και πλουτίζει την έκδοση με εν- διαφέρουσες φωτογραφίες και κάρτες.

Τάκης Μενδράκος

Ο ιστορικός της τέχνης Γιάννης Κολοκοτρώνης έφτιαξε μια πολύ ενδιαφέρουσα διδακτορική διατριβή, που ευτύχησε εκδοτικά με την ενίσχυση του «Ιδρύματος Πιερίδη»: *Η νεκρή φύση στην Νεοελληνική Τέχνη από τον 19ο αιώνα έως τις μέρες μας. Η ελληνική έκδοχή και η διεθνής εμπειρία* (Θεσσαλονίκη 1992).

Ξεκινώντας από την αποσαφήνιση του όρου, από τη διεθνή του χρήση στην ελληνική του έκδοχή, μας εισάγει στο θέμα μέσα από την παρουσίαση της «νεκρής φύσης» στην ευρωπαϊκή ζωγραφική από τον 14ο έως τον 19ο αιώνα. Όσο για την Ελλάδα, η μελέτη μας προσφέρει, εκτός από το γενικό διάγραμμα της παρουσίας της «νεκρής φύσης» στη νεοελληνική ζωγραφική του 19ου και 20ού αιώνα, μια καταγραφή κατά καλλιτέχνη, έτσι ώστε η ανάγνωση αυτού του βιβλίου να ξεπερνά τον ειδικό στόχο της. Πωλήσεις Παλαιών Βιβλίων και Χαρακτικών με τη διαδικασία της δημοπρασίας πραγματοποιεί συστηματικά ο Πέτρος Α. Βέργος, παθιασμένος συλλέκτης ο ίδιος και ειλικρινής εραστής του παλαιού βιβλίου. Όσοι ενδιαφέρεστε, λοιπόν, μπορείτε να παρεβρεθείτε στη δημοπρασία της 1ης Οκτωβρίου '92, στις 6.30 μ.μ., στο Ξενοδοχείο «Εσπέρια». Αν πάλι θέλετε να δείτε τα βιβλία, τα χαρακτικά και τα

ντοκουμέντα που δημοπρατούνται μπορείτε να περάσετε από την οδό Μαυρομιχάλη 20 (2ος όροφος) έως τις 30 Σεπτεμβρίου καθημερινά, εκτός Κυριακής 10 π.μ. έως 3 μ.μ., καθώς και από τις 5 μ.μ. έως τις 8 μ.μ. κάθε Τρίτη, Πέμπτη και Παρασκευή. «Ρωμιοσύνη»: εκδοτικός οίκος, γνωστός για την προώθηση της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο εξωτερικό. Για τα δέκα χρόνια της προσφοράς του ο Δήμος Θεσσαλονίκης οργανώνει τιμητική εκδήλωση στο πλαίσιο των Δημητρίων '92. Παράλληλα οργανώνεται και έκθεση των εκδόσεών τους και Συμπόσιο με θέμα την «προβολή της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Εξωτερικό: Θεσσαλονίκη 13, 14 και 15 Νοεμβρίου '92. Στο «Σπίτι της Κύπρου» (Ηρακλείτου 10, 10 π.μ. - 2 μ.μ. και 5.30 μ.μ. - 8.30 μ.μ.) λειτουργεί πινακοθήκη κυπριακής ζωγραφικής, «ένα μικρό πανόραμα», όπου με ευσύνοπτο τρόπο παρουσιάζεται η παραγωγή της νεότερης κυπριακής τέχνης. Αξίζει να την προσέξουμε! Το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εξέδωσε μια συναγωγή τεσσάρων μελετών του αείμνηστου καθηγητή της Γλωσσολογίας Νικολάου Π. Ανδριώτη: Ιστορία της

Θεματική και Τεχνική Πενία

Κλήτος Χατζηθεόκλητος
Ο σαραντάχρονος άνδρας
Εκδ. Εστία, Αθήνα 1991

Ο Michel Butor, ως δόκιμος κριτικός και θεωρητικός της λογοτεχνίας, έγραφε ότι «*Τα περιστατικά ενός μυθιστορήματος είναι (...) πιο ενδιαφέροντα από τα πραγματικά. Η ανάδυση αυτών των πλασματικών περιστατικών ανταποκρίνεται σε μian ανάγκη, εκπληρώνει μια λειτουργία. Οι φανταστικοί χαρακτήρες γεμίζουν τα κενά της πραγματικότητας και μας τη φωτίζουν*». Από την άλλη, ο Χριστόφορος Μηλιώνης, δόκιμος πεζογράφος και κριτικός και αυτός, σε πρόσφατο δοκίμιό του σημειώνει ότι κακώς παραβλέπεται η σημασία της τεχνικής της πεζογραφίας η οποία και την καθιστά τέχνη και όχι απλώς «ιδέες». Παραθέτει δε στον καθηγητή Συγκριτικής Λογοτεχνίας Marc Schorer, ο οποίος τονίζει ότι «*η διαφορά μεταξύ περιεχομένου ή εμπειρίας και επεξεργασμένου περιεχομένου ή τέχνης ονομάζεται τεχνική*». Αν παραθέτω πρόχειρα τις παραπάνω απόψεις είναι για να καταλήξω στη διαπίστωση ότι ένα έργο που δεν διαθέτει καμιά τεχνική αλλά και που αρνείται να δημιουργήσει χαρακτήρες που να γεμίζουν τα κενά της πραγματικότητας δεν μπορεί να λέγεται λογοτεχνικό. Δυστυχώς, τέτοιο δείγμα αποτελεί «Ο σαραντάχρονος άνδρας», ένα έργο που το διατρέχει μια ενοχλητική υπεροψία απέναντι στον ίδιο τον αναγνώστη του αλλά και απέναντι σε στοιχειώδεις αρχές της λογοτεχνικής γραφής. Μια κατασκευή κραυγαλέα όσο και επίπλαστη που δεν παραπέμπει παρά στη φιλάρεσκη αυτοαναφορικότητά της «ως έργου μιας άλλης εποχής», αντιπαράβαλλοντας τον εαυτό του προς τη σύγχρονη γραφή του καλούμενου Αντιμυθιστορήματος προς το οποίο ενδόμυχα αντιπαρατίθεται ο συγγραφέας. Από μια τέτοια αντι-

παράθεση, ωστόσο, άνιση όσο και αφελή δεν μας δίνει παρά μόνον τη δική του αντιλογοτεχνική γραφή.

Η θεματική πενία συναγωνίζεται την ανυπαρξία της στοιχειωδούς αφηγηματικής τεχνικής ενώ οι στερεοτυπικές αντιλήψεις και οι τετριμμένες καταστάσεις που περιγράφονται ανταγωνίζονται επάξια την πεζότητα του αφηγηματικού λόγου. Το όλο έργο συνίσταται σε έναν αφόρητο μονόλογο που επιλαμβάνονται εναλλάσσόμενοι οι δύο βασικοί ήρωες (Παύλος και Μελέαγρος), επιλαμβάνόμενοι εις διπλούν να μας πείσουν μέσω σωρείας αποφθεγμάτων για τις προσωπικές αντιλήψεις τους επί παντός του επιστητού. Η εξυπακουόμενη μονοτονία τους διακόπτεται από τις παρεμβολές ενός τρίτου φίλου, του Ανδρέα, ο οποίος δεν θα λειτουργήσει παρά επιβεβαιωτικά της βασικής κοσμοαντίληψης των ηρώων. Από την άλλη, η τριτοπρόσωπη αφήγηση δεν διασώζει τίποτε από το επίπεδο της αρχικής σύλληψης του συγγραφέα. Παρόλο που υπάρχει μια σαφής διάκριση μεταξύ αναφερόμενου (με εισαγωγικά) λόγου των ηρώων και αφηγημα-

τοποιημένου λόγου που παραθέτει ο αφηγητής, τελικά δεν έχουμε παρά ένα μετατιθέμενο λόγο, εχολα υποκαθιστάμενο από μια πρωτοπρόσωπη αφήγηση, πράμα που μας δείχνει την πλήρη ταύτιση αφηγητή και ηρώων. Κι τέτοιο, όμως, αποβαίνει μισοί για την όλη αφήγηση, η οποία θα διεσώζετο μόνο μέσω μιας αποστασιοποίησης του αφηγητή από τους ήρωές του, με άλλα λόγια καλλιιεργώντας την ειρωνική απόσταση. Οποιαδήποτε, όμως, αφηγηματική τεχνική παραμένει στις πεισματικές εκτός των προθέσεων του συγγραφέα που θεωρεί τη μόνη καταγραφή του «πλούτου» των εμπειριών του ως υπαρκτό εφόδιο λογοτεχνικής παραγωγής, «Ο σαραντάχρονος άνδρας» αποτελεί ένα ολότελα βατό ανάγνωσμα, με ήρωες, σαραντάχρονους, πλαστούς, ψευδομυθικούς άνδρες, που δεν πέμπει άλλο μήνυμα από εκείνους βαρετού ύφους που υιοθετάνε άτεχνος συγγραφέας. Ανατίθεται, ειλικρινά, κανείς για σκόπιμο της έκδοσης τούτου βιβλίου...

Δημήτρης Τσατσούλης

Ένα Μακρύ Οδοιπορικό

Θανάσης Παπαθανασόπουλος
Η Πλατεία
Εκδ. Παρατηρητής
Θεσσαλονίκη 1991

Ο Θανάσης Παπαθανασόπουλος, πολυγραφότατος και δοκιμασμένος, τόσο στο χώρο της ποίησης και της πεζογραφίας όσο και στο χώρο του δοκιμίου και του επιστημονικού συγγράμματος, έχει, ήδη, βραβευθεί από την Ακαδημία Αθηνών για το επικό του ποίημα «Διγενής Ακρίτας» που δημοσιεύτηκε το 1990. «Η Πλα-

τεία» αποτελεί το πρώτο μέρος μιας ευρύτερης «μυθιστορίας» με τίτλο «Οδός καθόδου Δωριέων» με την οποία ο συγγραφέας προτίθεται να καλύψει την περίοδο της εθνικής μας ζωής των ετών 1940-1967. Το πρώτο αυτό μέρος πλώνεται στα δύσκολα χρόνια 1940-50, με επίκεντρο την ίδια πατρίδα του αφηγητή, π

ιστα Ναυπακτίας. Η γερμανι-
ατοχή, το αντάρτικο, ο εμφύ-
, η αρχή, τέλος, της αναγκα-
ής ή μη «συμφιλίωσης» ακο-
ούν την οπτική του παιδιού
υπήρξε τα χρόνια εκείνα ο
ραφέας, οπτική δηλαδή του
ού «ήρωα» που βιώνει τα γε-
τα αποκτώντας σταδιακά την
τη γνώση των δρωμένων,
τη που παρεισφρεί στο κείμε-
σα από τις σύντομες παρατη-
ς - προλήψεις ενός αφηγημα-
εγώ, που τοποθετείται στο
της γραφής και όχι σε εκεί-
της αφηγούμενης ιστορίας. Η
μβολή αυτή, ωστόσο, δεν υ-
εί άλλο από την ειρωνική α-
ση του αφηγητή από το νεα-
τό του, με αποτέλεσμα η α-
χ, ο ενθουσιασμός, η πίστη
ανικά, η απλοϊκότητα ενός

λαού που έβλεπε μέσα από τα
μάτια ενός παιδιού την υπόθεση
της «ελευθερίας» να μετατρέπε-
ται σε ένα βαθύ αυτοσαρκασμό του
«τώρα» για το «τότε».

Και παράλληλα, οι μικροϊστο-
ρίες, η καθημερινή μικροκακία αλ-
λά και καλοσύνη, η βιαιότητα
μιας εποχής, η αδιανόητη σκληρό-
τητα των πράξεων, ανάγονται, ό-
λα μαζί σε αυτό που αποκαλούμε
Ιστορία. Έτσι, είναι η ιστορία του
καθενός από τους κατοίκους της
Περίστας που αντικατοπτρίζει, σε
σύζευξη ή σε αντίθεση με την ιστο-
ρία των άλλων συγχωριανών του,
την πρόσφατη ελληνική ιστορία.
Από την άλλη, αν η γλώσσα περι-
γράφει με μια ξεχασμένη πια γλα-
φυρότητα τους χώρους, γίνεται
σύντομη, στεγνή μπροστά στα με-
μονωμένα γεγονότα λειτουργών-

τας έτσι «βιωματικά» απέναντι
στα τοπία και «αναφορικά»,
«πληροφοριακά» απέναντι στο αν-
θρώπινο δράμα. Αυτή η συναισθη-
ματική αποφόρτιση —προτέρημα
της γραφής του Θανάση Παπα-
θανασόπουλου— υποχωρεί μόνο
σε κάποιες σπάνιες στιγμές της ό-
λης μυθιστορίας, όταν περίτεχνα
οι λαϊκές δοξασίες υποβάλλουν το
δικό τους συμβολισμό, εισάγοντας
το «μύθο» ως ισότιμο με τα γεγο-
νότα διαμορφωτή της Ιστορίας.
Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, «Η
Πλατεία» αποτελεί ένα χρονικό,
μια μαρτυρία αλλά ταυτόχρονα έ-
να μακρύ οδοιπορικό του λόγου α-
νάμεσα στο θάνατο και τη ζωή.

Δημήτρης Τσατσούλης

ΙΣΩΜΑΤΩΣΗ Ή ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ

Π. Καζάκου:
«Ελλάδα ανάμεσα σε
επιρροή και
περιθωριοποίηση».
Σειρές «Διάττων», 1991
Το ταμείο του Πατισάχ εί-
αλασσα και όποιος δεν
από αυτή είναι χοίρος».
Η επιγραφή αυτή από τα α-
ρα του Γιλντιζ υπάρχει
αρχή ενός πραγματικά πο-
διαφέροντος άρθρου του
ητή Πάνου Καζάκου
αναφέρεται στη δεκαετία
1989, στη χαμένη δεκαε-
πως εύστοχα ο ίδιος τη
τηρίζει. Σε αυτό το άρθρο
γωγή που περιλαμβάνεται
όμο «Η Ελλάδα ανάμε-
προσαρμογή και περιθω-
ηση» επιχειρείται μια συ-
τική ερμηνεία των εσωτε-
εξελιξέων και της κρίσης
ώρα μας κατά την τελευ-
εκαετία.

Η απάντηση στην κρίση, υ-
ρίζει ο καθηγητής Π. Κα-
δεν μπορεί να αναζητη-
λώς σε κάποιες περικοπές
ών δαπανών ή αυξήσεις
«Αντὲς μπορεί να είναι
ύτητα στοιχεία μιας σω-
πολιτικής, αλλά μόνες
ντε λύνουν το πρόβλημα

ούτε δημιουργούν τις προϋπο-
θέσεις για ένα λιγότερο αβέ-
βαιο μέλλον. Το ζητούμενο εί-
ναι ο επαναπροσδιορισμός των
ρόλων του κράτους και της α-
γοράς απέναντι στα επενδυμέ-
να πολλαπλά συμφέροντα».

Οι υπόλοιπες αναλύσεις του
τόμου έχουν ταξινομηθεί σε
τρία μέρη. Στο πρώτο ο συγ-
γραφέας επικεντρώνει το ενδια-
φέρον του στις εσωτερικές διερ-
γασίες και στο δεύτερο περι-
λαμβάνονται άρθρα που εξετά-
ζουν το κοινοτικό περιβάλλον,
τις τάσεις εξέλιξης, τους προσ-
διοριστικούς της παράγοντες
και τα νέα ζητήματα που ανα-
φύονται.

Τέλος, στο τρίτο μέρος υ-
πάρχει μια εκτενής ανάλυση της
ευρωπαϊκής πολιτικής της Κύ-
πρου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον πα-
ρουσιάζει η ανάλυση «Η Ελλά-
δα ανάμεσα σε ενσωμάτωση
και περιθωριοποίηση —επιλο-
γές για την επόμενη δεκαετία
στις Ελληνοκοινοτικές σχέ-
σεις» (κείμενο που πρωτοδημο-
σιεύθηκε το 1988), όπου ο ανα-
γνώστης έχει την ευκαιρία να
κωδικοποιήσει τις πηγές της ά-
στατης συμπεριφοράς της χώ-
ρας μας, όσον αφορά τη συμμε-

τοχή της στις ευρωπαϊκές διερ-
γασίες. Στην ανάλυση αυτή ο
καθηγητής Καζάκος μας οδηγεί
κατευθείαν στη «Θεωρία της
αιώρας», ότι δηλαδή οι σχέσεις
Ελλάδας - ΕΟΚ θα ταλαντεύον-
ται ανάμεσα σε περαιτέρω εν-
σωμάτωση και περιθωριοποίη-
ση.

Το βιβλίο του Π. Καζάκου
που αναφέρεται στο ειδικότερο
θέμα της ένταξης της Ελλάδας
στο ευρωπαϊκό σύνολο, σημα-
τοδοτεί ορισμένες βασικές δια-
πιστώσεις και δίνει την ευκαιρία
για περαιτέρω σκέψεις και ανα-
λύσεις πάνω στο ζήτημα των
πρωτόγνωρων πιέσεων, που α-
πορρέουν μέσα από την αλλαγή
στο ευρωπαϊκό περιβάλλον.

Η Συνθήκη για την Ευρω-
παϊκή Ένωση που υπογράφηκε
στις 7 Φεβρουαρίου στο Μάα-
στριχτ και προβλέπεται να τεθεί
σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου
1993, απαιτεί μια νέα δυναμική
προσαρμογής όχι μόνο σε οικο-
νομικό επίπεδο αλλά και στο
νέο ευρωπαϊκό πολιτικό σύστη-
μα στο οποίο καλούνται να λει-
τουργήσουν οι χώρες - μέλη.

Σωτήρης Ντάλης

Ελληνικής Γλώσσας
(Θεσσαλονίκη 1992):
α. «Αρχαία ελληνική
γλώσσα», β. «Η
ελληνική γλώσσα
στους μετακλασικούς
χρόνους», γ.
«Μεσαιωνική εποχή»
(330 μ.Χ. - 1453 μ.Χ.),
δ. «Η νεοελληνική
γλώσσα». Μια οφειλή
στο σημαντικό αυτό
επιστήμονα αλλά και
μια πραγματικά πολύ
ουσιαστική συμβολή
στη γνώση της
ιστορίας του έθνους
μας, που είναι κυρίως η
ιστορία της γλώσσας
μας!

Υψηλή αφοσίωση και
αγάπη στην
εκπαίδευση και στα
Γιάννενα δείχνει η
έκδοση της ιστορίας
τού βιβλίου,
στηριγμένη κυρίως
στις εκδοτικές
δραστηριότητες των
Ελλήνων στη Βενετία,
των Ηπειρωτών
τυπογράφων
Γλυκῆδων, κατά τον
17ο και τις πρώτες
δεκαετίες του 18ου
αιώνα, καθώς επίσης
και στις προσπάθειες
άλλων Ελλήνων
τυπογράφων στην
τουρκοκρατούμενη
Ελλάδα και τις
Παραδουνάδιες
Ηγεμονίες. Ο
συγγραφέας του
βιβλίου Κοντά στους
Γλυκῆδες (εκδ.
Ζωσιμαίας Δημόσιας
Κεντρικής
Βιβλιοθήκης, Ιωάννινα
1991) Χρήστος
Σκανδάλης έγραψε ένα
απολαυστικό αφήγημα
ειδικά για παιδιά.
Ωραίο και έγκυρο.

ο χαρτοκόπτης

«ΑΣΗΜΑΝΤΗ ΜΙΚΡΟΚΛΟΠΗ»

Από λόγια έχουμε χορτάσει. Στην πράξη, ωστόσο, όπου τα πράγματα σοβαρεύουν, εκεί ανάγλυφα ζωγραφίζεται η αδυναμία των εκάστοτε κυβερνητικών ιθυνόντων για τη στοιχειώδη διαφύλαξη των αρχαιολογικών θησαυρών του τόπου μας.

Μετά τη σύληση των μουσείων Κορίνθου (κατ' επανάληψιν) και Τεγέας, προχθές μόλις, φαρδιά – πλατιά κυριάρχησε στα πολιτιστικά ρεπορτάζ των εφημερίδων η κλοπή και του μουσείου της Ακροπόλεως! Και, βεβαίως, το ΥΠΠΟ χαρακτήρισε το συμβάν «μικροκλοπή» σπεύδοντας να επιρρίψει ευθύνες για αμέλεια στους φύλακες. Ο σκεπτικισμός, όμως, των αρμοδίων να δώσουν στη δημοσιότητα την είδηση (διέρρευσε, τελικά, με πρωτοβουλία των φυλάκων) και οι καταγγελίες του προσωπικού ασφαλείας ότι είναι συχνό το φαινόμενο να φυλάγεται το μουσείο από έναν μόλις φύλακα κατά τη διάρκεια της νύχτας δείχνουν το ενδιαφέρον της πολιτείας για την (πολλά συμβάλλουσα σε επίσημα ιδεολογήματα περί τρισχιλιετούς της φυλής) πολιτισμική μας κληρονομιά.

Ενδιαφέρον ανύπαρκτο. Η ανυπαρξία του οποίου εκτείνεται πέρα από τα σκόρπια ανά την επικράτεια μικρά μουσεία και φτάνει ως τα (στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος) μεγάλα μουσεία. Ενδεικτική ως προς τούτο είναι και η καταγγελία που έφτασε στο ΑΝΤΙ (και την ακρίβεια της οποίας διασταυρώσαμε): πλούτος αθησαύριστου και αταξινόμητου αρχαιολογικού υλικού, που προορίζεται για το υπό ίδρυσιν και στοιχειωμένο μουσείο της Αθήνας, παραμένει ουσιαστικά αφύλακτος στις αποθήκες της περιοχής Μοναστηρακίου, αφού οι δύο μόλις επιφορτισμένοι με την ασφάλεια φύλακες έχουν προσληφθεί ως... άτομα με ειδικές ανάγκες! Καμία λέξη, βεβαίως, για υποτυπώδες έστω σύστημα ηλεκτρονικής ασφαλείας. Μ' αυτά και μ' αυτά να συμβαίνουν, δεν θα εκπλησσόμαστε όταν με δηλώσεις τους οι εκάστοτε υπουργοί Πολιτισμού θα ζητούν τα Ελγίνεια ή θα διαμαρτύρονται προς την ...ιερόσυλη κόκα-κόλα. ΟΚ. Ζουράρις το 'χε διατυπώσει κάποτε εύστοχα – πλην αθυρόστομα: «Τα πήν μου, τα κλέν μου».

Αν παραδειγματισθούν από το παράδειγμα της Ιταλίας, θα πρέπει με πολύ σκεπτικισμό το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο και το υπουργείο Προεδρίας να αντιμετωπίσουν το γεγονός ότι σύντομα θα πρέπει να δώσουν άδειες λειτουργίας σε κάποιους ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς.

Στην Ιταλία, μετά την αντίστοιχη απόφαση του αντίστοιχου συμβουλίου που απέκλεισε τη λειτουργία όλων σχεδόν των τοπικών σταθμών, βοά ο τόπος κατά του Μπερλουσκόνι, μονοπωλητή σχεδόν, πλέον, της ιδιωτικής τηλεόρασης – και για τις διασυνδέσεις του με τη μαφία. Φαντάζεστε την ανάλογη περιποίηση που έχουν να κάνουν στα αντίστοιχα ελληνικά μονοπώλια οι «κοιμημένοι»; Λέτε να έχουμε άλλο ένα στοιχείο έντασης στο θερμό χειμώνα που προμηνύεται;

ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΦΩΤΕΑ. Χωρίς την καθιερωμένη ετήσια επιχορήγηση, που έχει καθιερωθεί να δίνεται από το ΥΠΠΟ στην Πανελλήνια Ένωση Κριτικών Κινηματογράφου, κινδυνεύει να μείνει για δεύτερη συνεχή χρονιά ένα από τα λίγα εναπομείναντα πνευματικά σωματεία που δραστηριοποιούνται χωρίς να αποβλέπουν σε υλικά οφέλη στο χώρο των ανδρών πολιτιστικών μας οριζόντων.

Η πενιχρή ούτως ή άλλως επιχορήγηση (3-4 εκατ. δρχ.) επιβαρύνει ελάχιστα το ΥΠΠΟ, βοηθάει όμως τους κριτικούς να διεκπεραιώνουν με κάποια άνεση εκδηλώσεις που διοργανώνουν. Μια από τις πρόσφατες επιτυχημένες εκδηλώσεις ήταν η εβδομάδα ευρωπαϊκού κινηματογράφου στο περσινό φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, κατά τεκμήριον η πιο ουσιαστική προσφορά του φεστιβάλ, που όμως έγινε αφορμή για ολοκληρωτική αφαίμαξη της ΠΕΚΚ.

Η περσινή επιχορήγηση δεν αποδόθηκε επειδή κάποιος πάρεδρος του υπουργείου Οικονομικών είχε τη γνώμη ότι

η ΠΕΚΚ είναι κερδοσκοπικό σωματείο. Σε επαφή που είχε το δ.σ. του σωματείου με τον γ.γ. του ΥΠΠΟ κ. Φωτέα τον περασμένο Μάρτιο έλαβε την υπόσχεση ότι στη φετινή επιχορήγηση που θα δινόταν, ούτως ή άλλως, θα προσετίθεντο και τα χρήματα που δεν έλαβε η ΠΕΚΚ πέρυσι. Για να υπερκερασθεί, μάλιστα, ο σκόπελος του παρέδρου, θα βρισκόταν άλλος δρόμος.

Τα χρήματα αυτά, ωστόσο, δεν δόθηκαν ποτέ. Σε επανειλημμένες οχλήσεις ο κ. γενικός ήταν απασχολημένος. Στο μεταξύ, η ΠΕΚΚ πρέπει να ανταποκριθεί στις δυσβάσταχτες οικονομικές υποχρεώσεις της διοργάνωσης της μοναδικής προφεστιβαλικής εκδήλωσης του αναβαθμισμένου φετινού φεστιβάλ, που είναι αφιερωμένη στο νέο γαλλικό κινηματογράφο.

Η επιτυχία της εκδήλωσης, σημειωτέον, είναι προϋπόθεση για να μπορεί να καυχάται το ΥΠΠΟ και η διεύθυνση του φεστιβάλ ότι, πράγματι, κάτι αλλάζει...

θα διακυβεύσει την επιτυχία της το ΥΠΠΟ καταδικάζοντας σε ένδεια τους διοργανωτές της και επαφιέμενο στον πατριωτισμό τους;

ΚΑΝΙΒΑΛΙΣΜΟΣ

Υπό τον τίτλο «μαζική υστερία», ο σινολόγος καθηγητής του Πανεπιστημίου Στοκχόλμης Göran Malmqvist, γράφει στην Dagens Nyheter, ότι από παλαιότερα κυκλοφορούσαν οι φήμες περί ανθρωποφαγίας στην περιοχή Guangxi - Zhuang.

Σύμφωνα με υπολογισμούς των τοπικών αρχών, έχουν φονευθεί εκεί περί το τέλος της «πολιτιστικής» δεκαετίας του '60, γύρω στους 90.000 ανθρώπους. Ο πληθυσμός της περιοχής φτάνει τα 41 εκατομμύρια, τα 13 των οποίων ανήκουν στη μειονότητα Zhuang. Σύμφωνα με μύθους των Zhuang, ο θεός της ατραπής έχει επιβάλλει στον άνθρωπο το καθήκον να τρώει τους νεκρούς του. Και τέτοιου είδους κανι-

βαλιστικές τελετουργίες έχουν πραγματοποιηθεί νεότερους χρόνους. Να φύπνισε η μαζική υστερία πολιτιστικής επακτασης μια τέτοιου είδους παλιά συλλογική μνήμη διερωτάται ο Σουηδός σινολόγος. Ακόμη και στις αρχές του '90 εκτελεστήκε, γράφει ένας ταξιδιωτής που είχε συλλεφθεί μαγειρεύει ένα είδος γεμιστών, πιρógες, με γεμιστή από ανθρώπινο χιμά. Άλλα και σε αφηγήσεις από το αντάρτικο παλαιότερο δεν ήταν σπάνιες οι αναφορές, ότι απέφευγαν να μεταφέρουν τροφίμα μαζί τους, ορισμένες ομάδες ανταρτών, όταν υπολογίζαν ότι μπορούσαν να χορτάσουν την πείνα τους με πλούσιους χωρικούς και άλλους εχθρούς του καμματος. Πόσοι φαγωθήκαν από τα 90.000, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία. Ήμματα της πολιτικής επανάστασης της περιοχής ίσως δεν θα το μάθουμε ποτέ, καταλήγει ο Göran Malmqvist.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ - ΛΥΚΕΙΟ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

- 50 τίτλοι που καλύπτουν όλα τα διδασκόμενα κείμενα

ΝΕΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

- Αθ. Κ. Φραγκούλης, Η Αντιγόνη του Σοφοκλή
- Αθ. Κ. Φραγκούλης, Η Αντιγόνη του Σοφοκλή (για τον καθηγητή)

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

- Αναλύσεις κειμένων νεοελληνικής λογοτεχνίας για όλες τις τάξεις

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ - ΕΚΘΕΣΗ / ΕΚΦΡΑΣΗ

- 20 τίτλοι που καλύπτουν όλες τις τάξεις

ΛΕΞΙΚΑ

- Ομάδα φιλόλογων, Σύγχρονο λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας
 - Γ. Σακελλαριάδης, Ορθογραφικό λεξικό της δημοτικής
 - Άννα Ιορδανίδου, Τα ρήματα της νέας ελληνικής
- Σ. Πατάκης - Ν. Τζιράκης, Λεξικό ρημάτων αρχαίας ελληνικής ομαλών και ανωμάτων
 - Δ. Διαμαντόπουλος, Λεξικό βασικών εννοιών
 - Από τις εκδόσεις Penguin, Λεξικό κοινωνιολογίας

ΙΣΤΟΡΙΑ

- 6 τίτλοι βιβλίων για τη Γ' Λυκείου
- Ετοιμάζονται 3 τίτλοι για το Γυμνάσιο

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

ΝΕΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

- Ευπ. Κοθάλη, Σ. Αμβρουζή, Ελ. Τσιλιακός, Μαθηματικά για την Α' Γυμνασίου
- Ηλ. Ντζιώρας, Ανάλυση Γ' Λυκείου

- Για την Α', Β' και Γ' Λυκείου κυκλοφορούν βιβλία των: Φ. Αλεξόπουλου, Δ. Γεωργακόπουλου, Σ. Ευριπιώτη, Μ. Ζαννή, Ι. Ηλιόπουλου, Τ. Πολύδωρου, Γ. Σκανδάλη, Αιμ. Τσουλφανίδη

ΦΥΣΙΚΗ:

ΝΕΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

- Ν. Κόγκας - Γ. Κόγκας, Γ' Γυμνασίου
- Σ. Κοκκωνάκης, Γ' Γυμνασίου
- Ν. Κόγκας - Γ. Κόγκας - Φ. Μπιζέλης - Θ. Σφυρής
Φυσική Γ' Λυκείου 1, 2, 3 και 4 (4 βιβλία)

ΧΗΜΕΙΑ

- Β' Λυκείου Ι. Κεφαλλονίτης - Β. Χρηστίδης, Ανόργανη χημεία
- Γ' Λυκείου Ι. Κεφαλλονίτης - Β. Χρηστίδης, Ανόργανη χημεία για τις δέσμες Α' και Β'
 - Χ. Ψαχούλιας, Ανόργανη χημεία (1ης και 2ης Δέσμης)
- Γ. Σπαντίδης - Λ. Χριστούλας - Δ. Σπαντίδης, Ανόργανη Χημεία για τον υποψήφιο των ΑΕΙ
 - Τ. Ραγκούσης - Β. Χρηστίδης, Οργανική Χημεία
 - Δ. και Π. Θεοδωρόπουλος, Χημική Ισορροπία
 - Ι. Κεφαλλονίτης, Οργανική χημεία για τις δέσμες Α' και Β'
- Ι. Κεφαλλονίτης, Συμβολισμός - Ονοματολογία - Ισομέρεια στην ανόργανη και οργανική χημεία

Σ. Πατάκης Α.Ε., Βαλτετσίου 14, 106 80 Αθήνα

Κεντρική Διεύθυνση: Σ. Πατάκης Α.Ε., Εμμ. Μπενάκη 16, 106 78 Αθήνα, Τηλ.: 3638362, Fax: 3628950

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

κυκλοφορούν

ΣΕΙΡΑ Α ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Φ Υ Σ Ι Κ Η

FRANK SHU

Αστροφυσική I

•
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ

Σχετικιστική Κβαντομηχανική

•
Ε. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Η Φυσική σήμερα I: ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ

•
Ε. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Η Φυσική σήμερα II:

ΟΙ ΔΕΚΑ ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

•
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ

Κβαντομηχανική I, II, III

•
P. HEWITT

Οι Εννοιες της Φυσικής, I

•
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ

Σολιτόνια: ΤΑ ΜΟΝΑΧΙΚΑ

ΚΥΜΑΤΑ

Μ Α Θ Η Μ Α Τ Ι Κ Α

M. SPIVAK

Διαφορικός και Ολοκληρωτικός

Λογισμός

•
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ

Διαφορικές Εξισώσεις I

•
THOMAS-FINNEY

Απειροστικός Λογισμός II

•
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ:

• Γλώσσα Pascal

• Στοιχεία Θεωρίας Αλγορίθμων

Χ Η Μ Ε Ι Α

CLARK-SWITZER

Πειραματική Βιοχημεία

Β Ι Ο Λ Ο Γ Ι Α

DOUGLAS FUTUYMA

Εξελικτική Βιολογία

ΣΕΙΡΑ Β ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

E. T. BELL:

Οι μαθηματικοί, I

•
G. H. HARDY

Η απολογία ενός μαθηματικού

•
FIELD-CHAISSON

Το Αθέατο Σύμπαν

•
RICHARD FEYNMAN

Ο χαρακτήρας του Φυσικού Νόμου

•
ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗΣ

Η Κόμη της Βερενίκης

•
ΕΛΕΝΗ ΣΑΒΒΑΚΗ

Οι παράλληλοι εαυτοί μας και

το βουβό δεξί ημισφαίριο

•
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

Εμείς και η Ραδιενέργεια

•
ΒΑΣΙΛΗΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

Περί αστέρων και συμπάντων

•
Ε. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Πυρηνικά όπλα και ανθρώπινος

πολιτισμός

ΣΕΙΡΑ Γ ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Κρητικά Χρονικά

(Ετήσια επιστημονική έκδοση,

τ. 26, 27)

•
Αφιέρωμα στον Νίκο Σβορώνο

•
Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ-Χ. ΧΑΤΖΗΙΩΣΗΦ:

Βενιζελισμός και αστικός

εκσυγχρονισμός

•
Education in Europe-

Εκπαίδευση του διδακτικού

προσωπικού στην Ευρώπη

•
Θ. ΚΑΛΠΑΞΗΣ

Αρχαιολογία και Πολιτική I:

Σαμιακά Αρχαιολογικά

N. Γ. ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ
Γλωσσικός Ατλας της Κρήτης

•
Γ. Μ. ΣΗΦΑΚΗΣ

Για μια Ποιητική του Ελληνικού
Δημοτικού Τραγουδιού

•
Ι.Ε. ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Διονυσιακοί Τεχνίται: Συμβολές στην

προσωπογραφία του θεάτρου

των αρχαίων Ελλήνων

•
ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ

ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ I, II, III

Επιμέλεια: Ν. Χατζηνικολάου

I: Τεκμήρια για τη ζωή

και το έργο του

II: Βυζάντιο και Ιταλία

III: Έργα στην Ισπανία

•
ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ (επιμέλεια)

Νεοελληνικά Μετρικά

•
BERNARD FENIK

Digenis: Epic and popular style in the

Escorial version

•
SPEROS BRYONIS

The medical unity of the

Mediterranean World in Antiquity and

the Middle Ages

•
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΓΙΟΥΜΟΥΤΖΑΚΗΣ
Πρόοδος στην αναπτυξιακή Ψυχολογία
των πρώτων χρόνων

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ

Οι «Ωδές» του Κάλβου

Επιμέλεια: Ν. Βαγενάς

•
J. MARSDEN-A. TROMBA

Διανυσματικός Λογισμός

•
MURRELL-KETTLE-TEDDER

Ο Χημικός δεσμός

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΒΑΝΤΙΚΗ
ΧΗΜΕΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ

Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΤΗΛ. (081) 210035 FAX: 239735